

GREGORIO AGUSTÍN SALGADO, OSA

IN ISAGOGEM PORPHYRII, LIBER VERE AUREAUS,
IN QUO CONTINENTUR QUINQUE VOCES
NECESSARIAE

Bogotá, D.C., Biblioteca Nacional de Colombia, MS RM150

EDITADO POR

WAINER ANDRÉS DURÁN GUERRERO

Universidad de los Andes
Bogotá, D.C.
Noviembre de 2021
(v. 0.0.1-dev)

DRAFT

Index generalis

In Isagogem Porphyrii, liber vere aureus, in quo continentur quinque voces necessariae	7
Praefatio Salgadi	7
Praefatio	7
Praefatio Porphyrii	8
Textus praefationis Porphyrii	8
Textus Graecus	8
Textus Latinus	8
Summa textus	8
Annotationes circa praefationem	8
Quaestio 3. De universali secundum se	9
Articulus 1. Explicat acceptionem universalis	9
Articulus 2. Utrum ea quae alia dicuntur existant in rerum natura	11
Articulus 3. Utrum ante mentis operationem detur unitas formalis in natura?	15
Articulus 4. An haec unitas sit communis	18
Quaestio 4. De universalitate seu de forma, a qua denominatur universale	23
Articulus 1. An universale formale sit ante intellectus operationem?	24
Articulus 2. Utrum aptitudo et indifferentia ad multa detur ante intellectus operationem?	26
Articulus 3. An Universalitas consistat essentialiter in relatione?	28
Articulus 4. Utrum universale sit substantia vel accidens corporum vel incorporeum?	30
Quaestio 5. De causa universalis	31
Articulus 1. Explicat modus procedenti intellectus	31
Articulus 2. Per abstractionem intellectus agentis fit aliquod universale?	33
Articulus 3. Per abstractionem intellectus possibilis fit aliquod universale?	36
Articulus 4. An universale logicum fiat per actum comparativum?	38
Quaestio 6. De distinctionibus omnibus	41
Articulus 1. De distinctione reali et formali	41
Articulus 2. De distinctione fundamentali, et potentiali.	42

Articulus 3. De distinctione virtuali tam thomistica, quam scotistica	43
Articulus 4. De distinctione rationis	44
Articulus 5. De distinctione penes diversa connotata seu extrinseca	46
Articulus 6. De distinctione confusiva	49
Articulus 7. De praescissionibus	49
Articulus 8. De identificatione	51
Articulus 9. Utrum Gradus metaphysici in qualibet re distinguantur sola distinctione rationis?	53
Articulus 10. Resolvit fortissimum argumentum contra praefatam con- clusionem	59
Quaestio 7. De passionibus universalis	64
Articulus 1. Quomodo Universale sit perpetuum et an pereant univer- salia deficientibus singularibus?	64
Articulus 2. An et quomodo propositiones universales sint aeternae veritatis?	66
Articulus 4. Quid et quotuplex sit praedicatio?	70
Articulus 5. Quomodo praedicationes fiant in nominibus primae inten- tionis?	73
Paragraphus 1. An concreta praedicentur de concretis?	73
Paragraphus 2. An abstracta praedicentur de abstractis?	74
Paragraphus 3. An concreta de abstractis et abstracta de concretis praedicentur?	78
Articulus 6. Quomodo fiant praedicationes in nominibus secundae intentionis tam respectu sui quam respectu primarum?	80
Articulus 7. In quonam differant Universale et commune?	81
Articulus 8. An universalia seu praedicabilia sint tantum quinque?	83
Articulus 9. An Universale sit univocum?	89
Articulus 10. An universale sit genus ad praedicabilia?	91
Articulus 11. An haec divisio sit immediata?	96
Articulus 12. An universale vel potius praedicabile sit adaequatum obiectum huius libri?	97
Capitulum primum	99
Textus capituli primi Porphyrii	99
Summa Textus	99
Annotationes circa Litteram Capitis	100
Quaestio incidens. An methodus observata a Porphyrio in tradendis praedicabilibus sit optima?	100
Quaestio 8. De natura et proprietatibus generis	102
Articulus 1. Utrum definitio generis Porphyrii sit exacta, sitque essen- tialis vel descriptiva?	102
Articulus 2. Traditur ars definitiva accidentium tum concretorum tum abstractorum	107

Articulus 3. An accidens in concreto recte definiatur per concretum superius loco generis?	109
Articulus 4. Quid sit definitum in definitione generis et definitione generis et generaliter quaeritur de omnibus definitionibus	111
Articulus 5. In definitione praedicabiliorum quid ponitur loco generis?	119
Articulus 6. Genus multifariam acceptum explicat ac compositionem methaphysicam (Logicam melius) illustrat	122
Articulus 7. Utrum Genus praedicetur ut pars vel ut totum	125
Articulus 8. Unde sumantur genus et differentia tam in substantiis quam in accidentibus	127
Capitulum secundum	130
Textus capituli secundi Porphyrii	130
Summa Textus	130
Annotationes circa Litteram Capitis	131
Quaestio 9: De specie subii subicibili et praedicabili	131
Articulus 1. An definitiones speciei a Porphyrio traditae sint bonae?	132
Articulus 2. Utrum species constituatur in esse talis per subiicitatem vel praedicabilitatem	133
Articulus 3. Utrum possit dari species subiicitibilis, quae non sit praedi- cabilis?	136
Articulus 4. An genus possit conservari in unica specie et species in unico individuo?	143
Quaestio 10: De Individuo	146
Articulus 1. Quid sit individuum et quotuplex? Ubi etiam examinantur definitiones traditae ab Porphyrio nostro	146
Articulus 2. Quid sit individuum vagum?	148
Capitulum tertium	152
Textus capituli tertii Porphyrii	152
Summa Textus	152
Annotationes circa Litteram Capitis	153
Quaestio 11: De Differentia	153
Articulus 1. An bene dividatur differentia in communem, propriam et proprissimam?	154
Articulus 2. Respectu cuius sit differentia universalis, et praedicationis?	157
Articulus 3. Quomodo intelligenda sit definitio Porphyrii differentiae praedicabilis?	160
Articulus 4. An differentia athoma includat subalternas?	163
Articulus 5. An quaelibet differentia sit perfectior genere?	166
Capitulum quartum	168
Textus capituli quarti Porphyrii	168

Summa Textus	168
Annotationes circa Litteram Capitis	168
Quaestio 12. De proprio quarto praedicabili	169
Articulus 1. Explicat naturam Proprii eiusque divisiones expendit? . .	169
Articulus 2. Quid sit proprium quartum praedicabile?	172
Articulus 3. In ordine ad quae proprium constituatur praedicabile? . .	174
Capitulum quintum	177
Textus capituli quinti Porphyrii	177
Summa Textus	178
Annotationes circa Litteram et Sensum huius Capitis	178
Quaestio 13: De accidente quinto praedicabili	178
Articulus 1. Utrum definitiones divisionesque Accidentis ab Porphyrio traditae exactae rectaeque sint?	179
Articulus 2. Quomodo accidens sit quintum praedicabile et respectu quorum inferiorum sit tale?	182
Articulus 3. In quo differant propria passio et accidens commune? . .	185

In Isagogem Porphyrii, liber vere aureus, in quo continentur quinque voces necessariae

⟨Praefatio Salgadi⟩

Praefatio

Huius operis Auctor fuit MALCHUS cognomento PORPHYRIUS natione Phoenico, Tyrius Patria, seu natione Iudaeus, volente BARONIO tomo 2 *Annalium*. Doctrina, non tam Aristotelicus, quam Platonius. Praeceptores habuit PLOTINUM et LONGINUM CRITICUM, condiscipulum ORIGINEM; Auditorem inter alios CHRYSAORIUM Romanum Patritium, cuius rogatu hoc opus fecit. Fuit Magicarum artium superstitionibus deditus, ac Christiani Religionis desertor, et oppugnator ut Magnus Pater AUGUSTINUS refert 19 *De Civitate Dei* capitulo 23. Inscriptio operis est Εἰσαγωγή, id est 'introductio'. Institutum est agere de quinque vocibus quae communi voce 'praedicabilia' vocantur scilicet de Genere, Differentia, Specie, Proprio, et Accidente. Duabus partibus absolvitur quarum una praefationem, et altera quinque vocum enarrationem continet. Haec secunda bipartita: in prima parte singula universalia seorsum declarantur. In posteriori

5–14 COMMENTARII COLLEGII CONIMBRICENSIS E SOCIETATE IESU, *In universam dialecticam Aristotelis Stagirita* (Lugduni: sumpt. Iacobi Cardon et Petri Cavellat, 1622), p. 35–36.

inter se conferuntur. Nunc ad singula ascendamus.

⟨Praefatio Porphyrii⟩

Textus praefationis Porphyrii

Textus Graecus

- 5 | 'ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ. "ὄντος ἀναγκαίου, Χρυσάοριε, καὶ εἰς τὴν τῶν παρὰ Ἀριστοτέλει κατηγοριῶν διδασκαλίαν, τοῦ γνῶναι τί γένος καὶ τί διαφορὰ τί τε εἶδος καὶ τί ἴδιο, etc.'
- BNC 93vb

Textus Latinus

- 10 | 'Praefatio ad CHRISAORIUM Cum necessarium sit, CHRISAORI, et ad ARISTOTELIS *Praedicamentorum* doctrinam, quidnam Genus, quid Differentia, quid Species, quid Proprium, et quid Accidens sit cognoscere, etc.'
- BNC 93vc

Summa textus

- 15 | Primo ponit necessitatem huius tractatus ad notitiam Praedicamentorum acquirendam. Deinde | manifestat materiam de quo acturus est, scilicet, de quinque vocibus. Pertractat questiones faciles, sublimes omittit, quia indigent maiori inquisitione. Nos vero cum communi Dialecticorum persolvemus, quae agitari solent, sive faciles, sive altiores siquidem cum praesuppositis possunt TYRONES comprehendere, quae olim difficilia putabantur.
- BNC 93va
BNC 94ra

Annotationes circa praefationem

- 20 | Quod cognitio Praedicabilis sit necessaria ad Praedicamentorum notitiam constat, quia praedicamentum est series et coordinatio praedicabilis ut omnes
- BNC 94rb

5–7 COMMENTARII COLLEGII CONIMBRICENSIS E SOCIETATE IESU, *In universam dialecticam Aristotelis Stagirita* (Lugduni: sumpt. Iacobi Cardon et Petri Cavellat, 1622), p. 37. 9–11 COMMENTARII COLLEGII CONIMBRICENSIS E SOCIETATE IESU, *In universam dialecticam Aristotelis Stagirita* (Lugduni: sumpt. Iacobi Cardon et Petri Cavellat, 1622), p. 37.

fatentur, secundum rectam subiectionem et praedicationem; igitur praedicabilia sunt partes praedicamentorum, ac proinde eorum notitia multum conducit ad horum cognitionem.

Dicis, si notitia praedicabilis foret necessaria eam traderet ARISTOTELES; sed non constat, igitur non est necessaria. Dico non constare fuisse ad eo omissam, cum plura eius opera temporum oblivione interciderint, nec erat difficile praeceptoribus ex explicatis ab eo praesertim in *Topicis* harum rerum doctrinam colligere, ut fecit Porphyrius. Cetera quae solent adduci ad annotandum textum, in tota quaestione explanantur. Unde Quaestio 3 de Universalibus.

Quaestio 3. De universali secundum se

Tria sunt considerata circa universale secundum se, scilicet, ipsa ratio universalis, causa a qua fit, et actus eius qui est actualis praedicatio de inferioribus. Circa primum tria considerantur. Primum ipsa natura in communi considerata denominataque subiectum universale. Secundum est fundamentum universalitatis, scilicet, unitas abstracta a multis, et aptitudo ad essendum in multis. Tertium est intentio | universalitatis, qua respicit inferiora. Nunc Articulus 1 explicat acceptionem ‘Universalis’.

BNC 94rb

Articulus 1. Explicat acceptionem ‘universalis’

Universale est duplex, scilicet, complexum et incomplexum. Complexum est propositio cuius veritas ex veritate multorum singularium dependet, verbi gratia ‘omnis homo est animal’. Hoc universale dicitur posterioristicum estque principium scientiae, ut ait ARISTOTELIS I *Posteriorum*, capitulo 7 et I *Metaphysicae*, capitulo 1. De hoc non tractamus hic. Universale incomplexum est quod simplex dicens ordinem ad plura, vocaturque universale prioristicum, de quo hic agimus.

Hoc universale incomplexum est multiplex, scilicet, universale in significando, universale in causando, universale in essendo seu praedicando. Universale in significando est illa vox, conceptus vel signum plura significans, sicut vox ‘homo’ appellatur universale quia significat plures homines. Universale in causando est id quod plures conceptus effectus causat, sic Deus Opus Maximum est causa universalissima; sic Caelum causa universalis dicitur. Universale in essendo est quod respicit plura in quibus est et de quibus praedicatur, ut animal invenitur in omnibus animalibus et homo in omnibus hominibus.

Universale in essendo sic definitur a PHILOSOPHO, VII *Metaphysicae*, texto 14: ‘est unum in multis, et de multis.’ | et libro I *Peri-hermeneias*, capitulo 5: ‘universale est id quod de pluribus praedicari aptum est’. Explico definitiones. Particula

BNC 94va

22 ARISTOTELES, *Analytica Posteriora* 1.24; 1.30 (85b 24ss; 87b 37-39) 22-23 ARISTOTELES, *Metaphysica* 1.1 (981b 10ss.) 34 ARISTOTELES, *Metaphysica* 7. (Non invenimus.) 34-35 ARISTOTELES, *Analytica Posteriora* 1.11 (77a 5-9)

‘unum’ explicat subiectum et fundamentum, scilicet, rem unam et unitatem; unitas vero separata a multis, et illis communicabilis, nam quod aptum est inesse. Unitas enim et aptitudo ut sit in illis est fundamentum relationis universalis. Particula ‘in multis’ explicat ipsam relationem in qua consistit universalitas
 5 formalis. Dicitur autem esse in multis per identitatem cum illis; dicitur vero esse de multis per praedicationem, et haec praedicabilitas est passio universalis, sicut risibilitas hominis.

Prima enim definitio est essentialis, scilicet, ‘esse unum in multis’. Secunda vero descriptiva, scilicet, ‘et de multis’. Circa quod est notandum essentiam
 10 universalis non esse actu inesse pluribus, quod notat ANGELICUS PRAECEPTOR ibidem lectione 13, sed aptum inesse multis. Similiter passio universalis non est actu praedicari de multis, sed aptitudo ut praedicetur de multis. Unde illa verba significant aptitudinem, non vero actum. Ratio utriusque: nam si nullum animal existeret a parte rei, vera esset haec propositio: ‘homo est animal’, ‘equus
 15 est animal’, quia illa copula ‘est’ abstrahit a tempore, significando connexionem praedicatorum et non existentiam: igitur essentia non est actu esse, sed posse esse. Pariter: in homine est passio risibilitas, hoc est, posse ridere, non actu ridere; igitur in universali passio est potentia ut praedicetur de multis, non vero actualis praedicatio.

Ex dictis inferes 1. Discrimen inter universale metaphysicum et logicum. Cum enim Metaphysicus contempletur principaliter naturas, logicus vero ip-
 20 sas intentiones. Natura seu subiectum abstractum a pluribus dicitur universale metaphysicum, natura contemplata principaliter, abstractio vero ut conditio. Universale vero logicum principaliter respicit ipsam intentionem universalitatis, naturam vero in | qua fundatur secunda intentio praesuppositive: agit enim de se-
 25 cundis intentionibus ut fundatis in primis. Idcirco Metaphysicus et Logicus agunt de eodem, sed diverso modo ut ait Divum THOMAS IV *Metaphysicae*, lectione 4.

BNC 94va

Inferes 2. Universalitatem et particularitatem pertinere ad statum naturae, quae denominari potest universalis vel particularis. Triplex est statum naturae ex
 30 Divo THOMA *De ente et essentia*, capitulo 4. Primus est naturae secundum se, in quo non considerantur nisi ea, quae constituunt ipsam naturam et quidditatem. Vocatur etiam status indifferentiae; natura enim secundum se indifferens est ad praedicata accidentaliter. Vocatur etiam status solitudinis quia est sola ab omni extrinseco praedicato. Vocatur communis negative, quia non intelligitur natura
 35 multiplicata.

Secundus status est singularitatis, secundum esse quod habet in singularibus. Tertius est status abstractionis, secundum esse quod habet enim abstractione intellectus, qui dicitur etiam status solitudinis non solitudine ab omni extrinseco praedicato, sed ab individuis. Isti duo non competunt naturae secundum se quia
 40 neuter eorum est praedicatum essenziale naturae. Si enim natura secundum se

27 THOMAS AQUINAS, *In Metaphysicae Aristotelis*, 4.4, nn. 572-577 (Taurini-Roma: Marietti, pp. 160-161) 30 THOMAS AQUINAS, *De ente et essentia*, 5.1-5 (Roma: Editori di San Tomasso, 1976, p. 378)

esset universalis numquam esset particularis vel econtra. Unde praedicata, quae non sunt essentialia naturae, illi denegantur in statu secundum se.

Articulus 2. Utrum ea quae alia dicuntur existant in rerum natura

BNC 95ra HERACLITUS et CRATYLUS negaverunt esse in rerum natura universalia, sic refert ARISTOTELES I *Metaphysicae*, capitulis 6; et IV, capitulo 5. Nostri vero longe non distant ab hoc delirio, admittunt voces universalis correspondentes universalibus conceptibus negant tamen naturas universales. Ita OCKHAMUS capitulo 14 *Logicae* et in I distinctione 2, quaestio 7; GRABRIEL et alii. Divinus PLATO econtra concedit naturas universales esse quae a parte rei a singularibus separatas et omnium individuorum esse principia, sic testatur ARISTOTELES I *Metaphysicae*, capitulo 6; et VI, capitulo 8. Haec opinio si in bonum sensum explicetur sit quia intelligitur de Ideis in mente divina existentibus est segura, sin autem erronea. Pro Ideis contendunt gravissimi Reverendo Praeceptore Magno Patre AUGUSTINO libro 83 *quaestionibus*, quaestione 46, DIONYSIUS AREOPAGITA, NAZIANZENUS, SENECA, PLUTARCHUS, EUGUBINUS, PICUS MIRANDULA et alii, quos referunt CONIMBRICENSIS et COMPLUTENSIS. Multa refert circa hoc punctum IOANNES CARAMUEL.

Dico 1. Contra auctores non solum dantur in rerum natura voces aut conceptus formalis communis, sed etiam conceptus obiectivi seu naturae universales. Ita Noster FUNDATISSIMUS DOCTOR in I distinctione 36, parte 2, quaestione 2; et distinctione 19, parte 1; et quodlibet 2, quaestio 6, quae sequitur GAVARDUS hic. Ita ANGELICUS PRAECEPTOR *De ente et essentia*, capitulo 4 et *Opusculo* 55 et 56; Beatus ALBERTUS Tractatus 2 *Logicae*. Omnes Thomistae. Item SCOTUS passim in *Logica* et in II distinctione 3, quaestione 1, quae sequitur MERINERO.

Probatur 1. Ex PHILOSOPHO I *Peri-hermeneias*, capitulo 5: ‘rerum aliae sunt

5 ARISTOTELES, *Metaphysica* 1.6; 1.5 (987a 31-34; 1010a 10-15) 7-8 GUILLELMUS DE OCKHAM, *Summa Logicae*, 1, 14-15 (St. Bonaventure, NY., 1974, pp. 47-54) 8 GUILLELMUS DE OCKHAM, *Scriptum I Sententiarum*, 5.1-5 (ed. Brown, II, p. 248-248, 252) 10-11 ARISTOTELES, *Metaphysica* 1.6; 7.2 (987a 29-30; 1028b 18-22) 14 AUGUSTINUS HIPPONENSIS, *De diversis quaestionibus octoginta tribus* q. 46, 1-2 (PL 40, 29-31) 20-21 AEGIDIUS ROMANUS, *In primum librum Sententiarum* d. 36, q. 2, a. 2 (Córdoba: apud Lazarum de Risquez et Antorium Rosellon, 1699, f. 672-675) AEGIDIUS ROMANUS, *In primum librum Sententiarum* d. 19, p. 1 (Córdoba: apud Lazarum de Risquez et Antorium Rosellon, 1699, f. 366-387) AEGIDIUS ROMANUS, *Quodlibeta* 2, q.6 (Lovaina: typis Hieronymi Nempaei, 1646, f. 61-64) 22 THOMAS AQUINAS, *De ente et essentia*, 5 (Roma: Editori di San Tomasso, 1976, p. 378-379) PSEUDO THOMAS AQUINAS *Opuscula omnia*, 54, 55 (Lyon: apud Haeredes Iacobi Iuntae, 1562, p. 372-376) 23 ALBERTUS MAGNUS, *Super Porphyrium de V universalibus*, 1 (ed. Santos Noya, 2004, p. 17-40) 23-24 IOANNES DUNS SCOTUS, *Quaestiones in Librum Porphyrii Isagoge*, q. 9 (ed. Andrews, Etzkorn, Gál et al, 1999, p. 43-44) 24 IOANNES DUNS SCOTUS, *Ordinatio*, 1, q. 1 (ed. Balić, Opera omnia II, 1950, pp. 125-128) 11.25-12.1 ARISTOTELES, *De interpretatione* 7 (17a 38-39)

universales, aliae particulares'; et libro 1 *Posterioribus*, capitulo 2: 'universalia notiora esse singularibus', illa intellectu, haec vero sensu cognosci. Idem asserit II *De anima*, capitulo 5 quibus locis non loquitur de vocibus, nam voces communis etiam sensu percipiuntur, igitur loquitur de rebus.

5 Probatur ratione: hae praedicationes verae sunt et necessariae. Petrus est homo, homo est animal, igitur id quod in illis enuntiatur est res aliqua et non voces aut conceptus formales. Consequentia probatur: si voces aut conceptus formalis praedicarentur utraque esset falsa et impossibilis, nam esset sensus Petrus est vox homo, conceptus homo est conceptus animal; sed hoc non est | BNC 95ra
10 discendum, igitur neque illud.

Dent auctores conceptus universales significantem, verbi gratia 'hominem' aut 'animal', esse nomen collectivum non significans aliquid unum, sed adunatum, scilicet omnes homines. Contra 1: quando universale ponitur ex parte praedicati verbi gratia Petrus est homo, erit sensus Petrus est omnes homines, sed hoc est
15 falsum: igitur et solutio. <Contra> 2: quando terminus communis est subiectus sine distributione, verbi gratia homo currit, sensus erit homines omnes currere, sed hoc est falsum: igitur. <Contra> 3: haec propositio 'essentia divina non generat esset falsa, nam esset sensus, omne quod est essentia divina non generat, sed Pater est res, quae est essentia divina: igitur non generat', sed hoc est haereticum:
20 igitur. Vide alias solutiones et responsiones in IOANNES CARAMUEL.

Probatur 2: sciae tractant de rebus sed de singularibus: igitur de universalibus. Probatur maior: quando Physica definit hominem, 'homo est animal rationale', non definit hanc vocem 'homo'; cum haec vox non constat anima et corpore: igitur. Probatur minor: scia es de necessariis et perpetuis, sed singularia sunt
25 contingentia et corruptibilia: igitur.

Dico 2: hae naturae universales non sunt a parte rei a singularibus separatae. Est communis inter Philosophos, quondam probat contra PLATONEM noster Princeps VII *Metaphysicae*, texto 51. Ita MAGNUS PATER libro 83 *quaestionibus*, questione 46, quae sequitur FUNDATISSIMO DOCTORE loco citato et ANGELICO
30 DOCTORE loco citato *Metaphysicae*, lectio 4 et *Opusculo* 55 et 56.

Probatur ratione: quidquid praedicatur de aliquo secundum essentiam necessario debet existere in ipso, sed naturae universales, verbi gratia natura hominis; natura animalis, essentialiter praedicantur de singularibus verbi gratia de Petro, Ioanne, etc; igitur naturae quae dominantur universales debent existere in
35 singularibus.

Probatur 2: si naturae universales existerent a parte rei | separatae, eadem natura esset simul universalis et singularis; sed hoc implicat; igitur et illud. Probatur sequela: esset universalis ut supponitur, sed etiam esset singularis; igitur. Probatur minor: talis natura vere existeret a parte rei; igitur vel quod
40 creatum vel increatum. Si hoc esset Deus; igitur non esset eiusdem rationis cum

1-2 ARISTOTELES, *Analytica Posteriora* 1.2 (72a 1-5) 2-3 ARISTOTELES, *De anima* 2.5 (417b 21-25) 28 ARISTOTELES, *Metaphysica* 7.2 (1028b 18-23) 28-29 AUGUSTINUS HIPONENSIS, *De diversis quaestionibus octoginta tribus* q. 46, 1-2 (PL 40, 29-31)

individuis. Si primum; igitur existeret ubi alicuius actionis realis, sed quaelibet actio realis terminatur ad rem singularem; igitur talis natura vere esset singularis. Probatur minor: illius proprium est fieri, cuius proprium est esse seu subsistere, ut docet Divum THOMAM I parte, quaestione 65, articulo 4. Sed in rebus creatis esse seu subsistere est proprium suppositi singularis, non vero naturae communis, ut docet idem ANGELICUM DOCTOREM quaestione 9 *De potentia*, articulo 5, ad 13, igitur id quod fit est singulare.

Obiectio 1. Per prima Sententia: Conceptus obiectivus universalis vel est aliquid unum vel plura. Si plura: igitur universale solum erit nomen collectivum. Si unum: in quantum unum non est aliquid reale, sed in quantum unum est obiectum illius conceptus universalis: igitur in quantum obiectum non est aliquid reale. Maior probatur: illud est ens reale quod est capax existentiae; sed in quantum unum non existit extra intellectum, nec potest existere: igitur non est quid reale. Confirmatur: si darentur naturae universales sequerentur plura inconvenientia: igitur non dantur. Probatur antecedens. Sequerentur 1: omnia illa individua sunt unum universale: igitur sunt idem inter se. Probatur consequentia: quaecunque uni et eidem sunt eadem inter se; sed Petrus et Paulus sunt uni et eidem, scilicet, homo idem: igitur sunt idem realiter inter se.

Sequerentur 2: vel ipsa natura universalis tota descendit ad quodlibet individuum vel una pars ad unum et altera ad alterum. Sed hoc ultimum non potest dici, nam sic Petrus non esset integer homo, sed hominis pars: igitur primum. Sed tunc sequerentur in creatis mysterium Trinitatis: igitur non est dicendum. Probatur sequela: natura | humana una existens ut aliquid reale tota communicatur uni individuo et tota alteri: igitur.

Sequerentur 3: homo in universali vel est corruptibilis vel non? Si non est corruptibilis, igitur corruptibilitas non est propria hominis passio. Si est corruptibilis, igitur et generabilis. Igitur ad illum potest terminari generatio et existentia, quod est ponere ideas platonicas.

Respondet distinctionem. Ille conceptus obiectivus est unus unitate reali, nego; unitate rationis et praecissionis, concedo. Ad probationem distinctionem maiorem: in quantum unum non est aliquid reale formaliter, concedo; materialiter, nego. Sicut enim non existat natura universalis a parte rei sub conceptu unitatis, existit tamen sub alio statu et hoc sufficit ut dicatur ens reale et capax existentiae secundum se et non in omni statu. Unde patet solutio ad probationem.

Ad confirmationem nego antecedens. Ad primam inconveniens nego sequelam. Ad probationem nego per nunc axioma vel si debet exponi suo loco exponemus. Ad secundam distinctionem tota natura communicatur uni individuo communicatione integrali, nego; communicatione praedicabili, concedo. Communicatur totum integrale partibus integrantibus et communicatur totum praedicabile partibus subiectivis. Unde in divisione integrali, quaelibet pars non adaequat totum.

4 THOMAS AQUINAS, *Summa Theologiae*, I.65.4 (Roma: Commissio Leonina, 1889, pp. 152-153) 6
THOMAS AQUINAS, *Quaestiones disputatae de potentia Dei*, 9.5.13 (Taurini: Typographia Pontificia Petri Marietti, 1895, p. 276)

In universali vero quaelibet pars subiectiva adaequat totum quantum ad naturam communicatam, non vero quantum ad extensionem et multiplicabilitatem. In mysterio enim Sanctae Trinitatis non fit communicatio naturae per eadem multiplicabilitatem, sed per identitatem naturae cum personis.

5 Ad tertiam distinctionem: homo in communi est corruptibilis radicaliter, concedo; exercite, nego. Naturae competit corruptibilitas sed exercetur in individuis, sicut | risibilitas convenit ei. Sed exercitium ridendi non competit naturae in communi, sed in individuo. In omnibus passionibus propriis hoc fit, siquidem
10 connexio et convenientia earum est respectu naturae communis, exercitium vero respectu individuorum.

BNC 96rb

Obiectio 2. Ex ARISTOTELE capitulo *De substantia* definiente secundas Substantias, scilicet universales: ‘illas significare qualequid’, sed significare vocibus convenit: igitur. Item I *De anima*, texto 8: ‘animal autem universale aut nihil est, aut posterius’; similiter autem, et si quod communi aliud praedicatur. Igitur
15 universalitas solus vocibus competit. Respondeo PHILOSOPHUM in primo loco loqui de nominibus significantibus secundas substantias, non vero de ipsis ut patet. Secundum locum sic glozat ANGELICUM DOCTOREM ibidem lectio 1 et libro 3 lectio 12: ‘Animal universale nihil est, ab speciebus separatum ut finge-
20 bat Plato: est tamen in eiusdem ut quid posterius sit, ab intellectu fundatum, et ex earum convenientia sumptum.’

Obiectio 3. Quidquid existit a parte rei est singulare: igitur a parte rei nulla datur res universalis. Patet consequentia quia universale opponitur singulari: igitur si a parte rei omnia singularia sunt, nulla res est universalis. Respondeo di-
25 stinguendo consequens: non datur separata ab singularibus, concedo: identificata cum illis nego. Sicut naturae universales sunt a parte rei idem cum singularibus, ita existant per existentiam singularium: sic enim dantur a parte rei naturae universales singularizatae.

Obiectio 4. Pro secunda sententia: dantur sciae; igitur naturae universales separatae. Probatur consequentia: veritates sciarum sunt aeternae et perpetuae,
30 sed hae non possunt esse in singularibus: igitur. Probatur minor: singularia sunt corruptibilia et contingentia: igitur. Confirmatur: dantur causae exemplares ab quibus singularia participant suam essentiam, sicut Petrus participatione hominis est homo et participatione animalis est animal: igitur dantur homo et animal separati ut istae participationes derivantur.

35 | Respondeo negando consequentia. Ad probationem distingo maiorem: veritates sciarum sunt aeternae et perpetuae quoad existentiam, nego: quoad connexionem praedicatorum, concedo. Hoc manet explicatum. Ad confirmationem distingo antecedens: dantur causae exemplares quae quidem sunt Ideae divinae,

BNC 96rb

11–12 ARISTOTELES, *Categoriae* 5 (2a 14–26) 13–14 ARISTOTELES, *De anima* 1.1 (402b 7–9)
17–20 COLLEGIUM COMPLUTENSE S. CYRILLI DISCALCEATORUM FRATRUM ORDINIS BEATAE MARIAE DE MONTE CARMELI, *Artium cursus sive Disputationes in Aristotelis Dialecticam et Philosophiam naturalem iuxta angelici doctoris D. Thomae doctrinam et scholam*, d. 3, q. 1, ad 9 (Madrid: apud Ioannem de Orduña, 1624, p. 193)

concedo; quae sunt naturae creatae a singularibus separatae, nego.

Obiectio 5. Unumquodque a suo simili praedicatur, sed multa praeducuntur a causa dissimili ut herbae a Sole: igitur extra res debent dari causae universales. Item si non darentur tales naturae universales separatae, intellectus concipiendo illas falleretur, siquidem conciperet, quod non est in re, sed hoc non est dicendum: igitur. Respondeo distinguendo maiorem: si producat a causa univoca, concedo; a causa aequivoca ut est Sol, nego. Ad secundum nego maiorem: intellectus enim vere concipit quod est in re et non concipiat omne illud, quod est in re ob sui imperfectionem. Articulus 3. Utrum ante mentem, etc.

Articulus 3. Utrum ante mentis operationem detur unitas formalis in natura?

Primo sciendum est naturam essentialiter singularem non posse esse universalem. Quare natura divina, cuius essentialiter singularis et actus purus non est universalis. Item ens per accidens ut acervus et quod componitur ex entibus completis aut diversorum praedicamentorum non potest esse materia universalis. Nam universale est unum simplex, sed talia entia non sunt unum simplex: igitur non sunt materia universalis. Eadem ratione excluduntur analogia et aequivoca, nam sicut defectu unitatis excluduntur a linea praedicamentali, ita etiam a materia universalium.

Secundo sciendum est ex ARISTOTELE V *Metaphysicae*, capitulo 6 et libro 10, capitulo 1. ‘Unum esse ens indivisum in se, | et divisum a quolibet alio’, igitur unitas nihil est aliud quem in divisio dicens per formali carentiam divisionis et ex parte entis aliquod positivum sic colligitur ex Doctore THOMA I parte, quaestione 11, articulo 2; et in I, distinctione 9, quaestione 4, articulo 1, ad; et distinctione 24, quaestione 1, articulo 3 Unde tot erunt unitates quot divisiones.

Divisio est duplex secundum CAIETANUM *De ente et essentia* capitulo 4, quaestione 6 alia materialis et alia formalis. Materialis causatur per principia materialia seu differentias individuales. Hac divisione dividitur unaquaeque species in sua individua. Divisio formalis causatur per principia formalia seu differentias essentielles. Hac differunt species cuiuscunque generis. Haec est duplex, scilicet generica et specifica. Generica causatur per principia magis communia. Specifica vero per minus communia. Verbi gratia Petrus differt a Paulo non per principia formalia generica aut specifica, uterque enim est animal rationale: igitur per principia materialia seu per differentias individuales. Ideoque inter eos tantum

19–20 FRANCISCUS SUAREZ, *Disputationes Metaphysicae*, 4.1.14 (París: apud Ludovicum Vives, 1861, p. 119) 22–23 THOMAS AQUINAS, *Summa Theologiae*, I.11.2 (Roma: Commissio Leonina, 1888, p. 109–110) 23 THOMAS AQUINAS, *Scriptum super libros Sententiarum I*, I.8.4.1 (ed. Mandonnet, 1929, pp. 219–220) 23–24 THOMAS AQUINAS, *Scriptum super libros Sententiarum I*, I.24.1.3 (ed. Mandonnet, 1929, pp. 581–583) 25–26 THOMAS DE VIO CAIETANUS, *De ente et essentia*, 4.6 27–30 (Lyon: apud Gulielmum Rovillium, 1588, p. 245)

est divisio materialis. Ast Petrus differt ab Bucephalo non solum ratione materiae, sed ratione formale; scilicet rationalitate. Igitur inter eos non solum datur divisio materialis, verum etiam formalis specifica. Ceterum Petrus differt ab hac Cedro non solum ratione materiae, nec solum ratione formae specificaе, verum etiam ratione formae genericae, scilicet, animalitate. Igitur differt tam materialiter quam formaliter specificè et generice. Similiter differt ab hoc Adamante ratione superiori, scilicet animatu seu vitalitate: sic de aliis discurrendo per praedicamenti substantiae lineam.

Unde sequitur unitatem numericam esse maximam unitatem quia nullam admittit divisionem. Similiter formale minorem esse illa quia non excludit divisionem numericam, et [[diversitate]]\unitate/ formali per principium formale magis communi plus admittere divisionis. Verbi gratia in Petro unitas, qua est hoc individuum est maxima | siquidem vi eius manet indivisibilis. Unitas vero qua est unus homo praecedenti est minor, nam vi eius non excluditur quod sit hic vel ille homo. Unitas enim qua est animal minor est praecedentibus, cum vi illius non sit indivisibile in hoc animal, scilicet hominem vel illud animal, scilicet equus: sic de aliis gradibus semata proportionem.

BNC 96vb

Ratio huius est: unita dicit carentiam divisionis. Carentia tantum maior est quantum minus relinquitur in subiecto de forma, qua privat ut videnti patebit. Igitur illa carentia erit maxima, quae nihil relinquit in subiecto suae formae; sed unitas numerica nihil relinquit de divisione. Formalis vero admittit magis, magisque iuxta latitudinem explicatam. Igitur unitas numerica est maxima; formalis vero minor, minoraque secundum causatum per principium magis, magisque commune.

Prima sententia tenet a parte rei non dari unitatem formalem. Ita aliqui moderni inter quos est TORREJON et MARTINIUS. Secunda econtra docet a parte rei dari unitatem formale est communis in Schola Divi THOMAE et SCOTI, ut refert Doctor SUAREZ VII *Metaphysicae* sectione 1, numero 2. Colligitur ex ARISTOTELE V *Metaphysicae*, texto 11.

Dico a parte rei datur unitas formalis. Probatur 1. Unitas formalis est carentia divisionis formalis, sed Petrus a parte rei habet carentiam divisionis formalis. Igitur a parte rei habet unitatem formalem. Probatur minor. Sicut Petrus a parte rei non dividitur in plures materias seu individua, ita non dividitur in plures formas seu essentias; sed eo ipso Petrus habet carentiam divisionis formalis: igitur et carentiam divisionis formalis.

Confirmatur: a parte rei non solum datur divisio materialis inter individua eiusdem speciei, sed etiam divisio formalis inter individua diversorum specierum. | Igitur in Petro praeter unitatem numeralem datur unitas. formalis. Probatur consequentia. Carentiae regulantur per formas vel habitus oppositos, sed a parte rei dantur divisiones materialis et formalis: igitur et unitates. Primus

BNC 97ra

28 FRANCISCUS SUAREZ, *Disputationes Metaphysicae*, 7.1.13-14 (Paris: apud Ludovicum Vives, 1861, pp. 254-255) 28-29 ARISTOTELES, *Metaphysica* 5.11 (1018b 32-35)

antecedens probatur. Ante omnem operationem intellectus Petrus distinguitur a Paulo materialiter et ab equo essentialiter: igitur dantur talis divisiones.

Probatur 2. Petrus et Paulus a parte rei habent relationem similitudinis seu identitatis, sed relatio similitudinis fundatur in unitate ex ARISTOTELE V *Metaphysicae*, texto 20. Igitur a parte rei datur talis unitas formalis. Nec dicas relationem fundari in unitate numerica, siquidem in ipsa sunt dissimiles. Confirmatur. Si non daretur talis unitas formalis, multa concedenda a parte rei, non salvarentur: igitur. Probatur antecedens. A parte rei conceditur una species praestantissima in unoquoque genere ceterarum mensura: a parte rei ‘unum uni est contrarium’ et alia huiusmodi; sed talia non possunt intelligi sine unitate formali: igitur.

Obiectio 1. ARISTOTELES IV *Metaphysicae*, texto 7, agens de uno solum numerat unitatem numericam, specificam et genericam, sed istae duae sunt per intellectum. Igitur a parte rei solum datur unitas numerica. Respondeo PHILOSOPHUM sub unitate generica et specifica comprehendisse unitatem formalem, nec *imagine* [?]; siquidem unitas formalis est fundamentum ex parte naturae respectu unitates specificae et genericae. Quapropter dicitur fundamentaliter unitas generica vel specifica.

Obiectio 2. Sicut non datur nisi duplex ens, scilicet reale et rationis, ita non datur nisi duplex unitas realis, scilicet et rationis. Sed unitas realis est numerica. Igitur formalis est solum per intellectum. Probatur minor. Omnia quae a parte rei sunt in singularibus sunt singularizatas: | igitur quamvis Petrus sit homo, vivens, sensibilis a parte rei; nihil tamen istorum erit commune sed singulare. Igitur omnia erunt unum numero: igitur solum datur unitas numerica.

Respondeo negando minorem. Entitas realis Petri non solum continet principia materialia, sed etiam formalia. Similiter unitas non solum continet unitatem numericam, sed etiam formalem et a parte rei non distinguantur hae unitates, sicut nec differentiae. Ad probationem distingo maiorem. Omnia quae a parte rei sunt in individuo sunt singularizata et virtualiter distincta, concedo; sine distinctione nego. Re ipsa quod sint singularizata sequitur unitatem formalem esse coniunctam cum numerica et non dari separatam, sicut et a parte rei natura sit singularizata non repugnat esse universalis modo supra explicato, repugnat vero esse separatam contra PLATONEM.

Obiectio 3. Esse formale non est esse quod convenit rebus a parte rei, sed prout sunt obiective in intellectu. Igitur similiter unitas. Igitur inquirere an duo individua a parte rei sint unum formaliter est. Inquirere an Petrus existens Romae dormiat vel vigilet Matriti, sic TORREJON. Respondeo negando antecedens. Esse enim formale cuiuscunque rei competit illi in quocunque statu sit, siquidem est inseparabile ab ipsa cum nihil sit aliud quam esse intrinsecum et quiditativum. Discrimine tamen quando est obiective in intellectu non habet esse simpliciter ut a parte rei, sed solum intentionaliter. Item in intellectu est abstractum, a parte

4–5 ARISTOTELES, *Metaphysica* 5.18 (1022a 25–35) 12 ARISTOTELES, *Metaphysicae* 4.

rei contractum. Articulus 4. An haec unitas, etc.

Articulus 4. An haec unitas sit communis

Suppono 1. Ex CAIETANO loco citato duplicem esse unitatem, scilicet commune positive et commune nega | negative. Communis negative dicitur quando non
5 est appropriata alicui supposito, clarius negative communis est non singularis. Positive communis est quando natura indivisa manens secundum illam unitatem reperitur in multis. BNC 97va

Suppono 2. Unitatem postove communem subdividi in numericam, specificam et genericam. Natura dicitur habere unitatem communem numericam positive
10 quando manens eadem numero et indivisa reperitur in pluribus suppositis, ut natura divina et nulla alia. Dicitur denique habere unitatem communem positive genericam vel specificam quando indivisa manens secundum illum gradum genericum vel specificum reperitur in pluribus realiter distinctis. Remanet igitur difficultas de generica et specifica. His positis.

Prima sententia asserit naturam a parte rei habere unitatem positive communem. Imponitur haec opinio SCOTO, ut probat Illustrissimus MERINERO hic. Hanc
15 sequuntur ANTONIUS ANDREAS, MONLORIUS et alii. Secunda sententia negat naturae talem unitatem. Ita ANGELICUS DOCTOR *Opusculo* 55 et I parte, quaestione 85, articulo 1, ad 2. Quae sequuntur CAIETANUS, CAPREOLUS, SONCINAS, SOTO,
20 LABELLUS, TOLETUS, RUBIUS et communiter auctores. Cum enim unitas formalis dicat aliquid positivum, scilicet ipsam entitatem rei et aliquid negativum, sit, carentiam divisionis, ut dictum est, oportet secundum hanc considerationem resolvere difficultatem.

Dico 1. Non datur unitas formalis positive communis individuus a parte rei
25 sumpta unitas quantum ad realem entitatem, sed tot dantur unitates formales quot individua. Ita FUNDATISSIMUS DOCTOR in I, distinctione 36, parte 2, quaestione 2 et distinctione 19 et aliis locis citatis ab GAVARDO. Ita Auctores secundae sententiae locis citatis a COMPLUTENSIBUS hic.

| Probatur prima pars conclusionis. Si a parte rei daretur unitas formalis
30 positive communis, talis non competeret naturae secundum statum contractionis: igitur conveniret naturae secundum se. Modo sic: natura secundum se habet hanc unitatem formalem positive communem ut propriam passionem: igitur repugnat contrahi. Patet consequentia: repugnat naturam simul esse contractam et communem positive; sed si contraheretur esset contracta et simul communis
35 positive: igitur repugnat. Probatur quod sit communis. Quod competit naturae secundum se, in omni statu competit. Siquidem competit ex principiis intrinsicis BNC 97vb

3 18–19 THOMAS AQUINAS, *Summa Theologiae*, I.85.1.2 (Roma: Commissio Leonina, 1889, p. 331) 26–27 AEGIDIUS ROMANUS, *In primum librum Sententiarum* d. 36, q. 2, a. 2; d. 19 (Córdoba: apud Lazarum de Ríquez et Antorium Rosellon, 1699, f. 672-675; 366-387)

et ut propria passio; sed parte naturae secundum se competit unitas communis positive: igitur illi competit in omni statu.

Confirmatur primo. Natura humana a parte rei est multiplicata in individuis: igitur non est communis illis. Antecedens probatur. Nam non distinguitur realiter a singularitate: igitur sicut tot sunt singularitates realiter distinctae quot indivi-
dua tot etiam erunt naturae: igitur a parte rei natura est multiplicata. Confirmatur
secundo. Omnis proprietas realis praedicata de natura, praedicatur etiam de in-
dividuis; sed talis unitas communis positive esset propria passio naturae. Igitur
praedicata de natura, praedicaretur etiam de individuis. Igitur potest praedicari
Petrus est communis positive pluribus; sed hoc est absurdum: igitur illud.

Probatur secunda pars. A parte rei datur unitas formalis in natura; sed talis
unitas non est communis positive. Igitur formalis constituendae quot individua:
Confirmatur. unitas formalis quoad entitatem realem est ipsa natura, sed natura a
parte rei multiplicatur. Igitur unitas formalis multiplicatur. Confirmatur amplius.
Unitas formalis est passio naturae, sed passionibus multiplicatur multiplicata
natura. Igitur talis unitas formalis multiplicatur a parte rei, multiplicata natura.

BNC 98ra | Dico 2. Natura prout contracta non est communis negative. At sumpta
secundum se fundamentaliter, scilicet seu virtualiter est communis negative.
Sed nota hanc propositionem ‘natura secundum se est communis negative’ non
differre in re ab hac ‘natura secundum se non est singularis’. Exemplificatur.
Homo secundum se nec est albus, nec niger, sed utrumque accidit. Similiter natura
secundum se nec est singularis, nec universalis. Igitur idem est dicere ‘natura
secundum se non est singularis’ ac dicere ‘natura secundum se est communis
negative’. Sed a parte rei verum est dicere ‘natura secundum se non est singularis’.
Igitur verum est dicere ‘natura secundum se est communis negativa.’

Dico 3. A parte rei non datur in natura negatio seu carentia divisionis, quae
sit una et eadem in omnibus individuis, sed tot sunt negationes, quot individua.
Probatur. Negationes et privationes se habent ad modum accidentium, sed re-
pugnat unum accidens realiter indivisum in pluribus subiectis. Igitur repugnat
negatio divisionis una in omnibus individuis.

Consecrarium primum. Sicut a parte rei datur unitas formalis et numerica in
unoquoque individuo, sic dantur plures unitates formales pro numero graduum
essentialium et non sint realiter distinctae. Unde de illis sicut de gradibus debemus
philosophare. Probatur. Eo modo quo Petrus a parte rei constituitur in esse
hominis per rationale, constituitur in esse alis per sensibile, et in esse viventis
per animatum et sic deinceps. Igitur sicut caret divisione formali specifica per
rationale, ita caret divisione formali generica pro sensibile et sic de reliquis. Igitur
non solus habet unitatem formalem specificam, sed etiam genericam. Igitur sicut
dantur in Petro unitates numerica et specifica, sic dantur plures unitates formales.

BNC 98rb | Consecrarium secundum. Datur unitas conformitatis Thomistarum prisco-
rum: est conformis Divo THOMA *Opusculo* 48, tractatus 1, capitulo 4. Appellant

41 *Summa totius Logicae Aristotelis* 1.4 (Parma: Fiacadori, 1864, pp. 56-57)

Thomistae unitatem conformitatis seu similitudinis illam, quam habent individua eidem speciei, ad quam non requiritur alia unitas, sed quod natura unius individui sit conformis naturae alterius, veluti duo homines in facie conformes et similes dicuntur habere unam faciem, non quia sit in eis una facies vere et
5 realiter; sed quia habent similes facies. Haec unitas vocatur hodie fundamentalis. Siquidem super illam convenientiam conformitatem aut similitudinem fundatur intellectus ut tribuat naturae abstractae universalitatem.

Obiectio 1. A parte rei Petrus et Paulus sunt unum in natura humana. Igitur a parte rei habet natura unitatem illis communem. Probatur consequentia. Quando
10 duo realiter distincta sunt unum in aliqua ratione, talis ratio debet esse una in illis; sed illud reperitur a parte rei: igitur et hoc. Respondeo distinguendo antecedens. Petrus et Paulus a parte rei sunt unum fundamentaliter, concedo. Formaliter no. Unitas fundamentalis est convenientia et similitudo, cumque a parte rei Petrus et Paulus sint similes in natura humana, ideo sunt unum fundamentaliter.

Instabis: quot modis dicitur unum oppositorum, tot dicitur et aliud; sed a parte rei datur distinctio formalis inter hominem et equum verbi gratia igitur datur unitas formalis. Probatur distinguendo consequens. Datur unitas formalis una in quolibet, concedo. Una in omnibus subdistinguo fundamentaliter, concedo: formaliter nego. Sufficit enim unitas formalis in quolibet individuo; ut verificetur illud dictum. Et si amplius requiritur sufficiat unitas formalis communis
20 fundamentaliter.

| Obiectio 2. A parte rei inter Petrus et Paulus datur convenientia et similitudo in natura humana, sed talis similitudo est relatio: igitur inter illos datur relatio. Sed ex ARISTOTELE capitulo *de Relatione*: relatio fundatur in unitate, igitur a
25 parte rei datur unitas formalis communis pluribus. Respondeo distinguendo maiorem: a parte rei datur convenientia et similitudo qua fundamentum relationis, concedo; qua relatio similitudinis, nego. Consequentia: igitur convenientia fundatur in convenientia. Distinguo consequens: convenientia qua relatio fundatur in convenientia qua fundamento, concedo. In convenientia qua relatione, nego. Et
30 distinguo minorem argumenti. Relatio fundatur in unitate communi formaliter, concedo; in unitate contracta, nego.

BNC 98va

Obiectio 3. Natura quae est in Petro et Paulo definitur unica definitione, sed quod definitur est unum ex ARISTOTELE VII *Metaphysicae*, texto 13; et IV, texto 10 et IV, texto 10, igitur habet unitatem illis communem. Respondeo distinguendo
35 consequens. Habet unitatem illis communem in statu contractionis nego: in statu abstractionis, concedo.

Instabis: non ab intellectu habet natura quod sit definibilis. Igitur a parte rei est definibilis: igitur una. Respondeo distinguendo antecedens. Non ab intellectu habet quod sit definibilis proxime nego: remote, concedo. Et solutio applicatur
40 consequenti. Ut enim natura sit remote definibilis sufficit unitas communis

24 ARISTOTELES, *Categoriae* 7 (8a 27-35) 33-34 ARISTOTELES, *Metaphysica* 4.13 (1018b 8-16)

34 ARISTOTELES, *Metaphysica* 5.4 (1014b 25-37)

fundamentalis.

BNC 98vb Obiectio 4. Quantumcumque natura dividatur per differentias numericas manet formaliter indivisa: igitur una formalis. Sed sic communicatur pluribus: igitur ut una communicatur pluribus. Respondeo distinguendo antecedens. Manet formaliter indivisa unica indivisione nego: pluribus, concedo. Solutio constat ex 5
 tertia conclusione. Et nota, quodlibet unitas | formalis a parte rei multiplicetur in individuis, ut dictum est, tamen unitas formalis unius non distinguitur formaliter ab unitate formali alterius, sed tantum materialiter et numerica. Sic et natura, quae in se quid formale est sit realiter divisa per individua, non est terminus formaliter divisa et si manet formaliter indivisa non vero indivisa realiter. Unde 10
 natura habet a parte rei plures unitates formalis non formaliter, sed materialiter divisas.

Obiectio 5. Natura in statu solitudinis habet quidquid requiritur ut sit libera a singularitate: naturam non est contracta, non est determinata, non est incommu- nicabilis secundum se. Igitur secundum se est communicabilis, non singularis. 15
 Igitur unitas quam habet est communis multis.

Respondeo negando consequentiam. Posita reduplicatione secundum se non valet a negativa ad affirmativam variatio praedicato penes finitum et infinitum; nec valet a negatione unus absolute ad positionem alterius. Sic enim materiale arguitur: natura secundum se no est singularis, non est determinata, non est 20
 incommunicabilis. Igitur secundum se est communicabilis, universalis, etc. Quia secundum se non est unum nec alterum, sed utrique capax. Unde si ponamus has propositiones: homo secundum se non est communicabilis, homo secundum se est communicabilis, haec est falsa et prima vera, et ab destructione unius valet ad positionem alterius, dummodo servetur reduplicatio seu appellatio illa secundum 25
 se. Nusquam tamen debet affirmari determinate de illa natura secundum se quod est communicabilis vel quod secundum se est incommunicabilis, sed semper negativa est vera, quia secundum se et essentialiter nec est unus, nec est alterum.

BNC 99ra Instabis: Divus THOMAS IV *De ente et essentia* | dicit quod natura secundum se est id quod praedicatur de individuis, sed quod praedicatur de individuis est 30
 universale. Igitur natura secundum se est universalis. Respondeo explicando ANGELICUM PRAECEPTOREM cum CAIETANO ibi *contra tertiam dubiam*. In natura aliud est res, quae praedicatur aliud conditio seu status ut praedicetur. Res, quae praedicatur est natura secundum se, nam eius quidditas communicatur inferioribus. Conditio autem seu status ut communicetur est superioritas et 35
 universalitas, et haec non convenit naturae secundum se.

Obiectio 6. Natura secundum se est vera entitas: igitur habet veram et forma- lem entitatem. Respondeo distinguendo antecedens. Est vera entitas in aliquo statu determinata, concedo. Secundum sua praedicata essentialia, concedo. Uni- 40
 tas invenitur eo modo quo invenitur natura. Si enim non consideratur natura determinata in aliquo statu, sed solum secundum sua praedicata essentialia, sic

29–31 THOMAS AQUINAS, *De ente et essentia*, 3 (Roma: Commissio Leonina, 1976, pp.374-375)

non consideratur ut habens unitatem determinate et positive, sed solum negative, id est, non est diversa penes illa principia formalia.

Instabis: unitas positiva est ipsa entitas cum negatione divisionis, sed talis natura habet entitatem cum negatione divisionis: igitur habet unitatem positivam. Respondeo distinguendo maiorem. Est ipsa entitas determinata, concedo. Est ipsa entitas secundum se nego. Cum enim natura secundum se relinquat indifferentiam ut sit multiplicata vel una absolute, ideo non manet perfecte una, sed negative, ut dictum est.

Obiectio 7. Quando aliquid per se alicui competit eius oppositum nec per se, nec per accidens ei competit; sed communitas negativa et singularitas sunt oppositae. Igitur si communitas negativa competit naturae secundum se; singularitas non competit naturae nec per accidens, scilicet in statu contractionis. Respondeo negando | minorem. Cum enim communitas negativa sit non includere ex intrinsecis singularitatem, eius oppositum est singularitas intrinseca, quae quidem nec per se, nec per accidens competit naturae secundum se.

BNC 99rb

Obiectio 8. Quidquid per se in primo vel secundo modo perseitatis praedicatur de superiori, praedicatur etiam de inferioribus sub illo contentis. Sed communitas negativa praedicatur de natura secundum se, saltem secundo modo perseitatis. Igitur praedicatur etiam de inferioribus; sed hoc implicat: igitur et illud. Probat minor. Implicat singulare excludere singularitatem, sed talia inferiora sunt singularia et per communitatem negativam excluderent singularitatem: igitur implicat.

Respondeo distinguendo maiorem. Quidquid per se primo vel secundo modo perseitatis praedicatur de superiori afficiendo ut supponat personaliter, concedo. Afficiendo ut supponat simpliciter nego. Et solutio applicetur minori. Quando enim terminus supponit suppositione simplici solum substituitur per immediato significato et non pro remotis, nec potest sub illo termino ascendere vel descendere ut dictum fuit in *Logica parva*. Communitas negativa afficit naturam, ita ut supponat simpliciter et non personaliter.

Instabis: id quod praedicatur per se de alio facit ut illud supponat personaliter, sed communitas negativa praedicatur per se de natura: igitur facit, illam supponere personaliter. Respondeo distinguendo maiorem. Quod praedicatur per se absolute de alio, concedo. Quod praedicatur reduplicative, nego. Naturae enim per se competit communitas negativa quantum est ex se, et sic competit eum addito.

| Obiectio 9. Unitas formalis est qua aliquid dicitur unum formaliter seu unum in specie; sed unum individuum sine consortio alterius non dicitur unum in specie; nec Petrus est unus in specie, nisi addatur Petrus cum Paulo vel cum Francisco; igitur unitas formalis non multiplicatur in quolibet individuo. Sed facit plura individua esse unum inter se. Confirmatur ex Divo THOMA III parte, quaestione 2, articulo 5, ad 2: quod natura humana 'non habet rationem speciei

BNC 99va

22.41–23.2 THOMAS AQUINAS, *Summa Theologiae*, III, q. 2, a. 5, ad 2 (Roma: Commissio Leonina, 1903, p. 34)

secundum quod est in uno individuo, sed secundum quod est abstracta ab omni individuo vel secundum quod est in omnibus.' Igitur sentit formalem unitatem non inveniri in unoquoque.

Respondeo distinguendo minorem. Unum individuum sine consortio alterius non dicitur unum, unitate in quolibet, nego; unitate in omnibus, concedo. Vel aliter, non dicitur unum quantum ad convenientiam et similitudinem, concedo; quantum ad indivisionem specificam, nego. Natura quae est in uno individuo etiam prout est in illo habet negatione divisionis specificae per principia formalia. Sine consortio alterius non habet convenientiam et similitudinem. Unde requiretur consortium alterius ut unitas sit una in communibus non tamen ut sit una in quolibet.

Bene dicit Divum THOMAM quod natura humana habet rationem [rationem] speciei, secundum quod est in omnibus individuis. Eo modo quo universale dicitur esse in multis vel fundamentaliter quia abstrahitur una natura ab multis, in quibus invenitur una per convenientiam et similitudinem vel quia est in multis per aptitudinem ad essendum in multis. Primo modo invenitur a parte rei; secundo solum per intellectum.

BNC 99vb

| Obiectio 10. Similitudo est accidens, sed individua naturae humanae sunt similia; igitur conveniunt in aliquo accidente et non in substantia. Respondeo distinguendo maiorem. Similitudo in qualitate, concedo; in substantia, nego. Similitudo et dissimilitudo est proprietas qualitatis, abusive tamen dicitur in aliis praedicamentis. Quapropter in substantia proprie dicitur identitas et diversitas; in quantitate proprie aequalitas vel inaequalitas. Vide quod dicimus in Praedicamento Qualitatis. Utramque docet MAGNUM PATREM libro 16, *Contra Faustum*, capitulo 15.

Instabis: si inter homines ratione naturae daretur similitudo substantialis, igitur homines perfecte unum sunt in essentia, sicut Deus Pater cum Filio. Respondeo negando consequentiam. Nam ut diximus natura divina una indivisa manens est in Tribus suppositis. Alia quaecunque natura est divisa et partita per differentias individuales. Hinc Magnus Pater AUGUSTINUS *Sermo 38* de verbis Domini inquit 'Homo et Homo duo homines sunt, ibi Pater et Filius unus Deus'. Quia in illis non dantur duae naturae divinae similes, sed una tantum in utroque reperitur. Qui plura de hoc propositio desiderat legat MAGNUM PATREM in *Enarrationes in Psalmos* 68, prima parte. Saniter in *Sermo 31* de verbis Apostoli capitulo 5 et 6. Item in *Enchiridion* *Psalmus* 49. Similiter libro *Contra Arrianorum* capitulo 26, et libro 3 *Contra Maximinum Arrianum* capitulo 1 et 15, et liber 4 *Trinitate* capitulo 9, et liber 2 *De anima et eius origine* capitulo 4 et 5, et libro *Contra Arriano* capitulo 34 usque ad 36. Denique tractatus 37 *In Iohannem*. Cetera quae ad propositum expectant sequentibus argumentis manifestabuntur.

24-25 AUGUSTINUS HIPPONENSIS, *Contra Faustum* 16.15 (ed. Zycha, CCEL 25, 1891, p. 455-457)

30-31 Augustinus Hipponensis, *Sermo* 117, c. 4, n. 14 (PL 38, 670) 33-34 34-35 35

35-36 36 36-37 37 38

Quaestio 4. De universalitate seu de forma, a qua denominatur universale

Articulus 1. An universale formale sit ante intellectus operationem?

Articulus 1. An universale formale sit ante intellectus operationem?

Primo ex dictis colliguntur duae conditiones ut natura sit formaliter universalis. Prima ut sit una formaliter unitate communi positive pluribus, quae conditio
5 continetur in definitione: universale est unum. Unitas enim formalis cuiuslibet individui requiretur ut fundamentum universalitatis, non est enim sufficiens ut constituat universali formaliter, quia cum sit idem realiter cum numerica, est diversa quolibet singulari.

Secunda conditio ut sit natura apta esse in multis et haec continetur in residuo
10 definitionis in multis. Haec autem aptitudo non potest esse realis ut in sequenti articulo videbimus. His positis. Prima sententia asserit a parte rei, dari universale pro formali. Ita IOANNES DUNS SCOTUS, quamvis Illustrissimus MERINERO probet contrarium. Sententia negat a parte rei universale formale est communis
15 inter Doctores.

Sit conclusio: a parte rei non datur universale formale. Ita ANGELICUS DOCTOR *Opusculis* 55 et 56; et capitulo 4 *De ente et essentia*; ubi etiam CAIETANUS SUAREZ *Disputatione 6 Metaphysicae* sectione 5; RUBIUS quaestione 4 et alii, ab his citati. Sic probatur ratione. Natura in statu contractionis non potest esse
20 universalis, sed neque etiam secundum se: igitur solus in statu abstractionis. Consequentia patet. Non est alius status naturae considerandus ut constat numero 126 et 127. Antecedens vero quoad primam partem est evidens. Probatur quoad posteriorem: Ut natura sit universalis debet esse una communis | posi-
25 tive, sed naturae secundum se non competit unitas positive communis: igitur secundum se non est universalis. Minor manet probata. Confirmatur: ut natura sit universalis formaliter debet esse una simpliciter et non multiplicata; sed a parte rei non datur natura, quae non sit multiplicata: igitur a parte rei non datur universale formale.

BNC 100rb

Roboratur: haec praedicatio 'homo est universalis' est accidentalis; sed praedicatum illius non est substantia, igitur accidens; non reale: igitur rationis. Probatur maior: si non esset accidentalis, esset essentialis; non potes esse essentialis: igitur
30 accidentalis. Probatur minor: omne praedicatum essenziale competit inferioribus illius naturae: sed universalitas non competit inferioribus naturae. Siquidem non dicimus 'Petrus est universalis', 'Paulus est universalis, igitur non est praedicatum essenziale'. Minor primi syllogismi probatur: quod reperitur in omnibus
35 praedicamentis non est substantia, sed universalitas reperitur in omnibus praedi-

camentis: igitur non est substantia. Minor constat: nam quantitas est universalis, qualitas est universalis, et sic de aliis: igitur reperitur in omnibus praedicamentis. Quod non sit accidens [[non]] reale etiam constat: quod non pertinet ad aliquid praedicamentum determinate non est ens reale; sed universalitas non pertinet ad aliquod praedicamentum determinate, igitur non est ens reale: ergo est ens rationis, hoc ipso repugnat a parte rei: igitur a parte rei non datur. 5

Obiectio 1. ARISTOTELES 1 *Perihermeneias* capitulo 4 ait: ‘rerum aliae sunt universales, et aliae particulares’; sed a parte rei sunt particulares: igitur etiam universales. Confirmatur: universale et particulare sunt correlativa, sed a parte rei datur particulare: igitur et universale. 10

BNC 100va Respondeo ARISTOTELEM locutum fuisse de rebus non prout sunt in se, sed prout significantur per nomina et sic sunt in intellectu. Quod si urgeant Phy | PHILOSOPHUM loqui de rebus secundum se, distinguendum est consequens: igitur a parte rei res sunt universales formaliter nego consequentiam, fundamentaliter concedo consequentiam. Ad confirmationem distinguo maiorem. Universale et particulare secundo intentionale sunt correlativa, concedo; universale et particulare primo intentionale, nego. De hoc postea videbitis. 15

Obiectio 2. Obiectum praecedit potentiam etiam secundum id quo est obiectum; sed obiectum intellectus est universale: igitur praecedit intellum: igitur ante intellectus operationem datur universale. Respondeo distinguendo minorem. obiectum intellectus est universale fundamentaliter, concedo; formaliter, nego. Cum enim non constituatur obiectum et universale ab eadem forma, bene potest esse formaliter obiectum et universale solum fundamentaliter, sed de hoc postea redibit sermo. 20

Obiectio 3. Universale qua tale non potest constitui per quid singulare, sed quaecunque intentio ab intellectu producta est singularis: igitur per illam non potest constitui in esse talis. Maior est certa quia universale et particulare opponuntur. Minor probatur. Quidquid fit a causa singulari, est singulare; sed quaecunque intentio fit a causa singulari, scilicet ab intellectu: igitur est singularis. 25

Respondeo distinguendo minorem. Quaecunque intentio est singularis ut quod, concedo; ut quo, nego. Sicut enim species impressa vel expressa rei et in se sit quid singulare est tamen in repraesentando formam universalis. Similiter et intentio in se sit singularis ut quod potest tamen ut quo esse forma constitutiva universalis. 30

Instabis: ergo sicut universale in repraesentando non est simpliciter universale, sic universale in essendo non est proprie universale. Respondeo negando paritatem. Est disparitas species impressa et quaecunque alia res denominanda universale in repraesentando realiter est singularis quare ut sic denominetur exigit | singularitatem, unde est singularis simpliciter et universalis secundum quid. Res vero quae denominatur universalis in essendo non solum non est singularis, sed etiam exigit abstractionem a singularibus. Quare materia propria huius 35

BNC 100vb

universalis non est singularis et sic potest denominari simpliciter universalis, quin forma sit universalis ut quod, sed sufficit, quod sit ut quo universalis. Sicut albedo et non sit alba ut quod, constituit tamen album ut quod, quia est alba ut quo. Reliqua argumenta aut manent soluta ex dicitis aut solvenda ex dicendis.

5 Articulus 2. Utrum a parte rei detur aptitudo etc.

Articulus 2. Utrum aptitudo et indifferentia ad multa detur ante intellectus operationem?

Articulus 2. Utrum aptitudo et indifferentia ad multa detur ante intellectus operationem?

10 Suppono 1: Articulus non procedere de potentia activa vel receptiva cum non agat de universali in causando; unde nomine potentiae intelligitur capacitas seu non repugnantia ut multiplicetur in multis, et de illis praedicetur. Haec aptitudo duplex est. Prima formalis, quae nihil est aliud quam respectus ad plura. Secunda est fundamentalis, quae ipsa non repugnantia ut sit in multis. Prima est ipsa
15 forma universalis, secunda est fundamentum huius formae.

Suppono 2. Nam posse dupliciter sumi. Primo ut est possibilis et antecedit actualem existentiam. Secundo ut existens realiter extra causas; et hoc dupliciter vel praecisive, id est, natura existens, non tamen considerata existentia vel reduplicative ut existens. Igitur est certus naturam existentem reduplicative non
20 habere talem aptitudinem; nam sic est singularis. Unde solum restat difficultas de | ipsa ut possibili vel praecisa ab existentia.

BNC 101ra

Prima sententia asserit a parte rei dari in natura talem indifferentiam. Ita SCOTUS et eius acutissima schola. Secunda negat, ita ANGELICUS DOCTOR *Opusculo* 56, CAIETANUS *De ente et essentia* capitulo 4, quaestione 7 et communiter omnes
25 Thomistae.

Sit nostra conclusio: ante intellectus operationem non datur in natura quomodolibet *considerata* [?] aptitudo ut sit in multis. Probatur ratione fundamentali. Aptitudo ad essendum in multis non est sola communitas negativa, sed est capacitas seu non repugnantia ut natura una existens multiplicetur in multis:
30 igitur in statu in quo natura non est una nec plures vel in quo est contracta ad individuationem non habet capacitatem unitatis ad multiplicitatem. Sed in statu singularitatis habet repugnantiam ad istam multiplicitatem. In statu vero solitudinis non habet unitatem multiplicabilem in plura, sed solum praedicata quidditativa, inter quae non est numeranda talis capacitas: igitur in neutro statu
35 habet capacitatem seu aptitudinem.

Confirmatur: talis aptitudo est indifferentia ad essendum in pluribus; sed talis indifferentia non datur a parte rei in natura sive *considerata* [?] ut possibili, sive ut existente praecisa existentia: igitur in ea prout sic non datur aptitudo universalis. Probatur minor. In natura ut possibili ad summum potest intelligi

indifferentia ad unam singularitatem seu existentiam vage sumpta, id est, hanc vel illam, quando vero contrahitur per unam singularitatem vel existentiam iam amittit illam indifferentiam ad essendum in hoc vel illo: igitur non datur in natura quomodolibet *considerata* [?] indifferentia sufficiens ad universalitatem.

BNC 101rb | Roboratur: natura secundum se et in singularibus non est capax intentionis et respectus ad plura: igitur non est capax istius fundamenti proximi. Sed tale fundamentum est ipsa aptitudo unitatis ad multa: igitur in natura a parte rei non datur talis aptitudo.

Obiectio 1. Natura secundum se non est singularis: igitur secundum se est communis. Non est incapax ex principiis essentialibus ad essendum in multis: igitur est capax. Hoc argumentum manet solutum numero 187. Posita reduplicatione secundum se non licet inferre a termino finito ad infinitum. Natura secundum se non est singularis; igitur secundum se est non-singularis; igitur multo minus non licet inferre; igitur est universalis.

Obiectio 2: Naturae secundum se competunt proprietates universalis: igitur ipsa universalitas. Antecedens probatur. Esse obiectum intellectus, esse perpetuae veritatis, esse definibile unica definitione sunt proprietates universalis, haec competunt naturae ante operationem intellectus: igitur illi competunt proprietates universalis.

Respondeo distinguendo antecedens. Naturae secundum se competunt fundamentaliter proprietates universalis, concedo; formaliter, nego. Similiter ad probationem. Sed haec competunt naturae ante operationem intellectus fundamentaliter, concedo; formaliter, nego. Quomodo natura sit definibilis a parte rei dixi numero 183 et 184. Similiter dicetur ad reliquas proprietates.

Obiectio 3. Non repugnat natura ex principiis malibus determinata et ex principis formalibus indeterminata: igitur apta ad essendum in multis. Probatur assumptum. Non repugnat materia prima quandiu est sub una forma habere aptitudinem ad omnes formas ut illis informetur, et natura angelica est apta ad essendum in multis, quamvis illi repugnat illa multiplicitas. Igitur natura non repugnat determinata et indeterminata ex diversis principiis.

BNC 101va | Respondeo negando antecedens et paritate probationis. Nam materia prima ex sua propria natura habet capacitatem ad plures formas et eius aptitudo et potentia ad illas est eius essentia. Quare ubicunque salvatur eius entitas, salvatur ista aptitudo, quia convenit illi secundum se. At vero aptitudo ad essendum in multis et praedicandum sequitur naturam ratione status et unitatis abstractae, non vero secundum se. Nec sequitur paritas de natura angelica ut postea videbimus.

Obiectio 4. Potentia sumit suam specificationem ab actu, si actus est realis etiam potentia. Sed actus aptitudinis universalis est realis: igitur realis est ipsa aptitudo. Probatur minor. Existere in pluribus singularibus est quid reale, sed existere in pluribus est actus illius aptitudinis: igitur actus illius aptitudinis est realis.

Respondeo negando minorem. Ad probationem etiam negatur minor. Existencia enim plurium individuorum non est actus huius aptitudinis, sed praedicatio

seu contractio unius naturae ad plura individua, quae quid rationis est. Existencia enim plurium individuorum est fundamentum ut abstrahatur unitas universalis et reddatur apta ad istam praedicationem. Particulare enim primo intentionale non est correlativum universalis, sed fundamentum.

5 Obiectio 5. Quia ista aptitudo est fundamentum universalitatis non est realis, sed secunda intentio fundatur in prima: igitur ista aptitudo non est *prima* [?] intentio.

 Respondeo distinguendo causalem. Quia est fundamentum proximum, concedo; remotus, nego. Et distinguo consequens: non est secunda intentio formaliter, concedo; fundamentaliter proxime, nego. Secunda intentio dicit pro fundamento
10 remoto primam intentionem, pro fundamento vero proximo aliquid rationis, non quidem quod sit aliqua secunda intentio, sed quod sit aliqua negatio seu denominatio extrinseca.

 | Quia ista aptitudo fit ab intellectu: igitur prius est [est] cognitum obiectum, quam resultet illa aptitudo: igitur universalitas nec fundamentalis requiretur ad
15 obiectum intellectus. Respondeo negando consequentiam: Universalitas enim ut iam dixi non requiritur ad obiectum intellectus cum habeat distinctam rationem.

 Quia id quod fit ab intellectu est singulare, sed illa intentio fit ab intellectu: igitur singularis est. Respondeo distinguendo maiorem. Quod fit ab intellectu
20 efficientia effectus, concedo. Efficientia obiecti, subdistinguo, est singulare ut quod, concedo; ut quo, nego. Solutio patet in *Logicae proemialibus* de obiecto formali, subdistinctio constat iam numero 234.

 Obiectio 6. Natura ut possibilis non petit hanc numero singularitatem seu existentiam: igitur indifferens est ad omnes singularitates. Respondeo distinguendo consequens. Est indifferens ut sit in illis realiter una positive manens,
25 nego; partita et divisa, concedo. Articulus 3. Universalitas, etc.

Articulus 3. An Universalitas consistat essentialiter in relatione?

 Notata iam differentia universalis logici a metaphysico numero 125, supere
examinare in quonam consistat universale logicum. Communis sensus Auctorum
30 est universale consistere in respectu ad inferiora, sed est triplex respectus, scilicet aptitudinis ad essendum in inferioribus; aptitudinis ad praedicandum, quae est ipsa praedicabilitas; et relatio ipsius praedicationis actualis, qua non solum dicitur praedicabile, sed praedicatum. Iuxta hos respectus tres sunt opiniones. Prima docet universale consistere in prima aptitudine. Secunda in secunda et in tertia,
35 tertia. Nunc sic his relictis ut clare procedamus.

 | Sit prima conclusio: in universali solum tria inveniuntur pertinentia ad eius integram rationem, scilicet universale materiale, fundamentale et formale. Explico conclusionem: universale materiale est ipsa natura seu subiectum, quod denominatur universale. Fundamentale est ipsa unitas praecisa ab inferioribus

BNC 101vb

BNC 102ra

cum aptitudine ad essendum in illis. Formale vero est ipsa relatio, qua comparatur et respicit plura. Ratio est: universalitas est secunda intentio, quae est relatio rationis; sed in omni relatione haec tria concurrunt et sufficiunt, scilicet subiectum, fundamentum et forma relationis: igitur haec tria concurrunt et sufficiunt ad universalitatem.

5

Sit secunda conclusio: Universalitas fundamentalis constituit naturam universalem metaphysicae et consistit in absoluta unitate praecisionis et aptitudine non relative sumpta, sed per non repugnantia. Probatur ratione. Universale metaphysicum non dicitur tale per additionem alicuius modi ad universalitatem ut sic; igitur consistit in illa unitate absoluta. Antecedens probatur. Si consisteret in aliquo modo addito, talis modus vel esse realis vel rationis. Si rationis contra: modus rationis non pertinet ad metaphysicum sed ad logicum. Sed talis modus esset rationis: igitur non pertinet ad metaphysicum: igitur non constituitur per talem modum. Si realis contra: modus realis pertinet ad naturam et non ad universalitatem, sed talis est realis: quae igitur etiam invenitur in singularibus.

10

15

Nulla scientia considerat naturas in singularibus, sed metaphysica est scientia, igitur non considerat naturas in singularibus; sed sola separatio seu praecisio reddit fundamentum universalitatis, igitur; natura separata et abstracta est tale universale. Probatur minor. Natura tamquam una unitate praecisionis et separationis est universalis metaphysicae, sed natura abstracta et separata est una unitate praecisionis: igitur sic est universalis. Item natura sic abstracta est apta ad essendum in multis: igitur | nihil dicit [?] ut sit universalis. Probatur antecedens. Natura dicens convenientiam cum illis a quibus fuit abstracta dicit aptitudinem et non repugnantiam ut in illis; sed natura abstracta dicit talem convenientiam: igitur dicit aptitudinem.

20

25

BNC 102rb

Quod autem non dicat relationem probatur: ubi non est terminus ad quem non intelligitur relatio, sed posita natura abstracta nondum intelligitur terminus ad quem: igitur non intelligitur relatio. Probatur minor. Natura quae dicit terminum a quo, non dicit terminum ad quem; sed natura abstracta solum dicit terminum a quo fuit praecisa: igitur non dicit terminum ad quem: igitur universalitas fundamentalis est universale metaphysicum.

30

Sit tertia conclusio: Haec universalitas fundamentalis datur tam in abstractione positiva quam negativa. Probatur ratione. De abstractione negativa non est dubium. Probat de positiva: abstractio positiva fit cum cognitione positiva tam termini ab quo, quae relinquitur, quam naturae, quae accipitur. Sed haec operatur eundem effectus ac negativa, scilicet non respicere terminum ad quem sed solum terminum a quo: igitur non ponit relationem, sed tantum praecisionem. Hoc constituit universale metaphysicum. Igitur haec universalitas datur in utraque abstractione. Nota differentiam inter una et alteram abstractionem. Utraque considerat naturam nudam, negativa tamen non considerat condiciones individuales. At positiva illas considerat nihilominus utraque facit eundem effectum.

35

40

Sit quarta conclusio: universale logicum non consistit in comparatione attributionis sive praedicationis, sed simplicis relationis seu ordinis sine inclusionem

actuali in inferioribus. Haec conclusio constabit cum clarius eam tractemus. Sufficit tamen ostendere eius fundamentum.

Universalitas logica sive secunda intentio est re | relatio rationis; sed ante relationem actualis praedicationis invenitur ipsa relatio unius ad multa; igitur ante actualem praedicationem invenitur *inveni* [?] universale logicum. Probat-
5 tur minor: Ante actualem praedicationem invenitur natura sine singularibus ut praedicabilis de multis; igitur ante relationem actualis, etc. Antecedens patet. Potentia qua potest praedicari antecedit actum praedicationis; igitur ante actualem praedicationem, etc.

10 Obiectio. Tunc universale iudicatur ad multa, cum concipitur convenire multis; sed convenire multis fit per actualem praedicationem; igitur universale fit per actualem praedicationem. Respondeo negando maiorem: Potius enim concipitur universale, cum iudicatur aptitudo ordinata ad multa ut potens praedicari de illis, quod fit ante acutalem praedicationem. Indiviso enim non exigitur, nam
15 ista inclusio est esse in multis et cum illis identificari. Sed universale prius est aptum ad essendum et identificandum, igitur ante actualem identificationem datur universalitas. Demum inclusio actualis est contractio actualis, siquidem non includitur in singularibus nisi modo quo est in illis, sed in illis est contractum. Igitur includitur ut contractum et determinatum; igitur non ut indifferens; igitur
20 ut inclusum non est universale.

Obiectio iterum. Inferiora non sunt nisi per inclusionem superioris in illis; igitur superior non est nisi per inclusionem in inferioribus. Respondeo distinguendo antecedens: Non sunt identice, concedo; formaliter, nego. Sicut enim superius ante inclusionem est potentia includi, sic inferiora ante inclusionem
25 sunt potentia includere. Et sicut aliquid actu est superius quando actu ei convenit aptitudo ut includatur et sit in multis, non quando actu includitur; ita actu sunt inferiora sub formalitate inferiorum quando eis actu convenit aptitudo ut includant et contrahant superius, non solum quando actu includunt.

| Sit quinta conclusio: Praedicabilitas est passio universalitatis. Est contra
30 Illustrissimus MERINERO. Ratio est: fundamentum et radix praedicabilitatis est identitas extremorum; igitur aptitudo ad essendum fundamentum ad aptitudinem ad praedicandum. Antecedens patet: Quando non est idem cum alio non vere praedicatur: igitur radix praedicationis est identitas extremorum: igitur relatio ad essendum est prior relatione ad praedicandum: igitur tantum est passio.

35 Obiectio. *Aptitudo ad essendum est non repugnantia non positiva relatio* [?]; igitur in genere positivae relationis prior est praedicabilitas quam positiva aptitudo ad essendum in multis.

Respondeo distinguendo antecedens. Aptitudo ad essendum fundamentaliter, concedo; formaliter, nego. Prius enim concipitur natura, natura <est> contrahibilis
40 et identificabilis fundamentaliter per non repugnantiam. At natura comparata est formaliter contrahibilis per relationem. Cumque tunc sit etiam praedicabilis, antecedit aptitudinem praedicandi.

Articulus 4. Utrum universale sit substantia vel accidens corporum vel incorporeum?

BNC 103ra Breviter resolvam titulum. Suppono universale nomen esse concretum dicens pro materiali naturam realem quae denominat universalis, pro formali vero relationem rationis, scilicet secundam intentionem, a qua natura denominatur formaliter universalis. Verbi gratia species quae est secundum praedicabile pro materiali dicit naturam humanam vel leoninam vel quamcunque aliam. Pro formali vero dicit relationem specificam, quam specieitatem potes vocare, sicut in genere relatio dicit genereitas et in differentia differ | differentieitas. Vide doctrinam oculis in hoc concreto albo; dicit pro materiali corpus in quo est albedo, pro formali vero albedinem a qua corpus denominatur album. Hoc posito: 5 10

Dico primo: Universale materialiter sumptum aliquando est substantia, aliquando accidens; ut homo, animal et albedo, color. Aliquando vero etiam est accidens rationis ut genus, species. Ast universale formaliter sumptum semper est accidens rationis, quod est illa secunda intentio sufficienter et copiose iam explicata. 15

Dico secundo: Universale formaliter sumptum proprie neque est corporeum, nec incorporeum quia corporeum et incorporeum sunt differentiae discriminates ens reale. Sed universale formaliter sumptum non est ens reale: igitur non competit proprie corporeitas vel incorporeitas. Dicit tamen incorporeum negative. Ast materialiter sumptum si singularia a quibus abstraheruntur sunt incorporea. Incorporeum evadit sic natura angelica. Si est universalis, cum eius singularia essent incorporea, fieret incorporeum universale. Si tamen singularia sunt corporea etiam universale est corporeum, quomodo natura humana abstracta ab singularibus corporeis dicit universale corporeum. 20 25

Ut igitur universalem regulam cognoscendi, an universalis sint entia realia, corporea vel incorporea, substantialia vel accidentalia statuam. Praedicamentum videndum est, ad quod spectare inveniunt et sic iudicandum. Totum hoc tam verum est quod non indiget probatione, ac proinde caret obiectionibus. Sic manet explanatum quod pertinet ad substantiam universalis. Nunc videndum est quo actu intellectus fit universale. Pro quo. 30

Quaestio 5. De causa universalis

Articulus 1. Explicat modus procedenti intellectus

Nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensibus: ergo prior operatio sensus operatione intellectus. Sensatio enim fit in sensibus externis per hoc quod obiectum sensibile mittit speciem intentionalem se repraesentantem, qua informatus sensus producit speciem expressam obiecti per cuius receptione fit sensatio. 35

Item ex sensatione sensuum externorum imprimunt aliae species intentionales sensibus internis et sic fiunt proportionabili modo sensationes interiores. Species vero expressae ab sensibus internis productae appellari solent phantasmata.

Ex dictis sequitur primo phantasmata omnia seu species expressas repraesentare obiectum singulare, verbi gratia Petrus cum hoc numero colore, sapore, sono, calore aut aliis qualitatibus sensibilibus secundum sensationum diversitatem. Secundo, obiectum sic positum non posse percipi ab intellectu cum nondum sit universale. Quare necesse est ut prius denudetur ab his conditionibus individualibus, separetur quae ab omni materia singulari et fiat proportionatum obiectis intellectus. Ad hoc enim ponitur intellectus agens, ut enim melius percipiatur.

Nota in nobis esse duplicem intellectum alterum agentem, alterum possibilem ex Divo THOMA 1 parte, quaestione 79, articulo 2 et 3. Dicitur intellectus agens non ab agendo et producendo cognitionem, sed ab | agendo species quae recipiuntur in intellectu possibili. Ideo enim dicitur possibilis quia patitur seu recipit istas species. Unde officium intellectus agentis est denudare phantasmata ab conditionibus individualibus et sic species quae directe repraesentabat Petrum, iam directe repraesentet naturam humanam.

BNC 103va

Haec igitur denudatio seu separatio naturae a conditionibus individualibus dicitur abstractio intellectus agentis, nam abstrahit et separat naturam humanam a singularibus. Non tamen dicitur intellectiva, quia cum intellectio producat a potentia et specie, et ista potentia faciat species, non supponit illas; unde faciendo illas non intelligit. Intellectus agens dicitur a Divo THOMA 'lumen' 1 parte, quaestione 54, articulo 4, ad 2. Sicut enim ut visus videat colorem requiritur species coloris et lumen, et utrumque concurrat ad visionem. Ita phantasmata requiruntur ut species coloris, et intellectus agens ut lumen, ut sic intellectui possibili repraesentetur species.

Praeterea intellectus possibilis praedicata specie informatus producit in se ipso speciem expressa, seu verbum mentis, quod est veluti parere conceptum. Hinc oritur duplex cognitio, una qua intellectus cognoscit naturam praecise secundum sua praedicata essentialia non cognoscendo singularia, sed ab illis praescindendo et haec dicitur 'abstractio praecisiva' pertinetur ad primam operationem. Altera qua cognoscit naturam in ordine ad singularia ut ab illis participabilis, unde haec cognitio supponit priorem, dicitur enim comparatio.

| Nota demum discrimen inter actum comparativum et absolutum. Actus comparativus sumitur dupliciter. Primo ut pertinet ad primam operationem, quo unum non attribuit alteri vel deducitur ex alio, sed cognoscitur unum ad aliud ordinatum. Secundo ut pertinet ad secundam et tertiam operationem quo comparat unum alteri componendo et dividendo vel per illationem discurrendo.

BNC 103vb

Unde per secundam operationem attribuitur aliquid subiecto ut praedicatum, et sic per hanc potest natura praedicati de inferioribus et universalitas potest etiam praedicari de natura quam denominat tanquam forma. At in prima operatione non datur praedicatio, sed tantum respectus naturae ad suum terminum

quod quae ordinatur. Dicitur hic comparativus per respectum ad terminum ad quem, non vero per respectum ad terminum a quo. Unde solum terminus ad quem est comparativus.

Actus absolutus non comparat unum ad aliud, sed rem ipsam cognoscit secundum se. Hic dividitur in negativum et positivum. Negativus accipit unum omni alio suppresso vel omissio. Positivus accipit separando ab alio cum cognitione utriusque. Unde oritur duplex abstractio, scilicet negativa et positiva. Negativa cognoscit naturam omissis conditionibus individuantes, negativa causa illas se habendo. Positiva separat naturam a conditionibus cognoscendo naturam et conditiones. Relinquitur in summa dari abstractionem intellectus agentis, abstractionem intellectus possibilis negativam et positivam, et comparisonem ipsius intellecto simplicem et compositivam. Nunc inquiramus.

Articulus 2. Per abstractionem intellectus agentis fit aliquod universale?

Prima sententia asserit in abstractione intellectus agentis fieri universale logicum. Ita ZUMEL 1 parte, quaestione 13 articulo 7, conclusione 7, SOTO quaestione 2 *Universalis*, CAPRAEOLUS in 3, distinctine 5, quaestione 3, FLANDRIA 7 *Metaphysicae* quaestione 3, articulo 2, ALBERTUS 1 *De anima* commento 8, MASIUS sectione 2, quaestione 5, conclusione 1.

Secunda sententia non solum negat fieri universale logicum in tali abstractione, sed etiam nec universale metaphysicum. Ita Illustrissimus MERINERO distinctione 2 *universalis*, quaestione 1, numero 29 refert de aliquibus.

Sit prima conclusio: per abstractionem intellectus agentis non fit universale logicum. Ita omnes Thomistae. Probatur ratione. Nullus ens rationis resultat per abstractionem intellectus agentis; sed omnis universalitas est ens rationis, igitur nulla universalitas resultat per abstractionem intellectus agentis. Probatur maior. Ens rationis fieri non potest a potentia non cognoscitiva, sed intellectus agens non est potentia cognoscitiva. Igitur nullus ens rationis resultat per abstractionem dictam.

Sit secunda conclusio: per abstractionem intellectus agentis repraesentatur universale metaphysicum, non cognoscitur. Quod non cognoscatur *patente* [?], quia talis potentia non est cognoscitiva ut constat numero 274. Est expressa mens ANGELICO PRAECEPTORE I parte, quaestione 14, articulo 11, ad 1; et quaestione 79 articulo 3; et quaestione 85, articulo 1, ad 3 et 4; et II *Contra gentes* capitulo 77, et *Opusculo* 55. Et CAIETANUS IV *De ente et essentia*, quaestione 6, sectione istis praelibatis.

BNC 104rb

Probatur ratione. In intellectu agente repraesentatur | natura separata ab individuis ut una; igitur non repraesentatur natura secundum se, nec singularis;

15 15-16 16 16-17 17 17-18 20-21 32-34 34-35

sed natura sic sumpta est universale metaphysicum et fundamentum universalis logici. Igitur in tali abstractione repraesentatur universale metaphysicae et fundamentum universalis logici. Prima consequentia patet. Natura secundum se nec est una nec plures, sed ibi repraesentatur natura ut una; igitur non repraesentatur natura secundum se. Probatur altera pars consequentiae. Ibi repraesentatur natura ut una, sed non unitate singulari ut supponimus: igitur, universali, sed non unitate universale logica; ut patet in prima conclusione: igitur metaphysica.

Probatur ibi naturam esse unam, ratione cuius efformata est tota ratio. Cognitio id attingit cognoscendo, quod species repraesentando; sed intellectus possibilis informatus illa specie cognoscit naturam ut unam. Igitur species facta in agente intellectu repraesentat naturam unam. Probatur minor. Sit intellectus possibilis informatus intellecta specie non cognosceret naturam ut unam ex vi talis cognitionis. Natura non redderetur una et cognita, sed natura redditur una ut cognita: igitur cognoscit naturam ut unam.

Obiectio 1. Contra prima conclusionem. Esse universale in actu est esse intelligibile in actu, sed per abstractionem intellectus agentis res fiunt intelligibiles actu: igitur universales. Confirmatur: natura tunc est universalis quando habet conditiones, quibus universale platonium esset universale si daretur. Sed posita natura abstracta et separata per intellectum agentem habet conditiones universalis platonici: igitur tum est universalis.

Respondeo [?]. Esse universale logicum in actu est esse intelligibile in actu formaliter, nego; esse universale logicum fundamentaliter, concedo et similiter distinguitur consequens. Optime salvatur esse obiectum formaliter et fundamentaliter universale. Esse obiectum intellectus et actu intelligibile | habet natura a sua intrinseca entitate et a perfectione et immaterialitate, quam habet vel quia est actus separatus vel quia est abstracta ab aliqua materia saltem singulari. Ceterum esse formaliter universale habet natura a secunda intentione.

BNC 104va

Ad confirmationem interrogo vel talis natura diceret separata relationem realem vel non? Si diceret: datur disparitas quare a parte rei esset universalis et non per abstractionem agentem; siquidem ex eo praecise, quod natura separetur non refertur ad inferiora. Si non diceret esset universalis metaphysice: et sic bene concludit argumentum per talem abstractionem esse universale metaphysicae repressum.

Obiectio 2. Universale est quid communi et indifferens, sed esse denudatum ab conditionibus individuantes est quod commune et indifferens fieri. Igitur esse denudatum est esse universale, atque per abstractionem intellectus agentis denudatur natura a conditionibus: igitur fit universales

Respondeo distinguendo maiorem. Universale logicum est quod commune et indifferens in repraesentando, nego. In essendo subdistinguo: est quod commune et indifferens absolute, nego; relative, concedo. Solutio applicatur etiam minori et probationi. In abstractione agentis natura est una et repraesentata, non ut cognita

Obiectio 3. Natura contracta est singularis, igitur abstracta est universalis.

Respondeo distinguendo consequens. Abstracta est universalis logice, nego; metaphysice subdistinguo: est universalis metaphysice in repraesentando, concedo; in essendo, nego.

Contra secundam conclusionem obiectio 1. Natura abstracta per intellectum agentem non est una: igitur non est universalis metaphysice. Probatur antecedens. 5
Ideo est una, quia intellectus possibilis illam attingit ut unam, sed haec ratio non probat: igitur non est una. Probatur minor. Quando intellectus cognoscit naturam secundum se, cognoscit illam ut unam, sed ex hoc natura illa non habet
BNC 104vb | unitatem universalis: igitur nec natura abstracta.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem nego minorem et ad eius 10
probationem distinguo: maiorem cognoscit naturam secundum se ut unam ex parte rei cognitae. Nego maiorem. Ex parte modi concipiendum, concedo. Natura secundum se solum significatur ex parte rei cognitae. Si vero cognoscatur per modum unius iam habet ex modo concipiendi unitatem praecisionis et universalitatis. 15

Obiectio 2. Universalitas fit per cognitionem, sed in intellectu agente non datur cognitio: igitur nec universale. Respondeo distinguendo maiorem. Universalitas cognita actu fit per cognitionem, concedo. Universalitas actu repraesentata et virtute cognita, nego. Non asserimus universale metaphysicum cognosci, sed per repraesentari per hanc abstractionem. 20

Instabis: in illa specie non repraesentatur universale formaliter: igitur fundamentaliter. Ergo vel fundamentaliter remote vel proxime. Non remote aliter nihil aliud esset quam ipsa singularia. Non proxima quia hoc ipso est ens rationis. 25

Respondeo concedendo antecedens et distinguendo consequens. Igitur fundamentaliter proxima ut cognitum, nego; ut repraesentatum, concedo. Ad probationem distinguo: in illa specie est ens rationis formaliter, nego, fundamentaliter subdistinguo: ens rationis fundamentaliter cognoscitive, nego; repraesentative, concedo. Fundamentum universalitatis est ipsa natura cognita, cumque ipsa natura repraesentetur in intellectu agente. Ideo datur fundamentum ut repraesentatum. 30

Urgebis: ubi est impossibilis actus est impotis potentia, sed in intellectu agente est impossibilis actus universalis: igitur et ipsa aptitudo, igitur et universale. Probatur minor. Actus universalis est praedicatio de multis, sed in intellectu agente est impossibilis praedicatio: igitur et actus. 35

BNC 105ra | Respondeo distinguendo minorem. Ubi est impossibilis actus ab intrinseco est impossibilis potentia, concedo. Ubi est impossibilis actus ab extrinseco defectu applicationis, nego. Sicut ignis hic existens habet potentiam conburendi lignum Romae, sed non applicationem sine qua non potest conburere. Sic illa natura abstracta habet capacitatem saltem in repraesentando, deest tamen applicatio, scilicet cognitio comparativa. 40

Iterum urgebis: intellectus agens non format unam naturam ex pluribus individuis: igitur non repraesentat naturam unam et indifferentem, sed solum secundum se. Probatur antecedens. Intellectus agens non comparat unum alteri,

sed solum abstrahit negative. Sed haec comparatio requiritur ut natura sit una et apta esse in pluribus: igitur intellectus agens non repraesentat naturam unam, igitur neque universalem.

Respondeo distinguendo antecedens. Non format unam naturam ex pluribus
5 individuis collative, concedo; praecisive, nego. Intellectus agens repraesentat naturam tali modo, scilicet praecisionis et sic non repraesentatur natura solum secundum sua praedicata, sed etiam una unitate praecisionis. Ad probationem distinguo secundam partem maioris. Solum abstrahit negative *hic* [?] negative reduplicando supra individua, quae omittit, concedo; reduplicando supra na-
10 turam, nego. Ad minorem dico: haec comparatio requiretur ut natura sit una unitate formali logica, concedo; unitate repraesentativa, nego et currit solutio ad consequentiam. Articulus 3.

Articulus 3. Per abstractionem intellectus possibilis fit aliquod universale?

Prima sententia docet universale fieri formaliter per abstractionem intellectus
15 possibilis non discriminando universale | logicum ab metaphysico. Ita DURANDUS in I, distinctione 3, parte 2, quaestione 5, ad 2 et in II, distinctio 3, quaestione 7, numero 7 et 12, TOLETUS quaestione 2 et alii quos citat IOANNES A SANCTO THOMA hic et COMPLUTENSES. Sententia etiam procedit indistincte asserendo universale fieri per actum comparativum.

BNC 105rb

20 Sit prima conclusio. Per abstractionem intellectus possibilis non fit universale logicum. Est communis inter Auctores forma constituens universale logicum est ens rationis, sed in hac abstractione non dat ens rationis: igitur neque universale logicum. Probatur minor. In actu in quo cognoscitur natura secundum praedicata, quae habet a parte rei non fit ens rationis, sed per talem abstractionem
25 praecisivam solum cognoscitur natura secundum praedicata, quae habet a parte rei: igitur in tali abstractione non fit ens rationis. Maior est evidens. Nam tunc fit ens rationis quando cognoscitur in natura aliquod, quod non habet a parte rei. Minor etiam est certa. Sequidem per talem abstractionem non cognoscitur in natura aliquod quod a parte rei non habeat. Et probatur. Ex eo quod intellectus
30 cognoscat naturam sine singularibus, non cognoscit illam aliter ac est in se. Sed sic cognoscit naturam per hanc abstractionem: igitur non cognoscit naturam aliter. Probatur maior. Intellectus seu visus videns colorem in pomo mere negative se habens causa saporem non videt illud aliter, nec format ens rationis: igitur intellectus cognoscens naturam, omissis singularibus non cognoscit illam aliter.
35 Igitur solum cognoscit naturam secundum praedicata, quem habet a parte rei

Sit secunda conclusio. Haec abstractio est actus absolutus et per illam fit universale metaphysicum. Probatur prima pars. Ille actus est absolutus, *qui* [?] respicit seu attingit obiectum sine respectu et ordine ad terminum ad quem,

BNC 105va sed actus praecisionis non attingit obiectum cum ordine ad aliquod ut ad terminum ad quem: igitur talis abstractio est actus absolutus. Probatur minor. Repugnat respicere simul aliquod ut terminum a quo et ut terminum ad quem, sed actus praescindens et abstrahens respicit id, a quo abstrahit ut terminum ab quo: igitur non potest respicere illud tamquam terminum ad quem, sed comparatio est ad aliquod ut terminum ad quem. Igitur actus abstrahens non est comparativus. Igitur abstractio possibilis est actus absolutus. 5

Probatur secunda pars. Non solus abstractio positiva, sed etiam negativa relinquit inferiora et ab illis separat naturam, positiva per positivam cognitionem, negativa omittendo illa, ut dictum est. Igitur utraque solum pertinet ad universale metaphysicum. Patet consequentia. Utraque abstractio non continet ad universale logicum: igitur ad metaphysicum. Antecedens probatur. Ubi non datur comparatio et ordo ad aliquid ut terminum ad quem non datur universale logicum, sed utraque abstractio est actus non comparativus, sed absolutus. Nam utraque negotiatur eundem effectum, scilicet separationem naturae ab inferioribus et per consequens respicere illa ut terminum ab quo. Igitur per utramque non fit universale logicum. Igitur solum fit universale logicum metaphysicum. 10 15

Obiectio 4. Contra primam conclusionem. Tunc fit universale logicum cum cognoscitur natura una aptaque ad essendum in pluribus. Sed per hanc abstractionem cognoscitur natura una apta ad essendum in pluribus. Igitur tunc fit universale logicum. 20

Respondeo distinguendo maiorem. Tunc fit universale logicum cum cognoscitur una natura et apta esse in pluribus absolute, nego; comparative, concedo. BNC 105va Sed per abstractionem cognoscitur natura una et apta absolute, | concedo; comparative subdistinguo fundamentaliter, concedo; formaliter, nego. Verum est naturam abstractam unam esse, siquidem uno actu cognoscitur; et aptam, siquidem est conformis, sed totum hoc est absolute cum nondum respiciat terminum ad quem, sed tantum terminum ab quo. Quare sic concepta natura est universalis metaphysice, non logice, ut manet probatum. 25

Obiectio 2. Natura abstracta per illum potentialem non est fundamentum universalitatis: igitur iam est universale. Probatur antecedens. Natura separata a singularibus manet una et indivisa, et apta ut sit in pluribus. Sed hoc habet ab intellectu agente: igitur ab intellectu possibili non habet fundamentum, sed ipsam universalitatem. 30

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo maiorem. Manet una et indivisa ut repraesentata, concedo; ut cognita, nego. Universalitas enim cum sit secunda intentio indiget denominatione extrinseca cogniti; talem enim denominationem habet natura per abstractionem intellectus possibilis et sic abstracta est fundamentum universalitatis, non *vero* [?] universalis. 35

Obiectio 1. Contra secundam conclusionem. Per talem abstractionem cognoscitur natura secundum quod convenit ei in sua essentia, sed natura sic cognita est natura sola: Igitur non est universalis, nec metaphysice. Respondeo distinguendo maiorem. Secundum quod convenit ei in sua essentia ex parte rei cognitae, 40

concedo; ex parte modi concipiendi, nego. Non est possibile concipere naturam, quae ex parte modi concipiendi nec universalis sit, neque particularis, quam possibile sit hoc ex parte rei conceptae. Et sic per hanc abstractionem natura est una positive non *vero* [?] comparative.

5 Instabis: natura ab intellectu cognoscitur | abstracta ab individuis: igitur ipsa praecisio non dat universalitatem. Probatur consequentia. Universalitas convenit naturae ut cognitae et ut praecisae: igitur prius datur cognitio et praecisio quam universalitas. BNC 106ra

10 Respondeo distinguendo consequens. Ipsa praecisio non dat universalitatem logicam, concedo; metaphysicam, nego. Ad probationem distinguo consequens. Prius datur cognitio quam universalitas logica, concedo; quam universalitas metaphysica, nego. Verum est universalitatem per relatione seu logicam fieri per actum comparativum. At vero fundamentum eius, quod est unitas praecisionis habetur eo ipso quod natura cognoscatur praecisa ab inferioribus et sic uni-
15 versalitas metaphysica non praesupponit naturam cognitam, sed ipsa praecisio cognitam reddit. Articulus 4.

Articulus 4. An universale logicum fiat per actum comparativum?

Opinio communis inter Thomistas affirmat. Ita ARAUXO 3 *Metaphysicae* quaestione 3, articulo 5; Soncinas libro 5 quaestione 27; SANCHEZ libro 2, *Logicae* quaestione 16; RUBIUS hic quaestione 5 et alii quos refert et sequitur GALLEGO *Controversia* 10. Secunda sententia negat, affirmat fieri per comparisonem compositam, eam docuerunt antiqui Auctores tamen his temporibus displicet.

Sit conclusio prima. Universale logicum fit per simplicem comparisonem. Ita ANGELICUS PRAECEPTOR 1 parte, quaestione 28, articulo 1 et in 1 distinctione 2, quaestione 1, articulo 3 et quaestione 7 *De potentia* articulo 11 et *Opusculo* 48, capitulo 1.

30 Probatur ratione. Universale logicum est relativum secundum esse et universalitas relatio rationis: igitur fit per | comparisonem simplicem. Probatur consequentia. Ens rationis fit cum aliquid apprehenditur ubi non est: igitur relatio rationis fit cum apprehenditur ordo in ea, inter quae talis ordo non est. Sed hoc est comparare unum alteri: igitur universale ex ratione communi relationis fit per comparisonem. Ceterus ratione suae entitatis, scilicet intentionis simplicis debet excludere indicium et discursum: igitur fit per comparisonem simplicem. BNC 106rb

35 Secunda conclusio: haec comparatio non est per modum *compositis* [?] et iudiciis, nec per modum inclusionis in inferioribus. Haec conclusio est explicatio primae conclusionis.

Probatur ratione fundamentali. Ut detur relatio rationis requiritur comparatio, sed non compositiva et attribuens praedicatum subiecto vel inclusionem faciens \in/ illo: igitur relatio tantum ordinativa ad terminum. Maior constat siquidem in hoc distinguitur ab actu absoluto. Probatur minor. Comparatio compositis et attributionis vel attribuit naturam cognitam inferioribus vel attribuit relationem ipsi naturae cognitae. Primum esse non potest primo: relatio praedicati ad subiectum est longe diversa a relatione universalis ad inferiora. Sed comparatio compositiva efficit relationem praedicati ad subiectum: igitur non efficit relationem universalis ad inferiora. Secundo: praedicabilitas prior est praedicatione, sed per actualement praedicationem fit praedicatum: igitur talis praedicationis praesupponit praedicabile. Igitur sicut relatio praedicabilis antecedit relationem praedicati sicut potentia actum, sic relatio universalis antecedit comparisonem compositivam.

BNC 106va Probatur non consistere in inclusione. Nam talis inclusio vel est actualis vel aptitudinalis. Si primum est inclusio per praedicationem et contractionem, sed actualis praedicatio et inclusio supponit praedicabile et contrahibile: igitur talis inclusio praesupponit relationem praedicabilitatis et contrahibilitatis. Si est inclusio aptitudinalis habeo intentum: igitur solum est aptum includi, non vero inclusum actum in inferioribus et sic aptitudo ut includatur est aptitudo ut contra habetur et praedicetur. Sed inclusio fit per contractionem: ergo ante inclusionem datur universale logicum

Si vero dicatur *secundis* [?], scilicet comparatione tribuere ipsam relatione naturae cognitae; contra quia tunc non consideratur ratio formalissima relationis. Probatur quando concipitur relatio in ordine ad subiectum et non ad terminum, seu in ratione in et non in ratione ad non concipitur formaliter ut relatio. Sed quando relatio attribuitur naturae cognitae concipitur in ratione in et non in ratione ad: igitur tunc non concipitur ratio formalissima relationis. Probatur maior. Quando concipitur relatio ratione communi omni accidenti, non concipitur formaliter ut relatio, sed quando concipitur in ordine ad naturam ut subiectum, concipitur ratione communi omni accidenti: igitur tunc non concipitur formaliter ut relatio. Minor constat. Omni accidenti competit ordo ad subiectum et ratio in, etiam accidenti absoluto: igitur quando sic concipitur relatio, relatio concipitur ratione communi omni accidenti. Ergo quando attribuitur relatio naturae cum non concipiatur ut ad terminum, sed ad subiectum, non constituitur formaliter, sed potius praesupponitur constituta: igitur relatio universalis non fit comparatione compositiva.

Obiectio 1. Posito fundamento ponitur relatio, sed ante actum comparativum ponitur fundamentum: igitur et relatio. Probatur minor. Ante actum comparativum natura est una et apta esse in pluribus, sed hoc est fundamentum: igitur ante actum comparativum ponitur fundamentum.

BNC 106vb | Confirmatur: ante actum comparativum natura denominatur universalis: igitur datur universale. Probatur consequentia. Denominatio formae fit ab ipsa forma, sed ante actum comparativum denominatur natura universalis: igitur a

forma, scilicet ab universalitate. Antecedens patet. Natura abstracta non denominatur singularis cum sit denudata a conditionibus singularibus; nec est secundum se quia secundum se nec est una, nec plures, nec contracta, nec abstracta: igitur est universalis.

5 Respondeo distinguendo maiorem. Posito fundamento ponitur relatio habens esse per resultantiam, concedo; habens esse per cognitionem, nego. Cum in comparatio relatio non cognoscatur nisi per actum comparativum, ideo universalitas fit actu comparativo. Relatio quae resultat posito fundamento proximo ponitur. At relatio quae habet esse per ipsum cognosci, ponitur cum cognoscitur.

10 Ad confirmationem distinguo antecedens. Ante actum comparativum natura denominatur universalis metaphysice, conditio; logice subdistinguo fundamentaliter, concedo; formaliter, nego: sic distinctionem etiam communes. Ad probationem eadem solutione distinguo minorem. Ad probationem distinguo consequens. Igitur est universalis metaphysice, concedo; logice subdistinguo formaliter, nego;
15 fundamentaliter, concedo. Sicut enim contractio efficit singulare metaphysicum, sic abstractio universale metaphysicum non logicum.

Obiectio 2. Universale logicum consistit in relatione naturae ad inferiora, sed relatio nequit cognosci sine termino: igitur ipsa inferiora cognoscantur. Sed inferiora constituuntur per inclusionem sui superioris: igitur universale logicum
20 requirit indivisionem in suis inferioribus.

| Confirmatur: actus comparativus vel intelligit naturam esse in multis attribuendo et praedicando eam de illis actu vel solum intelligit eam ei aptum ad essendum in illis. Si primus est comparatio praedicationis. Si secundum: igitur ille actus qui sufficit ad ponendam aptitudinem sufficit ad ponendam relationem
25 aptitudinis. Sed abstractio sufficit ad ponendam aptitudinem: igitur et relationem.

Respondeo distinguendo consequens. Ipsa inferiora cognoscuntur per inclusionem, nego; per exclusionem subdistinguo formaliter, nego; praesuppositive, concedo. Et distinguo minorem. Inferiora constituuntur per inclusionem exercite, nego; signata, concedo. Sicut inferiora in re constituuntur includendo naturam
30 superiorem formaliter tamen non constituuntur in ratione inferioris per inclusionem, sed per subsectionem ad naturam superiorem. Sicut enim superius et identificetur cum inferiori cognoscitur in ratione superioris sine illo, sic inferius et identificetur cum superiori cognoscitur tamen ab illo non per inclusionem, sed per subsectionem. Quare conceptus inferioris prout terminat respectum
35 superioris non explicat inclusionem et illam habeat, sed solum subsectionem.

Instabis: igitur non potest dari formaliter intentio generis sine intentione speciei; nec species sine intentione individui. Respondeo distinguendo antecedens. Sine specie ut subscibili, concedo; ut praedicabili, nego. Similiter non potest dari species quin cognoscatur individuum ut subscibile, concedo; ut praedicabile,
40 nego. Species ut subscibilis est terminus generis et individuum speciei et sic non possunt esse formaliter genus et species sine suis terminis.

Ad confirmationem assero secundum dilemmatis. Ad replicam distinguo consequens. Actus quae sufficit ad ponendam aptitudinem absolutam et negativam,

BNC 107ra

BNC 107rb sufficit ad ponendam relationem, nego; aptitudinem positivam et | respectivam, concedo. Aptitudo est duplex, scilicet positiva et negativa. Negativa solum est non repugnantia ad essendum in pluribus et ista aptitudo cognoscitur non actu comparativo, sed absoluto abstractionis. Positiva dicit ordinem ad ea ad quae habet aptitudinem et ista solum cognoscitur actu comparativo. 5

Ceterus actus comparativus, quo natura attribuitur multis non constituit universale, sed quo natura concipitur apta esse in multis, non aptitudine negative, se positive. Neque ad hoc requiritur, quod relatio cognoscatur in actu signato et tamquam res cognita ut quod. Sed sufficit quod actu cognoscatur aliquod extremum comparatum ad aliud et ad *instar* [?] relativi; sic enim in ipso exercitio comparatio et relatio cognoscitur. Antequam de passionibus Universalibus agamus. Opus est, ut distinctionem inter unitates numericam et formalem ac inter gradus metaphysicos cognoscamus. Unde Questio 5 de etc. 10

Quaestio 6. De distinctionibus omnibus

Distinctio in sua generalissima acceptione primo dividitur in adaequata et in inadaequata. Verbi gratia in hac distinctione 'Deus' literae 'De', adaequate distinguitur a literis 'us' et a literis 'eu' inadaequate. Adaequate distinguitur, quae eo genere quo distinguitur nihil habent commune; sicut in exemplo posito nulla litera est communis his partibus 'De' et 'us'. Ea vero distinguuntur inadaequate, quae eo genere quo distinguuntur aliquod retinent commune, ut patet in his dictitionibus 'De', 'eu', 'us', in quibus prima et ultima distinguuntur adaequate ut dictum est. Media ab alterutra extrema inadaequate habet enim est commune 15
| cum prima, et est commune cum secunda. Quae adaequate differunt dicuntur diversa, quae inadaequate vero differentia vocantur. Distinctio [in]adaequata dicitur condistinctio et quae ea distinguuntur dicuntur condistincta. Sic adaequata 20
| proprie explicatur. 25

BNC 107va

Inadaequata alia est includentis et inclusi, et alia excedentis, et excessi. Particula 'De' a litera 'E' distinguitur primo modo, siquidem particula includit literam. Er particula 'De' a particula 'us' secundo modo. Utraque habet literam 'E' communem, sed prima excedit secundam, nam habet literam 'D', qua caret secunda et haec excedit primam, quia habet literam 'U', qua caret prima. Ita enim et animal se habent sicut includens et inclusum, homo et equus sicut excedens et excessum rationalitas et sensibilitas sicut condistincta. Articulus 1. 30

Articulus 1. De distinctione reali et formali

Distinctio enim est remotio et negatio unius de alis. Identitas vero est affirmatio unius de alio. Distinctio realis est duplex, scilicet positiva et negativa. Positiva versatur inter duas entitates positivas ut inter Petrum et Paulum, Album et Nigrum. Negativa inter duas negativas, ut inter caecitatem et tenebras. His additur 35

mixta, quae versatur inter entitates, quarum una est positiva et alia negativa, ut inter aerem et tenebras, mentem et ignorantiam.

Distinctio pure positiva est duplex, scilicet Realis et modalis. Illa versatur inter duas res et haec inter duos modos. Quibus additur mixta, ut inter rem et modum. Distinctio realis est physica. Pro haec distinctione sunt aliqua signa. Primum separatio | realis, idem enim non potest separari ab seipso. Secundum ratio causae; quia idem non potest seipsum producere. Tertium relatio realis; quia idem non potest ad seipsum referri

BNC 107vb

Distinctio realis alia est accidentalis et alia essentialis. Accidentaliter causatur per principia accidentalia, sic distinguitur homo albus a nigro; ad hanc reducitur distinctio numerica, quia *licet* [?] sit substantialis est tamen extra essentiam. Distinctio essentialis causatur per principia essentialia, hac distinguuntur res diversi generis vel speciei. Ad hanc reducitur distinctio numerica Angelorum in sententia asserentiunt, non posse esse plures Angelos eidem speciei.

Distinctio formalis versatur inter formalitates, et quia umbra est realis tot habet species quod illa. Distinctio formalis positiva est inter positivas formalitates, negativa inter negativas, mixtas vero inter positivam et negativam. Formalitates dicuntur conceptus abiectivi pertinentes ad entitatem realem. In conceptu rationalitatis non clauditur animalitas, nec haecitas et hae duae sunt carentiae formales. Realiter enim rationalitas nec sine animalitate, nec sine haecitate reperitur.

Distinctio formalis positiva subdividitur in eam quae est similis reali et in eam quae est similis modalis. Prima est inter formalitates independentes quarum alterutra sine altera concipi potest, ut animalitas et rationalitas in nostra sententia. Secunda est inter modos formales, quales sunt passionis entis, nam bonitas et veritas distinguuntur distinctione formali modalis. Ens enim et veritas aut ens et bonitas distinctione formali mixta, ut res ab modo.

| Distinctio formalis reali similis iterum est duplex: nam aliae formalitates sunt substantialis formaliter et alii accidentales. In homine enim animalitas et rationalitas sunt similis materiae et formae physicis; et risibilitas non distinguitur realiter ab essentia et est quodam accidens formales. Distinctio formalis, quae est similis physicae est inter materiam formalem et formam formalem, hoc est inter genus et differentia. Nam genus in nostra sententia est materia quaedam intellectualis contrahibilis et differentia est forma intellectualis contrahens et perficiens. Et sicut datur materia prima realis nullam formam realem habens, sic datur materia prima formalis, quae nullam formam intellectualem habet et talis est genus supremum, quod non componitur genere et differentia. Articulus 2, etc.

BNC 108ra

Articulus 2. De distinctione fundamentali, et potentiali.

Loquor in omni Schola. Distinctio fundamentalis est quae probet fundamentum, ut vel Scotista rimetur distinctionem formalem in re ante mentis operationem existentem vel Thomista formalitates ante mentis operationem non distinctas mentis acie praecidat, dividat et distinguat. Haec secatur in proximam et remotam. 5

BNC 108rb

Distinctio fundamentalis remota est ipsa realis physica, quae invenitur inter materiam et formam. Haec secundum se considerata est realis. At prout probet fundamentum Scotistae ut suspicetur esse in rebus etiam quamdam distinctionem formalem seu ex natura rei physicae et reali similem; et Thomistae ut suae mentis activitate formale quamdam illi similem faciat, fundamentalis nominatur, remote tamen. Distinctio fundamentalis proxima est ipsa entitatis capacitas, qua una entitas simplex potest distingui in duas vel plures formalitates. | vel formaliter ab ipsa natura (secundum SCOTUM) vel ab intellectu efficiente (secundum Divum THOMAM). 10 15

Potentia dicitur in ordine ad actum. Unde distinctio potentialis convenit rebus quae distingui possunt. Potentia est duplex, scilicet logica seu praecisiva et physica seu negativa. Illa dicit potentiam praecisam ab actu; et haec haec dicit potentiam carentem actu. Prima Deo adscribitur a theologis dicentibus cum habere potentias intelligendi et volendi. Secunda Deo negatur, quia istae Dei potentiae numquam canuerunt suis propriis actibus. 20

Distinctio potentialis primo est realis. Reperietur igitur inter duas formalitates, quae licet de facto realiter sint identificatae sunt tamen distinguibiles realiter. Talis invenitur in partibus continui, quia de facto illae identificantur et facta distinctione distinguuntur de facto realiter. Est conformis haec distinctio ARISTOTELI. 25

Secundo distinctio potentialis formalis, si agamus in sensu physico et negativo, hoc est si agamus de potentia, quae caret actu non admittitur ab SCOTO; siquidem realitas, quae habet duas formalitates distinctas formaliter. Numquam fuit in potentia ad hanc distinctionem et formalitates habendas, quia illis numquam caruit. Admittitur tamen a Divo THOMA. Homo enim habet distinctionem potentialem formalem, non enim habet ante excisionem genus et differentiam. At potentia ab intellectu in has formalitates incidi et si ille de facto has formalitates excidat tunc erunt duae de facto. Sic similiter *analogiza* [?] de distinctione potentiali modali, quae reperietur inter rem et modum. Saniter distinctio potentialis extrinseca est potentia ut res exprimat penes diversa connotata. Omitto alias distinctiones potentiales, quia facili negotio possunt scire. Articulus 3. 30 35

Articulus 3. De distinctione virtuali tam thomistica, quam scotistica

Suppono formalitates secundum se nec distingui, nec identificari. Animalitas secundum se est vita sensibilis, secundum se nec est idem cum rationalitate, nec distinguitur ab rationalitate. Ceterum secundum se non repugnat illi talis distinctio, nec talis identificatio. Constat, quia si animalitas essentialiter exigeret esse idem cum rationalitate, illa exigentia vel esset de conceptu animalitatis vel non? Si non: igitur non est exigentia essentialis. Si vero est de conceptu animalitatis: igitur male definitur animalitas est vita sensibilis, quia deminute praeceditur. Sed deberet sic: animalitas est vita sensibilis exigens identificari cum rationalitate et hoc damnatur ad universis, quia prout sic non posset reperiri in bruto; nam animalitas in bruto non petit identificari cum rationalitate.

Distinctionem ex natura rei SCOTI ipsam esse distinctionem virtualement tenet SUAREZ *De trinitate* capitulo 4, numero 2 et 5 et disputatione 7 *Methaphysicae* numero 13; AUREOLUS in 1, distinctione 8, parte 3, articulo 4; et alii, quorum meminit noster GREGORIUS in 1, distinctione 8, articulo 1. Idem sentit CAIETANUS 3 parte, quaestione 3, articulo 3. Et colligitur ex verbis SCOTI in 1, distinctione 2, quaestione 7. Ego a nolo conciliare has distinctiones. IOANNES CARAMUEL penitus negat distinctionem virtualement et eam vocat distinctionem moralem.

Distinctio igitur virtualis est ipsa eminentia rei virtute continens plura. Hanc tenet nostra Schola et ANGELICUS PRAECEPTOR quae sequuntur omnes Thomistae. Ut autem haec innotescat examinemus distinctionem | rationis, quae ab hac pendet. Articulus 4 de distinctionis rationis ratiocinantis et ratiocinatae seu cum fundamento et sine fundamento. Quod idem est.

BNC 108vb

Articulus 4. De distinctione rationis

Articulus 4. De distinctione rationis

Non est tenuis difficultas ad tollendam aequivocationem inter haec nomina. Distinctio pluralitas divisio separatio diversitas differentia. Aliquando sumuntur per eodem et non sub eadem formalitate. Nam distinctio seu pluralitas seu multitudo opponitur unitati vel identitati, divisio vero vel separatio unioni seu continuati. Diversitas et differentia dicunt distinctionem, at differentia cum inclusionem convenientiae. Diversitas vero cum exclusionem illius. Unde ea sunt diversa, quae in nullo conveniunt et ea differunt quae in aliquo conveniunt.

Certum est unitatem et distinctionem sequi ordinem entis. Cum igitur solus dentur duo genera entium, scilicet realis et rationis. Ita ut implicet aliud ens medium sic datur duplex distinctio prima realis; secunda rationis. Realis est remotio seu carentia identitatis, quae datur a parte rei sine fictione intellectus.

Rationis vero, quae beneficio intellectus fit et in re non datur. Explicata reali videam illam rationis.

Sed cur dicatur rationis es duabus. DUNS SCOTUS in 1, distinctione 3, quaestione 7, *scholio* [?], sed hic restat ulterior differentiam. asserit suam distinctionem ex natura rei posse rationis nominari, quia interest duabus rationibus seu formalitatibus; nam sicut vox conceptus aequivoce sumitur iam per conceptu formali seu cognitione, iam per obiecto seu cognito non secus vox Ratio; haec sunt Verba
BNC 109ra ‘potest ab vocari | differentia rationis, non quod ratio sumatur per differentia formali (seu ficta) ab intellectu, sed ut modo accipitur per quidditate (seu conceptu obiectivo) secundum quod quidditas est obiectum intellectus.’

Sed iuxta principia ARISTOTELIS et Divi THOMAE distinctio rationis dicitur prout fit ab ipsa ratione et in re non datur. Quae ut melius percipiatur dividitur in distinctionem rationis ratiocinantis et rationis ratiocinantae. Prima fingitur ab intellectu sine fundamento in re et ita solum est distinctio quo ad modum significandi et intelligendi sicut si aliquod apprehendatur praedicari de se et distingui a se. Secunda formatur ab intellectu cum fundamento in re, ut quando distinguimus in una entitate plures gradus eiusdem et in Deo plura attributa.

Quidam vero explodunt distinctionem rationis ratiocinantis et solum alterum admittunt. Videatur SUAREZ in Metaphysica disputationem 7, sectio 1; VAZQUEZ 1 parte, disputatio 117, c. 3, alii vero econtra solum cognoscunt distinctionem rationis ratiocinantis, eo quod non invenient a parte rei fundamentum. Qui vero admittunt distinctionem rationis ratiocinatae variantur in assignado fundamentum.

Quidam existimant in re, quae per rationem distinguitur nec actualem, nec virtualem distinctionem supponi, sed sufficere quod res sit cognoscibilis ad instar distinctiorum cum connotatione ad illa. Ita VAZQUEZ sicut declarat TORREJON tractato 2, disputatione 1, quaestione 1. Alii vero asserunt tale fundamentum esse in re, quod nihil est aliud, quam eminentia quemdam uniens diversas perfectiones seu formalitates, et vocatur distinctio virtualis, quia eadem forma virtute facit, quidquid facerent diversae. Sic CAIETANUS 1 parte, quaestione 39, articulo 1, cui
BNC 109rb | debet adiungi imperfectus modus intelligendi, non valens totam illam eminentiam unico actu attingere, sed diversis conceptibus. Sic communiter Thomistae. His suppositis aliquas conclusiones proponam in Sententia Divi THOMAE.

Prima distinctio rationis ratiocinantis est illa, quae inter extrema, quae distinguit nullam identitatem tollit ex parte obiecti neque materialiter seu entitative, neque formaliter. Unde non supponit distinctionem virtualem et tota est in modo significandi et concipiendi. Distinctio vero rationis ratiocinatae relinquit identitatem ex parte obiecti materiale, sed non virtualem. Ita ANGELICUS PRAECEPTOR 1 parte, quaestione 13, articulo 4 et quaestione 7 *De potentia* articulo 6 et 1 *Contra gentiles* capitulo 36 et CAIETANUS *De ente et essentia* capitulo 3.

Secunda, ad fundamentum distinctionis rationis ratiocinatae non

suffit distinctio rerum, quarum instar fit distinctio. Sed requiritur in ipso obiecto fundamentum distinctionis. Ratio est efficax: nam in ipso obiecto, quod distinguitur vel est aliqua proportio seu fundamentum ut an instas distinctorum distinguatur vel non? Si primum: igitur non sumitur tota ratio distinguendi ex
 5 parte distinctorum, sed ex parte ipsius obiecti proportionem habentis. Si secundus: igitur sine ullo fundamento rem istam concipimus in ordine ad distincta: igitur sine fundamento distinguimus. Sed talis distinctio est rationis ratiocinantis: igitur implicat.

Tertia, fundamentum distinctionis rationis ratiocinatae est virtualis distinctio
 10 ex parte obiecti: ex parte ab nostri intellectus est imperfectio ipsius non adaequate concipientis omnes illas rationes obiecti, sed diversis conceptibus illas attingentis et comparantis. Ita ANGELICUS DOCTOR locis citatis et in 1, distinctione 2, quaestione 1, articulo 2 et CAIETANUS 1 parte, quaestione 39, articulo 1. Ratione: res in quanto supe | superior et eminentior plures perfectiones unit,
 15 quam inferior, quare in una unitate simpliciiori inveniuntur rationes, quae in inferioribus diversas entitates constituerent: igitur si intellectus lumine suo non manifestat illas rationes. Sed uno conceptu attingit unam et alio aliam proculdubio distinguit illas in esse obiecti, cum in re non sint distinctae, sed unum. Fundamentum huius distinctionis consisti in eminentia seu unitate rei continente
 20 plures rationes simul cum intellectu inadaequate attingente illam et pluribus conceptibus dividente et abstrahente unam rationem ab alia. Sic distinguitur divina attributa ut affirmat Theologi, sic etiam gradus metaphysici ut dicimus.

BNC 109va

Articulus 5. De distinctione penes diversa connotata seu extrinseca

Haec distinctio in pluribus admittenda. Est enim relatio ex una formalitate
 25 prout respicit unum terminum ad eandem prout respicit alium. Sic scientia Dei prout respicit possibilia distinguitur a semet ipsa prout existentia respicit: quia respicere possibilia non est respicere existentia. Unde scia simplicis intelligentiae et visionis est ad eam entitative, sed habent connotata, quae realiter distinguuntur. Quanta igitur sit haec distinctio, quanta fuerit distinctio inter connotata, ideo
 30 dicitur extrinseca: sic igitur cum in sententia Divi THOMAE 'essentia distinguatur realiter ab existentia'. Ideo distinctio actualis inter illas scientias Dei extrinsecus est realis, sic debes discurre in omnibus.

Ut bene intelligatur multiplicabo exempla. 'Idem cubiculum potest et solet
 vocari Refectory, cenaculum, Oratory, Museum, Schola, | Gymnasium, Penetrabile, Dormitory, Asylum, etc. Vocabitur Refectory si in illo reficiantur
 35 homines et comedant. Cenaculum si cenent, Oratory si orent, Museum in illo privatim studeas. Schola si alios doceas. Gymnasium si in illo disputetur, si sit

BNC 109vb

intenus Penetrare. Dormitorium si in eo dormiatur. Asylum si sit sacrum ac inviolabile ad illum confugium, quae alibi non sunt securi.

‘Una et eadem pecunia vocatur Symbolum, *Naulus* [?], Minerval, Stipes, Stipendium, Salarium, Honorarium, etc. Symbolum si sit permensa, Naulus si pro navi, Minerval si solvatur Magistro, Stipes si sit capitalis, Stipendium si detur militi: Salarium si famulo: Honorarium si gratuiti laboris dicatur compensatio.’ Sic se explicant CONNOTATISTAE ab quibus aliquando Thomistae usurpant talium. Nota nunc miram meditatione animae.

‘Anima indivisibilis est, unica est, simplex est, et quia frangi non potest tot nominibus dilucidatur, ut sola queat *flavissas dictionarias* [?] implere. Anima vocabulo universali dicitur; et quia principaliter eam Petrus verbi gratia crescit, sentit, et intelligit; Vegetativa, Locomotiva, Sensitiva, et rationalis merito nominatur.’

Qua Vegetativa plura exercit munia et adipiscitur multa vocabula. Adauget substantiam materialem et nominatur Nutritiva. Auget molem et est Augmentativa. Et quia ad conservationem speciei et novas hominum productiones concurrit Generativa nominatur. Qua Nutritiva utitur alimentis et quia illa calore et siccitate exsugit vocatur adtractiva et quia eadem frigore et sicci | siccitate detinet Retentiva, et quia calore et humore illa concoquit Digestiva, et quia interlectis partibus consentaneis, superfluas frigore et humore egerit Expulsiva.

Qua Sensitiva plura exerce. Prout operatur exterius Sensus dicitur; prout interius potentia. Sed quia multa et multifariam sentit et plura et plurifariam potest operationes eius intentionales meditabor.

Percipit calores universos in oculis, et est Visus. Sonos et numeros vocales duorum corporum collisione perductos in aure sentiscit et vocatur Auditus. Odores universos distinguit in naribus et dicitur Olfactus. Tandem in nervis carnis aut in carne nervosa primas qualitates adsequitur et nominatur Tactus. Haec omnia extrinsecus.

Intrinsecus distinguit inter propria sensata ut inter colorem et sonum. Percipit communia sensata, scilicet motum, quietem, magnitudinem, figuram, numerum et tunc est centrum et radix quinque sensum (hinc oriuntur ut lineae, propagantur ut ramis) et dicitur ‘Sensus communis’. Sensibilia separat et separata considerat et graece ‘Phantasia’, latineque ‘Imaginativa’ vocatur. Sensibilium rerum imagines et species retinet et quodammodo coagit et dicitur Cogitativa. Eadem ordinat et disponit et dicitur Aestimativa. Etiam cognoscit insensibilia, nam sicut ovis naturali instinctu horret lupum, gallina vulpem, felis canem, sic multa naturaliter percipit, cuius nec ratione assequitur, nec causas agnoscit, et tunc vocatur ‘Instinctus’. Et quia cognita recogitat et recognoscit | Reminiscentia aut Memoria nuncupatur. Optat, ambit, anhelat et dicitur ‘Appetitus sensibilis’.

Ostrea in mari et multa Conchilia sentiunt et non monentur loco: sydera in aethere moventur, et non sentium; sed utrumque anima et ideo ‘Virtus’ ‘motiva’ vocatur.

Prout Intellectiva est divinissima, et ‘intellectus’ dicitur, quia species producit

et imprimit. 'Intellectus agens', quia easdem recipit et patitur. 'Intellectus passibilis' et quia easdem potest exprimere 'Possibilis'. Si sequatur rationes ductum a Magno Pater AUGUSTINO 'Superior' nuncupatur, si concupiscentias carnis 'Inferior'. Res simplicia cognoscit 'Apprehensiva'; dum unum enunciat de altero
 5 'Iudicativa'; dum unum deducit de altero 'Discursiva'. Quia assentitur propter dicentis testimonium, Fides; quia propter nullas rationes 'Dubium negativum'; quia propter leves 'Dubium positivum'; quia propter praedicabiles 'Opinio'; quia propter certas et manifestas 'Scientia'.

Sed generali vocabulo Scientiae contenta non quiescit. Prout literas scit colligere
 10 'Orthographia'; prout a parte et congrue loquitur 'Grammatica'; prout floride et ornateloquendo delectas auditores 'Rhetorica'; prout secundas intentiones fabricatur 'Logica' seu 'Dialectica'; prout numeros computat 'Arithmetica'; prout sonoros ad proportionem et consonantias ducti 'Musica'; prout punctis lineas, lineis superficies, superficiebus claudit corpora 'Geometria'; prout naturaliter
 15 contemplatur 'Physica'; prout supernaturalia 'Hyperphysica'; prout ab omnibus rebus conceptus abstractos et transcendentales speculatur a | nonnullis 'sapientia', ab aliis 'Metaphysica' vocatur; prout Caelorum magnitudines, motus, loca et distantias metitur 'Astronomia'; prout eorumdem influxus, directiones, Sexus, domos, exaltationes, depressiones et tandem praedictiones mentitur 'Astrologia';
 20 prout humani corporis valetudinem curat, morbos pellit et sanitatem restituit 'Medicina'; prout mores regendos et moderandos suscipitur 'Ethica'; prout Reipublicae conservandae et propugnandae studet 'Politica'; prout domesticos instituit 'Oeconomica'; prout iura pronunciat aut iuxta [pronuntia] pronunciata iudicat 'Iures-prudentia'; et tandem prout omnium sciarum finem veritatem aeternam
 25 meditatur eminenti vocabulo 'Theologia' appellatur.

BNC 110va

Qua Volitiva Rationalis appetitus vocatur, quia vult nominatur 'Voluntas' et quia non vult 'Noluntas'. Amat, odio habet, concupiscit, abominatur, dolet, tristatur, delectatur, et dicitur 'Concupiscibilis'. Sperat, desperat, timet, audet, indignatur et tunc vocatur 'Iracibilis'.

Prout se submittit superiore dicitur 'Obedientia'; prout aequali 'Modestia'; prout inferiori, si id faciat politice 'Urbanitas'; et si sincere 'Humilitas'; prout est munifica et liberalis 'Largitas'; prout concupiscentiae cohibet externos motus 'Pudicitia'; prout etiam malas etiam cogitationes 'Castitas'; prout elegantiam et suavitatem morum servat 'Benignitas'; prout cibi et potius ponit luxui modum
 35 'Temperantia'; prout proximi imperfectiones tolerat | 'Patietia'; prout satisfacit diligenter suis obligationibus 'Devotio' seu 'Pietas'; prout nihil temere aggreditur 'Prudentia'; prout mori mavult quam viam veritatis deserere 'Fortitudo'; et prout est perpetua quaedam et sincera voluntas unicuique tribuendi quod suum est 'Iustitia' nominatur.

BNC 110vb

Ab actibus oppositis sortitur oppositas denominationes et ideo 'Contemptus', 'Inobedientia', 'Petulantia', 'Inurbanitas', 'Superbia', 'Avaritia', 'Luxuria', 'Invidia', 'Gula', 'Ira', 'Acedia', 'Temeritas', et 'Iniustitia'. Sic in hac Sententia haec omnia distinguuntur penes extrinseca connotata, quae alias virtualiter aut ex natura rei.

Haec meditatio locum habet in Sententia ANGELICI PRAECEPTORIS loquendo radicaliter. Siquidem anima est omnium illorum radix et omnia exercet mediis suis potentialis et habitibus. Articulus 6. De distinctione, etc.

Articulus 6. De distinctione confusiva

Haec distinctio exemplum sumit a sensu ab oculo verbi gratia: cernis longe 5
dissitum non nihil et nescis an sit lapis vel arbor vel animal; et quia confuse
videtur esse corpus affirmas quale sit non determinas. Accedis et motus percipis et
quia lapides non monentur corpus illud non esse lapideum affirmas; sed nondum
percipis an moveatur ab intrinseco, an ab extrinseco, et dubitas an sit arbor vento
agitata vel animans quaedam progrediens. Iam motus progressivum percipis non 10
esse arborem dicis, sed adhuc dubitas, qualis sit illa animans, an belluina, an
humana? Accedis et vides esse hominem, nec statim quis sit cognos | cognoscis,
donec accedens propriissime esse Franciscum cognoscis et affirmas. Ergo iuxta
oculum Franciscus confuse videbatur prius et minus confuse posterius, quosque
tandem distinctissime videri potuit: igitur primo intuitu non totum Franciscum in 15
Francisco, sed aliquid omni corpori commune oculis percepisti. Secundo aliquid
particularius et communi non omni corpori, sed omni viventi solummodo. Tertio
percepisti motum progressivum, qui solum animalibus convenit. Quarto figuram
et humanam membrorum proportionem. Quinto accidentia, quae simul in solo
reperiuntur Francisco et non in alio. In primo intuitu vidit in Francisco colores 20
visibiles, quos habet qua corpus. Secundo quos habet qua vivens. Tertio quos
habet, qua animal. Quarto quos habet qua homo. Quinto tandem quos habet qua
Franciscus: sic de ceteris.

Cur igitur sicut de oculo de intellectu non possemus philosophari? Ergo
intellectus sicut et sensus unam et eandem indivisibilem rem totum, iam obscure, 25
iam minus obscure, iam tandem clare intelligit. Unde potest intellectus elicere
conceptum Petri primo ita clarum, ut nulli nisi Petro conveniat; secundo minus
clare, ita ut non solum Petro, sed etiam respondeat Francisco. Tertio adhuc
minus clare, ita ut solum hominibus sed etiam brutis omnibus conveniens sit.
Quarto adhuc obscurius, ita ut conveniat hominibus brutis, et plantis; non autem 30
elementis metallis, lapidibus et aliis inanimis corporibus. Quinto multo adhuc
obscurius, ita ut omni substantiae materiali conveniat. Sic procedunt qui negant
praecisiones obiectivas et universalialia per actus confusos exponunt. Articulus 7.

Articulus 7. De praescissionibus

Praescinditur una formalitas ab altera, quando cognoscitur non cognita alia. 35
Ut bene rem intelligas exemplo loquor. Aliud est rem taceri, aliud negari. Si hunc
librum Petrus et Paulus legerint et ego dicam cum lectum a Petro, lectum a Paulo

taceam non mentiar; sed lingua Petro asseram et lectum fuisse a Paulo negem errabo.

Sicut igitur inter realitates potest lingua alterum dicere et alterum tacere (hoc est, nec affirmare, nec negare), sic mens inter formalitates. Possum concipere naturam divinam quin concipiam personalitates et tunc verbum mentale proferam quo naturam divinam dicam, quo Personalitates non dicam; quo illam exprimam istas tacebo; quo illam praescindam et abstraham a personalitatibus non cognitatis.

Potest intellectus primo cognoscere unam rem non cognita alia et potest secundo cognoscere unam formalitatem non cognita alia. Et hoc est abstrahere praecisive. Praeter hanc abstractionem praecisivam datur etiam abstractio negativa, quae rem ita abstrahit ab uno contradictionis termino ut alterum contradictorium affirmet. Exemplificatur: ut cognoscam Deum sufficit quaevis creatura quovis universalis et imperfecta, in illa inveniam Deum imperfectiones negative abstrahendo: ex canis est substantia, est ens, est vivens. Huc>usque perfectiones video: est materialis parvus irrationalis, istae imperfectiones sunt. Igitur retineo omnes perfectiones et has imperfectiones negative abstraho, hoc est, nego, et contradictorias perfectiones affirmo, et Deum invenio et assero, illum esse | Substantiam viventem spiritualem infinitam et intellectualem.

BNC 111va

Additur his abstractio incisiva. Abstraho praecisive quando cognosco unam formalitatem et non cognosco alteram. Abstraho negative quando unam formalitatem capio et captae formalitati nego alteram. Abstraho incisive cum considero animal et considero rationale utrumque simul cognosco, utrumque apprehendo et tamen alterum ab altero distinguo et mente incido et me incidisse et distinxisse percipio reflexa cognitione.

Datur etiam abstractio iudicativa seu affirmativa. Vides plures homines Petrum, Paulum, Franciscum, etc, eos concipis et tamen de uno affirmas quod sit albus, de ceteris nil affirmas aut negas. De singulis affirmas diversa, scilicet de Petro quod sit Belga; de Paulo, quod sit Hispanus; de Francisco quod sit Indus, etc. Sic igitur potest accidere intellectui multas formalitates meditati. Nam si in Petro consideret Haecceitatem, Rationalitatem et animalitatem non cognoscet unam formalitatem sine altera, quia supponitur universas cognoscere, sed tamen illas mente incisiva distinguet et abstractione iudicativa separabit dicendo de singulis diversa praedicata sit. Primo intentionaliter: Animalitas est principius sentiendi, Rationalitas est principius ratiocinandi, etc. Secundo intentionaliter: Animalitas est natura generica, Rationalitas est differentia, Humanitas est formalitas specifica, Petreitas est differentia individualis.

Similiter datur abstractio discursiva. Haec datur quando de una formalitate infertur, quod non infertur de altera, quod bifariam potest contingere, scilicet | si nihil de altera aut si aliud ex una, et aliud ex alia inferatur. Verbi gratia considero in Petro rationalitatem et animalitatem inferoque. Igitur Petrus est volitivus et dico me vel hac ipsa sola consequentia animalitatem a rationalitate excidisse sequidem volendi perfectio non ab animalitatis gradu sed a rationalitate

BNC 111vb

progreditur. Ecce hic praecidi discursive unam consequentiam ex rationalitate et nullam ex animalitate diducendo.

Quod sub eadem consideratione inferam. Igitur Petrus vivit et sentit, tunc animalitatem a rationalitate distinguo quia ex illa consequentias aliquas infero, et nullas existentia. Insuper ipsam animalitatem discursive intercido, quoniam 5 duas consequentias infero et illa igitur vivit, non oritur a sensibilitate et illa: igitur sentit, non oritur a vitalitate. Igitur his consequentiis intellectus discurrens animal in vivens et sensibili dividit.

Accepi harum abstractionum definitiones. 'Praecisio apprehensiva' cognoscit unam formalitatem non cognita alia. 'Praecisio iudicativa' aliquid affirmat de 10 altera formalitate et de altera nihil affirmat aut negat. 'Praecisio discursiva' aliquid infert de altera formalitate de altera vero nihil infert. At vero 'incisio apprehensiva' utramque formalitatem concipit, sed duobus actibus, quorum singuli singulas tantum formalitates intelligunt. 'Incisio iudicativa' de singulis diversa enunciat. 'Incisio discursiva' ex singulis diversa infert. In mira doctrina 15 de Praecisionibus. Alias subdivisiones, et intelligentias videbis nego.

Articulus 8. De identificatione

Contrariorum analoga est et similis ratio. Ideo postquam de distinctione egimus de identificatione disputabimus quando quidem distinctio opponitur Identificatione. 20

Res quaelibet dicit sua praedicata intrinseca per quae definitur. Unde quidquid est extra definitionem, accidit definito. Animalitas definitur est 'Vita sensibilis'. Unde non est de eius essentia, quod sit aliud ab arbore, nec quod sit idem cum rationalitate. Igitur non est de eius essentia, quod distinguatur realiter ab arbore aut quod identificatur realiter cum rationalitate. Patet quia si ad eius essentiam 25 pertineret illa distinctio aut illa identificatio non posset sine illis quidditative definiri.

Idae rerum possibilium secundum se sunt conceptus essentiales, nec ordinem nec de ordinationem dicentes. Homo 'A' possibilis secundum se ne maior, nec minor est Petro, non est Hispanus, nec Romanus, non est coniugatus nec 30 caelebs, non est amicus nec hostis, non est alienigena nec consanguineus; sed est hoc animal rationale. Unde haec omnia non sunt de conceptu huius animalis rationalis, ideoque illi accidunt.

Si afficiatur magna mole corporea, erit magnus; parvis si parva. Si nascatur Madriti erit Hispanus; Romanus si Romae. Si ducat uxorem, erit coniugatus; si non 35 caelebs. Si nos amet, erit amicus; si oderit erit hosties. Si originem trahat a nostris maioribus, erit consanguineus; alienigena si ab exteris. Igitur similiter distinguetur realiter, si realem habeat distinctionem; separabitur | si habeat separationem; unietur si habeat unionem. Identificabitur alteri, si habeat identificationem. Probatur consequentia. Sicut esse Hispanum, Indum, amicum, hostem, coniuga- 40

tum, caelibem, etc., sunt extra conceptum essentialem huius hominis, sic esse realiter distinctum ab hac arbore: igitur.

Obiectio. Identificatio est carentia distinctionis, sed omnis res secundum se esse distincta ab [ab] aliis. Igitur est idem cum aliis. Respondeo distinguendo
5 maiorem. In sensu formali, nego; in sensu illativo, concedo. Albedo non est carentia nigredinis, alias Angeli forent albi, quia nigredine carent. Calor non est carentia frigoris ob eandem rationem. Sic identificatio non est carentia distinctionis, sed nexus adaequate et perfectissime connectens duas formalitates. Est enim identificatio relatio connectens duo extrema positive per se. Distinctio
10 etiam est relatio positiva connectens extrema non per se. Unde conveniunt in una formalitate et differunt per terminos contradictorios. Sic enim distinctio est relatio, quae non est identificatio. Ceterum omnia secundum se dicunt solum sua quidditativa praedicata.

Identitas enim est unio perfectissima. Ita LALEMANDETIUS disputatione 3 *Metaphysicae* parte 1, columna 70. Explicatur. Unio est duplex: Positiva et negativa.
15 Prima reperitur inter duo extrema realia ut inter materiam et formam; animam et corpus. Secunda inter rem et seipsam, nam Petrus non dividitur aut separatur a seipso. Igitur Petrus unitur negative sibi ipsi. Hinc oritur duplex identitas, scilicet positiva et negativa. Prima reperitur inter formalitates ratione (aut ex natura rei)
20 distinctas. Secunda inter unam formalitatem et seipsam. Essentia enim divina identificatur Relationi positive et sibi ipsi negative. Haec unio est indistincta ab extremis. Nam non militant rationes, quae | circa unionem materiae cum forma, vide quae ibi dicemus. BNC 112va

Quaeres quanta sit haec unio quae identitas dicitur? Duplicem opinionem reperio: Prima tenet esse infinitam, sic pure Reales. Secunda docet identitatem esse
25 unionem formalem qua uniuntur duo extrema, quantum unibilia ipsa sunt, hoc est, tam intime, tam perfecte, tam adaequate uniuntur, ut intimius et perfectius non possint. Sic Peripatetici, cum eorum Principe, et haec placet.

Nunc videmus de formalitatibus identificatis. In primis dubitatur, an gradus
30 metaphysici identificentur? Varia opinantur Auctores Platonici seu Reales, realiter distinguunt istos gradus. Scotistae formaliter ex natura rei ante mentis operationem. Thomistae virtualiter. Expressivi secundum clarum et obscurum conceptus. Connotatistae secundum diversos terminos, et alii aliter. Unde Scotistae et Thomistae admittunt realem identificationem. Sed hoc postea uberius tractabitur.
35

Dubitatur 2. An existentia et essentia identificentur? Thomistae respondent
1. In Deo essentiam et existentiam identifacari, imo omnes catholici. Nam est de fide, definitum olim in Conciliis et tandem contra GILBERTUS PORRETANUS in Rhemensi. Sed quomodo? Positive fatentur omnes fere Theologi; negative
40 Pater HORSTIUS sed de hoc in nostra *Metaphysica*. Dicunt 2. In creatis essentiam distinguui realiter ab essentia: ibidem.

Dubitatur 3. An materia et forma realiter identificentur? Certum est, et recep-

BNC 112vb tum ab omnibus, realiter distingui. Igitur non identificantur realiter. Vide rationes huius asserti in nostra *Physica* libro 1 et vide alia in Illustrissimo CARAMUEL Disputatione 11, articulo 3, libro 3. Insuper dubitatur de quantitate, de qualitate, de Relatione, an identificentur materiae, subiecto et | fundamento? Habes in Logica resolutionem negativam, dum ibi affirmamus quantitatem realiter distingui ab materia. Similiter qualitatem et Relationem distingui ab fundamento. Igitur non identificantur. Et haec sufficiant de identificatione et distinctione. Nunc videamus quomodo distinguantur gradus metaphysici, per quod haec fuerunt tradita. Articulus 9.

Articulus 9. Utrum Gradus metaphysici in qualibet re distinguantur sola distinctione rationis?

Gradus metaphysicos intelligimus praedicata superiora et inferiora, quae de aliquo praedicantur. Ideo dicuntur gradus, quia cum unum sit universalius et superius altero in cognoscendis illis *quasci* [?] ascendimus et descendimus. Sic de Petro praedicatur homo, supra illud animal, supra illud corpus, etc. Quaerimus qua distinctione distinguantur? Ex hac manet resolutum quomodo distinguantur naturae universales et unitates formales et numerica. Et omissa distinctione reali Platonica, controversia est inter Thomistas et Scotistas.

BNC 113ra Unica conclusio: nulla datur distinctio ex natura rei formalis actu extra intellectum inter gradus metaphysicos, sed solus datur distinctio virtualis et fundamentalis. Quae actualis redditur per intellectum. Ita FUNDATISSIMUS DOCTOR *De esse et essentia* quaestione 8, 10 et 11. Et *De gradibus formarum* parte 2 et *De sacramento altaris* propositione 27 et *Quodlibet* [?] 4, quaestione 8 et in 1 distinctione 7, parte 2, quaestione 2 et saepe alibi, quae sequuntur omnes nostri Doctores ut refert nostro GAVARDUS | Quaestio 3 *De Universalibus*, articulo 6, sectione 2. Item Angelicus Praeceptor Divus THOMAS 1 parte, quaestione 7, articulo 3 et in 2 distinctione 3, quaestione 2, articulo 1. Et 7 *Metaphysicae* lectio 12 et 13 et *De ente et essentia* capitulo 3 et *Opusculo* 42 capitulo 9 et 1 parte, quaestione 76, articulo 3 et *Quaestione de Spiritualibus creaturis* articulo 1, ad 9. Haec est communis et characteristicum inter Thomistas, ut referunt COMPLUTENSES Disputatione 3, quaestione 4.

Probatur prima pars conclusionis 1. Divisio distinctionis in realem et rationis datur per differentias, quarum una includit negationem alterius, ratione cuius opponuntur contradictorie. Igitur impossibilis est aliqua distinctio media inter illas. Consequentia patet. Quia inter contradictorie opposita nullum potest fingi medium. Antecedens probatur. Distinctio realis seu ante intellectum est distinctio et non ab intellectu. Distinctio rationis est distinctio ab intellectu. Igitur distinctio realis et rationis aequivalent distinctioni ab intellectu et distinctioni non ab

intellectu, quae contradictorie opponuntur. Modo sic: distinctio media inter realem et rationis est impossibilis, sed distinctio formalis ex natura rei est media inter realem et rationis: igitur est impossibilis.

Confirmatur vulgari tamen efficaci argumento. Distinctio et unio consequuntur rationem entis, sed implicat dari ens, quod non sit reale vel rationes. Igitur unio et distinctio, quae nec sit realis, nec rationis sed media.

Probatur 2. Omnis distinctio tollit aliquam identitatem. Est enim distinctio relatio, quae non est identitas ut dictum est, sed distinctio ex natura rei ante operationem intellectus est distinctio. Igitur ante operationem intellectus tollit aliquam identitatem. Modo sic: talis distinctio tollit ante operationem intellectus tollit aliquam identitatem, sed ante operationem intellectus non datur alia identitas nisi in entitate et realitate: igitur hanc tollit. Igitur est realis. Patet consequentia: distinctio quae tollit | identitatem realem est realis; sed distinctio ex natura rei tollit identitatem realem: igitur realis.

BNC 113rb

Dices non tollere identitatem realem, sed tollere identitatem conceptus, seu formalis rationis, id est, quod unum in re non sit de conceptu alterius seu de constitutione illius. Contra ad hoc non requiritur distinctio actualis, sed sufficit virtualis et fundamentalis, quia sit, probet fundamentum ut unum sub distinctione ab altero concipiatur et sine illo repraesentetur, et sic ibi relucet distinctio, ubi actu est absoluta identitas.

Contra 2. Igitur talis distinctio ex natura rei non est actualis. Probatur consequentia. Talis distinctio consistit in hoc quod *licet* [?] unum realiter sit alterum, tamen realiter unum non est de conceptu alterius. Igitur tantum est negatio habitudinis et connexionis intresecae unius cum alio. Sed haec negatio non sufficit constituere extrema distincta actualiter et distinctionem ipsam constituere realem: igitur. Maior est certa (alias consequentia) quia unum esse de conceptu formali alterius nil est aliud quam habere connexionem seu habitudinem essentialem et intrinsecam cum illo: igitur negatio istius identitatis solum est negatio istius habitudinis et connexionis. Probatur maior. Posita illa negatione habitudinis essentialis tantum extrema non manent ita distincta, ut possint fundare inter se relationem huius distinctionis. Sed talis distinctio est negatio habitudinis: igitur. Probatur maior. Ipse SCOTUS ponit hanc distinctionem inter divina attributa, sed inter haec non sunt reales relationes quia tantum quatuor notionales cognoscuntur ab Theologis et in homine, ipse non refertur ad se in quantum animal, sed distinctio est relatio. Igitur talis distinctio *esto* [?] dicat negationem rationis, habitudinis et connexionis. Non tamen ipsam relationem, sed hoc erat necessarium, ut diceretur realis | et actualis: igitur.

BNC 113va

Probatur haec minor. Tunc aliquid actu datur in re, quando actu existit in re, si autem non existit, solum est in potentia et virtualiter. Sed ut sit actu in re non sufficit quod detur quantum est ex una parte si ex animalia non detur, sed requiritur quod absolute et simpliciter detur: igitur quod unum non sit idem cum alio vi conceptus formalis non sufficit, ut dicatur simpliciter esse actu non idem seu distinctum in re. Sed solum secundum quid et negative, id est, quantum

est ex vi constitutionis et conceptus formalis non est idem. Sicut dicitur quod natura secundum se non est singularis in re, sed non infertur quod actu non sit singularis. Vide alias rationis in Thomistis praecipue in Theologia.

Probatur secunda pars conclusionis 1. Gradus metaphysici distinguuntur inter se, sed non realiter: igitur distinctione rationis ratiocinatae. Sed haec distinctio supponit distinctionem virtuales, ut dictum est numero 1185. Igitur tales gradus distinguuntur virtualiter ante intellectus operationem.

Probatur 2. Distinctio virtualis est ipsa eminentia rei plures perfectiones coadunans, sed gradus metaphysici sunt ipsa entitas rei: igitur. Probatur minor. Eadem entitas in homine vegetat, ut facit forma plantae; et sentit, ut facit forma animalis et sic de ceteris. Igitur tales gradus sunt ipsa entitas cum eminentia plurium perfectionum. Igitur virtualiter distinguuntur.

Probatur 3. Individuum non addit supra naturam aliquid distinctum ab illa. Igitur natura non distinguitur actualiter a tali differentia a parte rei. Igitur nec unitates formalis, scilicet et numerica. Antecedens probatur. Individuum addit supra naturam singularitatem, sed singularitas non distinguitur actualiter ab natura: igitur. Probatur minor. Si singularitas distingueretur actualiter ante operationem intellectus, natura a parte rei | habent unitatem positive communem pluribus. Deinde sequeretur universale platonium: igitur. Probatur prima sequela. Si natura distingueretur a parte rei haberet in se propriam unitatem realem, per queam constitueretur una et valens distinguui; sed talis unitas esset una in omnibus individuis: igitur. Probatur maior. Prius intelligitur res in se indivisa et una quam ab alia divisa, sed talis natura esset divisa a singularitate: igitur esset in se indivisa et una. Probatur illa minor. Per unionem cum individuis non amitteret suam unitatem: igitur esset communis illis. Antecedens probatur. Sicut materia prima realiter distinguitur a forma per suam unitatem, ita natura distingueretur a singularitate per suam unitatem; sed unitas materiae non amittitur per unionem ad plures formas: igitur. Probatur secunda sequela. Et natura sit unita cum singularibus, tamen per illam unitatem vere esset entitas in se actu universalis; sed saltem de potentia absoluta posset esse sine singularibus. Igitur daretur universale separatum, sed hoc implicat: igitur et illuc.

Consectarium primum in unoquoque individuo negationes divisionis materialis et divisionis formalis distinguuntur realiter negative. Ita CAIETANUS *De ente et essentia* capitulo 4, quaestione 6. Probatur. Quae distinguuntur essentialiter distinguuntur specie, sed tales negationes distinguuntur essentialiter: igitur distinguuntur specie, quae distinguuntur specie distinguuntur numero; sed tales negationes distinguuntur specie, igitur numero. Igitur in unoquoque individuo alia est negatio, quae sequitur unitatem materiale et alia quae sequitur unitatem formalem. Igitur realiter negative distinguuntur.

Consectarium secundum quando actualiter fit ab intellectu distinctio inter gradus ex conceptibus formalibus resultant diversi conceptus obiectivi non in esse rei, sed | in esse obiecti et repraesentati. Explicatur apprehensio non causat

BNC 113vb

BNC 114ra

aliquid in genere rei in obiecto apprehenso, sed tantum in genere cogniti. In hoc conveniunt distinctio rationis ratiocinatae, et ratiocinantis at differunt quia prima ita distinguit extrema, quod non omnia, quae manifestantur respectu unius conceptus manifestantur respectu alterius. Sed in uno relucet aliqua ratio
5 vel formalitas, quae in alio non relucet, quia obiectum respectu talis luminis et cognitionis non est ex omni parte seu formalitate manifestabile, sed ubi est diversa manifestatio; et diversum manifestabile resultat diversa ratio obiecti in esse obiecti seu in esse cognoscibilis, et manifestabilis, non in esse rei. Igitur respondet diversum obiectum conceptibus istius distinctionis. Ceterum secunda
10 non respicit diversam manifestationem in obiecto, ita quod unum extremum manifestetur uni conceptui et alterum alii, sed idem extremum seu obiectum manifestatur utrique quantum ad intrinsecam rationem obiecti. Nam si diversa formalitas repraesentaretur uni et alteri non haberent identitatem secundum formales rationes, sed in illis different ideoque in esse obiecti.

Hac ratione ‘moti SUAREZ et VAZQUEZ dicunt quod distinctio rationis ratiocinantis, non est distinctio ex parte conceptus obiectivi, sed repetitio conceptus formalis circa idem omnino obiectum. Sed falluntur, quia bis concipere seu cognoscere idem obiectum non astruit hanc distinctionem. Quia tunc oculus bis videndo Petrus faceret hanc distinctionem. Ergo ut intellectus illam faciat debet
20 facere aliquam comparisonem vel respectum apprehendat in ipso obiecto, quo accipiat ipsum ut dico, non secundam diversas rationes in obiecto intrinsecas et ex parte eius fundatas, sed ex comparisonem extrinsecam resultantes; sicut | quando praedicatur idem de seipso ut ‘Petrus est Petrus’ fit quaedam comparatio eiusdem ad se ipsum respectu cuius ut duplicatus concipitur Petrus; et ita fit
25 distinctio non in ipso obiecto intrinsece et secundum propria considerato: sed extrinsece secundum comparisonem vel respectum convictum.’

BNC 114rb

‘At distinctio rationis ratiocinatae et versetur circa eadem rem, quia tamen non adaequate repraesentat omnes eius rationes quilibet conceptus respiciens distinctam rationem in ipso obiecto format distinctam rationem obiecti quasi
30 intrinsecam, quia ex intrinsece obiecto convenientibus accipit unum et relinquit aliud. Igitur non esse obiecti et quasi intrinsece fit ista distinctio, quia in rationibus in obiecto inventis fundatur.’ Ita explicat Divus THOMAS in 1, distinctione 2, quaestione 1, articulo 2 et distinctione 22, quaestione 1, articulo 3.

Dices cum Divo THOMAS *Opusculo* 9 ‘quod distinctio inter attributa divina non est ex parte ipsius Dei, sed in conceptionibus intellectus in quibus est diversa
35 ista ratio significata subiective’ Dico, in hoc loco et similibus SANCTUS DOCTOR docere distinctionem istam actualiter solum haberi per conceptiones intellectus et non ante ex parte Dei, quod est verissimum.

Obiectio 1. Ante operationem intellectus verificantur duo contradictoria quae
40 respectu eidem verificari non possunt, sed de distinctis; sed a parte rei verificatur oppositio: igitur et distinctio. Antecedens probatur. Est verum dicere a parte rei, animal non est propria et specifica differentia hominis, rationale sic:

essentia divina communicatur paternitas non communicatur. Filius procedit per intellectum, non per voluntatem: igitur.

BNC 114va Respondeo distinguendo maiorem. Sed de distinctis actualiter, nego; virtualiter, concedo. Contradictoria possunt verificari in re ratione diversarum rationem virtualium, quae fundamentaliter et non actualiter sunt diversa. *De [?]* verificantur illa contradictoria sub diversis rationibus praesertim quando sumuntur sub aliqua reduplicatione vel appellatione | saltem virtuali vel quia explicarint aliquem actum materiale aut formalitatem, ut quod essentia communicatur non communicata personalitate, quod filius procedit per intellectum et non per universalitatem. Explicatur enim propius actus notionalis procedendi, communicandi vel non communicandi. Unde cadunt illa condra dictoria super naturam et persona sub proprio conceptu naturae vel personae

Unde ad illam affirmationem et negationem sufficit distinctio rationis nec requiritur in re distinctio actualis sed sufficit fundamentalis et eminentialis, id est res tantae eminentiae ut aequivaleat pluribus rebus quibus conveniunt oppositae conditiones. Unde quando ponitur propositio negativa [[non]] praedicatum non negatur de subiecto secundum omnem rationem etiam realiter et identice, sed solum in sensu formali. Verbi gratia 'Pater generat, essentia non generat'; ista negativa verificatur in sensu formali, id est essentia prout significatur tali modo, id est, in abstracto. Non vero in sensu identico, at quia propositiones si absolute perferantur in sensu formali procedunt, ideo absolute negatur essentiam generare. Ceterum negativa in sensu identico est falsa, ut si dicatur nulla res, quae est essentia generat, Deus non generat falsae sunt, quia essentia divina est res quae generat.

Instabis: oppositio facit distinctione. Igitur illa positas inter animal, et rationale, et haec ponitur. Respondeo distinguendo antecedens. Oppositio inducens limitationem separationis, concedo; non inducens, nego. Si oppositio fiat in eminentiori forma facit distinctionem virtualem, non actualem. Animal enim non est natura specifica hominis sumendo animal sub abstractione ab homine et in quantum est illi commune. Rationale pertinet ad essentiam hominis in quantum distinguitur ab animali. Igitur ista non sunt contradictoria; siquidem non sunt eiusdem de eodem.

BNC 114vb Obiectio 2. Ante operationem intellectus verificantur diversae definitionem. Nam aliter definitur animal, aliter homo, aliter persona | aliter natura. Sed quae diversas habent definitiones habent diversa constitutiva: igitur distinguuntur. Respondeo distinguendo maiorem. Verificantur diversae definitiones in re, nego; supposita apprehensione, concedo. Definitur aliquid in quantum apprehenditur. Igitur non repugnat quod si de eodem apprehenduntur et precinduntur diversae rationes formales, etiam diverso modo, definiantur et explicentur.

Obiectio 3. Actus formalis circa ista obiecta sunt distincti. Igitur supponunt conceptus obiectivos esse distinctos, alias daretur circulus, scilicet quod conceptus formalis distinguuntur per obiectivos, et obiectivi per formales. Respondeo distinguendo consequens. Supponunt conceptus obiectivos esse distinctos vir-

tualiter, concedo; actualiter, nego. Unde non datur circulus, siquidem conceptus formales distinguuntur ex diversis virtualiter, *quaequidemquae quidem* [?] actualiter distinguuntur per intellectum.

Obiectio 4. Individuum addit supra naturam aliquid reale. Igitur id distinguitur
5 actualiter a natura ante operationem intellectus. Consequentia patet. Non potest
intelligi additio absque distinctione, sed additio est ante intellectum: igitur et
distinctio. Respondeo negando maiorem. Sicut enim differentia numerica su-
mat ab principio realiter distinctio, ipsa tamen non distinguitur a natura, sed
est ipsa natura facta haec per ordinem ad principium individuationis. Unde si
10 additio sumatur proprie per differentia numerica nil realiter additur naturae.
Dicitur tamen additio per similitudinem ad augmentum quantitatis, quod fit per
additionem.

Obiectio 5. Animalitas separatur a rationalitate, quia est in equo in quo non
est rationalitas: igitur distinguuntur ex natura rei. Item Homo per animalitatem
15 convenit cum equo; per rationalitatem disconvenit; per animalitatem fundat rela-
tionem similitudinis; per rationalitatem vero fundat relationem dissimilitudinis;
sed idem formaliter independenter ab intellectu non potest | esse principium
convenientiae et disconvenientiae, similitudinis et dissimilitudinis: igitur.

BNC 115ra

Respondeo ad primum negando consequentiam. Animalitas enim equi ab
20 [a] rationalitate distinguitur realiter, non tantum ex natura rei. Ad secundum
negando minorem. Albedo enim eadem est principium convenientiae cum alia
albedine et similitudinis, et etiam disconvenientiae et dissimilitudinis cum nigre-
dine. Eadem enim quantitas bicubita est aequalis respectu alterius bicubitae, et
inaequalis respectu tricubitae: sic de relationibus adductis.

Obiectio 6. Totum metaphysicum et gradus illius correspondet toti physico
et eius partibus. Sed totum physicum constat partibus realiter distinctis ut ex
corpore et anima. Igitur pariter totum metaphysicum componitur ex partibus vel
ex natura rei distinctis. Maior constat quia compositum metaphysicum non est
pura compositio rationis, aliter conveniret Deo. Igitur correspondet illi aliqua
30 compositio. Consequentia patet primum. Quia totum physicum et metaphysicum
in re sunt idem: igitur admittunt eandem distinctionem in suis componentibus.
Secundum. Quia Divus THOMAS *De ente et essentia capitulo 3* dicit hominem com-
poni ex corpore et anima, sicut ex duabus rebus tertia res. Sed corpus non solum
dicit materiam, sed etiam gradus corporeitatis. Igitur unus gradus distinguitur
35 realiter ab alio. Confirmatur. Quia si non distinguerentur isti gradus, possent
praedicari in abstracto. Unde esset verum dicere animalitas est rationalitas, etc.
Sed hoc implicat ut infra dicemus: igitur.

Respondeo distinguendo maiorem. In rebus habentibus materiam, concedo;
in aliis nego. Totum metaphysicum non correspondet compositioni ex materia
40 et forma praecise, cum inveniatur compositum metaphysicum etiam in hominis,
quae non habent materiam et formam, ut in Angelis et accidentibus; sic enim cadit
supra totum physicum sumens ipsum totum ut magis vel minus determinatum. |

BNC 115rb

Et non consequentiam totum metaphysicum non componitur ex partibus sed ex praedicatis et conceptibus, unde ista compositio est rationis cum fundamento in re, concedo; sine fundamento, nego. Nec datur in Deo, quia cum sit actus purus non habet aliquid minus determinatum et actuabile; et aliquid magis determinatum et actuans seu contrahens. Et distinguendo primam probationem consequentiae. In re sunt idem et eiusdem compositionis, nego; et diversae, concedo. Ad secundam. Dico SANCTUS DOCTOR loqui de corpore, id est de materia et non de corpore informato forma: unde homo componitur ex corpore, id est ex materia disposita et organizata et sic loquitur de compositione physica. Et distinguendo minorem: corpus informatum, concedo; corpus sumptum pro materia disposita, nego. Patet ex dictis. 5 10

Ad confirmationem nego maiorem. Sicut rationalitas et animalitas non distinguantur a parte rei, tamen propter modum significandi non verificantur enim sensu formali. Identice tamen verificantur quod rationalitas est res quae est animalitas et est converso, sed de his amplius dicemus sequenti Quaestione. 15

Articulus 10. Resolvit fortissimum argumentum contra praefatam conclusionem

Argumentum quod militat contra distinctionem rationis tantum formatur ex axioma ARISTOTELIS 3 *Physica*, texto 21 per haec verba: ‘quaecunque uni et eidem sunt eadem sibi invicem sunt eadem’. Sed gradus sunt uni et eidem eisdem: igitur sibi invicem sunt isdem. Item sed Paternitas et Filiatio sunt idem uni tertio, scilicet essentiae. Igitur idem sunt inter se. Videamus varias et diversas Auctorum solutiones, ut oppugnemus. 20

Prima solutio. Quae sunt eadem uni tertio re et ratione, concedo; re tantum, nego. Est expressa | ANGELICO PRAECEPTORE 1 parte, quaestione 28, articulo 3, ad primum ‘ad primum igitur dicendum quod secundum Philosophum argumentum illud tenet in iis quae sunt ideam re et ratione, sicut tunica et indumentum; non autem in his quae differunt ratione.’ Hanc sequuntur communiter Thomistae. 25

Sed contra 1. Hoc axioma est principium cui nititur tota ars syllogistica, sed sic expositum non est tale principium: igitur. Probatur minor. Nullus syllogismus perfectus est, in quo medium sit re, et ratione idem cum extremitatibus, nisi solum in synonymis. Verbi gratia Marcus est Tullius, sed Tullius est Cicero: igitur Marcus est Cicero vel ut loquitur Divo THOMA. Haec vestis est indumentum, sed indumentum est tunica: igitur haec vestis est tunica. Igitur tale axioma non est principium syllogizandi. Antecedens constat posita distinctione inter universalis seu gradus metaphysicos: igitur tantum deferuit synonymis. 30 35

Respondit Illustrissimus IOANNES A SANCTO THOMA 1 parte, quaestione 27, disputatione 42, articulo 3, numero 32; *hic* [?] re et ratione debere construi cum *ti* [?] uni, non vero cum *hic* [?] sunt. Unde sensus est, quando illud tertium est

unum et idem secundum rem et secundum rationem unde non est virtualiter multiplex, tunc ex identitate cum tertio, sequitur identitas eorum inter se. Contra quia non tollit instantiam: nam in nullo syllogismo perfecto medium seu tertium est idem re et ratione, sine virtuali multiplicitate. Igitur aut axioma non deferuit
5 syllogismis nisi synonymis et tunc non est doctrinale, nec principium syllogizandi aut ruit solutio.

Contra 2. DIVUS THOMAS 2 *Contra Gentiles* capitulo 9 probat potentiam Dei et eius operationem esse idem secundum rem, quia quae sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se, sed potentia est idem cum essentia et similiter operatio:
10 igitur potentia et operatio sunt idem. Modo sic: potentia et operatio non sunt nomina synonyma ex ipso ANGELICO DOCTORE: sed nihilominus ex axiomate probat identitatem inter se: igitur sibi ipsi est *canonicus* [?]. Probo. | Axioma tenet, quando tertium est idem re et ratione, sed essentia non est tertium idem ratione: igitur male probat ex axiomate aut sibi contradicit.

BNC 115vb

15 Secunda solutio. Quae sunt eadem uni tertio sunt idem inter se, in illo tertio, concedo; inter se, nego. Ita SCOTUS in 1, distinctione 2, quaestione 4 quam approbat LULIUS, CAPREOLUS, FERRARIENSIS, CAIETANUS 1 parte, quaestione 28, articulo 3. Eam tenet etiam ANGELICUS DOCTOR in 1, distinctione 33, quaestione 1, articulo 1, ad. 2. Contra. Ex hoc axiomate intendo identificationem extremorum
20 inter se, eo quod fuerint identificata in tertio, sed ex hac solutione solum sequitur identificatio extremorum in tertio: igitur non est principium syllogizandi. Contra 2. Quia sic expositum est nugatorium; nam quod est extrema esse eadem inter se in illo tertio? Dicunt esse eadem uni tertio: igitur idem est dicere quae sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se in illo tertio ac dicere: quae sunt eadem
25 uni tertio, sunt eadem uni tertio: igitur est nugatorium.

Tertia solutio. Quae sunt eadem uni tertio praedicatione sunt idem inter se praedicatione, hoc est quae dicuntur de uno tertio invicem de se ipsis praedicantur. Ita VAZQUEZ 1 parte, quaestione 28, articulo 3, disputatione 122, capitulo 2, contra 1. PHILOSOPHUS tradit textum in *Physica* 3, sed in *Physicis* non docet
30 praedicationes, sed habitudines reales: igitur non fuit loquitur in sensu expositio contra 2. Igitur iste syllogismus est bonus: natura divina est Pater, natura divina est Filius: igitur Pater est Filius et Filius est Pater. Patet quia quae dicuntur de aliquo tertio invicem de se ipsis praedicantur, sed Pater et Filius dicuntur de uno tertio, scilicet de divinitate: igitur. Contra 3. Igitur hoc axioma in sensu
35 identico seu de identitate reali extremorum intellectum est falsum ex doctrina hoc sequitur, sed argumentatio utitur illo in sensu hoc. Igitur ruit principium syllogizandi.

| Quarta solutio. Quae sunt eadem uni tertio universali atquae communi sunt eadem inter se, nego. Quae singulari sub distinctione si fuerit communicabile,
40 nego; si fuerit non communicabile, concedo. Contra. Igitur nullus syllogismus perfectus regulatur ab hoc axiomate. Probatur consequentia: nullus est syllogi-

BNC 116ra

smus in quo medium non sit universale et communicabile, excepto expositorio, sed haec solutio excludit medium universale et communicabile. Igitur non est principium regulativum: igitur ruit expositio *Duacensis* 1 parte, quaestione 28, articulo 3.

Quinta solutio. Quae sunt eadem uni tertio intentionaliter sunt realiter vel intentionaliter eadem inter se. Contra: igitur iste syllogismus est bonus: quae sunt eadem uni tertio intentionaliter, sunt realiter vel intentionaliter eadem inter se, sed Petrus et Paulus quando intelligunt lapidem hunc singularem et realiter incommunicabilem sunt intentionaliter lapis. Igitur realiter aut intentionaliter sunt idem inter se. Consequens est falsum. Igitur aliqua praemissa est falsa, sed non minor: igitur maior: igitur ruit expositio. 5 10

Sexta solutio. DURANDUS convictus hoc axiome sic respondet in 1 distinctione, 2 quaestione. Quae sunt eadem uni tertio sunt idem inter se, sed Paternitas et filiatio sunt idem naturae divinae: igitur sunt idem inter se. Concedo maiorem et non minorem. Admittit relationes distinctas realiter a natura divina, teste Illustrissimo CARAMUEL. Contra si distinctio est realis est eadem cum sententia GILBERTI PORRETANI, sed haec est damnata a Concilio Rhemensis igitur et alia. Vide Theologos. 15

Septima solutio. Quaequaecunque sunt eadem uni tertio sunt idem inter se in humanis, concedo; in divinis, nego; ita SUAREZ et alii. Contra 1: igitur in humanis iste est bonus syllogismus: quae sunt eadem uni tertio sunt idem inter se, sed Petrus et Paulus sunt idem uni tertio, scilicet homini: igitur sunt idem inter se. Consequens est falsum. Igitur aliqua praemissa: non minor; igitur maior. Sed est axioma: igitur in humanis etiam est falsum axioma. Contra 2. Sicut de creaturis sic de Creatore debemus philosophare: igitur hoc axioma debet vel utrobique concedi vel utrobique negari. Si neges antecedens, imo et analogiam: igitur tollitur theologiae veritas. Probo assumptum. Asseris Dei Verbum esse Filium: negat haereticum, tu probas: filiatio seu generatio est origo viventis a viventi in similitudinem naturae; sed processio Verbi divini est huiusmodi: igitur. Respondet ille distinctione maiorem: in humanis, concedo; in divinis, nego et negat consequentiam. Sed est tua solutio: igitur tua solutio evertit totam theologiam contra haereticos. 20 25 30

Proposui omnes solutiones praecipuas huius argumenti, nunc vero restat respondere. Meo videri est mera aequivocatio et insufficiens intelligentia solutionum. Ut recte procedam et iudicium feram de his. 35

Dico 1. Philosophum loqui de synonymis. Probatur. Quia exemplum quod adducit est in terminis synonymis, scilicet indumentum, vestis, tunica: igitur axioma secundum Philosophum debet intelligi si vel exemplum non quadrat. Dico 2. Axioma contra dialecticos non postulat tertium unum et idem re, et ratione, sed potius ratione diversum, sic enim est principium syllogizandi. His positis. 40

Solutio. ANGELICUS PRAECEPTOR est optima. In primo testimonio loquitur

iuxta mentem Philosophi, ideo dicit secundum Philosophum ponendo idem exemplum, sicut tunica et indumentum, etc. Non vero infecundo sensu, natura in hoc sensu negat dictum ‘non vero in his quae differunt ratione’ et ponit exemplum in actione et passione quae identificantur motui, quiquidem non est unus re
 5 et ratione, sed unus virtute multiplex. In loco *Contra Gentiles* sumit axioma in Secundo Sensu, unde recte | probat potentiam et operationem esse idem in Deo, quia cum essentia sit virtute multiplex est potentia et est operatio; et utraque est ipsa essentia: igitur identificantur. Sic igitur ANGELICUS PRAECEPTOR non est sibi contrarius. BNC 116va

10 Ad prima replicam distinguo maiorem. Hoc axioma, si sumatur per medio quod est unum et idem re et ratione es principium syllogizandi, nego; si sumatur per medio quod est unum re et virtute multiplex, concedo. De primo procedit replica, non vero de secundo. Et ad instantiam contra Illustrissimo IOANNEM A SANCTO THOMA. Concedo antecedens et distinguo consequens. Axioma primo modo
 15 sumptum non deferuit nisi synonymis, concedo; secundo modo, nego. Unde iam dixi axioma esse principium syllogizandi, si tertium sit idem rem et non ratione. Quare non valet actio et passio sunt idem motui, sed actio crucifigentium *raptum* [?] fuit mala: igitur et passio. Quia motus cum sit virtute multiplex identificat actione secundum unam formalitatem et passionem secundum aliam. Unde patet
 20 solutio ad secunda replicam contra Divum THOMAM.

Nunc ad argumentum quae sunt eadem uni tertio sunt idem inter se, sed Petrus et Paulus sunt idem uni tertio, scilicet homini: igitur sunt idem inter se. Distinguo maiorem. Quae sunt eadem uni tertio, quod est unum re et ratione, sunt idem inter se, concedo; uni tertio, quod est virtute multiplex, nego. Isto
 25 homo realiter identificetur cum Petreitate, cum tamen virtualiter distinguantur; non identificatur Pauleitas cum Petreitate, esto identificetur cum humanitate. Sic in divinis.

Urgebis: sed isto medium sit virtute multiplex tamen extrema manent identificata inter se. Igitur ruit expositio. Probatur minor. In hoc syllogismo: Omnis
 30 homo est animal, sed Petrus est homo: igitur Petrus est animal; Petrus et animal sunt extrema identificata in consequentia, quia sunt identificata in praemissis. Sed nihilominus medium, scilicet homo est virtute multiplex: igitur esto medium, etc.

| Respondeo distinguendo minorem. Manent identificata inter se ratione huius
 35 principii, nego; ratione alterius, concedo. Ad probationem nego causalem. Licet sit verum quod extrema identificata in praemissis, sunt identificata inter se in consequentia, non tamen, quia sunt identificata in praemissis ut patet in hoc syllogismo: essentia divina est Pater, sed Filius est essentia divina: igitur Pater est Filius in quo extrema identificantur cum tertio et non inter se: igitur non
 40 ideo in primo syllogismo extrema sunt identificata inter se in consequentia, quia fuerunt identificata in praemissis cum medio. Sed propter aliud principium, scilicet dici de omni: nam quidquid praedicatur de superiori, praedicatur de inferiori contento sub illo; sed de homine praedicatur animali: igitur de Petro BNC 116vb

patet, quia Petrus est inferior contentus sub homine. Quapropter hoc axioma est principium syllogizandi supposito altero principio.

Sic igitur ut concluderet hic syllogismus: Essentia divina est Pater; sed Filius est essentia divina: igitur Pater est Filius; deberet iuxta regulas distribui essentia, ita ut maior deberet intelligi hoc modo: quidquid est essentia divina est Pater; 5 et tunc es falsa, quia etiam essentia divina est Filius. Ideo hic syllogismus non concludit. Quae sunt eadem uni tertio sunt idem inter se, sed Pater et Filius sunt idem in essentia: igitur inter se; quia non supponit dici de omni. Econtra hic syllogismus concludit: Omnis homo est animal, sed Petrus est homo: igitur Petrus est animal; quia extrema identificantur in praemissis per dici de omni. 10 Unde recte identificantur inter se in conclusione.

Ceterum axioma sequitur regulas medii. Unde in expositorio aliter debet intelligi, quam enim non expositoriis. Vide in *Logica parva* de principiis syllogizandi. BNC 117ra Iuxta hanc intelligentia non *suam* [?] | mihi contrarius, si alicubi negaverim axioma vel aliter exposuerim; nam loquebar modo sub uno sensu et modo sub 15 alio. Nec obstat si dicas superfluere hoc axioma, supposito alterio non obstat nam involuit primum et explicat ipsum.

Hoc est certissimum et ut liqueat iterum resumo difficultatem. Hic syllogismus est bonus: Omnis homo est animal, Petrus est homo: igitur Petrus est animal. Hic malus: Essentia divina est Pater, Filius est essentia divina: igitur Pater est 20 Filius. Ut quae regulatur axiomate hoc modo: quae sunt eadem uni tertio, sunt idem inter se; sed Petrus et animal identificantur uni tertio, scilicet homini: igitur identificantur inter se: concludit. Item quae sunt eadem uni tertio sunt idem inter se, sed Pater et Filius sunt idem uni tertio, scilicet essentiae: igitur sunt idem inter se: non concludit. Quare? Quia primus nititur principio dici de omni 25 —Omnis homo est animal— non vero secundus, nam si regularetur maior esset falsa, scilicet quidquid est essentia divina est Pater et etiam consequens. Infero: igitur tunc axioma est principium syllogizandi quando includit principium dici de omni.

Iam facile respondeo ad difficultatem distinguendo quae sunt eadem uni tertio 30 per dici de omni sunt eadem inter se, concedo; aliter, nego. Sed Pater et Filius sunt idem uni tertio per dici de omni, nego; aliter, concedo. Et nota quod non loquor de syllogismo expositorio, nam hic regulatur aliis principiis. Exemplifico et probo meum assumptum. Ponamus tria corpora contigua, scilicet A, B, C, et dico quae sunt contigua uni tertio sunt contigua inter se. Sed A et C sunt contigua 35 uni tertio, scilicet B: igitur sunt contigua inter se. Consequens est falsum; minor est vera: igitur axioma est falsum. Est utique, quia non supponit dici de omni: BNC 117rb nam si supponeret, | diceret B est A, sed C est B: igitur C est A; quod totum est falsum: igitur debet axioma dicere tale principium.

Demum *do* [?] alteram intelligentiam ANGELICI PRAECEPTORIS supponimus 40 medium seu tertium debere esse virtute multiplex, alias deserviret synonymis. Adhuc tenet solutio ANGELICUS PRAECEPTOR hoc modo: quae sunt eadem uni tertio re et ratione, hoc est non quid tertium sit unum re et ratione; sed quod

cum sit virtute multiplex, tamen respectu extremorum sit idem re et ratione id est sumatur secundum eadem formalitatem respectu illorum ex pluribus quas eminentia sua *praecontinet* [?], ut evadant identificata inter se. Nunc ad primam minorem. Sed Pater et Filius sunt idem uni tertio, concedo; ergo inter se, nego:
5 quia essentia divina quae est virtute multiplex, non est eadem re et ratione in utroque, nam in Patre est cum formalitate Paternitatis; in Filio cum formalitate filiationis; igitur non identificantur inter se. Ad secundam. Petrus et animal identificantur, quia homo esto sit virtute multiplex, tamen ut medium et idem re et ratione, id est secundum eadem formalitatem in extremis, alias variaretur
10 appellas variata formalitate. Igitur re varietur debet esse eadem formalitas; quod autem sit eadem formalitas, dicitur a Sancto THOMA

Ergo tantum deservit synonymis, nego; quia in synonymis medium est idem re et ratione, hoc est non est multiplex virtute in aliis vero medium est idem re et ratione, hoc est, est virtute multiplex, sed est idem cum extremitatibus secundum
15 eandem formalitatem ut teneat appellatio. Haec est facilis via et iuxta examinata poteris aut oppugnare aut propugnare solutiones propositas, excepta DURANDI in sensu accepto ab CARAMUEL. Et haec sufficiant de axiome. Quaestio.

Quaestio 7. De passionibus universalis

| Quaestio 7. De passionibus universalis

BNC 117va

20 Habet universale suas passiones a Logica examinandas, sicut quodlibet accidens. Duae sunt a dialecticis assignatae, scilicet esse perpetuum et esse praedicabile. Perpetuitas convenit ratione naturae denominandae. Praedicabilitas convenit ratione formae; secunda intentio est radix praedicationis specialiter agemus de utroque.

Articulus 1. Quomodo Universale sit perpetuum et an pereant universalia deficientibus singularibus?

Esse sumitur trifariam, scilicet esse essentiae, esse existentiae et esse quod significat veritatem propositionis. De esse tertio modo sumpto in articulo sequenti. De esse secundo modo est de fide Universalis non esse perpetua. Unde solum
30 est difficultas de esse existentiae.

Prima sententia asserit, Universalis esse perpetua, quia habent ab aeterno extra Deum realitatem essentiae, quae dicitur entitas diminuta. Ita SCOTUS in 1 distinctione 35, quaestione unica, MAYRONIS et ceteri Scotistae NIGER 2 parte *Clypei* quaestione 2. Secunda tenet contrarium.

35 Dico 1. Universalis non esse perpetua secundum aliquam realitatem positive. Unde destructis singularibus in nihilum redeunt. Ita Divus THOMAS 1 parte,

32-33 33-34 64.36-65.1

quaestione 40, articulo 3, ad 3 et *De potentia* quaestione 3, articulo 5, ad 2 quem sequuntur omnes eius Discipuli.

BNC 117vb | Probatur ratione. Repugnat aliquid habere extra Deum esse essentiae et non habere esse existentiae, sed universalia ab aeterno nihil sunt secundum esse existentiae: igitur nihil sunt secundum esse essentiae. Probatur maior. Quod est extra Deum habet illud esse a Deo: igitur si illud esse est reale habebit esse per veram et realem actionem, emanationemve; sed est chimerica actio emanatiove realis non terminata ad ponendam singulare extra causas, in quo constat existentia: igitur implicat aliquid habere esse extra Deum et non esse existens et singulare.

Dico 2. Universalia esse perpetua secundum esse essentiae negative. Ita Divus THOMAS 1 parte, quaestione 16, articulo 7, ad 2 et quaestione 1 *De veritate* articulo 5, ad 13 et 14. Ita communiter eius angelica Schola. Probatur ratione. Quod est negative incorruptibile, est negative perpetuum; sed universalia sunt negative incorruptibilia: igitur negative perpetua. Probatur minor. Quod de se non habet principium a quo corrumpatur est negative incorruptibile; sed universalia de se non habent principium, a quo corrumpantur: igitur sunt negative incorruptibilia. Probatur minor. generatio et corruptio sunt in singularibus: igitur.

Confirmatur: sicut universalia nullum sibi determinat locum, ita sibi nullum determinat tempus; sed eo ipso dicuntur ubique et immenso negative: igitur hoc ipso dicuntur negative aeterna et semper. Minorem probat Sanctus THOMAS sic: sicut materia prima dicitur una non positive sed negative per remotionem, scilicet omnium formarum: igitur eodem modo universalia dicuntur negative perpetua. Siquidem ex se non habent, per quod determinantur ad hoc vel illud tempus.

BNC 118ra | Ex quo patet solutio circa secundum punctum difficultatis: Sicut enim unitas negativa materiae non obiective quominus plurificetur | iuxta numerum compositorum et habeat toto unitates positive quot formas: ita pariter quod universalia *sint* [?] negative perpetua non obiective quominus vere generentur ac corrumpantur ad generationem et corruptionem singularium, quod est per accidens.

Quamvis enim universalia pereant peremptis singularibus possunt tamen tripliciter manere. Primo in virtute suarum causarum. Secundo in exemplaribus seu ideis divinis. Tertio in intellectu in creato vel contingentis vel hominis vi specierum illa repraesentantivam.

Obiectio 1. Quod continetur in praedicamentis est aliquid extra Deum, sed universalia antequam existant continentur in praedicamentis: igitur antequam existant sunt aliquid extra Deum; Non realitate existe: igitur essentiae. Probatur minor. Antequam rosa existat vere est in praedicamento substantiae: igitur universalia antequam, etc.

Respondeo distinguendo minorem. Universalia antequam existat continentur in praedicamentis actu, nego; potestate subdistinguo; per aliquam potentiam

passivam realem ex parte ipsorum, nego; per potentiam activam causae in cuius virtute praeexistunt, concedo. Et alia solutione sunt ab aeterno in praedicamento formaliter, nego; repraesentative, concedo. Cum enim universalia antequam existant nil sint a *parte rei* [?] non possunt actu et realiter contineri in praedicamentis, nisi potentia et repraesentative, ratione divinorum exemplarium.

Obiectio 2. Quae sunt unum et idem habent eadem entitatem, sed natura universalis exstitura et existens est una et eadem: igitur habet eadem entitatem, sed non quantum ad existam: igitur quantum ad essentiam. Illa minor probatur. Eadem est rosa in humi producibilis et in vere producta: igitur natura universalis exstitura, etc.

| Respondeo distinguendo maiorem. Quae sunt unum et idem positive habent eandem unitatem, conditio; quae sunt unum et idem negative, nego. Reale et animal in homine quia sunt unum positive habent eadem entitatem. At materia prima quia est una negative in omnibus generabilibus et corruptibilibus non habet eandem entitatem in omnibus, sed aliam in homine, aliam in equo, etc. Cum enim natura universalis sit negative una, ideo non est *adest* [?] antequam sit et postquam est: quia nil et aliquid non possunt esse unum positive.

BNC 118rb

Obiectio 3. Ab aeterno verum est dicere, homo est animal: igitur ab aeterno dantur homo et animal. Respondeo concedendo antecedens et negando consequentiam. Ab aeterno datur entitas in qua fundatur veritas aeterna illius propositionis, sed non est entitas creata hominis et alis, sed entitas divinorum exemplarium, indistinctorum ab ipso Deo. Articulus 2, etc.

Articulus 2. An et quomodo propositiones universales sint aeternae veritatis?

Suppono 1. Duplicem esse veritatem, scilicet transcendentalem et formalem. Veritas transcendentalis est conformitas rei cum intellectu. Unde per prius est veritas in intellectu, quam in rebus et sic ab ipso derivatur ad illas; quod econtra contingit bonitati. Veritas formalis reperitur in intellectu componente et dividente, datur *quo* [?] in propositionibus; est enim conformitas intellectus cum rebus. Hoc docet ANGELICUS DOCTOR 1 parte, quaestione 16, articulo. 1 et 2.

In hac autem veritate duo nobis obiciuntur cognoscenda. Primum est formale veritatis. Secundum eius fundamentum. Formale est enuntiare seu cognoscere connexionem praedicati et subiecti. Ergo si ab aeterno datur intellectus cognoscens hanc | connexionem, dabitur proculdubio veritas formalis propositionis. Fundamentum in quo fundatur formale veritatis seu ipsa veritas est convexio seu unitas rerum inter quas fit convexio, quae est ipsa identitas praedicati et subiecti.

BNC 118va

Suppono 2. Hanc identitatem duplicem esse, scilicet positivam et negativam. Positiva datur inter aliqua habentia eandem realitatem et entitatem; sicut ani-

mal rationale Petri existentis habet realitatem et entitatem naturae humanae. Relinquimus iam hac. Identitatem positivam, seu veritatem fundamentalem non fuisse ab aeterno.

Identitas negativa est negatio diversitatis inter aliqua extrema seu non diversitas. Ergo tunc erit haec identitas quando abfuerit diversitas negata: igitur non ab aeterno abest diversitas inter aliquid subiectum et praedicatum ut accedit propositionibus necessariis, ab aeterno erit negatio diversitatis inter tale subiectum et praedicatum, et consequenter identitas negativa seu veritas fundamentalis negativa. Relictis variis dicendi modis circa hanc materiam.

Sit prima conclusio. Ab aeterno non datur propositiones universales quoad veritatem fundamentale positivam. Unde hoc modo tales propositiones necessariae non sunt aeternae veritatis. Non est cur hic sit immorandum. Siquidem haec conclusio manet probata antecedenti articulo.

Sit secunda conclusio. Ab aeterno dantur propositiones universales quoad veritatem fundamentale negativam. Est clara ex dictis. Probatur breviter. Veritas fundamentalis negativa est identitas negativa; sed ab aeterno datur identitas negativa | inter subiectum et praedicatum propositionum necessariorum: igitur et veritas fundamentalis negativa. Probatur minor. Identitas negativa est negatio diversitatis, sed ab aeterno fuit negatio diversitatis inter tale subiectum et praedicatum: igitur et identitas negativa. Probatur minor. Inter praedicatum et subiectum talium propositionum nec fuit, nec est, nec erit, nec potest esse diversitas: igitur ab aeterno fuit negatio diversitatis

Sit tertia conclusio. Propositiones universales necessariae fuerunt ab aeterno actu verae, veritate propria et formali. Ita ANGELICUS DOCTOR 1 parte, quaestione 10, articulo 3, ad 3; quae sequuntur BANNEZ, ibidem CAPREOLUS in 1, distinctione 8, quaestione 1, conclusio 1; SONCINAS 9 *Metaphysicae* quaestione 5; NIGER 1 parte *Clypei* quaestione 48; SOTO 2 libro *Summulae* capitulo 2 et 10 et omnes Theologiae.

Probatur ratione. Veritas formalis non stat in rebus, sed in intellectu cognoscente connexionem praedicati et subiecti. Sed ab aeterno intellectus divinus actu cognoscit connexionem harum propositionum: igitur ipsae ab aeterno fuerunt verum veritate formali. Minor probatur. Quod est enuntiabile necessarium ab aeterno fuit versatum ab intellectu divino; sed propositiones istae sunt enuntiabilia necessaria: igitur circa illas intellectus divinus ab aeterno non potuit non versari.

Confirmatur: propositiones necessariae sunt determinatae, ad distinctionem propositionum contingentium: igitur vel determinatae ut verae vel ut falsae. Si ut verae relucet conclusio: si ut falsae, igitur verum fuit ab aeterno tales propositiones esse falsas.

Roboratur: ex duobus contradictoriis in materia naturalis, altera est determinate et actu vera; sed istae propositiones ‘homo est animal’, ‘homo non est

BNC 118vb

animal', sunt | contradictoriae. Etiam si homo non existat: igitur altera earum est determinate et actu vera, etiam si homo non existat ab aeterno. BNC 119ra

Obiectio 1. Ex eo quod res rest vel non est propositio dicitur vera vel falsa, sed res neque secundum essentiam nec secundum existentiam fuerunt ab aeterno.

5 Igitur propositiones de illis non fuerunt ab aeterno nec verae nec falsae.

Respondeo distinguendo maiorem. Ex eo quod res est vel non est positive vel negative, concedo; positive praecise, nego. Et similiter distinguo minorem. Res ab aeterno non fuerunt positive, concedo; negative nego. ARISTOTELES intelligitur de una vel altera identitate seu veritate, non praecise de positiva. Talis enim veritas <ne>gativa sufficiens fuit, ut Deus ab aeterno cognosceret conexio-
10 nem praedicatorum, posito quod ipse ab aeterno non produxit praedicatum et subiectum.

Obiectio 2. Si veritas harum propositionum esset ab aeterno actu maxime quia connexio inter praedicatum et subiectum esset actu ab aeterno, sed ab aeterno
15 non datur talis connexio, cum nondum sunt homo et animal: igitur ab aeterno dari nequit veritas aeterna.

Respondet distinctionem maiorem [?]: maxime quia connexio inter praedicatum et subiectum esset actu ab aeterno positive nego: negative *conditio* [?]. Et similiter distinguenda est minor. Non enim requiretur identitas positiva, sed
20 sufficit negativa ad fundandam veritatem formalem, ut dictum est.

Obiectio 3. Verbum in propositione debet esse indicativi modi et temporis praesentis; sed quod significat cum tempore praesenti non potest significare veritatem ab aeterno: igitur propositiones non habent veritatem actu ab aeterno

| Respondeo distinguendo maiorem. Verbum si absolvatur a tempore debet
25 esse temporis praesentis, nego; si non absolvatur, concedo. In propositionibus necessariis verbum est absolvitur a tempore, hoc est abstrahit ab omni differentia temporis et significat solus conexione praedicatorum ut explicuimus in summulis. Quod si urgeas, verbum in his propositionibus vere significare aliquam praesentem durationem. Respondeo aliquam durationem praesentem, praesentialitate
30 aeternitatis, concedo; praesentialitate temporis, nego.

Obiectio 4. Haec propositio 'homo est vivus' est essentialis et tamen non est aeternae veritatis: igitur non omnis propositio necessaria est aeternae veritatis. Probatur minor primo. Ad vitam hominis requiritur unio animae ac corporis, sed talis unio non fuit ab aeterno: igitur nec vita. Secundo. Homo aliquando est
35 mortuus: igitur non semper est vivus. Igitur talis propositio non est aeternae veritatis.

Tertio haec propositio, 'Christus est homo', est essentialis, sed non habet veritatem aeternam: igitur non omnis propositio necessaria, etc. Probatur minor. *Christus* [?] in triduo mortis non fuit homo: ut docent Scholastici cum *MAGISTRO*
40 [?] in 3, distinctione 22 et Theologi cum suo Principe Divo THOMA 3 parte, quaesitione 50, articulo 4; igitur in triduo haec propositio erat falsa. Igitur non est aeternae veritatis.

Respondeo negando inorem. Ad primam probationem distinguo minorem. Talis unio non fuit ab aeterno positive, concedo; negative, nego. Ad veritatem illius propositionis non requiritur conexio positiva inter animam et corpus, sed sat est conexio negativa inter subiectum et praedicatum. Ad secundam distinguo antecedens. Homo aliquando est mortuus proprie, nego; abusive et aequivoce, concedo. Quando moritur homo, desinit esse homo: igitur numquam homo est mortuus. 5

BNC 119va | Ad tertium negatur minor. Ad probationem negatur antecedens in rigore loquendo. In triduo mortis non fuit CHRISTUS, qua CHRISTUS significat hunc hominem, quia eius divina anima dissoluta fuit ab eius sacrosancto corpore. Quamquam verbum divinum permanserit unitum animae et corpori seorsum. Unde haec propositio ‘Christus est homo’ semper est vera. Theologi enim non loquuntur in hoc logico rigore. Articulus 3. 10

Ante resolutionem difficultatis necesse est aliam difficultatem resolvere, scilicet an amittatur universale posita praedicatione de multis et inclusione in multis? Affirmat SCOTUS quaestione 9 in *Porphyrio* ut testantur CONIMBRICENSIBUS quaestione 6 *Universalis*, numero 2. 15

Dico tamen posita praedicatione et inclusione manere universale metaphysicum, non logicum. Probatur. Proprium est naturae universalis esse praedicabilem de multis: igitur ipsa praedicatio de multis non repugnat universali. Igitur quando praedicatur ipsa praedicatio non tollit universalitatem. 20

Obiectio 1. Non minus quantitas decem palmorum est divisibilis in decem palmos. Qualia universalis est contrahibilis et praedicabilis, sed posita divisione in quantitate non manet ultra divisibilis: igitur posita contractione et praedicatione non manet natura contrahibilis et praedicabilis. Igitur nec universalis manet. 25

BNC 119vb Respondeo aliud esse quantitatem actu divisam in facto esse non posse amplius dividi, | et aliud ipsum actum dividendi divisibilitatem tollere. Primus est verum, falsum secundum. Divisio enim super divisibilitatem cadit illi non repugnat, licet facta divisione divisibilis non maneat. Sicut corruptio non repugnat corruptibili, sed potius convenit et tamen posita corruptione in facto esse, iam non corruptibile, sed corruptum dicitur. 30

Sic praedicatio convenit praedicabili et divisio divisibili, sed posita praedicatione et divisione. Iam natura non est praedicabilis et divisibilis, sed praedicata et divisa. Igitur in hac praedicatione ‘Petrus est homo’, hic homo manet universalis metaphysice, quia non supponit singulariter, sed communiter alias sensus foret Petrus est hic homo. Igitur numquam de Petro praedicaretur aliquod commune. 35

Obiectio 2. Remota indifferentia tota universalitas ruit, sed quando natura praedicatur removetur indifferentia: igitur et universalitas. Probatur minos: implicat natura applicata et indifferens; sed per praedicationem natura applicatur isti individuo, de quo praedicatur. Igitur non manet indifferens. 40

Respondeo distinguendo minorem. Removetur indifferentia intrinsece, nego; extrinsece, concedo. Eadem solutione proceditur ad probationes. Quando natura

praedicatur intrinsece est universalis et indifferens; extrinsece autem applicatur individuo determinato.

Obiectio 3. Natura non habet universalitatem nisi in suppositione simplici. Nam quando dico ‘homo est species’, hic homo supponit simpliciter; sed quando
5 actu natura praedicatur non habet suppositionem simplicem, sed personalem. Igitur quando praedicatur non est universalis.

| Respondeo negando antecedens. Etiam quando terminus suppositione personali retinet universalitatem. Nam quamdiu universalitas non tollitur universalitas metaphysica manet. Suppono simplex tunc datur quando praedicatur de re aliqua
10 secunda intentio, quae non potest inferioribus communicari. Cum enim quando praedicatur natura fiat applicatio naturae repraesentatae et non quoad secundam intentionem universalitatis, ideo non fit suppositione simplici.

Sit conclusio: nam esse in multis non consistit in ipsa relatione universalis ad multa, sed esse in multis potentialiter est ipsa aptitudo; actualiter vero est
15 identificatio et contractio ad illa.

Probatur ratione. Potentia ad essendum in multis antecedit ipsum esse in multis, sicut potentia actum. Sed ipsa potentia est aptitudo universalis: igitur aptitudo praecedit esse in multis. Sed relatio est respectus ipsius aptitudinis: igitur si aptitudo antecedit esse in multis etiam relatio. Igitur esse in multis non
20 est ipsa relatio universalis.

Praeterea: sicut universale est potens et aptum esse in multis, sic dicitur esse in multis: igitur si erat aptitudo esse in multis per [per] identificationem et essentialem multiplicationem vel accidentalem, ipsa identificatio multiplicata est esse in multis. Igitur eo modo est explicandum esse in multis ac posse esse in
25 multis.

Dubitas quomodo differt contractio seu inclusio, seu esse in multis, a praedicati de multis? Dico esse in multis esse identificationem cum multis, quae quidem fit per simplicem comparisonem qua concipitur natura ut conveniens inferiori et cum illo identificari. | at praedicatio fit per applicationem unius ad alterum
30 quod fit operatione componente et praedicante. Unde praedicabilitas est passio universalis, ex eo enim quod universale est in multis per identificationem sequitur praedicari de illis. Articulus 4, etc.

BNC 120ra

BNC 120rb

Articulus 4. Quid et quotuplex sit praedicatio?

Suppono 1. Praedicationem pertinere ad secundam intellectus operationem.
35 Est enim attributio unius ad alterum negando vel affirmando. Ita Divus THOMAS 4 *De ente et essentia*. Ubi explicatur ratio formalis praedicationis quae est ipsa attributio seu coniunctio extremorum per modum attributionis. Nam coniunctio relatio est. Fundamentum autem huius relationis attributionisve est identitas seu convenientia extremorum si praedicatio est affirmativa vel disconvenientia si

est negativa. Sic etiam 1 parte, quaestione 13, articulo 12 et 1 *Perihermeneias* lectione 3.

Suppono 2. Verificationem propositionis ita fundari in identitate et convenientia extremorum, quod non solum illa est attendenda ex parte rei significatae, sed etiam ex parte modi significandi. Modus significandi relucet in hoc quod significetur aliquod in abstracto vel in concreto per modum totius vel partis 1 parte, quaestione 39, articulo 4 et 5.

BNC 120va Colligitur ex dictis quod abstractum respectu concreti dicitur tale abstractione formali non totali. Abstractio formalis est qua forma abstrahit a materia, actus a potentia; essenziale et proprium ab extraneo et alieno. Totalis est qua | superius abstrahit ab inferiori et commune ab individuis, quia se habet ut totum respectu inferioris includendo illud virtualiter et implicite. Abstractum enim non se habet ut totum sed ut pars et totum forma respectu concreti.

Suppono 3. Praedicatum superius esse totum respectu inferioris. Ita explicat DIVUS THOMAS loco citato, et 3 *De ente et essentia*. Genus enim habet rationem partis et ratione totius, nam aliud explicat, et aliud implicat. 'similiter specificum et differentiale.' Verbi gratia animal explicat naturam sensitivam, id est exprimit id, quo acti constituit sensitivum; includit vero omne illud a quo ratio sensitivi potest provenire. Unde ratione expliciti genus ut animal solum est pars et non totum; ratione vero impliciti cum significet omnem formam, a qua ratio animalis provenit ideo secundum illum implicitum est totum

Unde genus et universale non debet abstrahere formam abstractio est formali, sed totali: igitur genus posita abstractione adhuc implicite consernit ulteriorem perfectionem inventam in tali forma. Nota tamen esse per modum totius et partis no esse, esse totum et partem. Nam pars etiam potest se haberi per modum totius respectu alterius partis, in qua includitur, sicut animalitas respectu humanitatis: significari enim per modum totius consistit in eo, quod significetur aliquid respectu alterius ut includens illud: et per modum partis quando aliquid significat alterum ut excludens illud, licet in re concingatur cum illo.

BNC 120vb Suppono 4. Propositionem generali divisione dividi in identicam, disparatam et | mediam. Praedicatio identica alia materialiter, alia formaliter. Propositio formaliter identica est quando idem praedicatur de se ipso vi significationis, ut homo est homo. Identica materialiter: quando idem praedicatur de se ipso posita eadem realitate et entitate, significatibus diversis. Verbi gratia actio est passio. Et similiter quando duo accidentia praedicatur ratione convenientiae in eodem subiecto ut album est dulce; et unum attributum de alio in Deo, ut misericordia est iustitia. Sunt enim identicae hae propositiones materialiter.

Praedicatio disparata est illa quae constat ex terminis disparate se habentibus qui non habent habitudinem convenientiae inter se. Nota tamen aliud esse propositionem esse disparatam vel identicam; et aliud praedicationem esse disparatam vel identicam. Propositio respicit veritatem et falsitatem, praedicatio vero habitudinem terminorum. Unde potest esse praedicatio disparata et propositio vera;

et inter terminos identicos potest esse propositio falsa. Verbi gratia ‘homo non est lapis’ est propositio vera et praedicatio disparata. ‘Homo non est homo’ est propositio falsa et praedicatio identica.

5 Praedicatio media est in qua subiectum et praedicatum habent sufficientem connexionem, sed non omnimodam identitatem. Haec subdividitur in directam et indirectam. Directa est in qua id quod habet se per modum formae est praedicatum. Indirecta in qua quod habet se per modum subiecti est praedicatum. Unde hae propositiones ‘homo est animal’, ‘homo est rationalis’, ‘homo est risibilis’ sunt directae et earum convertentes indirectae.

10 Nota tamen nomine formae et subiecti non solum nos intelligere materiam et formam physicas, sed omne actuans et actuabile vel superius et | inferius. Forma dicitur superius respectu inferioris, non quia gradus superior sit actualior, sed quia contrahibilis. Si vero sunt praedicata aequalia ut homo et rationale quale est forma. Tunc quod acuat se habet ut forma et quod actuatur ut subiectum.

BNC 121ra

15 Praedicatio directa item dividitur in essentialem et accidentalem. Essentialis est quando praedicatum est de intrinseca ratione subiecti. Accidentalis quando est extrinseca illam. Nota tamen discrimen inter identitatem et connexionem extremorum. Identitas pertinet ad coniunctionem seu convenientiam et adaequationem, quae ad omnem praedicationem requiritur. Connexio ad habitudinem qua extrema ordinantur vel essentialiter et intrinsece vel accidentaliter et extrinsece.

20 Quaeris quando gradus superior individuatus praedicatur, verbi gratia ‘homo est hoc animal’ est praedicatio directat? Dico ut talis propositio sit directa debet poni ex parte subiecti genus individuatum, verbi gratia hoc animal est homo. 25 Hoc ipso namque quod genus individuatur se habet ut recipiens ipsam rationem [rationem] speciei. Nam supponit pro animali, quod est individuum hominis: igitur respicit hominem ut superius. Igitur ut praedicatum formale. Unde est directa ‘hoc animal est homo’; indirecta ‘homo est hoc animal’.

Cum enim praedicationes communiter fiant in concretis et abstractis aliqua 30 de eis est notandum quare. Suppono 5. Concretum et abstractum eandem rem significare. Ratio clamat: haec praedicatio ‘homo est albus’ est accidentalis et contingens: igitur res significata per praedicatum est quod potest abesse et adesse subiecto. Sed hoc est sola albedo et non | subiectum: igitur sola albedo et 35 non subiectum est res significata.

BNC 121rb

Differunt tamen ex modo significandi. Abstractum enim significat formam per modum per se stantis, id est ad modum substantiae sine ordine ad subiectum, sed per se ipsam, sicut substantia. At concretum significat eandem formam per modum alteri adiacentis cum connotatione ad subiectum. Quapropter appellatur concretum connotativum, nam connotat subiectum in obliquo.

40 Ex hoc infert ANGELICUS DOCTOR *Opusculo 69*, lectione 2 triplex discrimen inter concretum et abstractum. Primum abstractum est tale per se ipsum ut albedo; et concretum est tale pro abstractis; ut albus est tale per albedinem. Secundum

abstractum significat formam simplicem, puram et impermixtam. Albedo enim solum albedinem significat sine permixtione alterius qualitatis. Concretum significat formam sine praecissione aliarum qualitatum, album significat albedinem in subiecto in quo etiam reperitur quantitas, calor, etc. Hinc oritur ratio cur non praedicentur abstracta diversarum specierum ut albedo est dulcedo; si tamen 5
praedicantur eorum concreta ut 'album est dulce in lacte'.

Tertium abstractum se habet ut pars concretum ut totum. Ita 1 parte, quaestione 3, articulo 3 et 3 parte, quaestione 2. Unde oritur radix cur abstractum non praedicetur de concreto, ut postea videbimus. Ex dictis duo colliges. Primum, sola praedicatio directa est propria praedicatio. Quare de ea solum sumus acturi. 10
Etiam ex ipse praedicatione in qua definitio praedicatur de definitio, ratione est quia cum significetur nomine complexo deficit a simplicitate praedicabilium. Secundum, cum duo sunt genera nominum, scilicet nomina | primae intentionis et secundae intentionis. Praedicationes utriusque generis sunt examinandae. Articulus 5. Quomodo, etc. 15

BNC 121va

Articulus 5. Quomodo praedicationes fiant in nominibus primae intentionis?

Nomina primae intentionis alia sunt concreta, alia abstracta. Unde possunt quatuor fieri combinationes. Quare primo dubito, an concreta praedicentur de concretis? Secundo, an abstracta de abstractis? Tertio, an concreta de abstractis? Quarto, an abstracta de concretis? 20

Concreta enim et abstracta alia sunt substantialia ut homo, animal, humanitas, animalitas; alia accidentalialia ut album, coloratum, albedo, color: de omnibus praecedimus. Relinquimus igitur propositiones negativas ut pertinentes ad praedicabilia. Unde solum restat de affirmativis propositionibus.

Paragraphus 1. An concreta praedicentur de concretis?

In primis noto quod concretum duo significat alterum explicite et alterum implicite. Verbi gratia animal explicite significat formam nempe animalitatem; implicite vero omne id quod habet talem animalitatem. Similiter album explicat formam, scilicet albedinem et implicat omne subiectum habens albedinem.

Sit conclusio: praedicationes in quibus concreta tam substantialia quam accidentalialia praedicantur ad invicem sunt verae, erbi gratia homo est animal, album est coloratum. Intellige conclusionem etiam quando concreto substantiale | praedicatur concretum accidentale ut 'homo est albus', et non econtra nam tunc 30

BNC 121vb

est indirecta de qua non loquimur. Est communis inter Auctores et continetur capitulo 3 *De ente et essentia* et CAIETANUS ibidem.

Probatur ratione. Ut verificetur praedicatio satis est subiectum contineri implicite in praedicato, sed quando praedicantur de concretis concreta substantia continentur implicite in praedicatis: igitur verificantur praedicationes. Probatur maior. In his praedicationibus ‘homo est animal’, ‘Petrus est realis’, ‘Petrus est homo’, ‘Petrus est risibilis’, ‘homo est animalibus’ praedicata involvunt substantia aut supposita ut videnti patet. Igitur quando praedicantur concreta de concretis praedicata continent involute substantia.

Obiectis. Quoties unum non continet aliud non potes praedicari de illo, sed unum concretum non continet aliud: igitur non potest praedicari de illo. Probatur minor: homo addit supra animal rationalitate: igitur animal non continet hominem. Similiter album addit super coloratum suam differentiam: igitur coloratum non continet album. Confirmatur. Pars non potest praedicari de toto, sed animal est hominis pars et coloratum albi. Igitur nec animal de homine, nec coloratum de albo possunt praedicari.

Respondeo distinguendo minorem. Ad probationem concedo antecedens et distinguo consequens. Animal qua pars actualis non continet hominem, concedo; qua totum potentiale, nego. Ad confirmationem distinguo maiorem. Animal qua pars actualis est hominis pars, concedo; qua totum potentiale, nego. Solutio constabit suo loco nempe de genere. Sic praeceditur de concretis et abstractis accidentalibus. Verbi gratia igitur coloratum non continet album, distinguo coloratum, qua totum potentiale, nego; qua pars actualis, concedo. Paragraphus 2.

Paragraphus 2. An abstracta praedicentur de abstractis?

Suppono 1. Abstracta qua talia non dicere ordinem ad sua inferiora, sed ab subiectum et suppositum a quibus abstracta sunt. Unde dicitur color alicuius colorati est color, non alicuius albedinis; nec dicitur animalitas alicuius humanitatis est animalitas, sed alicuius animalis. Unde sequitur abstractum significari ut partem seu quo aliquid est tale. Nam id quod abstrahitur abstractione formali et praecissima comparatur ut actus et constitutivum. Vide numero 379.

Suppono 2. Abstractum ratione abstractionis formalis de nullo posse praedicari: igitur ut praedicetur indiget abstractione universalive totali. Eminent ratio: ut aliquid praedicetur de alio debet se habere ut totum, ut contineat subiectum. Sed abstractum abstractione formali non se habet ut totum, sed ut pars: igitur vi talis abstractionis non potest de aliquo praedicari. Ergo ut praedicetur debet intervenire abstractio totalis.

Suppono 3. Discrimen inter compositum accidentale et substantiale. Compositum substantiale est ens per se et simpliciter unum. Igitur eius partes sunt simpliciter partes et secundum quod solum tota. Compositum accidentale est ens per accidens et unum secundum quid: igitur eius partes sunt secundum quid parte et simpliciter tota. Hoc posito nota hanc illationem. Pars compositi substantialis est simpliciter pars et secundum quid totum, sed abstractum substantiale est pars compositi substantialis. Igitur abstractum substantiale est simpliciter pars et secundum quid totum. Nota alteram priori similem. Pars compositi | accidentalis est simpliciter totum et secundum quod pars; sed abstractum accidentale significatur ut pars illius: igitur ut pars secundum quid et ut totum simpliciter.

BNC 122rb

Quare concreta accidentalia reductive ad sua abstracta dicuntur universali et praedicabilia et sic ponuntur in praedicamento. Et contra vero abstracta substantialia sunt in praedicamento reductive ad sua concreta. Ita docet ANGELICUS DOCTOR *De ente et essentia* capitulo 7.

Animadvertite hoc ratiocinium. Non minus abstracta accidentalia sunt secundum quod partes, quam abstracta substantialia sunt simpliciter partes, sed esse secundum quod partes non obest quominus dicantur abstracto *accipere* [?] totum respectu suorum inferiorum. Igitur esse simpliciter partes non obest quominus dicantur abstracto substantia totum secundum quod respectu suorum inferiorum ut de illis praedicentur.

Suppono 4. Quod in hac comparatione abstractorum ad sua inferiora, sicut concretum substantiale consideratur implicite prout continet inferiora sicque est totum et praedicatur de illis vel praescindit ab eis et excludit illa sicque est pars eorum et non praedicatur de eis. Ita similiter concretum substantiale qua comparatur ad sua inferiora consideratur vel implicite, et sic competit ei ratio totum secundum quid vel praescindit ab eis et sic est pars eorum simpliciter. Hoc secundo modo repugnat quod praedicentur non secundo modo primo. His positis.

Prima sententia negat. Ita IOHANNES DUNS SCOTUS in 1, distinctione 2, quaestione 7 et distinctione 5, quaestione 1; NIPHUS 3 *Metaphysicae* quaestione 2; CANARENS 1 parte, quaestio 28, articulo 2, disputatione 3; RUBIUS *Tractatus de praedicata* numero 14 | Secunda sententia affirmat. Ita omnes Thomistae. Sed ut melius intelligatur variis conclusionibus praecedam.

BNC 122vb

Sit prima conclusio: abstracta abstractione formali et praecissiva non praedicantur de abstractis. Ita SOTO quaestione 3 *Universalium*; MASIUS ibide sectione 4, quaestione 6; SANCHEZ libro 3, quaestione 13; OÑA quaestione 3, articulo 3; SUAREZ *Disputatione 6 metaphysicae*, sectione 10; COMPLUTENSES disputatione 2 quaestione 4; IOHANNES A SANCTO THOMA quaestione 5, articulo 4 et 5.

Probatur ratione. Nulla pars praedicatur de toto, sed abstractum abstractione formali est pars: igitur prout sic non praedicatur. Ut verificetur praedicatio, praedicatum debet esse in subiecto et includere subiectum, sed abstractum ab-

stractione formali non continet subiectum: igitur non valet praedicari. Probatur minor. Ut contineret subiectum deberet esse totum potentiale, salter secundum quid. Sed abstractum abstractione formali non est totum nec secundum quid: igitur abstractum hac abstractione non potest praedicari.

5 Sit secunda conclusio: abstracta abstractione totali vere possunt praedicari de abstractis. Ita Auctores citati. Probatur ratione. Ad veram praedicationem requiritur praedicatum continere subiectum aliquomodo confuse et habere rationem totius. Sed non repugnat abstracta aliquomodo continere alia abstracta et respectu eorum habere rationem totius: igitur non repugnat praedicari. Pro-
10 batur minore. [[Sed non]] abstracta dicuntur talia abstractione formali, sed cum abstractione formali non repugnat abstractio [[abstracta]] universalis vi cuius se habeant ut totum et contineant inferiora implicite. Igitur non repugnat abstracta aliquomodo continere inferiora et se habere ut totum.

Roboratur: designata animalitate verum | est dicere haec animalitas est ani-
15 malitas. Igitur verum etiam es dicere ‘humanitas est animalitas’. Antecedens patet in his et similibus praedicationibus, haec humanitas est humanitas, huma-
nitas CHRISTI est humanitas. Probatur consequentia. Sicut in hac praedicatione humanitas est animalitas, subiectum includit aliquid quod non est de essentia
20 praedicati (scilicet principium specificum) sic etiam in hac haec animalitas est animalitas subiectum includit aliquid, quod non est de essentia praedicati (scilicet principium individuationis). Igitur si de ratione animalitatis esset exclusio quorumcunque unde principio esset falsa. Eadem ratione, secunda erit falsa: sed
25 potest animalitas praedicari quamvis abstractum substantiale et habere rationem totius respectu huius et illius animalitatis. Igitur potest etiam de humanitate et equinitate.

Sit tertia conclusio: tales praedicationes non per se et simpliciter, sed reductive et secundum quod pertineret ad praedicabilia. Ita Auctores citati et probatur. Ut aliquid per se et simpliciter pertineat ad praedicabilia debet esse ens per se et completum, sed abstracta utraque abstractione non sunt simpliciter et
30 complete ens. Igitur simpliciter et per se non possunt pertinere ad praedicabilia. Probatur minor. Id quod simpliciter est pars, non est simpliciter totum; sed abstractum abstractione formali est simpliciter pars: igitur tali abstractione non est simpliciter totum. De altera. Quod secundum quid tantum est totum non est simpliciter totum, sed abstractum abstractione totali secundum quid tantum est
35 totum: igitur hac abstractione non est simpliciter totum. Ergo eo modo quo est totum pertinet ad praedicabilia, sed solum secundum quid est totum: igitur sic pertinet.

| Antequam argumenta proponam resolvenda suppono ut certum in acciden-
tibus praedicata superiora praedicari de inferioribus in abstracto, ut albedo est
40 color, est qualitas, etc. Ratio es quia in accidentibus abstracta significant totam essentiam et rationem intrinsecam. Quapropter accidnetia in concreto non ponuntur in praedicamento ut album, musicum, sed solum in abstracto ut albedo,

BNC 122vb

BNC 123ra

musica. *Opusculo* 42, capitulo 19 et quaestione 3 *De Veritate* articulo 8, ad 2.

Etiam suppono praedicationes ire falsas, in quibus abstractum praedicatum non est de essentia abstracti subiecti: ut humanitas est risibilitas. Ratio est clara: praedicatio in qua praedicatum non est essentia subiecti non est in quid, sed in quale: igitur est accidentalis. Nunc sic: ut praedicatio accidentalis sit vera, debet esse praedicatum adiective seu per modum alteri adiacentis, sed abstractum non potest esse adiective et per modum alteri adiacentis: igitur nec praedicatum in propositione accidentali. Igitur si sic praedicatur propositio est falsa. Eadem ratio militat contra propositionem in quae differentia in abstracto praedicatur de specie in abstracto; nam licet differentias sit de essentia speciei, non tamen praedicatur in quid, sed in quale quid: igitur debet significari adiective.

Idem dicendum est quando abstractum generis praedicatur de abstracto differentiae et abstractum differentiae superioris de abstracto inferioris; ut rationalitas est animalitas, rationalitas est sensibilitas. Unde difficultas fuit soluta de abstracti substantialibus, quorum unum est de essentia alterius et praedicatur in quid: an scilicet sicut sunt verae haec praedicationes ‘homo est animal’, ‘animal est corpus’; ita ‘haec humanitas est animalitas’, ‘animalitas est corporeitas’. Nec procedit difficultas in sensu identico sed in sensu formali. Supponimus enim identice esse veras, quoties est idem habens.

Obiectio 1. Ex Divo THOMA 4 *Contra Gentiles* capitulo 81 et *De ente et essentia* capitulo 3 et 4 et *Opusculo* 69, capitulo 2 ‘abstracta significantur ut partes: igitur unum non praedicatur de alio’ Patet consequentia. Si praedicarentur iam animalitas esset genus et humanitas species, nam haberent rationem totius. Confirmatur ex AVICENNA docente: ‘equinitas tantum est equinitas: igitur non est animalitas’

Respondeo distinguendo antecedens. Abstracta significantur ut partes abstractione formali, concedo; abstracta abstractione totali, nego. Ad confirmationem distinguo essent genus et species directe, nego; reductive, concedo. Quamvis abstracta abstractione formali significantur ut partes cum praescissione suppositi. Haec tamen abstractio non obest quominus intelligantur abstracta abstractio: abstractione totali et prout sic habeant respectu inferiorum rationem totius ut explicui numero 400 et 402 et 403 et 404. Ad confirmationem dico sensu AVICENNAE hunc esse: equinitas tantum est equinitas, id est de se nec est singularis nec universalis, nec subscibilis, nec praedicabilis, non tamen negavit praedicata essentialia.

Obiectio 2. Praedicatum in potentia et in confuso debet salter continere id, quod continet actu subiectum, ut propio sit vera. Sed abstractum generis nec potentia continet abstractum speciei: igitur non potest de illo praedicari. Probatur minor. Omne abstractum potius excludit id ab quo abstrahitur: igitur non includit

| Respondeo concedendo maiorem et distinguendo minorem. Abstractum generis abstractione formali nec potentia continet abstractum differo speciei, concedo; abstractione totali subdistinguo explicite, concedo; implicite nego. Ad probationem distinguo antecedens. Abstractum abstractione formali potius ex-

cludit, quam includit, concedo; abstractione totali, nego. Solutio patet ex dictis.

Obiectio 3. Humanitas est id est quo homo est homo, sed humanitas est animalitas: igitur animalitas est id quo homo est homo. Consequens est falsum, maior est certa: igitur minor est falsa.

5 Respondeo concedendo maiorem et distinguendo minorem. Humanitas est animalitas abstractione formali, nego; abstractione totali, concedo. Vel alio modo et sic totam doctrinam comprehendentis per quo notate formas abstractas sumi vel specificative vel reduplicative. Primo modo explicant naturam, id est omnia sua formalia constitutiva sub abstractione. Secundo modo solum explicant et
10 reduplicant officium abstractionis formalis. Unde primo modo praedicantur, non vero secundo. Hoc suppono negatur consequentia. Ratio est quia variatur appellatio. In maiori sumitur humanitas reduplicative. Unde facit hunc sensum: humanitas ut distinguitur ab animalitate est id quo homo est homo, id est ut respicit hominem sub ratione constituentis illum, quare licet includat animalitatem,
15 non tamen sub ratione illius constituit. At in minori sumitur specificative, ut constat.

Obiectio 4. Sicut ab homine et equo abstrahitur animal, ita ab humanitate et equinitate abstrahitur animalitas; sed animal praedicatur de homine | et equo: igitur etiam animalitas.

BNC 123vb

20 Respondeo distinguendo maiorem. Animalitas abstrahitur ab humanitate et equinitate, abstractione formali, nego; abstractione totali secundum quid, concedo. Et distingo consequens. Animalitas praedicatur abstractione formali, nego; abstractione totali secundum quid, concedo. Vide solutionem et doctrinam numero 339.

25 Obiectio 5. Partes definitionis bene praedicantur de re definita, sed animalitas et rationalitas sunt partes humanitatis: igitur bene praedicantur de illa.

Respondeo distinguendo maiorem. Bene praedicantur abstractione formali, nego; nam tunc sunt partes, bene praedicantur abstractione totali, concedo. Nam tunc habent rationem totius et distingo minorem: sunt partes definientes ut
30 quo, concedo; ut quod, nego.

Obiectio 6. Haec est vera praedicatio albedo est color, albedo est qualitas: igitur haec vera praedicatio humanitas est animalitas abstractione formali.

Respondeo negando paritatem. Primo propter rationem datum nego 411. Secundo quia quando dico albedo est color est praedicatio concretorum non ultimorum seu metaphysicorum, de quo videndum est in summulis numero 26.
35 Ut autem esset de abstractis deberet dicere albedineitas est coloreitas, de quo iudicandum est ut dictum est.

Instabis: non minus albedo abstrahit a subiecto, quam humanitas a supposito; sed cum illa abstractione stat praedicatio: igitur cum hac. Respondeo negando causam ratione data. Sicut albedo abstrahit a subiecto se habet ut concretum
40 non ultimum et similiter color; cumque unum concretum valeat praedicari de alio: ideo valet talis praedicatio: quod non accidit in substantiis.

Paragraphus 3. An concreta de abstractis et abstracta de concretis praedicentur?

Praesuppono abstractum non includere quod concretum homo enim praeter humanitatem includit personalitatem quam excludit humanitas. Album praeter albedinem includit subiectum, quod excludit albedo. Quapropter abstractum dicitur pars ut saepe diximus. 5

Unde sequitur, si aliquid abstractum non se habet ut pars, nec eius concretum includit aliquid, quod non includit abstractum tunc praedicabuntur. Nam tunc habet omnimodam identitatem tamen distinguerentur quo ad modum significandi. 10

Sit prima conclusio: abstracta et concreta transcendentia et divina ad invicem praedicantur. Probatur: quauando abstractum non se habet ut pars, nec concretum includit quod non includat abstractum, talia possunt praedicari ad invicem. Sed in transcendentibus hoc accidit ut constat et similiter in infinitis: igitur verae sunt haec praedicationes ‘ens est entitas’, ‘veritas est verum’, ‘Deus est deitas’, ‘deitas est Deus’. Igitur solum distinguerentur quoad modum significandi, scilicet deitas est ratio qua Deus est Deus: quod non habet Deus. Veritas es ratio qua verum sit verum, quod non habet verum. 15

Sit secunda conclusio: abstracta et concreta non transcendentia et non infinita ad invicem non possunt praedicari. Ita Doctor THOMAS quae sequuntur CAPREOLUS in 1 distinctione 4, quaestione 2, conclusione 2 SOTO quaestione 5 et ceteri quos citant COMPLUTENSES. 20

BNC 124rc

| Probatur ratione. Inter praedicatum et subiectum debet esse identitas realis; sed quando concretum includit aliquid praeter abstractum non sunt idem realiter, sed distinguuntur reali distinctione includentis et inclusi: igitur quando concretum includit aliquid praeter abstractum non possunt praedicari ad invicem. Sed hoc contingit praedicatis non transcendentibus, nec infinitis: igitur talia non possunt praedicari. Igitur hae sunt falsae praedicationes ‘homo est humanitas’, ‘humanitas est homo’, ‘album est albedo’, ‘albedo est album’. 25

Confirmatur communi argumento: nulla pars praedicatur de toto, nullum totum praedicatur de parte. Sed quando concretum includit aliquid praeter abstractum, concretum est totum et abstractum est pars: igitur prout sic non praedicantur ad invicem. 30

Obiectio 1. Hae sunt verae praedicationes ‘Deus est deitas’, ‘deitas est Deus’. Similiter ‘bonum est bonitas’, ‘bonitas est bonus’. Sed tales sunt concretorum de abstractis et econtra: igitur. Respondeo talia praedicata esse infinita et transcendentia perboneque argumentum nostram primam conclusionem. 35

Obiectio 2. Hae vera praedicatio ‘quantitas est quanta’, sed est praedicatio concreti de abstracto finito et non transcendentem: igitur ruit secunda conclusio. Respondeo hanc praedicationem esse exceptionem unde difficultas procedit hac 40

excepta, sic satisfaciunt omnes Auctores. Ratio est quia quantitas est mensura substantiae et simul mensurabilis per aliam quantitatem ideoque prout est mensurativa substantiae dicitur quantitas et prout est mensurabilis seu mensurata per aliam quantitatem dicitur quanta. Unde respecta diversorum dicitur quantitas et
5 quanta. Sed de hoc specialius in suo loco, scilicet de quantitate.

Articulus 6. Quomodo fiant praedicationes in nominibus secundae intentionis tam respectu sui quam respectu primarum?

Sicut difficultas antecedens quatuor continebat dubia ita haec utraque comparatione. Unde dubitatur 1. An concretum secundae intentionis praedicetur
10 de concreto eiusdem intentionis? Respondeo. Quando una secunda intentio in concreto sumpta non repugnat alteri, haec concreta possunt praedicari. Verbi gratia ‘genus est universale’, ‘species est praedicabilis’. Non vero si repugnat. Verbi gratia genus est species vel differentia.

Dubitatur 2. An concreta de abstractis, et econtra? Respondeo. Negative propter rationes adductas probantes non praedicari de concretis abstracta et econtra
15 in nominibus primae intentionis numero 431, 432. Unde sicut est falsa haec praedicatio ‘album est albedo’, ‘albedo est albus’, ita haec ‘genus est generetias’, ‘genereitas est genus’.

Dubitatur 3. An abstracta de abstractis? Respondeo. Abstracta non ultima
20 possunt praedicari de abstractis non ultimis si sint superiora. Probatur in accidentibus realibus bene praedicatur albedo est color, sed secundae intentiones cum sint accidentia rationis, assimilantur realibus: igitur similiter bene praedicatur genereitas est universalitas. Et sicut non valet de abstractis ultimis, verbi gratia albedineitas est coloreitas, ita similiter non valet in ultimis rationis.

Comparatione autem ad primas intentiones dubitatur 4. An concretum secundae intentionis de concreto primae intentiones? Respondeo. Bene posse
25 dummodo | non repugnet. Probatur ratione. Accidens reale in concreto praedicatur de concreto substantiae facit veram praedicationem. Verbi gratia ‘homo est albus’, sed sic philosophatur de secundis intentionibus: igitur bene praedicatur
30 ‘homo est species’, ‘animal est genus’.

Dubitatur 5. An abstractum secundae intentionis de concreto primae? Respondeo negative. Abstractum accidentis realis non praedicatur de concreto substantiae, verbi gratia ‘homo est albedo’: igitur nec abstractum secundae intentionis de concreto primae intentionis, verbi gratia ‘homo est specieitas’.

Dubitatur 6. An abstractum secundae intentionis de abstracto primae. Respondeo negative. Falsa est praedicatio in qua abstractum accidentis realis praedicatur de abstracto substantiae, verbi gratia ‘humanitas est albedo’. Igitur falsa es in qua

BNC 124vb

abstractum secundae intentionis praedicatur de abstracto primae, verbi gratia ‘animalitas est genereitas’.

Dubatur 7. An concretum secundae intentionis de abstracto primae? Respondeo negative. Probatur. Concretum accidentis realis non praedicatur de abstracto substantiae, verbi gratia ‘humanitas est album’. Igitur nec concretum secundae intentionis de abstracto primae, verbi gratia ‘humanitas est species’.

In calce quaestionis. Nota 1. Duo requiri ut primae intentiones denominetur a secundis intentionibus. Primum est esse entia completa, secundum esse entia per se. Cumque hae duae conditiones solum inveniantur in concretis substantiae et in abstractis accidentium ut vidimus numero 101. Sequitur sola concreta substantiae et abstracta accidentium proprie et simpliciter denominari a secundis intentionibus.

BNC 125ra Nota 2. Causam cur accidentia realia praedicata de superiori praedicantur etiam de | [de] aliquo inferiori et praedicata de inferioribus praedicatur de superiori; et hoc non contingat secundis intentionibus? Satisfacio. Accidentia realia conveniunt rebus absolute; at rationis conveniunt secundum diversorum modum concipiendi. Unde quia Petrus concipitur ut indivisus et modus nego denominatur individus. Cumque homo non sic concipiatur, ideo non denominatur cum individuum. Quaestio 7. Utrum etc.

Articulus 7. In quonam differant Universale et commune?

Certum est universale non esse idem ac commune. Audito Divum THOMAM in 1 *ad Annibaldum* distinctione 19, quaestione 4, articulo 2 ad secundum: ‘Universale non est idem quod commune differunt enim quia commune de se non determinat an id quid communicatur pluribus sit idem numero vel non, sed universale non determinat quia numquam idem numero est in pluribus.’ Et 1 parte, quaestione 30, articulo 4, ad 3 ‘in Deo non est particulare et universale genus et species.’ Et tamen quaestione 13, articulo 9 inter terminos communes ponit Deum. Item individuum vagum ut aliquos homo est terminus communis, et tamen non est universalis.

Sit conclusio prima: ut aliquid sit commune sufficit quod ex parte modi concipiendi sit communicabile pluribus quin plura sint existentia. vel possibilia. Quando non requiratur pluralitas individuorum actu existentiae est apta mens Divi Doctori THOMAE 7 *Metaphysicae* lectione 13. Unde etiam si sint impossibilia ut postea videbimus.

BNC 125rb Alium cognoscendi sufficere ut aliquid sit commune docet ANGELICUS DOCTOR 1 parte, questione 83, articulo 9. | Quare in summo numero dixi terminum communi significare plura divisim, hoc est communicabiliter ad plura vel ra-

tione rei significatae vel ex modo cognoscendi. Unde hoc nomen Deus nomen commune appellavi.

Quaeris quod est communi ex parte rei et ex parte modi cognoscendi? Dico quando in rebus datur multiplicatio plurium convenientium similitudinaliter in aliqua ratione communi tunc datur commune ex parte rei significatae. Si autem non datur haec multiplicatio in re, tunc directe non datur fundamentum ad constituendum commune. Bene tamen indirecte, quia non repugnat concipere natura inadaequata et imperfecte, id est non apprehensa singularitate, sed sola natura *instantiorum* [?] in quibus natura multiplicatur.

Sit secunda conclusio: ut aliquid sit universale requiritur ut ita abstrahat a pluribus ut etiam possit contrahi ad illa per additionem differentiae. Unde etiam requiretur potentialitas in contrahibili respectu contrahentis. Unde essentia divina quia potest concipi sine singularitate est communis ex parte modi concipiendi. Ast quia non potest concipi cum potentialitate non est contrahibilis et universalis.

Obiectio. Etiam actui puro repugnat conceptus communis: igitur. Probatur antecedens. Conceptus repraesentans naturam et non singularitatem est multiplicabilis ex parte modi: igitur est contrahibilis et in potentia ad singularitatem..

Respondeo negando antecedens. Ad probationem nego etiam antecedens. Ut autem natura divina concipiatur sine singularitate non requiritur potentialitas, sed inadaequata cognitio illius, id est sine singularitate; sicut cognoscitur natura sine personis et unum attributum sine alio, non quia cognoscatur in potentia ad illud, sed ut includens et non exprimens illud. At ut concipiatur ut contrahibilis et multiplicabilis requiritur quod natura sit in potentia et hoc repugnat actui puro.

BNC 125va

Instabis: igitur analogia non sunt universalis. Probatur consequens. Analogia non possunt abstrahere perfecte a suis inferioribus, nam includuntur in suis differentiis, sed hoc obstat universali: igitur, etc.

Respondeo distinguendo consequens. Analogia non sunt universalis directe et per se, concedo; reductive, nego. Non enim eodem modo continet analogum differentias, sicut Deus singularitatem. Nam continet differentias imperfecte et inconfuso, Deus autem in actu purissimo,

Iterum instabis: iste terminus complexus Petrus et Paulus habent vim termini communis, sed non praescindit ab ipsis individuis: igitur hoc non requiritur ad rationem universalis.

Respondeo. Habet vim termini communis et universalis respectu partium ex quibus componitur, concedo; ex omni parte, nego. Quia supponit pro quolibet eorum dicitur terminus universalis distributus, non termini habet omnes conditiones ad universalitatem. Et distinguo maiorem. Non praescindit complexive, nego; non praescindit universaliter, concedo. Quomodo quo totum complexum abstrahit a partibus determinatis et incomplexis.

Ultimo instabis: implicat Deum verum esse commune etiam ex modo significandi: igitur. Probatur antecedens. Modus cognoscendi ut sit verus debet conformiori modo essendi, sed repugnat Deum verum non esse unum et singularem:

BNC 125va

igitur.

Confirmatur: quia Petrus est intrinsece singularis, non potest concipi ut communis; sed Deus multo magis intrinsece est singularis: igitur. Roboratur: licet possit apprehendi in Deo unum attributum sine alio. Non tamen cum opposito, sicut licet possit apprehendi sine misericordia, non tamen cum crudelitate: igitur
5
licet possit considerari sine singularitate, non tamen cum communitate ad plura.

Respondeo distinguendo antecedens. Repugnat Deum verum esse *commune* [?] ex parte cognoscendi adaequate, concedo; cognoscendi inadaequate, nego. Ad probationem distinguo maiorem. Modus cognoscendi conformatur modo essendi quantum ad affirmationem et negationem ut sit verus falsusve, concedo; quantum
10
ad modum repraesentationis, nego. Modus cognoscendi non conformatur quo ad repraesentationem modo essendi in rebus, sed modo quo obiicitur cognitioni. Quare si intellectus cognoscens modo communi, iudicaret Deum esse communem falleretur; at repraesentando et appraehendendo sine singularitate ad instar rei communis non fallitur. Sic 7 Divus THOMAS 1 parte, quaestione 13, articulo 9, ad
15
2 ‘nomina non sequuntur modum essendi, quae est in rebus, sed modum essendi secundum quod est in cognitione nostra. Et tamen secundum rei veritatem est incommunicabile illud nomen’. Ceterum modus cognoscendi conformatur modo essendi quando cognoscit rem ut est in se. Quare licet Deus repraesentetur modo communi, non affirmatur esse communicabilem.
20

BNC 126ra Ad confirmationem distinguo minorem. Deus est multo magis intrinsece singularis ex parte | rei cognitae, concedo; ex parte modi cognoscendi, nego. Petrus enim solam singularitatem naturae significat, ideoque non potest concipi ut communis. Deus non significat directe singularitatem, sed naturam, cui essentialiter competit singularitas et alia attributa, a quibus praescindit ex parte conceptus
25
inadaequati. Quare Divus THOMAS 1 parte, quaestione 13, articulo 2 ait: ‘Deus est nome⟨n⟩ appellativum et non proprium’ et articulo 8 ‘Deus est nomen naturae’.

Ad alteram probationem nego consequentiam. Communitas ex parte modi cognoscendi non opponitur singularitati. Ex parte modi cognoscendi non potest in Deo sequi crudelitas. Nam si apprehenditur in Deo, debet ipsi attribui talis
30
forma, quod semper est falsum. Articulus 8.

Articulus 8. An universalia seu praedicabilia sint tantum quinque?

Sicut ARISTOTELES omnes modos essenti ad certas coordinationes revocavit, quas ‘cathegorias’ vocavit seu ‘praedicamenta’; sic Porphyrius omnes praedicandi modos reducit ad certa capita, quae ‘universalia’ seu ‘praedicabilia’ vocantur.
35
Unde duo inquireret quo, scilicet quodnam sit divisum huius divisionis? et an sit divisio adaequata?

Sit prima conclusio: divisum huius divisionis est universale univoce praedicabile. Ratio est: membra dividenda sunt praedicabilia de multis: igitur divisum debet esse universale univoce praedicabile. Vide iam individuum exclusum per hic praedicabile de multis, quare hic non agimus de | individuo, nec de praedicatione identica, quae artificialis non est. Excipitur etiam analogum, quod non univoce praedicatur. Cum enim praedicabilis tractentur ut conducentia et constituentia praedicamenta; et constituentur haec in ratione specie genere et differentia, quod non potest praestare analogum, ideo reiicitur tam respectu praedicabilium quam praedicamentorum.

BNC 126rb

Sit secunda conclusio: hoc divisum est universale pro formali, id est ratione universalitatis et praedicabilitatis, non vero ratione naturae. Probatur universalitas et praedicabilitas accidit naturae: igitur diversus modus praedicandi non est divisio naturae qua talis, sed qua praedicabilis. Igitur haec divisio respicit per divisio ipsam rationem formalem universalitatis et praedicabilitatis, et non naturam.

Confirmatur: divisum debet esse quod certum et determinatum, sed ipsa natura qua subiicitur universalitati non est quod certum et determinatum: igitur divisum non est ipsa natura. Probatur minore. Quod modo est substantia modo accidens, modo ens reale et modo ens rationis non est certum et determinatum. Sed natura qua subiicitur universalitati sic se habet: igitur non est quod certum. Sed ipsa intentio semper est accidens rationis: igitur est quod certum: igitur universale per formali est divisum.

Sit tertia conclusio: divisio qua universale dividitur in quinque praedicabilia, scilicet genus, specie, differentia, proprium et accidens, est exacta et adaequata. Ita Divus THOMAS 1 *Contra Gentiles* capitulo 32 et omnes Auctores.

Probatur ratione: ratio formalissima praedicationis consistit in identitate et conexione extremorum: igitur illa erit adaequata divisio praedicabilitatis, quae est adaequata divisio identitatis extre | extremorum. Sed talis divisio includit omnem identitatem extremorum: igitur est adaequata. Probatur minore. Omnis identitas seu conexio extremorum vel est essentialis vel accidentalis, intrinseca vel extrinseca, necessaria vel contingens. Si essentialis vel explicat totam integram quae essentia, id est omnia quae ad definitionem concurrunt vel partem. Si integram essentiam est species. Si partem vel partem potentialem et contrahibilem vel actuaalem et contrahibilem. Si potentialem et contrahibilem est genus et dicitur in quod incomplete, nam dicit partem quidditativam, id est primam et substantialem. Sed determinabile per alias non determinantem et qualificantem. Si partem actuaalem est differentia quae est praedicatum determinans et qualificans.

BNC 126va

Si non essentialis, sed accidentalis, id est non ingrediens constitutivam essentiam vel est praedicatum proveniens ex propriis principiis necessariam habens connexionem cum illis et est proprium vel convenit extraneis et communibus et sic accidens. Sed hae divisiones traduntur per membra contradictorie opposita:

igitur recte et adaequate dividitur.

Sit quarta conclusio: non solum universale logicum, sed etiam metaphysicum ut eius fundamentum dividitur hac divisione proportionali modo. Probatur praedicatio fundatur in identitate: igitur diversus modus praedicationis supponit diversum modum identitatis, sed talis identitas non solum debet accipi per ipsa comparatione et relatione ad terminum. Sed etiam per ipsa aptitudine ad essendum et identificandum cum inferioribus. Igitur supponendus es modus diversus abstractionis fundantis aptitudinem praedicatam in natura sic vel sic identificabili cum illis.

BNC 126vb | Ad hanc conclusionem expectat fundamentum COMPLUTENSIVM, quo probant sufficientiam divisionis quod tale est: 'proprium et adaequatum subiectum universalitatis est natura simpliciter una (quae est universale metaphysicum). Igitur quot fuerint modi diversi naturae unius tot erunt differentiae divisive universalis'. Sed quinque tantum assignari possunt modi diversi naturae simpliciter unius, scilicet natura perfectibilis seu constitutibilis, quae est subiectum adaequatum generestatis; natura perfectiva seu constitutiva, quae est subiectum adaequatum differentialeitatis; natura perfecta seu constituta, quae est adaequatum subiectum specietatis; et natura perfluens ab essentia, quae est subiectum adaequatum proprietatis; et demum natura extrinseca, seu contingens, quae est adaequatum subiectum accidentaleitatis. Igitur quinque sunt diversi modi universali metaphysicae seu subiecti et fundamenti Logici.

Probatur tales modos esse diversos. Natura perfectibilis comparatur ad inferiora ut quid potentile in illis et per modum materiae. Natura perfectiva comparatur ut constitutivum essentiae eorum per modum actus seu formae. Natura perfecta comparatur ut tota eorum essentia per modum constituti ex potentia et actu. Natura perfluens comparatur ut quod necessario coniunctum cum eorum essentia. Et demum natura extrinseca seu contingens comparatur ut potens abesse et adesse eorum essentiae. Sed hae comparationes sunt diversae: igitur modi sunt diversi.

BNC 127ra Obiectio 1. Plure dantur praedicationes de pluribus non contentae sub hac divisione: igitur non est adaequata. Probatur antecedens. Ratio analogia praedicatur de multis analogatis, sed talis non est genus, nec species, etc., igitur. Respondeo distinguendo antecedens. Plures dantur praedicationes de pluribus u | univoce, nego; analogice, concedo. Analogum non est simpliciter universale, sed solum reductive. Ideo dixi numero 461: divisum esse universale univoce praedicabile.

Instabis: quod actu praedicatur est praedicabile, sed individuum vagum ut aliquos homo persona, suppositum praedicatur de multis: igitur est praedicabile. Sed non est unum ex quinque assignatis: igitur mala est divisio. Confirmatur: etiam definitio praedicatur de pluribus, sed non pertinet ad unum ex assignatis modis: igitur.

Respondeo distingo minorem. Individuum vagum praedicatur de multis simplici praedicatione, nego; praedicatione non simplici, concedo. Individuum

non solum dicit naturam, sed etiam modum essendi, scilicet individuationem seu personalitatem 1 parte, questio 30, articulo 4. Unde praedicatur in quid, quale: in quid qua dicit naturam; in quale qua dicit individuationem, cumque haec sit accidentalis. Individuum vagum reducitur ad duo praedicabilia, scilicet ad
5 essentielle et ad accidentale.

Ad confirmationem distinguo antecedens. Definitio praedicatur de pluribus complexe, concedo; incomplexo nego. Definitio excluditur a ratione praedicabilis simpliciter, quia est terminus complexus; reducitur tamen ad suum definitionum, scilicet ad secundum praedicabile.

10 Iterum instabis: existentia et mors et similia praedicata praedicantur de pluribus, sed non essentialiter, quia non pertinent ad eius quidditatem. Non ut proprium, quia non dimanat a principiis intrinsecis. Non ut accidens, quia non absunt et adsunt sine corruptione subiecti. Igitur in nullo istorum praedicabilium comprehenduntur.

15 Respondeo concedendo antecedens et minorem quoad primam et secundam partem et negatur quo ad tertiam. Ast | probationem distinguo non absunt et adsunt sine corruptione physica subiecti, concedo; sine corruptione metaphysica, nego. Quando definitur accidens intelligitur de corruptione metaphysica, id est possunt accidentia abesse et adesse sine destructione conceptus quidditativi.
20 Quare licet mors et existentia non adsunt vel absunt sine corruptione physica, bene tamen sine metaphysica; quid non accidit in propria passione naturam si convenientia eius ad subiectum destruitur, destruitur essentia ex consequenti.

Obiectio 2. Tot modis dicitur unum contrariorum, quot et alterum ex ARISTOTELE 1 *Topicorum* capitulo 12. Sed universale et singularia sunt causa natura: igitur. Sed singularia sunt numero infinito: igitur et universalia.
25

Respondeo distinguendo maiorem. Tot modis dicitur unum contrarium econtra formaliter, concedo; materialiter, nego. Secundae intentiones quas important universale et singulare sunt oppositae et prout sic quod modis dicitur una, dicitur et altera, nam cuilibet praedicabili correspondet suum subiicibile; cumque sunt
30 tantum quinque praedicabilia, tot sunt subiicibilia formaliter. At materialiter numero prope infinito sunt singularia, id est substantia, seu supposita. Dictum PHILOSOPHI non attenditur materialiter, sed formaliter quoad significationes formales. Verbi gratia si nunc existerent decem substantia alba et unum tantum nigrum, albedo et nigredo opponerentur? Opponerentur: igitur multiplicato subiecto in albedine ut non in nigredine, adhuc manet hic tot modis, quia verificatur
35 de significatione formale.

Obiectio 3. Tot sunt partes universalis, quot entis, ex ARISTOTELE 4 *Metaphysicae* capitulo 1. Sed partes entis sunt decem, scilicet praedicamenta, igitur decem sunt universalis.

40 | Respondeo distinguendo antecedens. Tot sunt partes universale materialiter

BNC 127rb

BNC 127va

2 23-24 ARISTOTELES, *Topica* 1.12 (105a, 10-19). 37-38 ARISTOTELES, *Metaphysica* 4.1 (984b, 23ss). (No hallamos la cita. En ese lugar Aristóteles no habla de los universales.)

quot entis, concedo. Materia universalis est omnis res et sic bene dicit PHILOSOPHUS. At partes dividentes universale sunt quinque rationibus adductis supra.

Instabis: igitur universale Metaphysicum non dividitur in quinque modos naturae unius. Respondeo distinguendo consequens. Universale Metaphysicum Metaphysice sumptum, concedo; logice sumptum, id est prout est fundamentum relationis intentionis, nego: rationibus allatis supra.

Obiectio 4. Praedicata humana praedicantur de Verbo divino, sed non praedicantur de Deo essentialiter. Nam in tempore ceperunt illi convenire, neque contingenter ut accidens. Nam unio est substantialis facitque Deum vere et univoce esse hominem; neque ut proprium. Nam talia praedicata non dimanant ex propriis Dei. Igitur datur modus praedicandi non pertinet ad hanc divisionem.

Respondeo concedendo maiorem et distinguendo minorem. Non praedicantur de Deo ut subsistenti in se essentialiter, concedo; de Deo ut subsistenti in natura humana, nego. Ad instantiam subsumptam: igitur Deus ab aeterno esset homo distinguitur. Deus ut in se subsistens, nego; ut subsistens in natura humana *subdistincturum* [?] esset existentialiter, nego; esset essentialiter quoad conventionem praedicamentorum *subdistincturum* [?] esse negative, concedo; positive nego. Deo ut est in se subsistenti accidentaliter competunt praedicata humana: at supposita incarnatione essentialiter.

BNC 127vc Obiectio 5. Sufficiunt duo praedicabilia in quae alia conveniunt: igitur superfluunt quinque. Probatur antecedens. Sufficiunt praedicabile essentialiter et | accidentale: igitur. Respondeo distinguendo antecedens. Sufficiunt duo praedicabilia ut genera, concedo; ut specie ultimae, nego.

Instabis: si quinque praedicabilia ponerentur ut species infimae, plura deberent poni quam quinque: igitur vel sunt duo vel non sunt quinque. Probatur assumptum. Sicut praedicatio in quod dividitur in praedicationem de pluribus specie differentibus, quae est genus, et in praedicationem de pluribus numero differentibus, quae est species. Ita praedicabile in quale essentialiter potest dividi in praedicationem de pluribus specie differentibus, quae est differentia generica; et in praedicationem de pluribus numero differentibus, quae est differentia specifica. Similiter genus potest dividi in supremum et subalternum.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem no sicutatem. Ratio est, praedicari de pluribus specie et numero differentibus non astruit formaliter praedicabilia distincta, siquidem idem genus praedicatur de speciebus et individuis differentibus. Unde distinctio formalis inter genus et speciem est, quod genus praedicatur in quid incomplete; species autem in quid complete. Quare genus dicit partem quidditatis et non integram quidditatem, at species dicit totam et integram quidditatem. Differentia autem sive generica, sive specifica semper praedicat partem essentialiter. Idcirco in modo praedicandi non differt, sed in re materiali, quam praedicat. Similiter genus sive supremum, sive subalternum semper praedicat partem quidditativam et non totum quidditatem: licet una pars quidditativa sit universalior et superior altera; et hoc accidentaliter se habet

respectu modi praedicandi per modum partis in quod.

| Instabis: non minus dividitur universale in essentiale et accidentale, quam in separabiliter et inseparabiliter, intrinsece et extrinsece. Igitur praedicta divisio non exaurit totum divisum.

BNC 128ra

5 Respondeo negando antecedens. Dantur modi variantes per se rationem praedicabilitatis, nempe qui variant modum identificationis et connexionis extremorum sicut essentiale et accidentale, in quid, in quale, et dantur modi non variantes ac per consequentes, nec constituentes diversa praedicabilia. Unde debent reduci ad illos modos, scilicet intrinsece et extrinsece; et in aliquibus separabiliter et
10 inseparabiliter.

Instabis ultimo: ex PHILOSOPHO 1 *Topicorum* capitulo 3 nominante solum quatuor praedicata, scilicet genus, definitionem, proprium, et accidens: igitur totidem erunt praedicabilia. Praeterea praedicabilia sunt in ordine ad praedicamenta, sed praedicamenta sunt decem: igitur et praedicabilia.

15 Respondeo ARISTOTELEM non numerasse modos praedicandi universaliter, cuius ratio est, quia ibi numeravit definitionem, quae excluditur a praedicabilibus ut constat numero 479 et 480. Praeterea enim praedicabilium non sequuntur modum essendi absolute et secundum modum essendi per participationem entis, sed secundum modum comparativum, quo inferiora conectuntur cum superioribus.

20 Obiectio 6. Accidens saltem completum vel est genus vel species. Siquidem habet inferiora de quibus essentialiter praedicatur: igitur quantum praedicabile superfluit vel coincidit cum genere et specie.

Respondeo distinguendo antecedens. Accidens est genus vel species respectu inferiorum quae constituit, concedo; | respectu inferiorum quae denominat,
25 nego. Accidens enim respectu inferiorum quae denominat solum habet rationem accidentis et prout sic est membrum dividens. At respectu suorum inferiorum habet genus et specie et cetera praedicabilia.

BNC 128rb

Obiectio 7. Genus et differentia continentur in specie, sed de ratione bonae divisionis est, quod unum membrum non includatur in alio: igitur est mala divisio.
30 Respondeo genus et differentia continentur in specie fundamentaliter, concedo; formaliter, nego. Genus et differentia sunt gradus metaphysicae constituentes speciem. At prout sic non sunt praedicabilia.

Obiectio 8. Aliud datur praedicabile distinctum ab his: igitur. Probatur antecedens. Sicut ex genere et differentia resultat aliud praedicabile quod nec est
35 genus, nec differentia, sed species. Ita ex proprio et differentia potest resultare aliud praedicabile, quod nec sit proprium, nec differentia: igitur datur aliud praedicabile.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem nego assumptum. Sicut ex genere et differentia componatur species, non tamen ex differentia et proprio.
40 Ratio est quia genus cum se habeat ut potentia et differentia ut actus sunt partes capaces compositis metaphysicae. At differentia et proprium se habent ut actus et per omnes non potentes componeere unum totum. ceterum quando intellectus

tribuit differentiam et proprium individuīs facit praedicationem complexam praedicative. Verbi gratia ‘Petrus est rationalis risibilis’, unde pertinet ad duo praedicabilia.

BNC 128va Obiectio 9. Datur aliud praedicabile ab his distinctum: igitur. Probatur assumptum. Appetituum praedicatur de homine, sed non unum ex his includens: igitur. Probatur minor. Non ut differentia: igitur. Probatur antecedens amplius. | Non ut proprium ad quod possunt pertinere: igitur ad nullum. Probatur antecedens. Proprium competit omni soli et semper, sed appetituum non solum hominibus competit: igitur non est proprium.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem nego minorem. Ad probationem nego secundum antecedens. Ad probationem distingo minorem. Appetituum genericum non solum hominibus competit, concedo; appetituum specificum, nego. Proprium enim genericum convenit omni, soli et semper, generi ac per communes speciebus illius generis. Ast proprium specificum convenit omni, soli et semper, speciei ac per communes individuīs illius speciei. Unde si appetituum sumatur generice non solum hominibus competit, sed etiam Angelis, at specificè solum illis competit.

Obiectio 10. Rationale in ordine ad Petrum et hoc rationale est universale, sed non est differentia: igitur ad nullum praedicabile pertinet. Probatur minore. Respectu huius rationalis est tota essentia: igitur non est differentia. Respondeo negando minorem. Ad probationem nego antecedens. Hoc et illud rationale sunt individua, cumque respectu individuorum sit pars formalis et non tota essentia. Ideo sicut praedicatur de Petro, praedicatur de hoc vel illo.

Articulus 9. An Universale sit univocum?

Suppono 1. Rationem univocam convenire non solum secundum nomen, sed etiam secundum rem significatam. Verbi gratia animal dicitur genus respectu hominis et equi; nam homo et equus non solum conveniunt in ratione animalis nomine, sed etiam in re significata.

BNC 128vb Suppono 2. Quaestionem non procedere de universali primo intentionaliter, id est de natura supra | quam cadit secunda intentio, sed ipso universali formali seu de ipsa universalitate. Ratio est clara: ad ens reale et rationis, ad substantiam et accidens non datur ratio univoca, sed universale pro materiali modo est substantia, est accidens, est ens reale, est ens rationis: igitur prout sic universale non potest esse univocum.

Sit conclusio: universale est univocum. Ita omnes Thomistae et Scotistae. Probatur ratione: quod convenit pluribus secundum nomen et rationem est univocum ex ARISTOTELE, sed universale convenit pluribus, scilicet praedicabilibus secundum nomen et rationem: igitur est univocum. Probatur minore. Universale est unum aptum esse in pluribus et praedicari de pluribus, sed quidlibet praedicabilium est aptum esse in pluribus et praedicari de pluribus: igitur universale

convenit pluribus, etc. Parificatur: ideo animal est univocum ad hominem et brutum, quia essentia animalis convenit illis. Sed essentia universalis convenit quinque praedicabilibus: igitur universale est univocum ad illa.

Obiectio 1. Si universale ut sic praescinderet ab omnibus universalibus praescinderet a se ipso, sed hoc repugnat: igitur non praescindit. Probatur sequela. Universale ut sic praescindit ab omnibus universalibus, sed ipsum est universale: igitur praescindit a se ipso.

Respondeo negando sequelam maioris. Ad probationem concedo maiorem et distingo minorem. Ipsum est universale qua comparatum, concedo; qua praecisum subdistinctionem est universale fundamentaliter, concedo; formaliter, nego. Cum enim universale constituentur per comparisonem, usquam universale ut sic non comparetur, non censetur tale formaliter. Per abstractionem enim a praedicabilibus adhuc non comparatur: igitur quando praescindit ab omnibus non potest a se ipso praescindere cum nondum sit nisi fundamentaliter.

| Instabis: igitur universale ut sic non universale in actu est. Respondeo distinguendo consequens. Non est universale in actu ut sic, nego; in specie, concedo. Universale ut abstractum a praedicabilibus est universale ut sic et fundamentaliter est genus. At comparatum ad illa iam est universale in specie. Unde qua universale in actu ut sic est in potentia ut sit universale in specie.

BNC 129ra

Replicabis: Universale ut sic qua abstractum est universale, sed abstrahit ab omnibus universalibus: igitur abstrahit a se ipso. Respondeo distinguendo maiorem. Est universale ut si, concedo; est universale in specie, nego. Et distingo minorem. Abstrahit ab omnibus universalibus ut sic, nego; ab omnibus universalibus in suis speciebus, concedo. Animal enim non abstrahit ab animalibus, sed ab speciebus.

Obiectio 2. Genus est magis universale quam cetera praedicabilia: igitur universale non est univocum. Probatur antecedens. Genus se extendit ad plura inferiora: igitur est magis universale. Respondeo negando antecedens. Ad probationem concedo antecedens et nego consequentiam. Quod autem genus extendatur ad plura inferiora probat esse maius universale, non autem magis. Magis autem pertinet ad intentionem formae, maius autem ad extensionem. Verbi gratia quaternarius numerus est maior, binario et tamen non est magis numerus.

Obiectio 3. Si universale esset univocum conveniret univoce, sed homo non: igitur non est univocum. Probatur minorem. Si conveniret univoce omnia praedicabilia essent univoca, sed hoc non: igitur. Probatur minorem. Proprium et accidens non sunt univoca: igitur. Probatur antecedens. Denominativa non sunt univoca ex PHILOSOPHO, sed proprium et accidens sunt denominativa: igitur non sunt univoca

Confirmatur: univocum debet esse | ens per se, sed proprium et accidens praedicatione quarti et quinti praedicabilis non sunt entia per se: igitur qua talia non sunt univoca. Probatur minor. Concretum accidentale non est ens per se, sed proprium et accidens praedicantur in concreto: igitur non sunt entia per se qua talia.

BNC 129rb

Roboratur: quamvis accidens uniatur subiecto non tamen identificatur: igitur solum potest abstrahi accidens a subiecti abstractione formali. Sed ad universale potius requiritur abstractio totalis quam formalis: igitur accidens et proprium praedicatione quarti et quinti praedicabilis non sunt universalia.

Respondeo negando minorem. Ad probationem nego minorem. Ad probationem nego antecedens et ad eius probationem distinguo maiorem. Denominativa non sunt univoca prout univocum dicit praedicari essentialiter de inferioribus, concedo; prout univocum dicit praedicari aequaliter de inferioribus, nego. Univocum bifariam constituatur. Primo stricte prout distinguitur non solum ab aequivocis et analogis, sed etiam a denominativis et in hoc sensu excluduntur denominativa a ratione univoci. Nam sic solum illa praedicabilia dicuntur univoca, quae sunt de essentia inferiorum.

Secundo late prout distinguitur solum ab aequivocis et analogis. Nam sic significat unam rationem aequaliter repertam in inferioribus et in hoc sensu denominativa dicuntur univoca. Quando enim ARISTOTELES excludit denominativa ab univocis loquitur in primo, non in secundo sensu.

BNC 129va Vel aliter et facilius. Respondeo distinguendo antecedens. Denominativa non sunt univoca sub eadem ratione, concedo; sub diversa, nego. Igitur denominativum vel constituatur ad formam dominantem vel in | ordiordine ad inferiora, in quibus aequaliter invenitur. Primo modo est denominativum qua tale, secundo modo est univocum et universale.

Ad confirmationem concedo maiorem et nego minorem. Ad probationem distinguo maiorem. Concretum accidentale non est ens per se adiective sumptum, nego; substantive sumptum, concedo. Et distinguo minorem. Proprium et accidens praedicantur in concreto adiective, concedo; substantive, nego.

In praedicationibus enim concretorum accidentalium concretum ex parte subiecti se habet substantive, at concretum ex parte praedicati se habet adiective. In praedicatione enim praedicatum se habet ut forma, subiectum vero ut materia: igitur quando praedicatur unum concretum de alio praedicatum se habet ut forma, id est sine connotatione subiecti. Sed prout sic accidens est ens per se: igitur quando se habet adiective est ens per se. Quare concretum accidentale proprie non est ens per accidens. Nam semper concretum et abstractum significant eandem formam, licet diverso modo. Vide numero 388 et sequenti.

Ad roborationem distinguo antecedens. Non tamen identificatur quidditative et intrinsece, concedo; denominative, nego. Et distinguo consequens. Solum potest abstrahi abstractione formali, qua constituens, concedo; qua denominans, nego. Omnia inferiora conveniunt in accidente ut in dominante, non ut in constitute.

Articulus 10. An universale sit genus ad praedicabilia?

Prima sententia asserit universale non esse genus cum sit analogum. Ita Beatus ALBERTUS MAGNUS *Tractato* 2, capitulo 9; CANTERUS ibidem capitulo 4; OÑA quaestione 2, articulo 3; AMONIUS; SIMPLICIUS; FONSECA 5 *Methaphysicae* capitulo 28, quaestione 12, | sectione 2. Secunda sententia docet universale esse genus ad quinque praedicabilia. Sic LOVANIENSES capitulo *de Propio*; IOANNES ANGLICUS; ANTONIUS ANDREAS; Illustrissimus MERINERO disputatione 4, quaestione 2, quae citat alios ex sua florentissima schola cum suo Subtili Doctore SCOTO quaestione 8 *Universalibus*; MOLINA hic sectione 4; MASIUS sectione 5, quaestione 2, conclusione 2; AYALA quaestione 2; LABELLUS *Tractatu* 4, capitulo 5 et 7; SOTUS quaestione 4; TOLETUS quaestione 2; SANCHEZ libro 2, quaestione 8, articulo 3 et alii quos refert GALLEGU *Controversia* 11; COMPLUTENSES hic disputatio 4, quaestione ultima; IOANNES A SANCTO THOMA quaestione 6, articulo 2; RUBIUS quaestione 7 est denique communiter recepta. BNC 129vb

Sit nostra conclusio: Universale est genus ad quinque praedicabilia. Ita Nostro ANGELICO DOCTOR 1 *Contra Gentes* capitulo 32 et *Opusculo* 56. Probatur breviter: 'genus praedicatur in quod potentialiter de differentibus specie; sed universale praedicatur in quod potentialiter de differentibus, scilicet de praedicabilibus: igitur est genus'. Ideo animal est genus ad hominem et equum, etc., quia est indifferens et contrahibile per differentiam cuiusvis. Sed etiam universale est indifferens et contrahibile per differentiam cuiusvis praedicabilis: igitur est genus.

Ut quaestionem resolutam magis explanem. Suppono 1. Controversiam facilem esse, sed confusam ratione intentionum reflexarum. Ut obscuritatem penitus teneat [?] conclusio multifariam multisque linguis loquuntur Doctoribus citati. Alii se expediunt per materialiter et formaliter, ita ut genus primum praedicabile sit tale formaliter, etsi denominetur species comparatione ad universale hoc tamen esse materialiter. Alii primum vocant essentialiter, accidentaliter secundum. Alii secundum appellant | denominative et essentialiter primum. Omnes equidem optime, expedite et clare procedunt: ita ut quolibet modo maneret resolutio splendore splendidior et luce micantior. BNC 130ra

At ego altera via procedo non in via quamvis inusitata et hucusque non inventa, nec lecta, habita tamen proprio *marle* [?]. Pro cuius intelligentia noto, nos in ordine secundarum intentionum non uti numero arithmetico ut aliquando dixi, at non dici, non indigere. Siquidem hic arithmetica suis innumeris numeris multum iubat. Datur prima intentio ut homo, datur secunda ut species et datur tertia ut quando genus primum praedicabile iterum denominatur species respectu universalis ut sic. In tota resolutio. Quod autem Auctores unius ordinis vocabant materialiter, et alterius ordinis accidentaliter, et ultimi denominative; hoc ipsum

2-3	3	4	4-5	6	6-7	7	7-8	8-9	9	9-10	10	10-11	11
11-12	12	12-13	13-14	14	15-19								

appello tertiam intentionem. Ergo omnes idem ferimus *licet* [?] vocibus analogis.

Habes iam primam, secundam et tertiam intentionem. Sed nota primam et retiam esse subiectam secundae. Loquatur exemplum genus est primum praedicabile, scilicet secunda intentio genereitatis. Haec intentio denominat animal, quod est prima intentio, accidentaliter genus et constituitur inferius primi praedicabilis. Similiter denominat universale ut sic genus ad praedicabilia accidentaliter et constituitur inferius primi praedicabiliter. Similiter species secundum praedicabile denominat hominem speciem et quodlibet praedicabile speciem. Er sicut animal primo intentionaliter essentialiter est animal et accidentaliter genus secundo intentionaliter, ita universale ut sic essentialiter est universale et | accidentaliter genus tertio intentionaliter. Et sicut homo essentialiter est homo primo intentionaliter et accidentaliter est species secundo intentionaliter, sic quodlibet praedicabile essentialiter est tale secundo intentionaliter et accidentaliter est species tertio intentionaliter. Solum restat ut pariter syllogizes de ceteris et nunc applicare doctrinam obiiectionibus.

Obiectio 1. Si universale esset genus una species praedicaretur de alia, sed hoc implicat: igitur et illud. Probatur sequela. Tunc primum praedicabile esset species: igitur vere praedicaretur genus est species universalis et eadem ratione species praedicaretur de differentia et de reliquis.

Secundum inconueniens. Species praedicaretur de seipsa praedicatione formali, nam haec est praedicatio secundi praedicabilis, species est species universalis; sed hoc implicat: igitur quod universali sit genus.

Tertium. Concretum praedicaretur de suo abstracto, sed hoc non potest esse: igitur. Probatur sequela. Haec est vera praedicatio, specieitas est species universalis: igitur concretum praedicaretur de suo abstracto.

Quartum. Genus contineretur sub sua specie, sed hoc repugnat: igitur. Probatur sequela. Universale eo ipso quod sit genus continetur sub genere primo praedicabili, sed genus primum praedicabile est species universalis: igitur continetur sub sua specie.

Quintum. Dabitur genus quod sit individuum suae speciei, sed hoc implicat: igitur. Probatur sequela. Primum praedicabile est species infima: igitur eius inferiora sunt individua, sed universale ut sic qua genus est inferius: igitur ut genus est individuum suae speciei.

Respondeo distinguendo maiorem. Una species | tertio intentionaliter praedicaretur de alia, concedo; secundo intentionaliter, nego. Ad probationem distinguo genus esset species secundo intentionaliter, nego; tertio intentionaliter, concedo. Et similiter de reliquis praedicabilibus. Genus enim secundo intentionaliter essentialiter est genus et est species tertio intentionaliter accidentaliter.

Ad secundum haec est praedicatio formalis. Species est species distinguitur species est species secundo intentionaliter, nego; tertio intentionaliter, concedo. Species secundum praedicabile essentialiter est species ut praedicabilis, hoc est secundo intentionaliter. At haec species ut subiicitur universali ut sic ut generi est species ut subiicibilis, hoc est tertio intentionaliter et sic accidentaliter est

species.

Ad tertium distinguo concretum praedicaretur de suo abstracto tertio intentionaliter, concedo; secundo intentionaliter, nego. Cum enim tale abstractum se haberet ut fundamentum tertiae intentionis respectu eius potius est materia
5 quem forma; ac per consequens non implicat, imo est necessariam concretum tertio intentionale praedicari de abstracto secundo intentionale.

Ad quartum distinguo maiorem. Genus containeretur sub sua specie secundo intentionaliter, nego; tertio intentionaliter, concedo. Et similiter distinguo probationem. Continetur sub genere secundo intentionaliter, nego; tertio intentionaliter, concedo. Genus universale enim secundo intentionaliter essentialiter
10 est universale et prout sic non continetur sub genere. At tertio intentionaliter est genus accidentaliter, et prout sic continetur sub genere.

Ad quintum distinguo maiorem. Dabitur | genus quod sit individuum secundo intentionaliter, nego; tertio intentionaliter, concedo. Et similiter ad probationem.

BNC 130vb

Instabis: igitur universale ut sic esset superius et inferius primo praedicabilis. Probatur assumptum. Primum praedicabile est species universalis ut sic: igitur
15 universali ut sic est superius illo. Deinde universale ut sic est genus. Igitur prout sic est inferius primo praedicabili.

Respondeo distinguendo consequens. Esset superius et inferius respectu eiusdem intentionis, nego; respectu diversarum intentionis, concedo. Universale ut
20 sic secundo intentionaliter est superius, tertio intentionaliter cum sit genus est inferius.

Replicabis: universale ut sic qua genus est superius genere, sed qua genus est inferius genere: igitur respectu eiusdem intentionis esset superius et inferius. Respondeo distinguendo maiorem. Qua genus est superius ut praedicabile, concedo;
25 ut subiicibile, nego. Et distinguo minorem. Qua genus ut subiicibile est inferius genere, concedo; qua genus ut praedicabile, nego. Quando universale comparatur ad quinque praedicabilia, primum praedicabile est species; sed sic universale ut sic superius: igitur superius illo ut specie tertio intentionaliter. Universale ut
30 sic constituatur ut praedicabile et ut subiicibile; prout praedicabile est superius, prout subiicibile inferius sicut species qua subiicibilis non est praedicabilis.

Obiectio 2. Supra praedicamenta non datur aliud genus, cum sint genera suprema. Sed universale praedicatur de omnibus praedicamentis: igitur universale non est genus. Confirmatur: ideo ens non est genus quia transcendit omnes suas
35 differentias, sed etiam universale transcendit omnes | suas differentias: igitur non est genus. Probatur minor. Differentia est unum ex quinque praedicabilibus: igitur quaelibet differentia est universalis.

BNC 131ra

Respondeo distinguendo maiorem. Supra praedicamenta non datur aliud genus, quo univoce convenient essentialiter primo intentionaliter, concedo; qua
40 univoce convenient secundo intentionaliter, nego. Cum enim praedicamenta sint primo diversa, non possunt habere genus in esse entitativo. Ast potest intellectus tribuere illis rationem universalitatis et sic habere genus, quod est forma secundo intentionalis.

Ad confirmationem nego minorem. Ad probationem distinguo antecedens. Differentia est unum ex quinque praedicabilibus differentia adaequate sumpta, concedo; inadaequate, nego. Et distinguo consequens. Quaelibet differentia est universalis modaliter, concedo; essentialiter, nego. Differentiae quibus universale dividitur in quinque praedicabilia non sunt relationes universalitatis, sed modi 5 differentialis, quibus relatio universalis contrahitur et sic formaliter non sunt universales. Siquidem non valet differentia constitutiva genereitatis essentialiter est universalitas. Quod autem unum ex praedicabilibus sit essentialiter differentia non arguit, quod universale includatur in differentiis, ed est in modis contrahentibus, sed in intentione differentiae, quae est species universalitatis ex 10 tali modo contrahente resultans.

Obiectio 3. Si universale esset genus singula praedicabilia essent species: igitur omnia pertinerent ad praedicabile speciei. Igitur tantum erunt duo praedicabilia.

BNC 131rb

Respondeo distinguendo antecedens. Singula essent species secundae intentionaliter, nego; tertiae intentionaliter, concedo. Et distinguo consequens. Omnia 15 pertinerent ad speciem secundae intentionaliter, nego; tertiae intentionaliter, concedo. Dicuntur species | ratione universalis communis, quod participant et hoc est tertia intentionaliter, non tamen respectu inferiorum de quibus praeducatur.

Instabis: eo ipso quod respectu universalis ut sic sint species debent habere inferiora, de quibus praedicentur: igitur etiam respectu inferiorum sunt species. 20

Respondeo distinguendo communes. Respectu inferiorum de quibus praedicantur ut tota essentia, concedo; aliter, nego: Quodlibet praedicabile respectu diversorum est tale et species. Verbi gratia genus ut species habet inferiora omnia genera; at ut genus habet inferiora species de quibus in quod materialiter.

Obiectio 4. Ex dictis haec praedicatio est vera 'genus est species', sed hoc 25 implicat: igitur. Probatur assumptum. Species opposita non praedicatur de alia, sed esse genus et speciem sunt species oppositae: igitur.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo maiorem. Species opposita non praedicatur de alia essentialiter, concedo; accidentaliter, nego. Si genus et species considerentur in esse secunda intentionaliter sunt oppositae, at 30 si constituentur tertia intentionaliter non sunt oppositae. Genus enim verbi gratia secundo intentionaliter et essentialiter non est species, sed solum accidentaliter et tertio intentionaliter; est genus et species respectu diversorum, ut dictum est.

Obiectio 5. Ad substantiam et accidens non datur genus, sed tria prima praedicabilia pertinent ad substantiam rei et posteriora ad esse accidentale: igitur. 35 Respondeo distinguendo maiorem. Ad substantiam et accidens non datur genus primaarie intentionaliter, concedo; secundae intentionaliter, nego. Et distinguo minorem. Tria prima et materialiter, concedo; formaliter, nego. Non loquimur de universali materialiter.

BNC 131va

| Obiectio 6. Ordo naturae postulat ut potentia praecedat actum, deinde pervenit ad speciem, qua media ad differentiam. Sed genus est pars potentialis, species tota essentia et actus differentia: igitur universalitas primus dicitur de genere, deinde de specie et de differentia ultimo: igitur inaequaliter participatur. Con-

firmatur: modus praedicandi sequitur modum essendi, sed secundum modum essendi praedictum ordinem postulat natura: igitur et intellectus in praedicando.

Respondeo argumentum loqui in esse in primo intentionale et materialiter quod verum est. A secunda intentionaliter intellectus attribuit universalitatem
 5 omnibus aequaliter. Ad confirmationem distinguo maiorem. Modus praedicandi sequitur modum essendi absolute, nego; sequitur modum essendi ab intellectu *constit* [?], concedo. Modus essendi est duplex. Primus quae res dicunt ex propria entitate reali: Secundus quae habent ex *constitutione* [?] intellectus. Posteriorem sequitur modus praedicandi, non priorem. Rationem assignat Doctor RUBIUS
 10 hic: ‘modus praedicandi est proprietas non ab intrico rebus conveniens, sed ab intellectu attributa: igitur erit idem modus praedicandi; atque adeo ratio universalis univoca’.

Articulus 11. An haec divisio sit immediata?

Quando inter divisum et membra dividensia non mediant alia membra, in
 15 quae primus dividatur tale divisum, dicitur divisio immediata; si medient est divisio mediata. Verbi gratia vivens divisum in suas species athomas proprie dividitur sed non immediate, quia inter vivens et species athomas quae sunt membra dividensia mediant species subalternae viventis aut genera specierum athomarum.

20 | Sit conclusio: divisio universalis in quinque praedicabilia non est immediata. BNC 131vb
 Est communis inter Auctores. Quare universale prius dividitur in quid et in quale. Deinde subdividuntur ista membra, scilicet universale in quid dividitur in genus, speciem et differentiam. Universale in quale in proprium et accidens.

Probatur ratione. A convenientia essentiali multorum abstrahi potest concep-
 25 tus eis communis, sed praedicabilia conveniunt essentialiter in aliqua ratione inferiori respectu universalis: igitur abstrahi potest ab ea conceptus communis, quae sit eis superior et universali inferio: igitur mediat aliqua ratio communis. Sed talis praedicatur de pluribus differentibus specie in quid: igitur erit genus intermedium: igitur universale non erit genus immediatum. Probatur minor.
 30 Genus, species et differentia conveniunt univoce in eo, quod praedicata intrinseca sunt: igitur ab eis potes abstrahi conceptus communis praedicati intrinseca. Similiter a proprio et accidenti potest abstrahi conceptus communis praedicati extrinseci, sed tam ipse, quam ille conceptus praedicatur in quid, illa de tribus et hic de duobus specie diversis: igitur hi conceptus sunt genera intermedia: igitur
 35 adaequate dividitur universale: in universale in quid et in universale in quale; et primum in genus, speciem et differentiam, et secundum in proprium et accidens.

Sin altera conclusio: quinque praedicabilia sunt species athomae. Probatur quinque praedicabilia non sunt ulterius divisibilia per alios modos praedicandi de pluribus essentialiter. Sed hoc erat necessarium ut non essent athomae. Igitur

BNC 132ra

sunt species athomae. Probatur maior. Sicut haec et illa genereitas, verbi gratia quantitas, substantia, etc., pro naturis | abstractis differant genere generalissimo; tamen secundo intentionaliter non differunt nisi solo numero. Similiter haec et illa specieitas; verbi gratia homo et equus secundo intentionaliter solum differunt numero, quamvis naturae ab eis denominatae specie inter se differant, quia hae intentiones sunt eiusdem rationis: igitur praedicabilia non dividuntur amplius in modos praedicanti essentialiter. 5

Item quamvis genus dividatur in supremum et subalternum, et differentia in genericam, et specificam et similiter de aliis; haec membra non differunt ex parte modi praedicandi, et in ratione formali universalis, sed accidentaliter tantum secundum maiorem vel minorem multitudinem inferiorum de quibus praedicantur. Vide numero 484 et 485. 10

Obiectio 1. Si universale non divideretur immediate inter universale et quinque praedicabilia medieret illa duo genera media: igitur universalis iam essent septem. Probatur consequentia. Dantur illa duo universalis media. Sed etiam dantur quinque infima: igitur darentur septem. 15

Respondeo negando consequentiam. Ad probationem distingo maiorem. Darentur illa duo universalis media in specie athoma, nego; in specie [[ab]] media, concedo. et nego absolute consequentiam. Cum enim inferiora uniatur in superiori non numerantur cum superiori. Quare genus, species, differentia et universale essentialiter praedicabile non sunt quatuor universali, quia haec tria includuntur in quarto et quartum dividitur in illa tria praedicabilia, ac per consequens non numeratur cum eis. Intellige hoc clarissimo exemplo, dividitur animal in rationale et irrationale. Irrationale in equum, | et leonem. Supponamus in rerum natura non esse nisi has animantes, scilicet hominem, equum, et leonem. Interrogo, quot sunt species animalis? Dico tres esse, scilicet hominem, equum et leonem; et bene. Dico quinque esse, scilicet animal rationale, animal irrationale, hominem, equum et leonem; pessime. Nam animal rationale includitur in homine, animal irrationale in equo et leone: igitur non numerantur quia sunt rationes superiores dividendae. Similiter in nostro casu. Nota in fine idem esse universale in quid ac essentialiter, necessario et intrinsece; universale in quale ac universale accidentale, contingenter et extrinsece. Sic definitio non nullas obscuritates. 20 25 30

BNC 132rb

Articulus 12. An universale vel potius praedicabile sit adaequatum obiectum huius libri?

Universale ut iam diximus est unum aptum esse in pluribus; praedicabile quod de pluribus praedicari aptum est. In pluribus esse est primum quod constituatur in natura, unde praedicari de pluribus est quod consequens et propria passio. Sic Doctor THOMAS *Opusculo* 48, capitulo 1: 'Ubi asserit intellectum tribuere rebus universalitatem tamquam fundamentum ceterarum denominationum'. 35

Aliqui Doctores tenent praedicabilitatem esse obiectum adaequatum huius libri, quae opinio tribuitur SCOTO. Sed nihilominus contrarium docent SOTO quaestione 4; VERACRUX ibidem; MERCADUS capitulo ultimo *De praedicabilius*; TOLETUS quaestione 1; OÑA quaestione 4, articulo 1; ANTONIUS RUBIUS quaestione 8 *Universalium* et communiter Thomistae.

Sit conclusio: obiectum adaequatum huius libri est universale. Ita ANGELIUS DOCTOR quaestione 9 huius libri. Et probatur rationem. Illud est obiectum adaequatum partialis | scientiae cui primo et per se communicatur ratio obiecti totalis scientiae, sed commune ens rationis logicum, quod est obiectum adaequatum Dialecticae prius convenit universali et eo mediante praedicabili: igitur universale est obiectum adaequatum huius libri. Probatur minor. De quolibet praedicabili verum est dicere, ideo est praedicabile quia est universale: igitur etiam est verum dicere ideo est ens rationis praedicabile, quia est ens rationis universale.

BNC 132va

Obiectio 1. Illud est obiectum scientiae *sub* [?] cuius ratione constituentur omnia a tali scientia, sed omnia quae constituentur in hoc libro constituentur sub ratione praedicabilitatis: igitur praedicabilitas est obiectum adaequatum.

Respondeo distinguendo minorem. Constituantur sub ratione praedicabilitatis radicaliter, concedo; formaliter, nego. Praedicabilitas radicaliter est sua essentia, scilicet universalitas; formaliter est ipsa passio. Omnia quae tractantur hic, tractatur sub ratione praedicabilitatis radicalis, scilicet universalitatis ob rationem praefatam.

Obiectio 2. Alii scientiae tractant de universalibus, sed si universale esset obiectum huius libri, aliae scientiae non agerent de universalibus: igitur universale non obiectum huius libri. Respondeo distinguendo maiorem. Alii scientiae tractant de universalibus per materiali, concedo; per formali, nego. Omnes scientiae tractant de naturis abstractis, quae sunt universale logicum materialiter, sed non tractant de ipsa universalitate, quae est secunda intentio.

Obiectio 3. Hic agit Porphyrium? de individuo, quod est singulare et non universale, est tamen praedicabile: igitur sub ratione praedicabilitatis continentur omnia hic tractanda. Respondeo agit de individuo formaliter, nego; terminative, concedo. Cognitio individui conduit ad cognitionem speciei, quapropter de | eo agere necesse est. Sic agit de aliis, quae non sunt universali, materialiter et per accidens.

BNC 132vb

Obiectio 4. Porphyrius hic non agit peculiariter de universalibus: igitur universale non est obiectum adaequatum. Respondeo de universali in communi non agit, quia potius supponit illud agitatum. Agit tamen de universali in particulari, id est de praedicabilibus.

In fine nota discrimen inter praedicatum praedicabile et praedicamentum. Praedicamentum alicuius summi generis et eorum quae sub ipso sunt naturalis dispositio. De hoc agemus suo loco.

Praedicatum est id quod de aliquo affirmatur vel negatur. Praedicabile vero

est unum aptum praedicari de pluribus. Trifariam accipitur praedicatum. Primo in tota sua latitudine prout compraehendit non solum univoca, verum etiam aequivoca, complexa, analogica, singulare, individuum et omne quod quomodolibet praedicatur. Secundo, in quantum pertinet ad quaestiones dialecticas et probabiles continentes ea de qua cunque re interroganda, quae sunt quatuor: genus, definitio, proprium et accidens. Tertio quatenus praedicatum est actus praedicabilis et hoc modo praedicatum est praedicabile in actu. 5

Inferes denique praedicatum et praedicabile differre per actum et potentiam, a praedicamento vero quia praedicamentum est series praedicabilium. Hucusque egimus de prologo Porphyrii; quia licet ille non expedite et ex professo has quaestiones tractaverit, nihilominus omnibus Doctores placet eas agitare. Restat nunc specialiter omnia praedicabilia examinare legendo Porphyrii textum et resolvendo difficultates hoc tempore hesitatas iuxta eius interpretem fidum Divum THOMAM 10

〈Capitulum primum〉 15

Textus capituli primi Porphyrii

BNC 133rb | ‘ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α Ὅμοιος δὲ μήτε τὸ γένος μήτε τὸ εἶδος ἀπλῶς λέγεσθαι. Γένος γὰρ λέγεται καὶ ἡ τινῶν ἐχόντων τὴν πρὸς ἓν τι καὶ πρὸς ἀλλήλους ἁθροισίς.’

BNC 133rc | ‘Caput primum Videtur itaque neque genus, neque species dici simpliciter. Dicitur enim genus, et aliquorum hominum aggregatio qui quidem ad unum qui propriam, et inter se habent respectum. Etc.’ 20

Summa Textus

BNC 133ra | Duas partes amplectitur hoc caput. In prima numerat Porphyrius tres generis acceptiones. In secunda definit genus et probat suam definitionem esse rectam. Quoad primum genus primo sumitur per collectionem multorum, qui inter se sunt cognatione coniuncti trahitur ab uno progenitore vel communi Patria ut genus Heraclidarum ab Hercule; genus Romanorum a Romulo. Secundo sumitur pro 25

17–19 COMMENTARIJ COLLEGII CONIMBRICENSIS E SOCIETATE IESU, *In universam dialecticam Aristotelis Stagirita* (Lugduni: sumpt. Iacobi Cardon et Petri Cavellat, 1622), p. 94. 20–22 COMMENTARIJ COLLEGII CONIMBRICENSIS E SOCIETATE IESU, *In universam dialecticam Aristotelis Stagirita* (Lugduni: sumpt. Iacobi Cardon et Petri Cavellat, 1622), p. 94.

principio a quo aliquos trahit originem sive sit Pater, sive Patria; qua ratione dicitur Orestes trahere principium ab Tantalo, qui fuit eius atavus. Sic dicitur Plato Atheniensis et Pindarus Thebanus. Haec secunda acceptio est magis propria, ex ea quae derivatur prima. Tertio sumitur genus qua praedicabile, ideoque
5 appellatur genus Philosophorum, id est logicum. In secunda parte genus in tertia acceptione sumptum definit definitione ARISTOTELIS 1 *Topicorum*, capitulo 4 ‘genus est quod praedicatur de pluribus differentibus specie in eo, quod quid.’ Probat esse exactam: nam per hic de pluribus distinguitur ab individuo. Per hic differentibus specie distinguitur a specie. Per hic in eo quod quid differt ab
10 differentia proprio et accidenti.

Annotationes circa Litteram Capitis

| Circum primam parte capituli venit in duabus cur Porphyrius non numerat omnes generis acceptiones. | Siquidem non numerat genus grammaticum divisum in masculino feminino, etc.; nec rhetoricum divisum | in demonstrativum, delibera-
15 tivum et iudiciale; et similiter ceteras acceptiones diverse receptus ab Iurisperitis. Dico igitur Porphyrius solum numerasse acceptiones cum genere logico aliquam habentes similitudinem et conducentes ad illud cognoscendum. Circa secundam partem explicandae veniunt partes definitionis, sed hoc in disputatione. Nunc vero.

BNC 133rb
BNC 133rc
BNC 133va

Quaestio incidens. An methodus observata a Porphyrio in tradendis praedicabilibus sit optima?

Communiter a Doctores dubitatur de methodo circa quodlibet praedicabile ne autem saepius dubitemus, dubitemus igitur communiter et resolvamus generaliter. Pro quo suppono quod quondam dixi ex ARISTOTELE, scilicet methodum compositionis praecipue quando proceditur a simplicioribus ad composita et ab
25 universalioribus ad minus universalia aptiorem esse pro disciplinis tradendis. Eadem methodo utimur quando procedimus a causa ad effectum

Sciendum est etiam ex eodem ARISTOTELE in *Postpraedicamenta* aliquid prius esse alio tripliciter. Primo, prioritatem temporis sic Pater prior est filio. Secundo,
30 prioritatem naturae quando nempe natura unius prior est natura alterius, sic superiora sunt priora inferioribus et hac etiam causa est prior effectui. Tertio, prioritatem dignitatis, qua honorabiliores et praepositi dicuntur priores. Relicta prioritatem temporis ac etiam dignitatis de secunda loquemur.

Sit conclusio: methodus a PORPHYRIO observata est optima. Sic omnes Doctores concorditer. Probatur ratione. Ex ARISTOTELE methodus compos aptior est | ad tradendas disciplinas, sed hanc observavit PORPHYRIUS in tradendis
35 BNC 133vb

praedicabilibus: igitur eius methodus est optima. Probatur minor. Substantia est prior natura accidentibus. Ex ARISTOTELE VII *Metaphysicae*, capitulo 1: ‘nam substantia habet respectu accidentium rationem causae’; igitur contra methodum compositis prius agendum erat de praedicabilibus significatis per modum substantiae, quam de praedicabilibus significatis per modum accidentis. Sed Porphyrius prius egit de significatis per modum substantiae, scilicet de genere, specie et differentia; quam de significatis per modum accidentis, scilicet de proprio et accidenti: igitur observavit methodum compositionis.

Rursus in tradendis prioribus significatis per modum substantiae eandem methodo observat: igitur. Probatur antecedens. Inter praedicabilia essentialia priora sunt quae significantur in quid, id est per modum substantiae; quam quae significantur in quale, id est per modum alteri adiacentis. Sed genus et species se habent in quid, differentia vero in quale: igitur prius agendum erat de genere et specie quam de differentia. Atque PORPHYRIUS sic agit: igitur etiam in istis procedit methodo recta.

Rursus etiam respectu generis et species procedit hac methodo compositionis: igitur. Probatur antecedens. Quando prius agitur de simpliciori et universaliori, quam de composito et minus universaliori; agitur proculdubio methodo compositionis. Sed quando PORPHYRIUS prius agit de genere quam de specie, prius agit de simpliciori et universaliori, quam de composito et minus universaliori: igitur tunc agit methodo compositionis. Minor est certissima et non indiget probatione.

Denique etiam respectu proprii et accidentis agit hac methodo: igitur. Probatur antecedens. | In accidentibus propria passio immediatius tangit essentiam quam accidens commune: igitur prius agendum erat contra methodum compositis de proprio quam de accidenti. Sed sic agit PORPHYRIUS: igitur

Obiectio 1. PORPHYRIUS promisit in proemio se acturum prius de differentia quam de specie, sed hoc non servat: igitur male procedit.

Ut argumento satisfaciam noto: quando duae rationes se impediunt intra idem genus methodi, utendum est de methodo arbitraria, sic docentibus Doctoribus. Ex una parte methodo compositionis prius agendum erat de differentia quam de specie, scilicet quia differentia est simplicior specie et eius pars. Ex alia parte eadem methodo prius agendum erat de specie quam de differentia, scilicet quia species significatur in quid, differentia autem in quale: igitur stantibus his se impredientibus intra idem genus methodi, scilicet compositionis, debuit Porphyrium uti methodo arbitraria. Quapropter promisit se acturum methodo compositionis respectu specie et differentiae. Docens hanc methodum sequendam esse in tradendis disciplinis. Postea est invertit illam et utitur arbitraria. Docens etiam primam methodum suadentibus rationibus aliquando relinquendam esse.

Instabis: methodus arbitraria est voluntaria: igitur PORPHYRIUS non procedit recte. Respondeo negando consequentiam. Methodo arbitraria est perfectissima, non destructiva artis, sed potius perfectiva. Sicut enim virtus epikieus est summa iustitia et non contra iustitiam quia corrigens verba legis contrarium percipientis

est iuxta mentem legislatoris quandoquidem si adverteret circumstantias occurrentes perciperet | oppositum. Similiter methodus arbitraria corrigit ceteras propter rationes occurrentes: igitur tunc est perfectissima.

Cur tamen Porphyrius methodo arbitraria usus prius egit de specie quam de differentia? Primo quia genus et species sunt correlativa, ideoque cognitio unius est conexa cum alterius cognitione: igitur licuit haec praedicabilia coniungi. Sic Beatus ALBERTUS et BOETHIUS secundo capitulo *De genere* fit mentio de specie, igitur quantocius tractanda est species, ne detur suspensio. Vide alias rationes in Auctoribus aliis.

Obiectio 2. Differentia est nobilior genere. Nam actus nobilior est potentia: igitur est prior illo. Nam nobiliora sunt priora. Respondeo negando consequentiam et distinguendo probationem subsumptam. Nobiliora sunt priora prioritatem dignitatis, concedo; naturae, nego. Differentia est prior genere prioritatem dignitatis, quae non conducit ad doctrinam. At genus est prius natura, quae conducit; vide numero 567.

Obiectio 3. Prius agendum est de parte, quam de toto; sed differentia est pars, species vero totum: igitur prius agendum erat de differentia, quam de specie. Respondeo distinguendo maiorem. Methodo compositionis, concedo; methodo arbitraria, nego. Hoc manet iam satis explicatum.

Obiectio 4. A facilioribus est incipiendum, sed [sed] accidentia communia sunt facilia. Siquidem sunt sensibus nota: igitur. Respondeo negando maiorem. Non semper licet a facilioribus incipere. Nam in scientiis incipimus a Logica, quae est omnibus difficilior. Potest tamen distinguere minorem. Accidentia communia sunt facilia cognitione sensus, concedo; cognitione intellectus, nego. Cognitione intellectus universaliora sunt facilia ut docet ARISTOTELES primo *Physicorum* capitulo 1.

Quaestio 8. De natura et proprietatibus generis

Plura supponimus omnibus praedicabilibus communia, sed etiam plura singulis peculiaribus restant examinari. Primo igitur agendum est de ipsa natura generis, de eius proprietatibus, de definitione et definitio tam generis, quam ceterorum praedicabilium, imo omniumque accidentium. Pro quo: Articulus 1 Utrum, etc.

Articulus 1. Utrum definitio generis Porphyrii sit exacta, sitque essentialis vel descriptiva?

Haec est definitio generis: ‘Genus est quod praedicatur de plurius specie differentibus in eo quod quid.’ Hanc definitionem dat Porphyrium et admittunt omnes Doctores. Sed ut bene intelligatur, noto differentiam inter quid et quale.

Quid est relativum substantivum seu absolutum: igitur significat per modum substantiae et per se stans. Quale est relativum relativum seu connotativum: igitur significat per modum accidentis seu alteri adiacentis.

Unde ad quaestionem quod respondetur nominibus substantivis generis, scilicet et speciei verbi gratia ‘quod est homo?’ Respondeo est animal, est homo. Siquidem genus et species significant per modum substantiae. Ad quaestionem est quale, respondetur nominibus adiectivis, scilicet differentiae proprii et accidentis, verbi gratia ‘quale animal est homo?’ Respondeo est animal rationale, nisi vite, album. Siquidem haec tria significant per modum accidentis et alteri adiacentis.

BNC 134vb | Cum enim differentia pertineat ad substantiam rei non omnino significatur in quale et cum significetur ut alteri adiacens non omnino significatur in quid. Quomodo igitur? In quale quid, hoc est quoad rem significatam in quid; quoad modum significandi in quale. Ceterum proprium et accidens tam quoad rem significatam quam quo ad modum significandi significantur in quale.

In summa genus et species praedicantur omnino in quid; proprius et accidens omnino in quale; et differentia in quale quid. Etiam genus non eodem modo praedicatur in quid ac species. Sed praedicatur de pluribus specie differentibus; species est de pluribus differentibus numero. Quod est dicere genus praedicatur in quid incomplete; species vero complete. Quod sit idem ratio sequens suadet: genus est essentialiter perfectibile: igitur continet sub se plures species. Igitur praedicatur de pluribus specie in quid. Sed ratione qua est perfectibile significatur in quid incomplete: igitur qua praedicatur de pluribus specie differentibus praedicatur in quid incomplete. Similiter species est essentialiter perfecta et constituta: igitur sub se non continet plura essentialiter distincta, sed solum materialiter et numero. Igitur praedicatur in quod de pluribus numero distinctis. Sed ratione qua est perfecta significatur in quid complete: igitur qua praedicatur de pluribus numero distinctis praedicatur in quid complete.

Sit conclusio: definitio generis est exacta. Eam docet ARISTOTELES libro 1 *Topicorum* capitulo 4 et libro 4, capitulo 1, 2; et 5 *Metaphysicae* capitulo 28. Quam etiam admittit ANGELICUM DOCTOREM *Opusculo* 18, tractato 1, capitulo 2 et in 2, distinctione 34, questione 1, articulo 2, ad 1; est communis inter Dialecticos utrique scholae.

BNC 135ra | Probatur ratione. Illa est bona rectaque definitio quae explicat essentiam rei, facit quae illam differre ab aliis; sed huiusmodi est haec definitio: igitur est recta et exacta. Probatur minor. Genus convenit cum ceteris praedicabilibus per hic quod praedicatur; differt a specie per hic differentibus specie; differt a differentia, proprio et accidenti per hic in quid: igitur haec definitio explicat essentiam generis et facit illud differre a reliquis.

Circa secundum punctum in titulo attactum prima sententia est SCOTI docentis esse essentialem hic quaestione 14 et 15 quae sequuntur omnes eius discipuli ac etiam HURTADO disputatione 4, sectione 1. Secunda est huic opposita et est

communis.

Sit conclusio: haec definitio non est essentialis, sed descriptiva. Ita PORPHYRIUS; Beatus ALBERTUS *tractato 3, capitulo 34* et Doctor THOMAS *Opusculo 48 tractato 1, capitulo 2*, quae sequuntur omnes eius discipuli sicut testatur GALLEGOS
5 *Controversia 13*. Probatur ratione. Illa definitio non est essentialis, sed descriptiva quae traditur non per essentiam, sed per proprietatem. Sed talis definitio traditur non per essentiam, sed proprietatem: igitur talis definitio non essentialis, sed descriptiva est appellanda. Minor constat ex dictis. Siquidem essentiam cuiusvis praedicabilis est universalitas, passio vero praedicabilitas.

10 Obiectio 1. Quidquid definitur est species, sed genus non est species: igitur non definitur. Probatur minor. Genus est distinctum praedicabile a specie: igitur genus non est species. Respondeo concedendo maiorem et distinguendo minorem. Genus non est species secundae intentionaliter, concedo; tertiae intentionaliter, nego. Et similiter ad probationem.

15 Instabis: haec definitio convenit generi in quantum generi, sed genus in quantum genus non est species: | igitur in quantum convenit definitio non est genus. Respondeo concedendo maiorem et distinguendo minorem. Genus in quantum genus non est species secundae intentionaliter, concedo; tertiae intentionaliter, nego.

BNC 135rb

20 Urgebis: si genus definiretur ver per se vel per aliud, non per se, nam sic esset definitum et definitionis pars. Igitur per aliud. Hoc vel definitur per se vel per aliud, non per se ob rationem praefatam: igitur per aliud de quo potest etiam idem quaeri. Igitur ne detur processus in infinitum, dicendum est genus non definiri.

25 Respondeo distinguendo maiorem. Per aliud secunda intentionaliter, nego; tertia intentionaliter, concedo. Similiter ad probationem. Genus ut sic definitur per aliud genus particulare, sicut actus intellectus ut si definitur per actum intellectus particularem. Quod genus particulare est universale ut sic tertio intentionaliter. Si quaeras per quod definitur hoc genus particulare vel quaeris
30 de eo qua genus est et sic manes satisfactus conclusione vel quaeris de eo qua particulare est, scilicet universale. Dico definiri per aliud genus particulare et hoc per aliud usquedum veniamus ad supremum genus illius categoriae, quod nequit definiri, cum non habeat aliud genus supra se.

Replicabis: genus ut sic definitur per genus particulare: igitur hoc genus
35 particulare est superius et inferius genere ut sic. Probatur sequela. Genus est superius definitio, sed genus ut sic est definitum: igitur genus particulare est superius genere ut sic. Item omne genus particulare est inferius genere ut sic, sed tale genus est particulare: igitur.

Respondeo distinguendo consequens. Est superius est inferius respectu eiusdem intentionis, nego; respectu diversarum intentionum, concedo. Diversitas
40 explicatur in solutionibus. | Ad probationem sequelam distinguo consequens. Genus particulare est superius genere ut sic tertio intentionaliter, concedo; se-

BNC 135va

cundo intentionaliter, nego. Tertio intentionaliter genus de materiali est genus, de formali vero est species. Ad aliam probationem distinguo consequens. Est inferius genere ut sic secundo intentionaliter, concedo; tertio intentionaliter, nego. Solutio manet explicata supra.

Obiectio 2. Haec definitio convenit aliis a definitio: igitur non est bona. Probatur antecedens. Convenit definitioni: igitur. Probatur antecedens. Definitio alis, scilicet vivens sensibile praedicatur de pluribus differentibus specie, scilicet de homine et equo et praedicatur in eo quod quid: igitur convenit definitioni. Respondeo negando antecedens. Ad probationem etiam nego antecedens. Ad probationem distinguo antecedens. Definitio praedicatur complexe, concedo; 10 incomplexe et simpliciter, nego. Definitio manet exclusa per hic quod denotans naturam unam simpliciter univocam.

Obiectio 3. Genus supremum ut est substantia et genus intermedium ut est vivens praedicantur de differentibus genere ut constat: igitur male definitur per praedicari de differentibus specie. Respondeo concedendo antecedens et 15 negando consequentiam. Verum est genus supremum et intermedium praedicari de differentibus genere et etiam de differentibus specie. Cumque hoc ultimum conveniat omni generi et primum non nisi supremo et intermedio. Ideo definitur per hoc ultimum. Sic aliqui.

Sed melius nego antecedens. Pono praedicationes ‘corpus est substantia’, 20 ‘spiritus est substantia’. Corpus enim (et spiritus) constituatur dupliciter, scilicet quatenus dicit respectum ad sua inferiora et sic dicitur genus intermedium et quatenus dicit ordinem ad suum praedicatum supremum et sic est species intermedia. Primo modo constituitur praedicabile; secundo modo | subiscibile. Cumque genus supremum, scilicet substantia non comparetur ad corpus qua 25 praedicabile, sed qua subiicibile non sequitur praedicari de illo qua genere, sed qua specie.

Obiectio 4. Etiam genus praedicatur de pluribus numero distinctis. Verbi gratia ‘Petrus est animal’, ‘Paulus est animal’: igitur male definitur per praedicari de pluribus specie differentibus. Respondeo distinguendo antecedens. Praedicatur 30 de pluribus numero distinctis immediate, nego; mediate, concedo. Genus enim praedicatur immediate de speciebus et his mediantibus de individuis.

Obiectio 5. Accidens potest esse genus. Verbi gratia color ad albedinem et nigredinem. Sed accidens praedicatur in quale et extra essentiam: igitur genus praedicatur in quale et non in eo quod quid. Respondeo concedendo maiorem et 35 distinguendo minorem. Praedicatur in quale respectu inferiorum quae constituit, nego; respectu inferiorum quae denominat, concedo. Si comparemus genus accidens ad sua inferiora est genus praedicatur qui in eo quod quid, non minus quam animal respectu hominis et bruti. At respectu subiectorum quae denominat non est genus, sed acciens praedicabile et extra essentiam. 40

Obiectio 6. Etiam ens praedicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quid praedicatur, namque de homine, equo et ceteris, sed non es genus: igitur genus non ita debet definiri. Item idem argumentum stat per anima respectu

vegetative, sensitive et rationalis.

Respondeo distinguendo maiorem. ens praedicatur univoce, nego; analogice, concedo. Ad aliud distingo. Anima praedicatur complete, nego; incomplete, concedo. Igitur hic quod positum in definitione significat naturam unam simpliciter, id est univocam, unde excluduntur analogae. Item completam, unde excluduntur incompleta. Item incomplexam, unde excluduntur complexa, sicut de definitione dictam est.

| Obiectio 7. Substantiae secundae significant in quale quid ex PHILOSOPHO capitulo *de substantia*. Sed genus est substantia secunda ut ibidem docet PHILOSOPHUS: igitur genus praedicatur in quale quid: igitur non in eo quod quid. BNC 136ra

Respondeo explicando PHILOSOPHUM cum ANGELICO DOCTORE 7 *Metaphysicae* lectione 13. Quemadmodum omnis forma dicitur qualitas materiae, quia in illa recipitur et sustentatur. Ita etiam praedicatur in proportionem dicitur qualitas subiecti habet enim rationem formae respectu illius ei qui adiacet. Unde in hoc generali sensu ait ARISTOTELES primas substantias significare aliquid, secundas vero quale quid. Hoc est primae substantiae (individua seu supposita) semper habent rationem materiae et subiecti respectu secundarum. Secundae vero (genus, species, etc.) semper habent rationem formae et praedicati respectu primarum. Sed hoc non tollit quominus secundae substantiae praedicentur per modum per se stantis seu in eo quod quid: igitur genus etiam hoc posita ita praedicatur.

Obiectio 8. Etiam differentia praedicatur in eo quod quid: igitur male definitur. Probatur antecedens. Modus praedicandi in quid est perfectior modo praedicandi in quale: igitur etiam differentia, etc. Probatur consequentia. Perfectiorem modum essendi sequitur perfectior modus praedicandi, sed differentia habet perfectiorem modum essendi, quam genus. Siquidem hoc est potentia et illa actus: igitur habet perfectiorem modum praedicandi.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem concedo antecedens et nego consequentiam. Ad probationem distingo maiorem. Perfectiorem modum essendi secundum se sequitur perfectior modus praedicandi, nego; perfectiorem modum essendi in intellectu, etc., concedo. Et distingo minorem. Differentia habet perfectiorem modum essendi secundum se, concedo; prout concipitur et significatur, nego. Quamvis differentia secundum se habeat perfectiorem modum | essendi quam genus ratione adducta in argumento. Tamen quia a nobis concipitur ad modum accidentis seu qualitatis adiacentis. Genus vero ad modum substantiae et subiecti recipientis illam, ideo secundum modum concipiendi imperfectiorem modum essendi habet quam genus. Cum enim modus perfectior praedicandi sequatur modum praedicandi perfectiorem, ideo genus habet perfectiorem modum praedicandi. BNC 136rb

Obiectio 9. Haec definitio continet aliquid non spectans ad essentiam generis: igitur. Probatur antecedens. Continet illa de quibus praedicatur, sed haec non spectant ad essentiam generis: igitur continet aliquid, etc. Respondeo negando antecedens. Ad probationem distingo maiorem. Continet illa in obliquo,

concedo; in recto, nego. Relativum enim non potest definiri nisi connotando terminum, cumque genus sit relativum. Ideo in eius definitione connotat ea de quibus praedicatur.

Obiectio 10. Differentia intermedia ut sentiens praedicatur in quid de differentibus specie, sed non est genus: igitur genus non praedicatur in quid, etc. Respondeo distinguendo maiorem. Praedicatur in quale quid, concedo; praedicatur in eo quod quid, nego. Genus differt a differentia per hic in eo quod et differentia in eo quod praedicatur in quale. Hoc est genus praedicatur essentialiter ut pars materialis, differentia essentialiter ut pars formalis.

Contra secundam conclusionem falsum tenet fundamentum contrarii, scilicet obiectum adaequatum huius libri esse potius praedicabile quam universale. Cum contrarium maneat probatum quaestione 5, articulo 12; nec aliud est alicuius momenti ut occurramus ei. Alia argumenta fiunt, sed ex dictis manent soluta solum observandum est eadem argumenta mutatis mutandis fieri in omnibus definitionibus aliorum praedicabilium et servatis servandis resolvuntur dicto modo.

Articulus 2. Traditur ars definitiva accidentium tum concretorum tum abstractorum

Dictum est concreta et abstracta significare eandem rem, differreque secundum modum significandi numero 388 usque ad 391. Sequitur nunc prima nomina non significare res absolute et secundum se. Quomodo? Audito Divum THOMAM 7 *Metaphysicae* lectione 11: 'Nec modus significandi consequitur modum essendi rerum immediate sed mediante modo intelligendi'. Ergo in nominibus potior est et immediatior modus significandi modo essendi. Sed concretum accidentale quo ad modum significandi est ens per accidens: igitur cum potius attendatur modo significandi, quam essendi agendum est de concreto accidentali ut de ente per accidens.

Sequitur secunda. Accidens in concreto non rigorose definiri bene tamen in abstracto. Qua ratione? Hac: quod definitur debet esse ens per se, non solum quoad rem significatam, sed etiam quoad modum significandi (definimus res nominibus significatas; in nominibus potius attenditur modus significandi). Sed accidens in concreto tractatur ut ens per accidens in concreto tractatur ut ens per accidens et non per se: igitur accidens in concreto non definitur rigorose. Sed accidens in abstracto tam quoad rem significatam quam quo ad modum significandi est ens per se: igitur accidens in abstracto definitur stricto et rigorose.

BNC 136vb

Ast licet accientia concreta non ita rigorose definiantur tamen aliquomodo | definiuntur. Sed observato quod sicut concreta accidentium ex modo significandi nec sunt entia per se, nec denominatur genera species, etc., nec ponuntur in linea praedicamentali; ita pariter eorum definitiones non sunt proprie definitiones

habentes bonae *definitionis* [?] leges, sed tantum reductive ad sua abstracta. Vide numero 402. Relinquitur: igitur quod sicut concretum et abstractum accidentis significant eandem rem differuntque quoad modum significandi. Sic eorum definitiones conveniunt quoad rem definitam differuntque quoad modum definiendi
5 penes perfectum et imperfectum.

Regula generalis definiendi accidentia tum concreta, tum abstracta haec est: ut proprie perfecte et essentialiter definiatur accidens in abstracto debet poni pro genere praedicatum seu gradus superior inventus in eius essentia et loco differentiae eius proprium subiectum in obliquo significatum. Ut a proprie et
10 essentialiter (modo dicto) definiatur accidens in concreto debet poni loco generis eius proprium subiectum in recto, et loco differentiae gradus superior etiam in recto et adiective significatus. Colligitur ex Doctore THOMA 7 *Metaphysicae* lectione 1 et 4 et *De sensu et sensato*, lectione 6 et *Opusculo* 46, capitulo 1, *Opusculo* 42, capitulo 19 et quaestio 3 *De Veritate*, articulo 7, ad 2 et 12, questione 53, articulo
15 2 ad 3 et capitulo ultimo *De ente et essentia*.

Dubitas. Quid intelligitur per subiectum proprium accidentis? Non substantia, nam haec cum sit communis pro differentia non posset poni. Non aliud correspondens cuilibet accidentium, incredibile est namque quodlibet accidens habere | subiectum proprium a subiecto alius distinctum. Optime dubitas, optime
20 ratiozinaris. Respondeo obiter sicut certum est quodlibet accidens dependere a substantia, sic est certum quodlibet habere suum proprium subiectum principiumve a quo causatur.

BNC 137ra

Probet metaphysica. Ita intime actus et potentia et essentialiter sibi correspondent ut implicet potentia non respiciens per se aliquam actum ipsam constituentem definientemque ex ARISTOTELE 9 *Metaphysicae* texto 13 et CAIETANUS
25 tomo 3, *Opusculo*, tractato 3, questione 1, igitur econtra repugnat actus cui non correspondeat aliqua potentia ordine ad quam cognoscatur et definiatur. Sed quodlibet accidens est actus secundum quid: igitur implicat illi non correspondere suam potentiam, suum subiectum.

Confirmatur: non est assignabile accidens in naturalibus ab aliquo substantiae gradu generico vel specifico vel individuali non procedens: igitur accidens quodlibet intra substantiam habet causam adaequatam sui. Sed eadem est causa efficiens et materialis accidentis: igitur sicut habet causam adaequatam a qua emanat. Ita habet causam materialem subiectumve in quo est. Nec obstat ab
30 eodem substantiae gradu plura accidentia oriri, cum ordine et dependentia hoc fiat. Quemadmodum substantia cum primo accidenti habet rationem principii adaequati respectu sequentis, ita habet rationem subiecti.

Solum restat notare idem quod Divus THOMAS loco citato *De ente et essentia*, scilicet saepe nos definire accidentia per proprietates vel effectus et non observando praefatam regulam, non quia insufficiens, sed defectu capacitatis non |
40 attingentis principia propria accidentium, non semper nobis nota

BNC 137rb

Audito nunc furibundum argumentum. Impossibile est in eadem re definitum convenire cum aliis et differre ab illis, sed genus es modo conveniendi, differentia vero differendi: igitur est impossibile tam superiorem gradum quam subiectum poni ut genus in una definitione et ut differentia in alia. Quomodo igitur curvitas esse potest genus similitatis et differentia simi? Similiter quomodo nasus potest esse genus simi et similitatis differentia? 5

Respondeo distinguendo maiorem. Eodem modo, concedo; diversomodo, nego. Et distinguo consequens. Est impossibile gradum superiorem seu subiectum poni ut genus simpliciter in una definitione et ut differentia secundum quid in alia vel econtra homo. Simpliciter ut genus et ut differentia in utraque, concedo. 10 Supponimus accidens in abstracto recte definiri et non in concreto: igitur in definitione abstracti quod ponitur genus proprie est genus et similiter differentia. At in definitione concreti sufficit poni quod secundum quid est genus similiter differentia propter dicta numero 608 et 609.

Quod in na definitione est simpliciter genus non repugnat quod in alia sit secundum quid differentia et econtra respectu diversarum rerum. Saepe saepius contigit ut superius et divisum unius coordinationis et divisionis sit inferius et membrum dividens in alia coordinatione et divisione memento terminorum exedentium et exesorum. Videto exemplum. Dividatur album in homine et equum divisione accidentis in substantia, item dividatur homo in album et nigrum 20 divisione subiecti in accidentia. | In homo in prima divisione ut inferius et membrum dividens et in secunda ut superius et divisum. Ergo quamvis album exedat hominem in prima divisione, tamen ab eo exeditur in secunda: igitur prout sic potest esse differentia hominis albi a nigro. Pariter quamvis homo exedat album in secunda divisione, tamen ab eo exeditur in prima: igitur prout 25 sic album potest esse genus. Silogizetur nunc in nostro casu.

Quando enim definitur accidens in abstracto convenientia fit cum rebus eiusdem generis et prout sic ponitur per genere quod proprie et simpliciter est genus, et per differentia quod proprie et simpliciter est differentia. Videto exemplum positum, simitas est curvitas nasi. Simitas enim convenit in curvitate cum figuris eiusdem generis, scilicet cum gibositate et crespitudine; differt tamen quia est curvitas talis partis, scilicet nasi; aliae vero sunt curvitates scapularum et capillorum. 30

Ceterum quando definitur accidens in concreto convenientia fit cum rebus diversi generis, nempe quia insunt eidem subiecto. Quare ponitur pro genere subiectum in quo conveniunt et pro differentia quod pertinet ad genus uniuscuiusque. Revocetur exemplum. Simum est nasus curvus. Simitas enim sic convenit cum rectitudine, sine cum aquitinitate, quae sunt figurae diversi generis in hoc quod insunt eidem subiecto, scilicet naso. Distinguitur vero per id quod pertinet ad proprium genus, scilicet per rectitudinem aut curvitatem. Relinquitur igitur per nasum bene definiri loco generis et per curvitatem loco differentiae simum. His dictis meo videri facilis redditur via definitiva accidentium. Super sicut examinare. 40

BNC 137va

Articulus 3. An accidens in concreto recte definiatur per concretum superius loco generis?

Nonnumquam ignoramus subiectum accidentis et ipsum definire per suum effectum formalem aut passionem aliquando est necesse, tunc [tunc] enim procedit
5 haec, an sicut haec est exacta definitio albedinis: albedo est color disgregativus visus. Ita haec sit etiam album est coloratum disgregativum visus. Relicta igitur opinione quorundam modernorum affirmativa.

Sit conclusio: concretum accidentale in rigore sumptum non recte definitur per concretum superius loco generis. Unde in casu quaestionis ponendum esset
10 per genere subiectis concreti superioris. Verbi gratia suppono subiectum coloris esse perspicuum et proprium subiectum albedinis non esse mihi notum. Ideoque definiendam esse per eius effectum, scilicet disgregare visum. Tunc sic definirem album: album est perspicuum disgregativum visus.

Probatur ratione efficaci: subiectum debet intrare definitionem accidentis,
15 sed in accidentis in concreto definitione non ingreditur loco differentiae: igitur loco generis. Probatur minor. Si loco generis ingrederetur iam idem modus esset significandi et definiendi concreti et abstracti, iam utraque definitio esset aequae perfecta. Iam utrumque aequae perfecte collocaretur in praedicamento, sed haec omnia sunt contra Doctorem THOMAM: igitur non ingreditur loco differentiae:
20 igitur loco generis.

Confirmatur: genus significatur in quod, sed concretum superius non significatur in quid: igitur non potest | esse genus. Probatur minor. Concretum superius significatur in quale: igitur non in quid. Probatur antecedens: Connotativum significatur in quale, sed concretum superius est connotativum: igitur significatur
25 in quale. Nota quod loquor de concreto ut concreto quo ad modum significandi. Nam si loquamur quo ad rem significatam, hoc est confundere omnia et terminis absoluti.

BNC 138ra

Obiectio 1. Connotativum tantum significat formam licet connotet subiectum: igitur in eius definitione servandus est modus definiendi formam in abstracto
30 cum connotatione est subiecti, sed forma in abstracto definitur per suum genus (albedo enim per colorem et non per corpus definitur). Igitur connotativum, scilicet album definiri debet per connotativum genericum, scilicet coloratum.

Respondeo. Connotativum tantum significat formam sicut abstractum. Nego antecedens. Diverso modo subdistinguo modo quoad rem significatum, nego; quoad modum significandi, concedo. Cum definitio concreti non solum corres-
35 pondeat rei significatae, sed potius modo significandi et hic sit longe diversus a modo significandi abstracti. Manifestum est non posse eodem modo utrumque definiri. Et hoc patet ex ipso argumento, scilicet connotativum significat formam et connotet subiectum, sed abstractum non significat formam, licet connotet subiectum: igitur non eodem modo significant: igitur neque eodem modo
40 definiuntur

Obiectio 2. Haec est bona definitio: albedo est color disgregativus visus. Igitur est perfecta haec: album est coloratum disgregativum visus. Patet consequentia. Quia sicut se habet genus ad formam in abstracto definitam, ita se habet genus in concreto ad formam in concreto.

BNC 138rb | Respondeo negando consequentiam. Imo cum ARISTOTELE et Doctore THOMA debemus inferre oppositum, cum modo contrario sit procedendum in utraque definitione. Ad probationem negatur paritas. Res enim prout nominibus significatae definiuntur, sed modus significandi concreti est diversus et oppositus modo significandi abstracti. Igitur quamvis res significata sit eadem modus tamen definiendi est diversus. 5 10

Obiectio 3. Non semper subiectum est univocum: igitur non semper subiectum est genus. Patet antecedens. Natura est subiectum genereitatis caeterarumque intentionum, sed natura non est subiectum univocum, cum sub ipsa comprae-hendatur omnia praedicamenta: igitur non semper subiectum est univocum. Respondeo negando consequentiam. Non est necessarium subiectum esse univo-cum. De hoc postea agemus. Articulus 4. Quid sit, etc. 15

Articulus 4. Quid sit definitum in definitione generis et definitione generis et generaliter quaeritur de omnibus definitionibus

In primis suppono primum non investigare quo nomine appellandum sit, quid definitione generis declaratur, nam esset quaerere *esse quos* [?] fuerit Pater filiorum ZEBEDAEI? Quaerimus igitur cuinam ex significatis nomine generis competat definitio iam tradita et declarata? Nam in genere quinque possumus cognoscere, scilicet natura denominata secundum suam entitatem realem. Genereitas ipsa secundum se. Aggregatum seu resultans ex utraque. Item natura denominata in recto connotando secundam intentionem in obliquo. Tandem 20 25 secunda intentio denominans in recto connotando naturam in obliquo.

BNC 138va | Suppono 2. Definitum esse duplex materiale, scilicet et formale. Huic primo et per se competit definitio. Illi vero per accidens, scilicet qua substernitur formae. Item definitum formale subdividitur in quo et quid. Definitum quid es cui primo et per se competit definitio. Quo est ratio ob quam definitio competit definito quid. 30

Suppono 3. Discrimen inter complexa et [et] concreta accidentalia. Conveniunt tamen in aliquo homo albus et album sit in inclusione diversorum praedicamentorum. Differunt vero in modo significandi. Siquidem complexa utrumque per se significant, at concreta unum tantum per se significant. 35

His notatis aliqua sunt certa in quibus Auctores debent convenire. Primum secunda intentio est definitum formale quo. Ratio clamat. Ratio propter quam definitio convenit definito quid est definitum quo, sed ratio propter quam genus

est praedicabile de pluribus, etc., est secunda intentio, quam includit genus ut formam: igitur secunda intentio est definitum formale quo.

Secundum certum, natura non est definitum formale quid, sed tantum materiale. Ratio est definitum formale quid est cui primo et per se competit definitio, materiali vero cui solum per accidens competit, scilicet inquantum substernitur formae. Sed naturae non competit per se; verbi gratia animali, quod sit praedicabilis de pluribus, etc. Sed solum per accidens: igitur. Probatur minor. Solum praedicata essentialia competunt per se naturae, nam animali competit vitalitas sensibilis, etc., at praedicabilitas per accidens intellectus operatione.

Probatur amplius. Si naturae per se competeret definitio generis, verbi gratia animali plura sequerentur absurda. Primum, homo, leo et aliae animalis species imo et individua essent praedicabilia de pluribus, etc. | Sequela patet. Quod per se competit naturae superiori, competit etiam inferioribus contentis sub illa. Sed naturae animalis per se competeret definitio generis: igitur et homini, leoni, etc., contentis sub illa. Secundum, non solum darentur *ex* [?] naturae quae denominari possunt genera, sed etiam daretur ipsa genereitas: igitur sequerentur absurdas.

BNC 138vb

Tertium certum, secunda intentio secundum se prout praescindit a natura non est definitum quid huius definitionis. Ratio constat. Forma in abstracto significata non potest esse definitum in definitione sui concreti, sed secunda intentio secundum se significatur in abstracto: igitur secunda intentio secundum se non est definitum in definitione generis. Restat igitur difficultas de aliis tribus acceptionibus.

Prima sententia asserit definitum esse aggregatum seu compositum ex natura et secunda intentione. Ita CABERO hic tractato 3, disputatione 2, dubia 1; RUBIUS capitulo *De Genere* quaestione 2. Secunda asserit naturam esse definitum connotando secundam intentionem. Ita TOLETUS et alii relati ab OÑA quaestione 1 *Universalium*, articulo 1 et novissime RAPHAEL DE AVERSA quaestione 8, sectione 2. Tertia sententia docet definitum esse secundam intentionem in concreto, id est connotantem naturam. Sic communiter THOMAS CAIETANUS *De ente et essentia* capitulo 9; ARAUXO libro 3 *Metaphysicae* quaestione 4, articulo 3; SOTO in hoc capitulo quaestione unica, conclusione 1; SANCHEZ libro 3, questione 3; DIDACUS A IESU *distinctione 6, questione 1*; GALLEGU *Controversia 12* et alii quos sequitur MASIUS sectione 1, questione 3; CURSUS CARMELITARUM disputatione 5, quaestione 3; IOANNES A SANCTO THOMA questione 7, articulo 2. Ut a clare procedamus.

Sit prima conclusio: definitum in definitionem est generis, non est constitutum ex subiecti et intentione generis. Ita Doctor THOMAS *De ente et essentia* capitulo 6. Probatur ratione. Constitutum ex subiecti et accidente non potest unica | definitione definiri, sed compositum ex natura et secunda intentione est huiusmodi: igitur. Quod igitur si Auctores oppositi intelligant pro constituto quidditatem aliquam resultantem ex subiecto et accidenti? Displicet haec forma,

BNC 139ra

24 24-25 26-27 27-28 29-30 30 30-31 31 32 33 33-34 34
37-38

nam ex subiecto et et accidente non resultat unum per se.

Explico doctrinam. Ex substantia et accidente non potest resultare aliqua quidditas quae neque substantia sit nec accidens; non enim datur medium. Illud tertium resultans non est sola substantia cum etiam accidens habeat partem sui, nec solum est accidens cum substantiam habeat partem sui. Dein non datur medium inter substantiam et accidens cum dividantur modis contradictionis, scilicet esse per se et esse in alio: igitur non est aliqua quidditas per se, sed ens per accidens.

Dices: quod illa quidditas resultans non est talis quae nec substantia sit, nec accidens, sed est utrumque. Ergo taliter est utrumque ut non sit quidditas ab utroque distinctum, cum non sit possibilis haec quidditas: igitur solum est substantia et accidens accidentali unitione convincta non essentiali, et per se, quod est nostrum intentum.

Respondent aliqui ex subiecto et accidente non resultare unum per accidens. Audiamus rationem. Quia veram unionem habent inter se, et aliquid verum componunt. Defiat: licet sit vera unio, non est unio per se, sed secundum quid et accidentalis. Qualis enim fuerit unio extremorum talis erit unitas resultans, sed talis unio est secundum quod: igitur quod resultat est ens secundum quid.

BNC 139rb Alii admittunt esse ens per acciens definibile tamen; sicut definitur ‘respublica’, ‘exercitus’, ‘populus’ et similia minorem unitatem habentia. Defecit: nonne definitio solum versatur circa | quidditatem? Sane. Ergo in tantum definitio est una inquantum attingit unam quidditatem. Sed ens per accidens non dicit unam quidditatem per se et simpliciter; sed plures per accidens unum: igitur non est una definitione definibile. Nonne definitio constat genere et differentia? Constat. Et ubi sunt plures quidditates sunt plura genera? Sunt. Igitur ubi sunt plures quidditates sunt plures definitiones. Ita ARISTOTELES VII *Metaphysicae* et Divus THOMAS lectione 12.

Sit secunda conclusio: definitum formale huius definitionis (et ceterorum accidentiam) non potest esse ipsa natura nec prout subicitur intentioni. Ita Divus THOMAS *De ente et essentia*, capitulo 6 et V *Metaphysicae* lectione 9. Probatur ratione. Si natura esset definitum quod iam definitio conveniret accidentaliter definitio, sed hoc est impossibile: igitur. Probatur assumptum. Hae praedicationes animal praedicatur de pluribus, etc., Color praedicatur de pluribus, etc.; sunt accidentales et in materia contingenti. Sed in eis praedicatur definitio generis de natura seu prima intentione: igitur si natura esset definitum quod, definitio convenire accidentaliter definitio.

Audita hac ratione respondet RUBIUS. Posita distinctione subiecti seu subtracti proximi adaequati et per se a subiecto remoto inadaequato et per accidens generaliter in omni accidentali concreto: efficacem esse loquendo de subiecto inadaequato, secus autem adaequato. Nam haec praedicatio est essentialis cum sit de subiecto adaequato. Corpus inquantum albedinis substratum album est. Haec vero accidentalis: Petrus est albus siquidem est de subiecto remoto inadaequato

et per accidens.

Admissa enim distinctione subiectorum. Tamen numquam concretum accidentale praedicatur essentialiter de subiecto sive adaequato sive inadaequato. | Unde haec praedicatio est accidentalis: corpus inquantum albedinis est album.

BNC 139va

5 Clamitat ratio: quantumcunque subiectum consideretur ut subiectum semper est pars compositi accidentalis: igitur semper altera pars, scilicet forma est extra essentiam subiecti. Igitur accidentaliter tantum potest praedicari de illo.

Probatur amplius. Posita doctrina RUBII iam haec praedicatio esset essentialis: 'homo est risibilis', 'equus est hinnibilis', sed hoc repugnat Dialectica: igitur ruit
10 doctrina. Probatur maior. Ideo *per se* [?] haec praedicatio 'corpus inquantum albedinis substratum album est', est essentialis, quia praedicatur de suo subiecto adaequato. Sed homo est subiectum adaequatum risibilitatis: igitur haec praedicatio 'homo inquantum subiectum risibilitatis est risibilis', est essentialis. Sed hoc non: igitur quamvis reduplicetur natura inquantum perfectibilis est genus,
15 semper proprio manet accidentalis.

Probatur secunda pars conclusionis: quantumcunque subiectum cuiuscunque concreti sumatur formaliter ut subiectum seu ut subicitur formae manet semper extra essentiam formae: igitur quantumcunque natura sumatur formaliter ut subicitur secundae intentionis, semper secunda intentio est extra essentiam
20 naturae. Igitur adhuc posita reduplicatione, haec praedicatio est accidentalis, natura inquantum subiicitur intentioni est genus.

Respondent contrarii argumentum concludere de natura secundum se, non vero posita reduplicatione. Bene quaero quid reduplicat per hic inquantum subiecte secundae intentioni generis, inquantum habet secundam intentionem generis?
25 Vel aliquid expectans ad ipsam naturam, scilicet subisectionem, capacitatem et potentiam passivam ad recipiendam formam vel ipsam | intentionem? Si hoc ultimum, libenter fateor hanc praedicationem esse essentialem natura inquantum subiicitur secundae intentioni generis praedicatur de pluribus, etc. Qua ratione? Quia commune est praedicationes accidentales fieri essentielles facta reduplicatione supra formam ut 'homo inquantum albus est disgregativus unus'.
30 Cumque tunc praedicatum appellet supra formam, ipsa forma erit definitum.

BNC 139vb

At si reduplicant aliquam unionem rationis coniungentem genereitatem naturae. Contra esto esse talem unionem (omnino vanam) talis esset accidentis: igitur vi illius genereitas non est essentialis naturae. Denique si reduplicant aliam
35 secundam intentionem aut rationis formam disponentem naturam aptamque facientem ad genereitatem recipiendam absurdum est. Nam ea ratione, qua requiritur secunda intentio ut natura recipiat genereitatem requirentur etiam alia secunda intentio disponens ad secundam intentionem disponentem et ad hanc alia usque in saeculum saeculi. Ceterum dato quod esset necessaria haec secunda
40 intentio, adhuc genereitas esset accidentalis: igitur non satisfacit argumento.

Roboratur: quaelibet dispositio est extra essentiam formae ad quam disponi, sed talis secunda intentio compararetur ad generitatem ut dispositio ad formam: igitur esset extra essentiam generitatis. Igitur genereitas est accidentalis naturae

quantum vis disposita

BNC 140ra Si dicant primum. Contra prima, quia reduplicaciones in quibus de subiecto alicuius formae reduplicatur subiectio seu capacitas ad illam formam; ut corpus inquantum subiectum albedinis est album est inanis. Ratio est: ex vi praedicationis subiectum subiicitur praedicatio et recipit illud ratione capacitatis | seu 5
potentiae passivae, quam habet ad ipsum recipiendum: igitur idem est dicere corpus inquantum subiicitur albedini est album, ac corpus es album: igitur inanis est tales reduplicatio.

Secundo, siquidem subiectio capacitas seu potentia passiva est extrinseca et extra essentia praedictae formae: igitur aequae accidentaliter convenit definitio 10
generis (sicut et alia praedicabilia) naturae cum reduplicacione inquantum subiicitur secundae intentioni generis. Ergo tales reduplicaciones undequaque consideratae omnino superfluunt.

Sit tertia conclusio: definitum formale et quidditativum huius definitiones est secunda intentio in concreto significata connotans naturam. Ita ANGELICUS 15
DOCTOR V *Metaphysicae*, lectione 9 et VIII *Metaphysicae*, lectione 4 et VII *lectio 1* et CAIETANUS in capitulo *De genere* et *De ente et de essentia* capitulo 4; COMPLUTENSES Disputatione 5, questione 3; IOHANNES A SANCTO THOMA quaestione 7, articulo 2; MERINERO capitulo 2 *De genere*, disputatione unica, questione 1 et alii citati. 20

Probatur breviter rationibus Complutensis. Hic definitur aliquid commune entibus realibus et rationis, sed nihil aliud potest esse eius commune nisi secunda intentio: igitur ipsa sola est res quae definitur. Maior constat. Tam in realibus quam rationis entibus reperiuntur genera et species: igitur. 25

Confirmatur 1: definitio generis ceterorumque praedicabilia est proprie solius Logicae: igitur in ea definitur id quod per se pertinet ad logicam, sed hoc 25
nil est aliud quam secunda intentio: igitur haec est res definita. Confirmatur 2: haec definitio datur per subiectum loco generis: igitur definitum est secunda intentio in concreto significata. Probat consequentia. Quia iste est modus proprius definiendi. 30

BNC 140rb | Sit quarta conclusio: quamvis secunda intentio in concreto definitum formale tantummodo est definitivum quo. Ita Auctores citati cum ANGELICO DOCTORE capitulo 4 *De ente et essentia*. Ratio fundamentalis est. Res definiuntur secundum 35
quod significantur per nomina, sed nomen concretum significat in accidentibus solam formam et connotat seu supponit per subiecto: igitur in definitione accidentis definitum est sola forma licet fiat connotatio et suppositio per subiecto tamquam in quo exercetur definitio.

Roboratur id proprie est definitum quod est res significata per nomen definiti, quod autem pertinet ad modum significandi non est proprie definitum, sed solum pertinet ad modum definiendi: igitur proprie sola secunda intentio est res definita, 40
licet ex modo definiendi explicetur naturam esse, id in quo exercetur effectus

formalis definitionis.

Contra insurgis: definitio debet convenire ut quod suo definitio. Sed definitio generis non convenit ut quod secundae intentioni: igitur secunda intentio non est definitum in hac definitione. Respondeo distinguendo minorem. Definitio
5 generis non convenit ut quod secundae intentioni in abstracto sumptae, concedo; in concreto, nego.

Instabis: quamvis haec definitio conveniat secundae intentioni ut significatae in concreto, non tamen convenit ei ratione suae entitatis, sed ex modo significand. Sed res significata est proprie de definitum: igitur secundae intentioni secundum
10 quod est res definita non convenit definito ut quod.

Respondeo. Maximum esse discrimen inter definitionem perfectam et imperfectam. In definitione perfecta necessarium est assignare definitum quod. Nam ibi solum explicatur natura definiti et nihil aliud | connotatur. Unde res est, quam
15 significat et per qua supponit nomen definiti. At in definitione imperfecta (qualis est accidentalium concretorum) nomen definiti significat unam rem et supponit per alia. Unde in huiusmodi definitionibus praeter rem quae est definitum fit suppositio per re, in qua exercetur definitio; ac per consequens definitio non convenit ut quod, sed tantum ut quo rei definitae. Sic igitur explicatur tota essentia accidentis, scilicet esse principum quo suorum effectum et simul explicatur, tales
20 effectus exerceri in subiecto.

Obiectio 1. Logica tractat de secundis intentionibus adiunctis primis ex AVICENNA: igitur coniunctum seu compositum est definitum. Respondeo distinguendo antecedens. Tractat ita ut aequae utrasque tracte aut de aliquo ex utrisque resultante, nego; ita ut de intentionibus tractet formaliter e per se de rebus
25 materialiter et denominative, concedo. Patet solutio.

Obiectio 2. Illud est definitum cui per se competit definitio, sed compositum ex natura et secunda intentione est huiusmodi: igitur. Probatur minor. Secundae intentioni convenit essentialiter esse id quo natura praedicatur de pluribus et naturae denominatae essentialiter convenit esse id quod praedicatur: igitur
30 utrumque definitur natura ut quod intentio vero ut quo.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo consequens. Natura ut quod denominative, concedo; essentialiter, nego. Ut enim definitio conveniret essentialiter et per se illi aggregato ut intendit argumentum erat necessarium quod sicut secundae intentioni convenit essentialiter convenit ratione suae
35 entitatis esse principum quo. Sic naturae ratione seu et non ratione intentionis conveniret essentialiter esse *pro* [?] id quod praedicatur. Cumque naturae essentialiter non competat praedicari de pluribus, ideo non tenet argumentum.

| Obiectio 3. PORPHYRIUS *in hoc capitulo* et ARISTOTELES 1 *Topicorum*, capitulo 4 post traditam definitionem generis, statim subiungunt ut animal, etc.: igitur ipsa
40 natura est quae definitur. Respondeo hoc esse ut intelligatur in his definitionibus ex modo definiendi fieri suppositionem per subiecto tamquam in quo exercetur effectus definitionis.

BNC 140va

BNC 140vb

Obiectio 4. Natura ut subiicitur intentioni et non ipsa intentio praedicatur de pluribus: igitur natura ut connotat intentionem est definitum. Antecedens probatur: secunda intentio non praedicatur de multis est enim modo ob quam natura praedicatur.

Respondeo distinguendo antecedens. Natura prout subiicitur intentioni praedicatur de pluribus essentialiter, nego; accidentaliter, concedo. Etiam prout subiicitur intentioni praedicatur natura accidentaliter: igitur licet subiiciatur non est definitum. Ad probationem distinguo. Secunda intentio non praedicatur de multis ut quod, concedo; ut quo, nego. Cum enim huiusmodi definitiones solum ut quo debeant convenire definito si secundae intentioni ut quo convenit secunda intentio est definitum. Sic dicebamus numero 659.

Obiectio 5. Concretum accidentale supponit pro subiecto: igitur genus supponit pro natura: igitur natura est definitum. Antecedens probatur. actiones et passionem non tribuuntur formis, sed suppositus; albedo non disgregat visum, sed album; nec forma generatur, sed compositum: igitur concretum supponit pro subiecto.

Respondeo concedendo antecedens et primam consequentiam distinguendo. Genus supponit pro natura ex modo significandi, concedo; quo ad rem significatam, nego. Unde negatur ultima consequentia. Sicut enim ex modo significandi concretum supponat pro subiecto tamen sola forma est res significata, ideoque sola illa proprie definitur.

BNC 141ra | Obiectio 6. In definitione generis subiectum non importatur ut unum: igitur absolute non importatur. Consequentia probat. Si subiectum generis non importatur ut unum, sed ut plura: igitur non bene definitur per modum unius asserendo id quod praedicatur, sed ea quae praedicantur. Primum antecedens probatur. Quod substernitur intentioni generis est tam ens reale quam rationis, tam substantia quam accidens, sed ens sic acceptum non est unum, nec unico conceptu potest concipi: igitur.

Respondeo distinguendo antecedens. In definitione generis non importatur subiectum ut unum unitate naturae vel essentiae, concedo antecedens; ut unum unitate capacitatis vel receptibilitatis formae, nego. Quodquod enim habet capacitatem illius formae seu intentionis per modum unius subiecti, hoc est unius receptibilis significatur, licet *sunt* [?] naturae diversissimae. Exemplificatur. Asserunt Theologi in illis verbis: ‘Hoc est corpus meum’. Per hic hoc intelligi contentum sub speciebus, id est quodquod sub illis speciebus esse potest sive sit corpus vivum sive mortuum, sive panis sive homo. Similiter nomine subtracti generis intelligitur quodquod est capax genereitatis sive reale sit, sive non dummodo conveniat in ratione capacitatis, licet non in quiditate naturae et unitate.

Obiectio 7. Si definitum generis esset totum constitutum, totum quod pertinet ad essentiam generis explicaretur: igitur constitutum est definitum. Antecedens probatur. Explicatur res praedicata denominative; explicatur forma, qua redditur praedicabilis: igitur totum.

Confirmatur: hoc constitutum subordinatur uni conceptui ultimo: igitur est definibile. Patet consequentia: ideo ens per accidens non est definibile, quia non est unum: igitur si illud resultans est unum | puta uno conceptui subordinatum erit definibile. Antecedens probatur primo. Non plura inveniuntur in concreto
5 quam in constituto, sed concretum album est unius conceptus: igitur et constitutum ex albedine et corpore. Secundo: tam concretum quam constitutum es ad unam operationem ordinabile, scilicet album ad disgregandum, calidum ad calefaciendum, etc. Igitur uno conceptui subordinatur.

BNC 141rb

Respondeo distinguendo antecedens. Totum quod est in genere explicaretur
10 ex aequo tamquam pertinens ad essentiam, nego; inaequaliter [[concedo]] sit subiectum ut denominatum et intentio ut forma constituens formaliter genus, concedo. Suppono ut impossibilem tertiam entitatem resultantem ex subiecto et forma. Neque illa definitio quadrat definito, quod non est id quod praedicatur cum intentio cum natura non descendat ad inferiora. Neque est id quo praedica-
15 tur cum natura non pertineat ad formam reddentem praedicabile, sed ad rem praedicabilem. Relinquetur igitur ex natura et intentione non fieri quidditatem, quae sit genut ut quod, neque ut quo. Quando enim non sumitur pro constituto explicatur utrumque formaliter pro forma denominative pro subiecto.

Ad confirmationem distingo. Concretum constitutum subordinatur uni conceptui importando subiectum et formam aequae, nego; importando subiectum materialiter et denominative formam vero formaliter et essentialiter, concedo. Cum enim tunc forma sit definitum et subiectum denominatum non se habebit ut ens per accidens, sed definiretur ut subordinatur. At distinguamus antecedens pri-
20 mum: constitutum subordinatur esse aequae essentialiter et ut constituens unum tertium, concedo; inaequaliter ut in concreto, nego. Tunc enim illud constitutum est ens per accidens resultans ex extremis accidentaliter unitis.

| Obiectio 8. Et est roboratio 4. Intentio generis non est id quod praedicatur, sed id quo natura praedicatur: igitur non convenit ei definitio data. Exemplificatur. Quando dico 'Petrus est albus' non praedico de illo albedinem, sed habens
30 albedinem: igitur sicut habent albedinem est significatum, ita est definitum.

BNC 141va

Respondeo distinguendo antecedens. Intentio generis non est id quod praedicatur ut suppositum intentionis et res praedicata, concedo; ut forma praedicandi, nego. Et distingo consequens. Non convenit definitio data u supposito definitionis, concedo; ut rationi et formae praedicandi, nego. Dictum est in definitionibus
35 accidentium non inveniri definitum quod essentialiter, sed denominative, quia suppositum redditur definito per aliquid extrinsecum, nec accidens per se fert suppositum. Unde haec definitiones dantur per additione: igitur in eis aliud est quodquod aliud cuius est.

Quaeres cur definitio accidentis traditur per id quod denominatur tale, non per id quod est tale? Respondeo primo. Accidens habet esse incompletum non in se
40 subsistens, sed dependens a subiecto denominato. Cum enim melius exprimatur ista dependentia et accidentis imperfectio definitione explicante subiectum quod denominative est tale, quam subiectum per se ipsum significatum ut quo: ideo

traditur per tale subiectum. Sic Divus THOMAS VII *Metaphysicae* lectione 4 et VII *De ente et essentia*.

BNC 141vb Secundo ut conveniret modo significandi. Quando accidens definitur in concreto debet poni subiectum ut reddens suppositum definito: igitur si in tali definitione non poneretur id quod saltem denominative est tale, sed solum id quo aliquid est tale quia tunc solum significaretur ratio | abstracta. Verbi gratia quando dico 'Petrus est albus', hic albus significat habens albedinem et non albedinem abstractam; at non ex aequo ut dixi. Sed albedinem de formali et habens de connotato.

Obiectio 9. Definitio generis solum verificatur de naturis: igitur istae sunt definitum. Probatur antecedens. Praedicari de pluribus, etc., est definitio generis, sed solum convenit hoc naturis: igitur. Probatur minor. Non praedicamus 'hace species est genus', 'illa species est genus'; sed 'homo est animal', 'leo est animal'; igitur.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distingo minorem. Hoc convenit naturis exercite et denominative, concedo; signate et essentialiter, nego. Dupliciter potest aliquid praedicari, scilicet signata et exercite. Illud praedicatur in actu signato, quod est ratio praedicandi et illud praedicatur in actu exercito, quod in actuali exercitio affirmatur.

Multum interest inter utrumque. Primo. Praedicatio signata datur semper per dicitur vel praedicatur. Praedicatio vero exercita semper datur per seest. Secundo. Praedicatio signata tribuitur secundis intentionibus eo quid sint rationes praedicandi. At praedicatio exercita tribuitur naturis, cum significant subiectum secundum intentionum. Unde dicitur esse exercere in primis intentionibus quod praedicari signat in secundis et optime.

Instabis: ex dictis colligitur in hac definitione non esse definitum quod, sed hoc implicat: igitur. Respondeo distinguendo maiorem. Non esse definitum quod essenziale, concedo; definitum quod denominative, nego. Ut supra.

BNC 142ra Instabis item: sicut naturae convenit praedicabilitas, praedicatur, sed convenit denominative: igitur | praedicatur denominative. Hoc implicat: igitur et illud. Respondeo negando maiorem. Ergo natura praedicatur essentialiter. Distinguo consequens. Praedicatur essentialiter ex parte rei praedicatae, concedo; ex parte modi praedicandi nego.

Variatur appellatio quando dicitur praedicatur essentialiter: igitur convenit essentialiter praedicabilitas. Aliud est quomodo praedicabilitas conveniat naturae aliud quomodo praedicatur. Natura non convenit inferioribus denominative, ipsi tamen naturae denominative convenit praedicabilitas. Artículo 5. Quid loco generis, etc.

Articulus 5. In definitione praedicabiliorum quid ponitur loco generis?

Celebris sententia est inter multos Auctores in huiusmodi definitionibus loco generis non poni naturam -seu subiectum, sed concretum superius. Restat difficultas hoc concretum vel est Universale vel praedicabile? Universale asserunt
5 LOVANIENSE; TITELMANNUS et alii relati a MASIO hic sectione 4, quaestione 5. Praedicabile vero tenent TOLETUM; VILLALPANDUM. Utrumque esse doceret NIGER -> et alii.

Sit prima conclusio: quando praedicabile definitur in concreto est subiectum seu natura denominata loco generis. Ita ARISTOTELES et ANGELICO PRAECEPTOR ex dictis. Quos sequuntur SONCINAS 7 *Metaphysicae* quaestione 7; PAULUS VENTUS et IAVELUS in hoc capitulo. MASIVS ut supra ANTONIUM RUBIUM. COMPLUTENSIS disputatione 5, quaestione 6 et alii.

Probatur ratiōne. In definitione omnium accidentium tam realium quam rationis in concreto subiectum ponitur loco generis et non concretum superius. Sed
15 praedicabilia sunt accidentia rationis: igitur in eorum definitionibus in concreto subiectum ponendum est loco generis. Sed natura | denominata est subiectum horum accidentium: igitur subiectum definitionis praedicabilis est loco generis. Minor constat toto articulo praecedenti hoc specialiter suadente.

BNC 142rb

Sit secunda conclusio: quando praedicabile definitur in abstracto genus est
20 universalitas. Est communiter accepta. Probatur breviter. Definitio abstracti accidentalis est propria et perfecta: igitur in ea ponitur quod proprie et vere est genus. Sed universalitas ut vidimus est genus ad praedicabilia: igitur universalitas es genus in tali definitione.

Videamus nunc quo pacto praedicabilia definiantur tam in abstracto quam
25 in concreto definitionibus essentialibus. In abstracto. Genereitas est universalitas naturae perfectibilis seu constitutibilis. Specieitas est universalitas naturae perfectae seu constitutae. Differentialitas est universalitas naturae perfectivae seu constitutive. Proprietareitas est universalitas naturae perfluentis ab essentia. Accidentalitas es universalitas naturae extrinsece seu contingentis.

30 In concreto: Genus est natura perfectibilis seu constitutibilis universalis. Species est natura perfecta seu constituta universalis. Differentia est natura perfectiva seu constitutiva universalis. Proprium est natura perfluens ab essentia universalis. Accidens es natura extrinseca seu contingens Universalis.

Insurgis fortiter ut olim: Universale est praedicatum superius in quo conveniunt praedicabilia, tale praedicatum non ponitur loco differentiae: igitur
35 male ponitur per differentia in definitione concretiva. Hoc argumentum manet solutum supra numero 616. Nihilominus iterum solvitur.

Respondeo. Non inconvenire quod in definitione praedicabilis est proprie et simpliciter genus, esse etiam secundum | quod differentiam. Qua ratiōne?

BNC 142vb

Quia propter diversum modum significandi concreti et abstracti per diversam lineam fit convenientia. Cum definitur genereitas fit convenientia secundum lineam seu divisionem essentialem, scilicet cum intentionibus eiusdem generis, nempe cum specieitate, etc., qua propter universalitas pro genere ponitur cum sit genus vere et proprie; ac per differentia naturae perfectibilis unde sumitur vera differentia. Cum autem definitur genus convenientia fit secundum lineam seu divisionem subiecti in accidentia, scilicet cum intentionibus diversi generis, nempe cum subsibilitate aut aliis quae possunt esse cum genereitate in eadem natura perfectibili. Unde ponitur subiectum in qyi conveniunt et pro differentia universalis quia per hoc distinguitur genus ab individuo generico. Sic enim habet rationem differentiae dum quod tantum. 5

Obiectio 1. Definitio essentialis et quaelibet eius pars praedicatur essentialiter de definitio ex ARISTOTELE 1 *Posteriorum* capitulo 4. Sed subiectum seu natura denominata non praedicatur de praedicabilibus: igitur natura non potest poni pro genere. Patet minor. Ens reale non valet praedicari essentialiter de entibus rationis: igitur natura non praedicatur de praedicabilibus. 15

Confirmatur: definitio et definitum sunt idem ex ARISTOTELE et Divo THOMA 1 distinctione 25, quaestione 1, articulo 1, ad 2. Sed secunda intentio non est idem quod subiectum seu natura posita loco generis: igitur non est idem cum tota definitione. 20

BNC 142vb Respondeo distinguendo maiorem explicando Philosophum. Definitio perfecta et quaelibet eius pars, quae vere et secundum rem significatam est pars praedicatur essentialiter de definitio, concedo; definitio imperfecta et quaelibet eius pars quae solum secundum modum significandi est pars praedicatur essentialiter de definitio, nego. Partes enim definitionis | perfectae cum constituent essentialiam definiti, praedicantur essentialiter de definitio. At subiectum ponitur in definitione concreti in recto, non quia prout sic sit vera pars eius, sed quia ex modo significandi concretum supponit pro subiecto. 25

Ad confirmationem distingo maiorem. Definitio perfecta et simpliciter et definitum sunt idem, concedo; definitio imperfecta et secundum quid et definitum sunt idem, nego: sic intelliguntur ARISTOTELES et ANGELICUS DOCTOR. Cum enim definitio quae simpliciter et perfecte est talis nihil aliud praestet quam explicare essentialiam definiti; nihil aliud continet nisi partes essentielles definiti: igitur quid mirum esse idem cum definitio. Ceterum definitio imperfecta ex modo significandi, ita explicat essentialiam definiti ut simul exprimat subiectum in quo exercetur definitio: igitur continet aliud praeter essentialiam definiti et si continet no poterit esse idem cum definitio in disparitas efficax. 30 35

Obiectio 2. Genus debet esse univocum, sed natura seu subiectum non est [[genus]] univocum: igitur non est genus in definitione praedicabilium. Probatur minor. Ad ens reale et rationis, ad substantiam et accidens non datur unus conceptus univocus. Sed natura continet ens reale et rationis, substantiam et accidens: igitur prout sic non est quod univocum: igitur nec genus. 40

Respondeo DISTINGUENDO maiorem. genus debet esse univocum genus proprie et simpliciter dictum, concedo; improprie dictum, nego. Dictum est, in definitione concreti non poni proprie genus, sed id pro quo supponit concretum. Unde non est necesse tale genus supponere universaliter distributive; sit sufficit
 5 quod supponat indeterminate et vage pro hac vel altera natura. Ceterum potest esse unum unitate receptibilitatis, non unitate essentiae vel naturae ut dicebam numero 669.

| Replico. Subiectum positum in definitione accidentium realium supponit distributive et est univocum ad subiecta inadaequata: igitur pariter es dicendum
 10 de subiecto accidentum rationis. Antecedens patet. Quando dico album est perspicuum disgregativum visus vel solum est nasus cursus, hic perspicuum et nasus supponunt pro omnibus perspicuis et nasis: igitur.

BNC 143ra

Respondeo. Pro nunc transeat antecedens. Adhuc enim dato ut vult argumentum nego consequentiam. Est disparitas: subiectum accidentium realium non
 15 est solum subiectum, sed habet etiam rationem principii et causae. Cum enim principium accidentis constituatur per aliquam unam rationem in esse principii. Sequentur subiectum in definitione supponere distributive et esse univocum. Ast accidens rationis non causatur ex intrinsecis rerum, sed extrinsece ab intellectu: igitur subiectum accidentium rationis habens solum rationem subiecti et non
 20 principii non constituitur in esse talis per aliquam rationem univocam, sed potest intellectus rebus quamvis diversis tribuere ista accidentia rationis. Articulo 6. Genus, etc.

Articulus 6. Genus multifariam acceptum explicat ac compositionem methaphysicam (Logicam melius) illustrat

Loquebamur usque huc de praedicabilibus pro formali, loquamur igitur de
 25 ipsis pro materiali. Expresse tetigimus genereitatem, nunc naturam perfectibilem, etc. Pro quo notato 1: naturam genericam, verbi gratia animal, quadrupliciter posse considerari.

Primo ut includit sua praedicata essentialia, scilicet genus et differentiam ex
 30 quibus constat prout sic | enim dicitur totum actuale. Secundo ut actu simul cum differentia ipsum contrahente componit speciem inferiorem sibi vera hominem vel leonem, et sic dicitur pars actualis. Tertio ut quid contrahibile per differentias ad esse huius vel illius speciei et sic dicitur pars potentialis. Quarto ut quid continens ratione suae superioritatis plures species in potentia subiectiva et sic
 35 denique dicitur totum potentiale.

BNC 143rb

Notato 2. Ratione totius et partis in universalibus dupliciter considerari, scilicet ex parte modi conspiciendi et ex parte rei conceptae. Ex parte modi concipiendi omne universale dicit rationem totius et non partis respectu suorum inferiorum.

Siquidem debet praedicari de illis, sed ut pars non debet praedicari, nam totum est maius sua parte: igitur ut totum. Quare ratio totius ex modo concipiendi competit omni universali et praedicabili.

Ex parte autem rei significatae ratio totius et ratio partis considerantur secundum quod constituunt ipsam quidditatem, et hoc modo solum tribus primis praedicabilibus competit ratio totius et partis: nam genus et differentia concurrunt ut partes ad constituendam speciem, et species est ipsa quidditas totalis ex illis constituta. Relinquitur. Genus ex modo concipiendi esse totum et parte rei conceptae esse partem.

Notato 3. Totum potentiale bifariam intelligi, scilicet prout opponitur toti essentiali et prout opponitur toti actuali. Primo modo totum potentiale dividitur in partes potestativas, de quibus non praedicatur; totum essenziale in partes subiectivas, de quibus dicitur. At genus dicitur totum potentiale prout distinguitur a toto actuali, quia non explicat totum actualiter constitutum, sed partem, nempe ulterius | actuabilem et contrahibilem.

BNC 143va

Dubitatur respectu quorum genus dicitur potentiale an, scilicet potentialitas conveniat illi qua toti vel qua parti? Ut resolvam notato 4 discrimen inter esse aliquid, continere aliud et includere aliud. Esse aliquid idem est ac non distingui ab illo. Continere aliud dicitur ac habere illud vel in virtute effectiva sicut causa efficiens continet suos effectus vel in potentia materiali sicut materia prima continet omnes formas substantiales vel in potestate et superioritate sicut superius continet inferiora. Includere aliud idem est ac in suo esse essentiali et quidditativo illud imbibere, quo pacto species includit genus et differentiam.

Ex hac doctrina sequitur primum genus quomodolibet *consiatum* [?] non includere differentias. Ita ARISTOTELES 7 *Metaphysicae* capitulo 12 et *Topicorum* capitulo 1 et 2 et PORPHYRIUS hic. Constat hac ratione: in eodem non possunt esse simul opposita et in composibilia, scilicet contraria; sed differentiae quibus contrahitur genus sunt oppositae et in composibiles: igitur non possunt esse simul in eodem. Praeterea tunc sequeretur quamlibet differentiam essentialem et quidditativam denominari ab alia differentia essentiali. Unde homo diceretur hinnibilis essentialiter, hoc repugnat: igitur et inclusio. Patet sequela. In qualibet specie includitur essentialiter genus in quo includuntur essentialiter omnes differentiae: igitur.

Sequitur secundo: genus tam ut totum potentiale quam ut partem potentialem non esse differentias, continere tamen illas ut totum potentiale in potestate et superioritate, veluti continet species, ut partem vero potentialem in potentia quasi materiali, sicut materia prima continet omnes formas substantiales.

BNC 143vb

| Assertum constat ratione. Quantum ad primum: genus et differentia sunt idem realiter in tertio, scilicet in specie; sed genus qua totum potentiale similiter et qua pars potentialis non constituatur ut est in tertio simul cum differentia componens speciem, quia potius ut abstractum et separatum ab illa: igitur genus his modis *consiatum* [?] non est identificatum cum differentiis. Urgentur: quae

sunt eadem uni tertio sunt idem inter se, sed differentiae sunt idem realiter cum genere his modis expectato: igitur sunt idem inter se. Quod ergo absurdius?

Secundum docet PORPHYRIUM hic et ARISTOTELES 4 *Physicorum* capitulo 3. Animadverte discrimen inter genus qua totum potentiale et qua partem potentialem. Cum enim genus qua pars potentialis solum contineat differentias in genere causae materialis non valet praedicari de illis, sicut nec materia prima praedicatur de formis quas continet. Ast cum genus qua totum potentiale contineat differentias in potestate et superioritate, sicut continet species, quarum differentiae sunt partes essentiales, praedicatur non solum de speciebus, quas continet in potestate subiectiva, sed etiam de differentiis constituentibus species et cum ipsis identificatis. Unde bene audiuntur hae praedicationes: rationale est animal, rugibile est animal, et non in sensu formali, tamen in sensu materiali, et identico.

Ultimum assertum. Genus qua pars actualis est differentia cum qua actu componit speciem. Unde non distinguitur realiter ab illa, sed potius identificatur. Ratio potest esse quia genus et differentia non sumuntur a diversis rebus, scilicet materia et forma, sed a tota entitate ut modo videbimus: igitur in illa specie, quam constituunt non distinguuntur.

| Satisfacio quaesito, genus dicitur potentiale generaliter et specialiter. Explico voces. 'Potentiale generaliter' id dicitur quod importat aliquam rationem communem contrahibilem per additionem alicuius differentiae inclusae non actu sed in potentia in ipso. Hoc quidem commune est omni univoco ut, discriminatur ab analogo, quod imbibitur in ipsis differentiis. Cumque genus sit univocum hoc modo dicitur etiam potentiale.

BNC 144ra

Ceterum specialiter genus dicitur potentiale respectu compositis metaphysicae. Nam genus significatur ut pars indeterminata et potentialis ad distinctionem differentiae, quae se habet ut pars determinata et qualificans. Unde generaliter dicitur potentiale ut distinguatur a transcendentibus et specialiter ut distinguatur a differentia qua parte.

Ex quo constat genus dici potentiale et qua est totum et qua est pars, sed secundum diversas considerationes. Est pars potentialis comparatione ad differentiam et totum potentiale comparatione ad species inferiores. Demum dubitas de actuali comparatione cuius genus dicitur potentiale. Est igitur ultima differentia specifica reddens quidditatem non amplius contrahibilem, nisi per differentias materiales.

Quo ad secundum investigandum Notato 5. Compositionem ex materia et forma esse physicum seu naturalem; materiam quam formam partes physicas seu naturales. Ceterum datur alia compositio non proprie ex partibus, sed ex gradibus eiusdem essentiae quorum aliter significatur ut materia, et potentia et est quod commune; aliter vero ut forma et actus est quod proprium. Verbi gratia in homine praeter compositionem realem ex materia prima et anima rationali ex gradus | communi in quo convenit cum aliis, scilicet animali et ex alio proprio per

BNC 144rb

quem distinguitur ab illis, scilicet rationali. Hanc compositionem vocat Auctores vulgus metaphysicae, ego etiam sed per antonomasiam a digniori scientia proprie vero eam voco logicam.

Suppono igitur esse compositionem logicam videamus quod sit. Pro quod Notato 6. In compositione metaphysica proprie non esse partes sed gradus. Partes compositi physici sunt separabiles, quare hoc compositum ita ex his partibus compositus ut una pars non includatur in alia, nec de illa, nec de toto praedicetur: non valet ‘anima est corpus’ vel econtra ‘anima est homo’ vel econtra. At partes metaphysicae non sunt [non sunt] res *distinctae* [?] componentes unum totum, sed diversae designationes eiusdem rei penes magis vel minus determinatum. Ita Divus THOMAS *De ente et essentia* capitulo 3.

Cum enim tales gradus differant penes magis vel minus determinatum eiusdem rei proprie non sunt partes realiter distinctae, sed idem totum magis vel minus designatum vel determinantum. Uno verbo dicam, idem totum ut exprimens seu designans rationem minus determinatam. Verbi gratia animal et idem totum ut designans rationem magis determinatam; verbi gratia rationale componunt hominem, quae exprimit intentionem rationalem quidditatis. Sic intelligitur Divus THOMAS in 1 distinctione 25, questione 1, articulo 1, ad secundum.

Unde genus non dicitur pars physica, sed metaphysica, quae simul esse potest totum. Hoc pacto pars in quantum designat et exprimit unum tantum constitutum quidditatis specifica: totum vero in quantum implicite ex ipso modo significandi et concipiendi dicit totum quod est in inferiori de quo praedicatur. Loquatur exemplum animal ex parte rei significatae solum dicit explicat et designat sensibilitatem, non vero omne pertinens | ad essentiam hominis vel equi, etc., at implicite dicit quidquid est in homine vel in equo, etc. Nam non sic explicat sensibilitatem ut excludat omne valens coniungi ipsi sensibilitati. Hoc enim quod est, non excludere omne valens coniungi sensibilitati est illud implicite continere. Articulus 7. Utrum Genus praedicetur?

BNC 144va

Articulus 7. Utrum Genus praedicetur ut pars vel ut totum

Solum est advertendum quaestio procedere etiam de universalitate, an scilicet genus sit universale et praedicabile prout est pars vel prout est totum? Prima sententia asserit genus praedicari de speciebus non solum qua est totum, sed etiam qua est pars absque distinctione partis actualis a potentiali. Ita SCOTUS questione 16 et nostro PAULUS VENETUS capitulo *de specie*; OÑA articulo ultimo; SANCHEZ libro 3, quaestione 6 et alii. Secunda sententia docet genus praedicari qua partem potentialem. Ita CANTERUS in hoc capitulo, dubia 3. His relictis.

11 18 33-34 34 35 36

Sit nostra conclusio: genus praedicatur de speciebus prout est totum potentiale. Ita nostro Fundatissimus Doctor AEGIDIUS COLUMNAE Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis Archiepiscopus Bituricensis in 1 distinctione 25, principio 1, questione 3 et 7 *Metaphysicae* questione 27 citatus a nostro FRIDERICO NICOLAO GAVARDI quaestione *de genere* articulo 1, sectione 1. Ita ARISTOTELES 2 *Posteriorum* capitulo 8 et 5 *Metaphysicae*. Sic PORPHYRIUS et ANGELICUS PRAECEPTOR *Opusculo* 48, tractato 1, capitulo 4 et in 1 distinctione 25 quaestione 1, articulo 1, ad 2 et *De ente et essentia* capitulo 3. Quae sequuntur CAIETANUS ibi et alii relati a COMPLUTENSIS Disputatione 5, questione 5, sectione 3.

10 Dubitas. Unde venit tantus *Doctores* [?] | hucusque nec nominatus? Dico, BNC 144vb
haberi [habens] \ *invenisse* [?], praedictum GAVARDINUM [nomine egregius tam, sed professio Theologis.] [?] Ne autem mihi obstat 'Sathirus' omnia videns et ignorans contempenti tam doctrinam non novam, quam authorem ignavum etsi clarum, eum produco et otiose.

15 Probatur 1. Ut aliquid praedicatur de aliquo debet saltae in potentia continere illud, sed genus prout pars non continet species: igitur prout pars non praedicatur de speciebus. Maior apud omnes est nota. Minor manet ut certa ex praecedentibus. Nam genus ut pars significat aliquam perfectionem cum exclusionem aliarum: igitur prout sic non praedicatur.

20 Probatur 2. Ex nostro FUNDATISSIMO DOCTORE de ratione generis est quod praedicatur de pluribus, sed genus prout est pars actualis vel potentialis alicuius speciei non praedicatur de pluribus. Non enim valet animalitas hominis est animalitas bruti: igitur genus non praedicatur ut pars actualis vel potentialis.

25 Obiectio 1. Ex PHILOSOPHO 1 *Posteriorum* capitulo 4 numerante inter modos per se praedicationem in qua definitio et eius partes praedicantur de definito: igitur iam genus prout est pars praedicatur. Respondeo Philosophum locutum fuisse materialiter. In sensus partes definitionis, id est gradus praedicantur de definito non tamen qua partes, sed qua tota.

30 Obiectio 2. Genus non est proprie pars, sicut est materia: igitur bene potest praedicari. Respondeo concedendo antecedens et negando consequentiam. Sicut enim genus non sit proprie pars ut dictum est, tamen qua gradus designans minus determinatum, non designat totum quod est in specie: igitur prout sic non potest praedicari. Discrimen enim inter partes physicas et logicas manet statutum. | Nam partes physicae cum sunt simpliciter partes non possunt esse
35 simpliciter tota. Unde non praedicantur in recto, verbi gratia 'homo est matura et forma'. At gradus possunt concipi cum mutua praecisione et sic sunt partes vel sine tali praecisio et sic sunt tota. BNC 145ra

40 Instabis: etiam materia praedicatur de toto, verbi gratia 'homo est materia': igitur etiam genus. Respondeo distinguendo. Materia praedicatur ut pars naturae, per modum totius, verbi gratia 'homo est materialis', concedo.

Obiectio 3. Genus ut pars potentialis non admittit potentialem continentiam

qua continebat species: igitur prout sic praedicatur. Respondeo negando anteceden-
dens. Genus enim ut pars sive actualis, sive potentialis sumitur cum exclusione
alterius compartis: igitur prout sic excludit illam. In quo differat genus pro ut
totum potentiale et prout pars potentialis manet explicatum numero 711, 712 et
713.

5

Articulus 8. Unde sumantur genus et differentia tam in substantiis quam in accidentibus

Notandum est quasdam esse naturas compositas ex materia et forma ut homo;
quasdam solum formas licet dependentes a materia ut accidentia, quasdam
denique nec compositas ex materia et forma, nec dependente a materia ut Angeli.

10

Praesens difficultas solum stat in explicatione axiomatis, scilicet Genus su-
mitur a materia et differentia a forma. Sed nota genus sumi a materia non esse,
genus esse materiam. Siquidem genus dicit totum essentiam: igitur non solum
partem, scilicet *materialem* [?].

BNC 145rb

| Sit prima conclusio: in substantiis spiritualibus genus et differentia sumuntur
proxime a tota essentia, radicaliter vero genus ab ipsa entitate ut indeterminata
et perfectibili; et differentia ab ipsa entitate ut determinata et perfecta. Ita noster
Fundatissimus Doctor AEGIDIUS in 2 distinctione, 3 parte, 1 questione, articulo
1, sectione advertendum et 2 *Physicorum* 4 [?], capitulo 28 quae sequitur nostra
schola. Ita etiam ANGELICUS DOCTOR 1 parte, quaestione 50, articulo 2, ad 1,
quae sequuntur omnes eius discipuli et alii citati a COMPLUTENSIBUS.

15

20

Probatur ratione: in substantiis spiritualibus non est alia compositio realis
praeter compositionem ex essentia et existentia, sed ab hac compositione non
potest sumi genus et differentia: igitur ab ipsa simplici entitate. Minor sic probatur.
Implicat differentia sumi seu fundari supra id quod non peritne ad essentiam eius.
Sed existentia non pertinet ad essentiam substantiae spiritualis: igitur compositio
logica ex genere et differentia nequit fundari in illa reali compositione.

25

Sit secunda conclusio: in substantiis corporeis genus et differentia sumuntur
proxime a tota entitate, radicaliter vero genus sumitur a materia et differentia
a forma. Ita Auctores citati praecipue Doctor THOMAS loco citati et 1 parte et
Opusculo 42.

30

Probatur ratione: in substantiis materialibus omnis potentialitas oritur a mate-
ria et omnis actualitas a forma, sed gradus genericus est potentialis et perfectibilis;
gradus quae differentialis est actualis et perfectivus: igitur nedum genus et
differentiam sumuntur proxime a tota entitate, sed radicaliter genus sumitur a
materia et differentia. | a forma. Probatur maior. Proximum in unoquoque genere
est causa eorum, quae sunt postea in illo genere ex PHILOSOPHO 2 *Metaphysicae*

35

BNC 145va

texto 4. Sed in substantiis materialibus, materia prima est prima potentia et forma est primus actus: igitur in substantiis materialibus, etc.

Sit tertia conclusio: in accidentibus genus et differentia proxime sumuntur a tota entitate, radicaliter vero genus sumitur a proprio modo essendi, scilicet quo
5 quodlibet praedicamentum accidentium constituitur in esse talis entis. Differentia vero sumitur radicaliter ex diversitate principiorum a quibus causantur. Ita Auctores citati.

Probatur ratione. In accidentibus non datur compositio ex materia et forma: igitur genus et differentia non sumuntur a materia et forma. Item non est alia
10 compositio realis ex actu et potentia: igitur nec ab his sumuntur. Ergo sumuntur a tota entitate: igitur essentia ut determinabilis et perfectibilis est radix generis, et ut determinata et perfecta est radix differentiae.

Obiectio 1. Contra omnem conclusionem. Ex eodem principio non possunt sumi genus et individuatio, sed individuatio sumitur a materia: igitur genus
15 non sumitur a materia. Maior probatur. Genus est indeterminatum individuum determinatum, sed determinatum et indeterminatum non possunt sumi ab eodem principio: igitur genus et individuatio non possunt sumi ab eodem principio.

Respondeo distinguendo maiorem. Non possunt sumi genus et individuatio ab eodem principio secundum diversos respectus et considerationes, nego; secundum eundem respectum et considerationem concedo. Igitur | quatenus materia
20 respectu formae relinquit indeterminationem et indifferentiam ad respiendum gradum imperfectum unius formae et ultra alium perfectio rem usque ad ultimum est radix generis. At quatenus resipit formam est subiectum ultimum ita ut non est ulterius communicabile et ratione huius ultimae incommunicabilitatis
25 est radix individuationis.

BNC 145vb

Obiectio 2. Contra secundam. Gradus genericus non solum dicit potentialitatem, sed etiam aliquam actualitatem: igitur prout sic non sumitur genus a materia. Respondeo distinguendo consequens. Non sumitur genus a materia ut praecisa a forma, concedo; ut coniuncta, nego. In hoc stat discrimen inter materiam et
30 formam prout radices generis et differentiae. Et est disparitas argumenti. Cum enim matura nude sumpta sit pure potentia hailla actualitas generis quamvis imperfecta non potest sumi a materia nude accepta, sed a materia habente esse imperfectum a forma. At cum forma sit radix omnium perfectionum ipsa sola est radix differentiae.

Instabis: non minus animal dicit potentialitatem et aliquam actualitatem quamvis imperfectam, quam rationale dicit aliquam potentialitatem et si dicat actualitatem, sed eo quod genus dicat potentialitatem et aliquam actualitatem connotat materiam et formam: igitur eo quod differentia dicat actualitatem et aliquam potentialitatem connotat etiam formam et materiam. Quod differentia
40 dicat aliquam potentialitatem probat: nam rationale, nempe hominis differentia, non significat quam cunque naturam intellectivam, sed materialem: igitur.

Respondeo concedendo totum. Ast est maximum discrimen in hac connotatione. Genus enim est compositum | ex gradu superiori et proprio constitutivo;

BNC 146ra

differentia vero est conceptus simplex absque ulla compositione. Unde genus connotat materiam et formam intrinsece; differentia vero extrinsece et illative cum ex differentia inferatur genus.

Obiectio 3. Ex prima et tertia conclusione apparet eodem modo sumi radicaliter genus et differentiam in accidentibus et substantiis spiritualibus. Respondeo non esse eodem modo. Substantiae spirituales sunt entia simpliciter: igitur habent perfectum definitionem. Accidentia enim sunt entia secundum quod: igitur habent definitionem incompletam et per additionem, hoc est cum dependentia a subiecto. *Tamen* [?] discrimen essentia in substantiis spiritualibus ut perfecta sine dependentia ab aliquo extrinseco est radix differentiae. Ceterum essentia accidentis completur in esse radice, per extrinsecum subiectum. Ideo dixi, differentia in hominis sumi radicaliter a propriis principiis, id est a propriis subiectis a quibus causantur. Hoc non potest expedite percipi per nunc usquedum de singulis disputamus intelligetur.

Quaeris 1. Quae natura est capax genereitatis? Dico, quae est capax esse directe in praedicamento sive sit realis, sive rationis, sive sit substantia aut modus sine accidens. Denique omne ens, quod est habet rationem totius constans compositione metaphysica est etiam capax habendi genus et differentiam. Unde excluduntur partes sive physecae physicae, sive metaphysicae sive integrantes.

BNC 146rb Ratio excludendi partes physicas et integrantes haec est. Quod non potest habere genus supremum, non potest habere genus intermedium, sed hae | partes non possunt habere genus supremum: igitur. Probatur minor. Si haberent genus supremum hoc vel esset substantia completa vel incompleta? Si primum contra: quod vere non praedicatur de aliquo, non praedicatur generice; substantia completa vere no praedicatur de partibus: igitur nec generice. Si secundum contra: substantia incompleta se habet transcendentaliter: igitur non est genus. Antecedens probatur. quod imbibitur in ultimis differentiis transcendentaliter se habet, sed substantia incompleta imbibitur in ultimis differentiis: igitur. Probatur minor. Substantia incompleta imbibitur in omni incompleto, sed ultimae differentiae partium sunt incompletae: igitur. Simile argumentum fit de corpore viventi, etc. Hoc argumentum non militat contra accidentia, nam non habent partes, sed sunt formae simplices.

Contra partes metaphysicas haec est ratio. Si differentia haberet genus daretur processus in infinitum: igitur non differentia non habet genus. Probatur sequela. Omne genus est contrahibile per differentiam; sed differentia habet genus: igitur hoc est contrahibile per aliam differentiam. Item haec differentiam habet genus: igitur contrahibile per aliam differentiam, etc. Ergo differentia non habet genus, sed reducitur ad latus.

Quaeris 2. An haec praedicatio 'haec forma est forma', 'hoc caput est caput' sit praedicatio speciei de individuo? Dico esse secundum quod et reductive, quia ibi non praedicatur natura, sed aliquod naturae. Unde licet sit praedicatio essentialis est incompleta et sic reductive pertinet ad suum completum. Aliae difficultates solent hic agitari, sed quia conectuntur cum aliis praedicabilibus omittuntur hic

ut alibi tractandae.

⟨Capitulum secundum⟩

Textus capituli secundi Porphyrii

5 | 'ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β Τὸ δὲ εἶδος λέγεται μὲν καὶ ἐπὶ τῇσ ἐκάστου μορφῇς, καθὼ
ο εἴρηται [...]. Λέγεται δὲ εἶδος καὶ τὸ ὑπὸ τὸ ἀποδοθὲν γένος, καθὼ εἰώθαμεν
λέγειν τὸν μὲν, καὶ τὰ ἕτερα.'

BNC 146vb

| 'Caput secundum Species autem dicitur quidem et de uniuscuiusque forma,
qua significatione dici solet praestantissimam formam dignam esse imperio.
Dicitur autem et de eo quod sub assignato genere collocatur, etc.'

BNC 146vc

Summa Textus

| Tres continet partes hoc caput. In prima acceptiones et speciei definitiones
enumerantur. In secunda series praedicamenti constituitur adducto exemplo in
substantia. In tertia definitur individuum. Quoad primam species primo sumitur
pro pulchritudine externa. Unde dicitur: 'praestissima species digna est imperio.'
15 Secundo logice et hoc dupliciter primo pro specie subiicibili quatenus subiicitur
generi quam sic definit: 'species est id quod subiicitur generi et de quo genus hoc
ipso quod est seu in eo quod quid praedicatur.' Secundo pro specie praedicabili,
quam sic definit: 'Species est id quod de pluribus differentibus numero hoc ipso
quod es praedicatur.' In secunda parte docet in unoquoque praedicamento esse
20 et genus supremum (supra quod aliud non est) et speciem infimam (sub qua non
est alia species) et genera intermedia. Haec simul sunt genera et species: genera
si comparentur inferioribus et species si superioribus comparentur. Infertus
intermedia habere duos respectus, scilicet ad superiora et inferiora: extrema vero
unum tantum, sit genus supremum ad inferiore et speciem infimam ad superiora.
25 Addit genera suprema decem esse, species infimas habere determinatum nume-
rum et individua esse infinita. In tertia parte distinguit tres acceptiones individui,
scilicet individuum determinatum ut 'Socrates'; demonstrativum ut 'hic homo'
demonstrato Socrate et circumlocutum seu ex suppositione ut 'SOPHRONICI fi-

BNC 146va

4–6 COMMENTARII COLLEGII CONIMBRICENSIS E SOCIETATE IESU, *In universam dialecticam Aristotelis Stagirita* (Lugduni: sumpt. Iacobi Cardon et Petri Cavellat, 1622), p. 105. 7–9 COMMENTARII COLLEGII CONIMBRICENSIS E SOCIETATE IESU, *In universam dialecticam Aristotelis Stagirita* (Lugduni: sumpt. Iacobi Cardon et Petri Cavellat, 1622), p. 105.

lius', supposito SOCRATES fuisse unicum filium. Individuum commune sic definit: 'Individuum est quod de uno tantum praedicatur.' Item 'est illud quod ex talibus conditionibus constat quarum item aggregatum numquam in alio fit.'

Annotationes circa Litteram Capitis

BNC 147rb | Sicut PORPHYRIUS capitulo praecedenti non posuit omnes acceptiones generis, sed dumtaxat habentes aliquam similitudinem cum genere; ita pariter hic non numerat omnes acceptiones speciei. Species enim aliter sumitur a Rhetoricis, aliter a Grammaticis et aliter a Iurisprudentibus. Etiam species sumitur per pulchritudine similitudinarie, nam sicut pulchritudo provenit ex actuazione materiae, quae ex se est informis, sic species logica provenit ex actuazione generis, quod ex se est potentiale. 5 10

Nec obstat PORPHYRIUS fecisse circulum in his definitionibus tradendo, scilicet genus per speciem, speciemque per genus. Nam talis circulus non est vitiosus, sed potius necessarius in correlativis. Verbi gratia vero relatio terminetur ad absolutum vel ad relativum relinquatur suo loco examinandum. 15

Quaeris primum. Quomodo praedicata intermedia habeant duos respectus extrema vero unum tantum? Ratio dubitandi est: etiam species infima praedicatur de individuis, sed supponitur subiicibilis: igitur dicit duos respectus, scilicet ad genus, quo constituitur subiicibilis et ad individua, quo constituitur praedicabilis: igitur male asserit PORPHYRIUS extrema unum habere tantum respectum. 20

BNC 147rc Respondeo. Intentum PORPHYRII esse praedicata intermedia [[est]] habere respectus praebentes diversas denominationes. Nam genus intermedium | tale dicitur comparatione ad species infimas et iterum dicitur species intermedia comparatione ad genus supremum. Ceterum extrema praedicata licet dicant diversos respectus, non tamen ab eis aliter denominantur. Verbi gratia substantia sive comparetur ad ens, sive ad species semper est genus. Similiter species infima sive comparetur ad suum genus sive ad sua individua semper est species. Unde patet solutio ad rationem dubitandi. 25

Quaeris secundum. Quomodo individuum collocandum sit in arbore praedicamentali? Respondeo. Individuum non poni in recta linea ut partem essentialem coordinationis, sed tantum ut fundamentum cui innituntur omnia illa praedicata. 30

Quaeris tertium. Quomodo differant ille tres acceptiones individuus, scilicet 'SOCRATES', 'hic homo' et 'SOPHRONICI filius'? Dico eandem rem significare; differre tamen quoad modum significandi. Nam 'SOCRATES' cum significat expraesae et determinate; 'hic homo' significat confusse et indeterminate; et denique 'SOPHRONICI filius' eum significat per quamdam circunlocutionem. Nota quod licet PORPHYRIUS hic faciat mentionem de praedicamentis, nos tamen suo loco, scilicet *cum* [?] ARISTOTELE exponamus. Similiter proponam arborem hic, sed infra. Nunc vero de specie logica agamus pro quo. Quaestio septima de natura et proprietatibus secundi praedicabilis, scilicet speciei. 35 40

Quaestio 9: De specie subii subicibili et praedicabili

Genus enim de specie praedicatur prout sic enim est subiicibilis iterum ipsa de individuis praedicatur prout sic est praedicabilis. Ut enim explicemus secundum praedicabile necesse est examinare subiicibilitatem et praedicabilitatem. Unde

5 Articulus 1. An definitiones, etc.

Articulus 1. An definitiones speciei a Porphyrio traditae sint bonae?

Articulus 1. An definitiones speciei a Porphyrio traditae sint bonae?

Sic definitur species prout subiicibilis: 'Species est id quod subiicitur generi et de quo genus in eo quod quid praedicatur.' Praedicabilis sic: 'Species es id
10 quod de pluribus differentibus numero hoc ipso quod est praedicatur.' Sed nota, definitio essentialis speciei subiicibilis claudi illis verbis; species est id quod subiicitur generi vel in quod est genus; et descriptiva in aliis, scilicet et de quo genus hoc ipso quid est praedicatur. Definitio vero speciei praedicabilis non est essentialis, sed descriptiva, manet hoc probatum in definitione generis

15 Sit conclusio: tales definitiones sunt bonae. Ita omnes Auctores sequentes ARISTOTELEM 2 *Topicorum* capitulo 2, libro 4, capitulo 1 et 2. Ita ANGELICUS DOCTOR *Opusculo* 18, tractato 1, capitulo 3. Ex dictis manet probata conclusio: siquidem traduntur per subiectum loco generis, item quae sunt descriptivae traduntur per probationes: igitur sunt bonae. Argumentis enim magis, magisque
20 corroborabitur.

| Obiectio 1. Etiam genus praedicatur de individuo: igitur individuum est species. Respondeo distinguendo antecedens. Genus praedicatur de individuo immediate, nego; mediante, concedo. Contra ergo hic immediate *distinguo* [?] definitioni. Nego consequentia. Hic enim agimus de eo quod tamquam univer-
25 sale seu unum ex quinque praedicabilibus subiicitur. Cumque individuum non subiiciatur ut universale, ideo nequem ut species.

Instabis: genus praedicatur de individuo generico immediate: igitur individuum genericum est species. Respondeo distinguo antecedens. Praedicatur de individuo generico tamquam de universali, nego; tamquam de individuo, concedo. Et distinguo amplius: praedicatur immediate simpliciter, nego; secundum quod, et quo ad explicationem, concedo. In re non datur tale individuum nisi mediante specie. Unde quando duo 'hoc animal' intelligitur aliqua specie mediante singularizatum.

Obiectio 2. Deus praedicatur in quid de tribus personis numero differenti-
35 bus, sed non est species: igitur species, etc. Respondeo negando maiorem. Non praedicatur Deus ut multiplicabilis, nec ut contrahibilis a personis, sed ut natura singularis. Unde natura est universalis, nec personae inferiora numero differen-

BNC 147vb

tia. Sunt tria supposita naturae singularis quare multiplicantur supposita non multiplicata natura.

BNC 148ra Obiectio 3. Entia incompleta praedicantur de numero differentibus: igitur sunt species. Respondeo. Praedicantur de numero differentibus simpliciter et directe, nego; secundum quod et reductive, concedo. Sicut enim entia incompleta directe non ponuntur in | praedicamento, sed reductive; sic non per se, sed reductive sunt genus, species, etc.

Obiectio 4: Sol, Luna, Phoenix et natura angelica sunt species, sed nihilo-minus non habent individua: igitur. Respondeo distinguendo minorem. Non habent individua existentia, concedo; possibilia, nego. Hoc enim sufficit ut sunt praedicabiles. Quod iam si essent impossibilia? Postea resolvamus.

Obiectio 5. Numerus est species quantitatis, in substantiis spiritualibus non datur quantitas: igitur nec numero differentia. Respondeo distinguendo maiorem. Numerus praedicamentalis est species quantitatis, concedo; numerus transcendentalis, nego. Hic enim sufficit ut saltem in accidentibus spiritualibus detur praedicatio de numero differentibus.

Obiectio 6. Etiam differentia praedicatur in quod de differentibus, nego: igitur mala est definitio speciei. Respondeo distinguendo antecedens. Praedicatur in quod quoad rem praedicatam, concedo; quoad modum praedicanti, nego. Differentia enim praedicatur in quale quid, species vero in quid.

Obiectio 7. Unum correlativum non potest definiri per aliud correlativum, sed genus et species *differri* [?] sunt correlativa: igitur non potest species per genus definiri. Respondeo distinguendo maiorem. Unum correlativum per aliud tamquam per partem essentialem non potest definiri, concedo; tamquam per quod extrinsecum et connotatum, nego. Sic enim potius requiritur unum correlativum ad definitionem alterius.

BNC 148rb Obiectio 8. Genus definitur in ordine ad speciem: igitur si species definiretur per genus daretur circulus. Respondeo primum ut in numero 748. Respondeo secundum si unum correlativum ingrederetur definitionem. | et pars essentialis, talis circulus implicaret, et non implicat quia solum connotatur. Articulo 2.

Articulus 2. Utrum species constituatur in esse talis per subiicibilitatem vel praedicabilitatem

Duos respectus cognoscimus in universali, scilicet esse in multis et praedicari de multis. Primus est essentialis, scilicet universalitas; secundus es propria passio, scilicet praedicabilitas. His correspondent alii duo respectus in subiicibili. Primus dicitur subiicibilitas in qua et secundus subiicibilitas de qua. Primus respectus pertinet ad essentiam subiicibilis et secundus est passio. Unde si species infima est subiicibilis et praedicabilis debet habere quatuor relationes; dicas ut subiicibilis et duas ut praedicabilis. Ut subiicibilis habet subiicibilitatem in qua quatenus est id in quo est genus; et subiicibilitatem de qua quatenus est id de quod genus

praedicatur. Similiter ut praedicabilis habet universalitatem quatenus est apta esse in pluribus et praedicabilitatem quatenus est apta praedicari de pluribus.

Unde sicut praedicabilitas est propria passio universalis, ita subiicibilitas de qua est proximo subiicibilitatis in qua. Non quaerimus an praedicabilitas sit passio univesalis? An subiicibilitas de qua sequatur necessario ad subiicibilitatem in qua? Quaerimus igitur an utraque subiicibilitas competat naturae ut universali ut sit subiicibilis quia universalis vel an hae relationes se habeant disparate?

| Prima sententia asserit subiicibilitatem esse essentiam specie ideoque oriri ut proprietates universalitatem et praedicabilitatem. Ita CAIETANUS et alii Secunda sententia est FRANCISCI TOLETI quaestione 1 asserit specie esse universale et qua est subiicibilis et qua est praedicabilis.

BNC 148va

Sit prima conclusio: species formaliter quatenus subiicibilis non est universalis. Est communis inter Thomistas et expresse IOANNES A SANCTO THOMA *conclusionem* 1; *Illustrissimus* [?] RUBIUS capitulo 3, *De specie*, quaestione 2, numero 9 et COMPLUTENSIS hic eam docent.

Probatur ratione. Constitutivum speciei ut praedicabilis est universalitas: igitur constitutivum speciei ut subiicibilis non est universalitas. Probatur antecedens. Si constitutivum speciei praedicabilis est universalitas: igitur tale constitutivum non stat in subiicibilitate. Patet consequentia. Universalitas in communi non consistit in subiicibilitate: igitur universalitas in particulari, scilicet secundi praedicabilis non consistit in subiicibilitate. Patet consequentia. Implicat quod relatio in communi tendat in aliquam terminum et relatio particularis quae est eius species tendat in oppositum. Sed relatio universalis in communi tendit in inferiora: igitur implicat quod relatio speciei, quae eius species tendat in superius, scilicet in terminum oppositum. Ergo species ut *prima* [?] universalis debet respicere inferiora, sed ut subiicibilis non respicit inferiora: igitur ut subiicibilis non est universalis.

Sit secunda conclusio: subiicibilitas et praedicabilitas sunt diversae relationes ac proinde una non oritur ex alia. Est communis inter Thomistas. Eam tenet *Illustrissimus* [?] RUBIUS, COMPLUTENSES et alii ab ipsis citati lici supra relatio.

| Probatur ratione. Subiicibilitas et praedicabilitas adveniunt naturae comparatae ad diversos terminos. Sed comapraciones quibus sic denominatur non dependent ad invicem, nec ex sese oriuntur: igitur *nec* [?] rationes sit subiicibilitas et praedicabilitas inter se. Probatur minor. Eo quod intellectus comparet naturam ad genus non comparat ad individua: igitur tales comparationes non dependent ad invicem.

BNC 148vb

Obiectio 1. Omne inferius participat rationem sui superioris, sed species subiicibilis est inferior universale: igitur participat universalitatem. Respondeo concedendo totum. Nam species, quae est secundum praedicabile est universalis. Contra. Sed inquantum suiicibilis est universalis: igitur. Probatur minor. In tantum species participat universalitatem inquantum respicit genus, sed in-

quantum respicit genus subiicitur generi: igitur inquantum subiicitur generi est universalis.

Respondeo negando minorem. Ad probationem nego maiorem. Potius valet econtra, In tantum respicit genus, inquantum participat. Prius enim est secundum nostrum modum intelligendi, quod homo sit animal, quam quod respici animal ut genus. Siquidem ex eo quod sit animal sumit fundamentum ut eum consideret respicientem animal ut illi subiectum. Similiter igitur prius consideramus universalitatem in specie, deinde concipimus eam ut subiectam generi.

Obiectio 2. Species non constituitur in ratione secundi praedicabilis per respectum ad sua inferiora, sed per respectum ad suum superius: igitur ut subiicibilis est universalis. Probatur antecedens. Tota ratio speciei secundi praedicabilis est esse correlativum generis, sed hanc rationem non habet prout respicit inferiora: igitur. Respondeo negando antecedens. Ad cuius probationem distinguo maiorem. Tota ratio speciei ut subiicibilis | est esse correlativum generis, concedo; ut praedicabilis et universalis, nego. Patet solutio.

Obiectio 3. Ab hac et illa specie subiicibili potest abstrahi ratio ut sic, sed haec ratio potest praedicari de illis: igitur prout subiicibilis erit praedicabilis. Respondeo concedendo maiorem et distinguendo minorem. Haec ratio sic abstracta prout praedicari remote, concedo; proxime, nego. Contra igitur saltem dum comparatur erit praedicabilis formaliter. Distinguo retinendo subiicibilitatem formaliter, nego; retinendo materialiter, concedo. Tunc enim compararetur ad illas species ut praedicabilis.

Obiectio 4. Species subalterna est subiicibilis et non praedicabilis: igitur tota essentia speciei est subiicibilitas. Respondeo distinguendo antecedens. Et non praedicabilis quatenus genus, nego; quatenus species, concedo. Et distinguo consequens. Tota essentia speciei subiicibilis est subiicibilitas, concedo; speciei praedicabilis, nego. Species enim subalterna non est universalis qua species, sed qua genus, qua species habet subalternationem. Unde secundum diversas rationes habet esse universalem, scilicet ut genus; et esse subiicibilem ut species. Ceterum species infima est universalis non qua genus, sed qua species et sic prius est in ea esse universalem quam subiicibilem.

Obiectio 5. Id quod immediate subiicitur generi est universale, sed species qua subiicibilis immediate subiicitur generi: igitur prout subiicibilis est universalis. Respondeo distinguendo maiorem. Id quod immediate subiicitur generi est universale materialiter, concedo; formaliter, nego. Vel aliter est universale specificative, concedo; reduplicative, nego. Vel aliter est universale secundo intentionaliter, concedo; tertio intentionaliter, nego. Igitur species verbi gratia est universalis secundo intentionaliter. | Deinde tertio intentionaliter [[igitur]] universaliter est genus ad ipsam. Tunc enim solum constituitur in esse subiicibilis, non in esse universalis. Sic intelligitur hic materialiter, hic specificative. Hac solutione innumera argumenta facibi negotio fracidi solventur.

Obiectio 6. Primus intelligitur natura contrahens genus, quam contrahibilis, sed qua contrahens est subiicibilis: igitur qua subiicibilis supponitur prius.

Respondeo distinguendo maiorem. Prius intelligitur natura contrahens genus per constitutionem ex genere et differentia, quam contrahibilis, concedo; per subiicibilitatem, nego. Vel loquimur de specie prima intentionaliter vel secunda intentionaliter. Si prima, dico prius homo constituitur animali et rationali, quam
5 subiiciatur, quam quod subiiciatur. Siquidem primum pertinet ei secundum se et secundum per accidens operatione intellectus. Si secunda, dico prius constituitur species universalitati et specieitate, quam subiiciatur, quam quod subiiciatur. Siquidem primum pertinet ei secundi intentionaliter et secundum per accidens tertii intentionaliter.

10 Obiectio 7. Correlativa sunt sub eodem genere, se genus qua correlativum est universali: igitur species qua correlativum, scilicet qua subiicibilis, est universalis. Respondeo DISTINGUENDO maiorem. sunt sub eodem genere remoto, concedo; sub eodem genere proximo, nego. Tam praedicabilitas quam subiicibilitas sunt relationes rationis et in hoc conveniunt. At distinguuntur, quia praedicabilitas sua
15 speciali ratione constituit superius et subiicibilitas sua speciali ratione constituit inferius.

Quaeris 1. Quomodo species dicatur de subiicibili et praedicabili? Respondeo. Pure aequivoce. Probatur. Quae conveniunt nomine et | non re tantum conveniunt
20 aequivoce. Sed species subiicibilis et praedicabilis praecise ratione speciei solum conveniunt nomine et non re significata: igitur tantum conveniunt aequivoce.

BNC 149va

Quaeris 2. An praedicabilitas sint nobilior subiicibilitate vel econtra? Respondeo. Praedicabilitatem nobiliorem esse. Probatur. Praedicatum nobilius est subiecto: igitur praedicabilitas nobilior est subiicibilitate. Antecedens constat. Perfectior et nobilior est forma materia; sed praedicatum est forma et subiectum
25 materia: igitur nobilius est praedicatum subiecto. Illa consequentia probatur. Potentia accipit speciem et perfectionem ab actu, sed praedicabilitas est potentia respectu praedicati: igitur si praedicatum est nobilius subiecto, praedicabilitas nobilior est subiicibilitate.

Obiectio. Relationes capiunt specificationem et perfectionem a terminis, sed
30 subiicibilitas habet perfectionem terminum termino praedicabilitatis: igitur subiecti perfectior est subiecti. Probatur minor. Perfectius est genus individuis, sed terminus subiecti est genus et terminus praedicabilitatis est individua: igitur.

Respondeo negando minorem. Ad cuius probationem nego maiorem. Cum enim genus sit potentiale individuaeque includant speciei perfectionem, imperfectius est individuis. Nihilominus demus genus nobilius esse individuis. tunc
35 distinguo maiorem. Relationes capiunt perfectionem a terminis ut respecti, concedo; absolute, nego. Non tam a termino quam a modo suspiciendi eum relatio perficionatur. Cum enim perfectior sit respicere ut forma et praedicatum, quam ut terminus et subiectum; et species ut praedicabilis respiciat ut forma et praedicatum; et ut subiicibilis respiciat ut subiectum et terminus. Adhuc posito termino
40 nobiliori speciei | subiicibilis remanet praedicabilitas nobilior subiicibilitate. Sic RUBIUS loco citato.

BNC 149va

Articulus 3. Utrum possit dari species subiicibilis, quae non sit praedicabilis?

Haec quaestio existatur in specie non habente nisi unum tantum individuum, sed adhuc datur differentia inter naturas habentes unum tantum. Nam quaedam natura est quae de facto non habet plura individua potest tamen habere de possibili ut Sol, Luna, etc., quae habent materiam divisibilem et non naturaliter. Alia natura est quae nec de facto, nec de possibili potest habere multiplicationem individua ex parte divisionis materiae. Siquidem caret omni materia, ut natura angelica. Demum animalia est natura quae nec de facto, nec de possibili habet plura individua. Imo nec potest concipi cum aliqua potentialitate ad individuationem et ut contrahi>bilis per singularitatem. Siquidem est actus purus. Unde non potest esse universalis, licet possit concipi ipsa natura non explicata singularitate, haec natura est divina.

Non procedit difficultas de prima natura, nam certum est esse universale. Nec procedit de tertia cum saepe dixerim non esse. Procedit tantum de natura angelica. Quo igitur non est, an *sint* [?] potentiales necne plures Angeli solum nego distincti? Hoc enim pertinet ad theologiam 1 parte, questione 5. Nam si sunt potentiales no datur difficultas, dicendum erit quod de natura solis. Dato enim, quod talia individua sunt impossibilia, haec natura est universalis et praedicabilis?

BNC 150ra Pro quo. Notato 1. Habere plura individua bifariam intelligi, scilicet positive vel | per non repugnantiam saltem ex parte alicuius principii. Quando datur in re positivum fundamentum ut sit praedicatio de multis, scilicet quia in re datur multiplicatio de multis, tunc datur praedicari de multis positive. Quando autem in multis non invenitur tale fundamentum, sed in uno tantum, tunc datur praedicari per non repugnantiam. Quomodo hoc fit? Dico, quia talis natura ita se habet ad illud unum individuum ut possit ab illo abstrahi sicut si abstraheretur a pluribus, scilicet manens indifferens et cum potentia ad illam individuationem. Quare vi talis abstractionis natura no habet repugnantiam ad plura individua, licet illam habeat vi carentiam materialem.

Notato 2. Quod licet in natura angelica non concipiatur respectus positive ad plura individua, nec detur unitas abstracta a pluribus individuis, potest tamen concipi natura ut indifferens et potens ad unum individuum taliter, quod ex se sufficeret ad plura si in re ponerentur. Quare talis natura ex se est pluribus communicabilis, licet non possint exerceri defectu eorum quibus facienda est communicatio.

Notato 3. Quod licet ratio specifica et ratio individualis sit intrinseca. MICHAELLE verbi gratia hoc no obiecte, quam eadem simplicem entitatem uno conceptu concipiamus ut constituit MICHAELEM in specie et habet rationem differentiae essentialis et alio conceptu ut individuat et habet rationem differentiae numeri-

cae constituentis eum in esse individui et singularis. Ex quo sequitur, nos posse praescindere unum ab alio et abstrahere naturam specificam MICHAELIS ab eius differentia individuali. Nam licet eadem entitas realis sit differentia specifica et | individualis munera tamen sunt diversa. Cum singularitas non sit de essentia alicuius creaturae.

BNC 150rb

Partem negativam defendunt MOLINA 1 parte, questione 50, articulo 4; SUAREZ *Disputatione 5 Metaphysicae* sectione 2, numero 18; PEREZ certamine 3; RUBIUS questione 4; HURTADO disputatione 5, sectione 3; CABERO tractato 3, disputatione 3 dubia 3; RAPHAEL DE AVERSA questione 8, sectione 4 et alii extra scholam Doctoris THOMAE. Affirmativam partem tenent omnes ANGELICO PRAECEPTOR discipulos, quos citat GALLEGU *controversia* 15, qui addit non esse censendum Thomistam qui oppositum senserit.

Sit nostra conclusio: natura angelica inadaequate concepta est universalis et praedicabilis. Ita ANGELICO DOCTOR [?] in questione *De spiritualibus creatura* articulo 8, ad 4 et *Opusculo 42* capitulo 5 et 1 parte, quaestione 13, articulo 9 et *De ente et essentia* capitulo 5; quae sequuntur omnes Thomistae.

Probatur ratione: datur individuum naturae angelicae positum in praedicamento, sed non immediate sub genere: igitur sub specie athoma. Maior est certa cum sit substantia. Minor probatur. Quod immediate subiicitur generi est universale, ex eius definitione patet. Sed individuum non est universale: igitur non ponitur immediate sub genere. Non restat alius modus ponendi nisi media specie. Tunc sic: species athoma sub qua immediate ponitur tale individuum est superior illo: igitur universalis et praedicabilis. Probatur antecedens. Talis species non praedicatur tamquam aequalis de individuo: igitur est praedicatio superioris de inferiori. Probatur antecedens. Quando individuum indentice de individuo praedicatur, non est praedicatio speciei de individuo; sed praedicata specie angelica ut aequali et non ut superiori est praedicatio individui de individuo: igitur non est praedicatio speciei.

| Confirmatur: natura una apta ad essendum in pluribus est universalis, sed talis natura inadaequate concepta est apta, aptitudine quae de se est sufficiens ad plura individua, ut [?] de facto non exerceatur multiplicatio, defectu conditionis requisitae, scilicet divisionis ex parte materiae: igitur talis natura est universalis.

BNC 150va

Confirmatur amplius: natura indifferens ad plura individua vel positive vel per non repugnantiam est universalis, sed talis natura abstracta a suo individuo est indifferens per non repugnantiam: igitur est universalis. Probatur minor. Natura sic abstracta non includit actu illam individuationem, nec pluralitatem: igitur ex vi illius conceptus non excludit unam nec plures individuationes: igitur tendit in plura saltem per non repugnantiam.

Roboratur: In tantum natura angelica non esset universalis in quantum naturae angelicae repugnarent individua, sed talia individua non repugnant naturae inadaequate conceptae: igitur natura inadaequate concepta est universalis. Probatur

minor. Talia individua repugnant naturae ut incommunicabili, sed inadaequate concepta non est incommunicabilis: igitur talia individua non repugnant naturae inadaequate conceptae. Maior constat. Repugnant naturae quia est individua, est individua propter irreceptibilitatem materiae, sed natura ut natura non dicit irreceptibilitatem: igitur nec incommunicabilitatem. Probatur minor. Natura inadaequate concepta est natura sub conceptu species, sed natura sub conceptu speciei non dicit modum individuaalem: igitur natura inadaequate concepta non dicit irreceptibilitatem.

BNC 150vb Probatur denique summatim. Natura specifica MICHAELIS secundum se potest esse in multis | individuis: igitur est universalis et praedicabilis. Antecedens est ANGELICI PRAECEPTORIS loco citato dicentis: ‘natura huius Angeli non prohibetur esse in multis ex eo quod pertinet ad rationem speciei, sed ex eo quod pertinet ad rationem individui.’ Thomas Aquinas, *Quaestio disputata de spiritualibus creaturis*, ed. Roberto Busa, p.??? Intellige nostram sententiam clarissima exemplo scilicet [?] Illustrissimus IOANNES CARAMUEL noto colorem esse visibilem a multis: quod si unum tantum visivum existeret in rerum natura et omnia alia visiva repugnarent? Color enim ille quantum esset ex se posset a pluribus vieri quod autem haec potentia non reduceretur ad actum proveniret non ab ipso colorem, sed a visivorum pluralitate repugnante. Nam sicut non est in culpa color, quod expositus non videatur de facto a pluribus cum unus solus aspicit. Sic similiter non esset in culpa, ne a pluribus videri posset si unus tantum haberet potentiam visivam, quae aliis non posset nec divinitus communicari.

Obiectio 1. Non datur universale sine praedicatione de multis, sed natura angelica habet repugnantiam ut praedicetur de pluribus: igitur non est universalis. Respondeo distinguendo maiorem. Non datur universale sine praedicatione de multis vel positive vel per non repugnantiam, concedo; positive praecise, nego. Et distinguo minorem. Natura angelica habet repugnantiam ut praedicetur de pluribus adaequate concepta, concedo; inadaequate concepta, nego. Solutio patet ex dictis.

Contra cui praedicatio repugnat praedicabilitas repugnat, sed naturae angelicae ab intrinseco repugnat praedicatio de multis: igitur et praedicabilitas. Respondeo distinguendo maiorem. Cui praedicatio repugnat ab intrinseco et praedicabilitas repugnat, concedo; cui praedicatio repugnat ab extrinseco modo vel impedimento, nego. Et distinguo minorem. Naturae angelicae adaequate sumptae ab | intrinseco repugnat praedicatio de multis, concedo; naturae angelicae inadaequate conceptae, nego. Cum enim adaequate concepta dicat modum sic non potest praedicari, at inadaequate est sine illo modo, est qui potens ad ipsum, sic enim est universalis non positive, sed per non repugnantiam.

Sicut enim aliquid in re absolute et simplice non possint poni, cum tamen respectu alicuius principii non repugnat, sub conceptu illius principii potest poni per non repugnantiam. Substantia enim in re non ponitur sine aliquo accidenti et tamen non implicat sine accidentibus intelligi. Similiter natura angelica in re ut

individuata non potest multiplicari, at vi naturae ut non induit individuationem non repugnat se habere ad plura.

Obiectio 2. Fundamentum unitatis formalis et universalis es convenientia individuorum, sed in natura angelica non datur convenientia individuorum cum sint impossibilia: igitur nec fundamentum: igitur non datur. Respondeo distinguendo maiorem. Fundamentum unitatis formalis et universalis est convenientia individuorum in naturis compositis, concedo; in naturis simplicibus, nego. Contra: igitur talis unitas est sine fundamento. Nego consequentiam. In naturis enim simplicibus unitas formalis sumitur ab unitate naturae conceptae sine individuatione et cum indifferentia, quae *deesse* [?] non repugnat communicabilitas quando concipitur ad instar rei corporalitate

Obiectio 3. Individua MICHAELIS sunt impossibilia: igitur si natura constituitur universalis per ordinem ad illa tantum est chimerice. Respondeo distinguendo maiorem. Individua MICHAELIS sunt impossibilia vi conceptus naturae, nego; vi irreceptibilitatis, concedo. Contra: igitur | ex vi naturae sunt possibilia. Distinguo consequens. Ex vi naturae sunt possibilia absolute et in re, nego; sunt possibilia per non repugnantiam, concedo. Ut autem aliquid in re sit possibile requiritur quod attentis omnibus concurrentibus sit possibile. Cumque in re obstat irreceptibilitas, talia individua absolute et in re sunt impossibilia. Ceterum ut non sit impossibile non repugnant sufficit quod vi naturae non sint impossibilia.

BNC 151rb

Obiectio 4. Natura angelica non potest abstrahi a sua individuatione: igitur non est universalis. Antecedens probatur. Non potest abstrahi ab eo quod essenziale est, sed irreceptibilitas in materia essentialiter convenit Angelo: igitur non potest abstrahi ab illo modo individuationis, qui est per irreceptibilitatem in materia.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem concedo maiorem et distinguo minorem. Irreceptio in materia radicaliter essentialiter convenit Angelo, concedo; irreceptio designata, nego. Natura angelica essentialiter est irreceptibilis in materia et carens illa, unde ab ista carentia non potest praescindi. At ista carentia et irreceptibilitas non est ipsa individuatio Angeli, sed radix illius. Individuatio Angeli non solum dicit principium incomunicabilitatis, sed etiam designationem et determinationem certam individui, quae dicit ordinem ad praedicata extrinseca, scilicet ad subexistentia et accidentia.

Personalitas Angeli potest separari a natura, ut si natura angelica assumeretur a Deo. Nam personalitas singularitatis est terminus. Quare singularitas et individuat Angeli ordinatur ad principia extrinseca, nec pertinet ad constitutionem essentialem Angeli. Ut hoc intelligas, nego | toto. In rebus corporeis materia habet duplicem considerationem, scilicet quatenus componit et constituit ipsam naturam et quatenus est radix individuationis, secundum se remote, ut signata quantitate proxime. Quando enim consideratur natura in communi, consideratur ratio materiae ut constituens, non tamen ut principium individuationis.

BNC 151va

Similiter carentia materiae seu irreceptibilitas in ea dupliciter consideratur in spiritualibus, scilicet quatenus constituit ipsam formam simplicem et spiritualement et quatenus pertinet ad modum individuationis reddendo naturam incommu-

nicabilem et immultiplicabilem. Quatenus enim haec irreceptio ut requiritur ad constitutionem est ipsa ratio simplicis formae et prout sic non fundat repugnantiam multiplicationis. At quando ipsa irreceptio fundat subexistentiam et singularitatem completam et probet incommunicabilitatem, tunc praebet individuationem et repugnat multiplicari.

5

Ceterum quando abstrahitur natura specifica Angeli ab eius individuatione non abstrahitur id quod est essenziale quantum ad constitutionem quidditatis, sed abstrahitur id quod pertinet ad modum individuationis. Unde hic modus originatur in ipsa natura specifica; at formaliter in ea non consistit. Siquidem in designatione a principiis extrinsecis.

10

Obiectio 5. Si natura angelica inadaequate conceptu esset universalis, etiam Petrus inadaequate conceptus esset universalis. Siquidem prout sic solum dicit conceptum naturae et individuationem, sed hoc non est dicendum: igitur nec illud. Respondeo negando paritatem. Ratio est quia Petrus non solum radicaliter, sed etiam formaliter explica individuationem, quare nec inadaequate potest concipi sine differentia numerica, nisi destructo conceptu 'Petri' et | accepto conceptu naturae. At natura angelica non explicat formaliter ipsam individuationem, etiam si eius radicem includat.

15

BNC 151vb

Obiectio 6. Etiam natura divina prout a nobis concipitur sine individuatione esset universalis, sed hoc non: igitur licet natura angelica concipiatur sine individuatione, non est universalis. Respondeo negando paritatem. Ratio est quia licet natura divina possit concipi sine singularitate, non tamen ut contrahibilis per differentias, cum sit actus purus et non in potentia: igitur nec ut universalis.

20

Dubitas quod discrimen interveniat inter naturam divinam et angelica? Dico: quod etsi Deus possit concipi sine singularitate et consequenter ut communis ex modo significandi. Tamen natura sic concepta non manet cum indifferentia et potentia ad talem individuationem, nam semper est actus purus. Unde solum uno titulo est communis, scilicet ratione nostri conceptus, non vero ratione indifferentiae et potentialitatis ex parte naturae.

25

Triplici titulo natura composita est universalis, scilicet ratione conceptus abstrahendo a singularibus; ex indifferentia naturae secundum se; et ex parte individuo naturam, ad quae terminatur relatio universalis. Natura enim angelica duplici titulo est universalis, scilicet ex modo concipiendi et ex indifferentia secundum se. At defectu multorum individuorum exerceri non potest haec communicabilitas, quare est universale sine exercitio.

35

Ut autem natura divina concipiatur ut communis sufficit quod concipiatur sine singularitate ex parte modi concipiendi. Ut autem foret universalis deberet concipi ut contrahibilis et determinabilis, ut magis et minus determinata. Totum hoc dicit potentialitatem impossibilem cum actu purissimo.

BNC 152ra

| Obiectio 7. *Esto [?]* concipiamus Angelos ad instar rei corporem, non tamen eis tribuimus proprietates rei corporem, cum potius eas ab eis removeamus. Sed multiplicatio numerica convenit corporibus et repugnat spiritibus: igitur non possumus tribuere eis individuationem.

40

Responde distinguendo maiorem. Non tamen eis attribuimus proprietates rei corporem per modum attributionis et iudicii, concedo; per modum simplicis repraesentationis, nego. Sicut enim natura angelica eo quod sit materiae expers sit intelligibilis actu et secundum praedicata specifica et secundum praedicata individualia, quia tamen nos eam cognoscimus per species corporum. Ideo natura angelica non cognoscitur a nobis secundum quod in se est intelligibilis et secundum principia individualia eius, sed secundum nostrum modum intelligendi, quae attingit rationem specificam praescissam ab individuali. Unde diverso modo cognoscimus de facto Angelo et intentiones aliter tribuuntur eis, ac si perciperemus secundum quod in se sunt vel intellectu angelico. Unde ex eo quod abstrahamus naturam ab individuatione sequitur universalitas; nam cognoscitur tunc inadaequate natura.

Obiectio 8. Natura angelica non solum concepta instar rei corporeae est in praedicamento, sed etiam ut est in se, sed quatenus eam praedicamento est inadaequate universalis: igitur etiam ut est in se est universalis. Respondeo distinguendo maiorem. Quoad secundam partem, sed etiam ut est in se quantum ad coordinationem graduum superiorum et inferiorum, concedo; quantum ad conditionem ponendi, scilicet quantum ad universalitatem et praedicabilitatem, nego. Cum enim natura angelica sit quod creatum et quidditas composita genere et differentia est posita in praedicamento. At quod sit universalis et praedicabilis provenit a cognitione eam attingente inadaequate et ad instar rei corporeae posito tamen fundamento in ipsa natura.

BNC 152rb

Obiectio 9. Ut natura corporea sit universalis debet abstrahere a principio individuationis, sed ipsa natura angelica est radix et principium individuationis ratione irreceptibilitatis: igitur neque inadaequate potest esse universalis. Respondeo distinguendo maiorem. Ut natura corporea sit universalis debet abstrahere a principio proximo individuationis, scilicet a materia signata, concedo; debet abstrahere a principio remoto, scilicet a materia, nego. Et distingo maiorem. Ipsa natura angelica est principium individuationem ratione irreceptibilitatis constituentis formam simplicem remote et proxime ratione irreceptibilitatis signatae, concedo; aliter, nego.

Igitur in natura angelica carentia materiae et irreceptibilitas in ea ut conducit ad ratione spiritus et formae simplicis non est principium proximum, sed remotum. Ut fundat subsistentiam et ordinem ad principia extrinseca designantia ipsam naturam in singulari, sic est principium proximum et ab ista abstrahit natura angelica ut universalis concepta.

Obiectio 10. Quando quod convenit alicui per se eius oppositum nec per accidens potest eidem convenire, sed naturae angelicae ratione sui convenit immultiplicabilitas: igitur multiplicabilitas nec per accidens, scilicet inadaequate potest convenire. Respondeo distinguendo consequens. Multiplicabilitas positiva nec per accidens potest convenire, concedo; multiplicabilitas non repugnanter neque per accidens potest convenire, nego. Aliud est non convenire, aliud non repugnare ex aliquo capite. Multiplicatio enim nullo modo positive et simpliciter

BNC 152va convenit naturae angelicae. At non repugnat illi ex vi | naturae indifferenter conceptae, quare ut sic potest esse universalis et praedicabilis non positive, sed per non repugnantiam.

Obiectio 11. Universali logicum est tale per comparisonem ad individua, sed natura angelica nequit comparari ad individua: igitur esto sit universalis metaphysice non tamen logice. Respondeo distinguendo minorem. Natura angelica nequit attingere unum positive et plura non repugnant, nego; nequit attingere plura positive et simpliciter, concedo. Attingere unum actu et plura non repugnant sufficit ut detur universale logicum.

Obiectio 12. Eo modo quo *naturae* [?] angelicae repugnat materia, eo modo repugnat multiplicabilitas, sed etiam inadaequate conceptae repugnat materia, cum sit spiritus: igitur. Respondeo distinguendo maiorem. Eo modo quo repugnat materia signata, concedo; materia absoluta, nego. Nam natura humana etiam prout universalis dicit materiam et nihilominus est multiplicabilis: igitur ex opposito in natura angelica. Qua caret materia absolute constituitur spiritus, qua caret materia signata redditur individua.

Articulus 4. An genus possit conservari in unica specie et species in unico individuo?

Primo sciendum est discrimen inter naturam genericam et specificam. Natura enim generica cum sit divisibilis per differentias formales in se est quod imperfectum et incompletum et informe intra latitudinem perfectionis essentialis in qua perficitur et completur per tales differentias. At natura specifica cum in se sit quid perfectum, completum et actuale intra latitudinem perfectionis essentialis, in hac nullo modo perficitur per differentias numericas, sed solum | dividitur et multiplicatur, quae potius est imperfectio.

Sciendum est secundo natura tam genericam quam specificam dupliciter considerari. Primo physice seu materialiter, scilicet secundum realem entitatem quam dicunt praedicata essentialia actu inclusa, in quo sensu certum est genus in una specie et speciem in uno individuo conservari. Siquidem solo Petro existente vere existit entitas realis.

Secundo metaphysice et formaliter, scilicet quatenus sunt conceptus quidam praecisi et gradus inter se diversi ex quibus genus est quodam totum potentiale et perfectibilem per differentias vero divisibile; species vero est totum actuale et perfectum ultimoque constitutum in essentia et divisibile solum per differentias numericas. In hoc igitur sensu procedit difficultas an, scilicet solo existente Petro daretur vere species, et solo existente homine daretur genus? His positis.

Prima sententia docet posse genus conservari in unica specie et speciem in unico individuo. Ita SCOTUS et alii citati a COMPLUTENSIS. Secunda huic ex regione opposita negat genus in unica specie et speciem in uno individuo. Ita OÑA quae sequuntur aliqui moderni.

Sit nostra conclusio. Genus nequit conservari unica in specie, bene tamen species in unico individuo. Sic NOSTRO REVERENDISSIMO 1 *Posteriorum* lectione 12 et in 1, distinctione 19, questione 4, articulo 2, quem sequuntur eius discipuli citati a COMPLUTENSIS eam tenet ARISTOTELES 4 *Topicorum* capitulo 3 et 3
5 *Metaphysicae*, texto 10. Item IOANNES A SANCTO THOMA hic.

Probatur prima pars 1. Integra perfectio potentiae sumitur ab eius actu adaequato, sed genus est potentia metaphysica respiciens ut adaequatum actum omnes differentias | contrahentes: igitur non habet talem perfectionem usque-
10 dum sit actuata et contracta per tales differentias. Confirmatur. Sic se habet genus respectu differentiarum sicut materia prima respectu formarum in corruptibilibus, sed materia non habet omnem perfectionem omnem sub una forma, aliter non appeteret alias: igitur nec genus habet omnem suam perfectionem sub una differentia.

BNC 153ra

Probatur 2. In rerum natura nullum datur genus quod non habeat pluras species, danturque plures species habentes tantum unum individuum: igitur ideo
15 quia genus petit plures species ut perficiatur, non tamen species plura individua. Probat consequenti. Aliter natura superflueret in multitudine illarum specierum vel deficeret in singularitate individuorum, sed utrumque est alienum ab ingenio naturae: igitur.

Probatur secunda pars. Natura specifica intra latitudinem perfectionis essentialis non habet rationem *potentiae* [?], sed potius est totum actuale perfectum et ultimo constitutum: igitur non respicit individua ut actus essentialis: igitur ut
20 natura specifica intellegatur cum omnimoda perfectione essentialis non requiruntur multa individua. Confirmatur: et si natura specifica comparetur materiae esset rerum incorruptibilium, quae sub sua forma intelligitur esse perfecta, nec
25 habet appetitum ad alias: igitur sicut materia incorruptibilium sub una forma est perfecta, sic natura specifica in unico individuo.

Obiectio 1. Potentialitas materiae optime salvatur sub una forma: igitur etiam genus sub unica differentia contractum. Respondeo distinguendo antecedens.
30 Potentialitas physica, concedo; potentialitas metaphysica, nego. Sicut enim tota entitas huius potentialitatis physice et materialiter inveniatur sub qualibet forma, non tamen perfecte et ultimo acuatur metaphysice. Similiter de genere.

| Obiectio 2. Si genus non saluatur in unica specie: igitur neque in duabus cum semper sit totum potentiale. Respondeo distinguendo consequens. Nequi in
35 duabus quoad sufficientum, nego; quoad omnem suam potentialitatem, concedo. Tot exigit species genus quot differentias divisivas sive hae sint finitae sive infinitae. At ut intelligatur genus ut totum potentiale sufficiunt duae differentiae ad minus, una positiva et alia negativa, ut proponitur in arbore PORPHYRII.

BNC 153rb

Instabis: bene potest materia satiari una forma incorruptibili: igitur et genus.
40 Respondeo. Potest satiari quoad potentialitatem contrarietatis et extensionis, nego; quoad potentialitatem actuationis et informationis, concedo. Et hoc est loquendo de materia, quae est capax unius formae incorruptibilis. Nam de materia,

quae capax plurium formarum corruptibilium dixi numero 727.

Obiectio 3. Ex dictis sequeretur Deum nec de potentia absoluta posse conservare genus in una species, sed hoc est inconueniens: igitur. Respondeo. Si loquamur metaphysice certum est *omni* [?] posse. Siquidem sequeretur talem differentia esse actum adaequatum et esse non adaequatum, quod Deus nequit facere

Obiectio 4. Post mundi finem manet homo, sed talis potest definiri: igitur constabit genere et differentia. Respondeo distinguendo consequens. Constabit genere et parte, concedo; ut toto potenciali, nego. Tunc enim daretur gradus potentialis, potentialitate partis respectu differentiae; non vero potentialite totius respectu partium subiectarum.

Instabis: si unum tantum animal esset possibile, scilicet homo, haec praedicatio esset formalis: ‘homo est animal’. Sed non est spicei aut differentiae: igitur generis. Respondeo. Talem | praedicationem non esse formalem, sed identicam ut constat.

Obiectio 5: si una tantum esset species in illa potest accipi gradus potentialis et indeterminatur et gradus actualis et determinatur: igitur et genus. Antecedens probat: talis species esset in praedicamento: igitur habet gradum superiorem et inferiorem: igitur habet determinatur et determinabile cum illa praedicata non sint aequalis actualitatis et determinationis.

Respondeo concedendo antecedens et negando consequentiam. Et distinguo consequens probationis. Habet gradum superiorem superioritate ad unum, concedo; superioritate ad multa, nego. Et distinguo ultimam consequentiam. Illa praedicata non sunt aequalia in actualitate, concedo; in extensione, nego. Universalitas enim generica petit extensionem ad multa, qua est totum potentiale.

Obiectio 6. Sicut genus est in potentia ad plures formas essentielles, ita species ad plures differentias numericas, sed ideo genus non salvatur in una specie: igitur nec species in uno individuo. Respondeo negando paritatem. Disparitas stat in differentia generis a specie iam assignata. Deinde posita specie in uno individuo est communicabilis saltem non repugnant. At posito genere in una specie non est communicabile aliis speciebus impossibilibus. Ceterum licet omnes differentiae individuales non essent in illo individuo, esset tam tota essentia speciei.

Ut hoc melius intelligas scito. Iam dixi genus se habere ut materiam et speciem sicut formam ad materialem divisionem. Materia est communicabilis, communicabilis est etiam forma, sed diverso pacto. *Materia* [?] est communicabilis passive (ut intelligar), hoc est potentia recipere et perfici a pluribus: igitur haec | communicabilitas pervenit a pluribus: igitur si haec plura sunt impossibilia, communicabilitas materiae est impossibilis. Similiter dicitur de se habente ut materia: igitur de genere.

Forma autem est communicabilis active, hoc est ex ipso conceptu formae quantum est ex se quia est actus et perfectio et bonum ut bonum est communicativum sui; licet ex parte materiae recipientis possit impediri communicatio. Ergo licet illa plura sunt impossibilia species est communicabilis quantum est ex se. Ex hoc enim oritur tota ratio, cur genus cum sit communicabile pluribus his

impossibilibus non sit communicabile et species adhuc illis impossibilibus sit communicabilis quantum est ex se.

Et nota materiam primam ex se esse principium incommunicabilitatis, limitationis et restrictionis, quia est ultimum subiectum ultra quod non detur communicatio. Quare ex possibilitate formarum circa materiam sumitur potentialitas in materia ad plura. At forma non a ratione recipientium est communicabilis, sed id habet ex ratione formae et actus.

Obiectio 7. Si species conservaretur in unico individuo, talis species vel haberet repugnantiam ad plura vel non. Si non, tollitur casus. Si habet: igitur nec ex modo concipiendi est communicabilis. Respondeo. Habere repugnantiam adaequate, non vero inadaequate. Ut manet explicatum at antecedenti.

Obiectio 8. In illo casu species et individuum non distinguuntur: igitur non datur in specie communicabilitas. Respondeo distinguendo. Non distinguuntur ratione, nego; realiter, concedo. Et distinguo consequens. Non datur in specie communicabilitas formaliter, concedo; fundamentaliter, nego. | Cum enim species sit communicabilis ex se sine dependentia a communicantibus, adhuc his impossibilibus manet fundamentaliter communicabilis et indifferens. At genus non est communicabile a se, sed a communicantibus, ideo si haec sunt impossibilia, nec fundamentaliter genus est communicabile.

BNC 154ra

Obiectio 9. Etiam species esset totum potentiale in casu quo salvetur: igitur licet genus sit totum potentiale, etc. Respondeo. Esset species totum potentiale quo ad rem significatam, nego; quoad modum significandi subdistinguo respecti illius tantum individui, nego; respectu plurium non repugnant, concedo. Solutiones patent ex dictis. Nunc vero de Individuo.

Quaestio 10: De Individuo

Aliud est individuum designatum et determinatum ut 'SOCRATES'; aliud vagum seu in communi ut 'aliquos homo'. Cum enim individuum sit correlativum speciei, ideo necessarium fuit de hoc agere illa iam scita. Pro quo Articulo 1. Quid sit individuum, etc.

Articulus 1. Quid sit individuum et quotuplex? Ubi etiam examinantur definitiones traditae ab Porphyrio nostro

Aliter loquendum est de individuo generaliter accepto et aliter de individuo in particulari praesertim de individuo substantiae. In omni individuo duo constituitur, scilicet principium individuationis et ipsa individuatio. At in substantiis etiam est intelligendus terminus seu complementum huius individuationis, quo natura | illa redditur completa et subsistens. Nam potest inveniri natura indivi-

BNC 154rb

duata sine tali termino et complemento, ut natura humana assumpta a divino Verbo.

Individuum dupliciter sumitur, scilicet vel primo intentionaliter vel secundo intentionaliter. Primo intentionaliter dicit singularitatem prout *a parte rei* [?] invenitur. Secundo intentionaliter constat duplici relatione, scilicet subiicibilibitate respectu praedicatorum superiorum sive immediate ut ad speciem athomam sive mediate ut ad genus; et praedicabilitate non respectu inferiorum, sed respectu ui ipsius. 5

His notatis triplex definitio traditur. Prima de individuo primo intentionaliter, quae talis est: ‘Individuum est illud cuius collectio proprietatum ita est in uno ut non sit in alio.’ Et si quaeras quae sunt istae proprietates? Respondet versus. Forma, Figura, Locus, Tempus cum nomine Sanguis, Patria, sunt septem, quae non habet unus et alter. Cum enim hic numerentur proprietates quae realiter inveniuntur satis constat definitionem esse individui primo intentionalis. Ceterum soli substantiae competit habere collectionem harum proprietatum: igitur solum individuum substantiae definitur. Imo non omni individuo substantiae sed completo et subsistenti quod vocatur suppositum seu persona. Et hoc constat, nam nomen sanguis, patria soli personae competunt, nam manus non dicitur habere patriam vel genus suum ducere a tali sanguine, sed totus homo 15

BNC 154va Impossibile est esse duos homines habentes eandem dispositionem partium, eadem figuram, natos in eodem | loco, eodem momento temporis, vocatos eodem nomine, genitos ab iisdem parentibus et in eadem patria. Et licet hae proprietates disiunctive pluribus possint convenire, non tam collective. 20

Quaeres 1. An haec definitio sit descriptiva vel essentialis? Dico esse descriptivam. Ratio est quia traditur per proprietates: igitur supponit essentiam individui. Nec dicas supponere essentiam speciei, nam respectu huius non sunt proprietates, sed accidentia. Alias omnibus convenirent. Ceterum individuum definitur per has proprietates non ut consecutas et posteriores ipsa individuatione, sed ut signantes materiam, ut ex ipsa materia signata nascatur individuatio, sed de hoc in suo loco. 30

Quaeres 2. Quae sit ista individuo? Dico aliud esse principium individuationis, aliud essentiam individuationem. Principium individuationis in rebus compositis est materia signata quantitate et accidentibus vel materia respiciens illam. In rebus forma vero simplicibus principium individuationis est ipsa forma ut incommunicabilis materiae vel ut irreceptibilis in materia. Ast individuo metaphysice est differentia numeralis; physice est unitas numeralis, qua ens taliter est unum ut non sit amplius divisibile seu communicabile per differentias contrahentes; sed redditur natura indivisa in se et divisa ab alia. 35

Sed notato substantiam per seipsam individuari, hoc est sine ordine ad aliquod extra se. Quare in substantiis aliud est singularitas et individuatio, aliud substantia seu suppositalitas. Sic ergo individua substantiae vocatur supposita personae hypostases, prima substantia, res naturae et subsistentia, quae significant individuum completum. 40

| Secunda definitio est de individuo secundo intentionaliter ut suiicibili, scilicet: 'Individuum est illud quod de uno solo praedicatur.' Tertia de eodem ut praedicabili, scilicet: 'Individuum est quod subiicitur speciei infimae.' Cum enim principalis ratio individui sit inferioritas ad universale, ideo praecipua relatio in eo est subiicibilitas. Et nota praedicationem individui, quae est de uno tantum aut de seipso, non esse artificialem, sed identicam. BNC 154vb

Obiectio 1. Individuum non est definibile, nec subiicibile: igitur male definitur. Respondeo. Definiri ipsam individuationem in communi. Et si instes rationem communem non esse individuum, sed universale satisfaciat tibi articulo sequens. Unde individuatio primo intentionaliter accepta potest concipi in communi analogice et sic definiri. At secundo intentionaliter etiam potest concipi et hoc univoce et per consequens definiri.

Obiectio 2. Hic cuius collectio proprietatum vel intelligitur de proprietatibus in communi vel in singulari. Respondeo. Non in communi. Siquidem omne accidens in communi potest multis convenire. Sed contra. 1. Petitur principium quia definitur individuum per proprietatem individuum. 2. Nam tunc frustra dicitur cuius collectio, etc. Siquidem non solum collectio, sed nec una sola proprietas individuata et singularis potest esse in alio.

Respondeo. Non peti principium. Ad probationem distingo. Definitur individuum per proprietatem individuatam, ut individuatam, nego; ut designantem materiam, concedo. Hae proprietates ita designant et determinant hoc individuum, quod in alio reperiri non possunt. | *Caeterunt* [?] licet hoc non possint praestare nisi individuatae, non tamen ut individuatae. Quare individua dependet a materia ut a principio et ab his accidentibus ut a conditionibus. Ad secundam *replicam* [?] dicitur, quod aliquae proprietates conveniunt pluribus, scilicet quae denominant extrinsece ut Patria, nomen, sanguis, locus; aliae vero uni, ut haec forma, haec figura, unde necesse fuit de tota loqui collectione.

Obiectio 3. Aliqua individua praedicatur de pluribus, nam eadem materia est in Petro et postea in eius cadavere; eadem actio denominat causam primam et secundam; eadem cognitio plura cognita; idem locus plura locata: igitur falsa es definitio individui praedicabilis.

Respondeo negando assumptum. Bene potest unum accidens extrinsece denominans convenire pluribus tamquam inadaequatis et partialibus subiectis, sed hoc non est individuum praedicari de inferioribus vel formam esse in pluribus subiectis individuis adaequatis, quod erat necessarium ut individuum praedicaretur adaequate et simpliciter.

Obiectio 4. Eadem numero aqua potest dividi in plures aquas, quarum quaelibet est unum individuum: igitur male dicitur individuum esse indivisum in se, etc. Respondeo distinguendo antecedens. Potest dividi in plures aquas per multiplicationem et praedicationem sui, nego; per corruptionem, concedo. Tunc enim definit aqua.

Articulus 2. Quid sit individuum vagum?

BNC 155rb Suppono cum Divo THOMA 1 parte, questione 30, articulo 4 individuum vagum significare naturam communem cum determinato modo essendi, de hoc tria quaerentur. Primum, an individuum | sic conceptum importe aliquam rationem communem quae sit realis vel rationis? Secundum an haec ratio communis sit univoca vel analogica tertium ad quae praedicationem ex quinque praedicabilibus pertineat? 5

Circa primum relictis sententiis. Sit prima conclusio: individuum vagum dicit rationem communem et realem omnibus individuis. Ita Doctor THOMAS loco citato et questione 9 *De potentia* articulo 2, ad 1; et quaestione 8 *De potentia* articulo 3, ad 11; et in 1 distinctione 25, questione 1. articulo 3; IOANNES A SANCTO THOMA questione 9, articulo 2; RUBIUS questione 6 et alii 10

Probatur ratione. Individuatio est modus quo natura redditur singularis et individua, sed hic modus potest significari in communi: igitur non repugnat ratio communis ipsius individuationis. Probatur minor. Audito nomine individuum vel persona, aliquod concipio tali nomine significatum, sed non concipio naturam: igitur ipsam individuationem. Probatur minor. Si conciperem naturam esset vel naturam in communi et universalem vel in particulari? Non primum, quia significat naturae individuationem. Si secundum, solum significat individuationem, sed non determinatam, nam aliud est dicere aliquos homo, ac Petrus. Siquidem ratio individui convenit pluribus et esse Petrum solum uni: igitur significat individuationem in communi. 15 20

Confirmatur: quando dicitur aliquos homo, hic homo non est singularis, alias idem esset, aliquos homo ac hic homo: igitur est communis, sed hic aliquos homo est individuum vagum: igitur individuum dicit rationem communem. Ut hoc melius explicetur ceteris assertis indiget. 25

BNC 155va Dico primo. Haec ratio communis non est negativa. Probatur breviter. Cuilibet individuo convenit propria differentia numerica positiva, sed per hanc Petrus non est Paulus: igitur potest abstrahi ab his individuis una | ratio communis individui. 30

Circa secundum. Dico primo. Individuatio abstracta a differentiis individualibus est conceptus analogus. Probatur ratione. Ratio transcendens ultimas differentias est analogica, sed talis conceptus transcendit ultimas differentias: igitur est analogus. Probatur minor. Si enim transcenderet darentur aliae differentiae, sed ex hoc sequitur processus in infinitum: igitur transcendit. Praeterea tales differentiae sunt primo diversae: igitur non possunt resolvi in duos conceptus: igitur talis conceptus transcendit: igitur est analogus. 35

Dico secundo. Individuum adaequate conceptum in unoquoque genere est univocum reductive et secundum quod, at simpliciter analogum. Probatur ratione. Conceptus qui non est simpliciter unus non est univocus, sed ille conceptus adaequatus individui in unoquoque genere non est simpliciter unus: igitur non 40

est univocus. Maior est certa. Conceptus qui ex una parte est unus et ex alia non praescindat simpliciter a differentiis, sed illas actu includat manet partim unus et partim diversus quod est analogum. Sicut si animal includeret actu rationale et irrationale, non esset genus homini et equo: igitur conceptus qui, etc.

5 Probatur minor. Illa conceptus confiat ex natura et modo individuationis in communi accepto, sed ille modus continet actu differentias cum sit analogus: igitur licet ex parte naturae sit unus ex parte tamen modi est diversus: igitur non est simpliciter unus: igitur nec univocus simpliciter. Ceterum si hoc individuum sumatur vi complexi, sic nec univocum nec analogum est, cum dicat non unum
10 conceptum, sed duos, scilicet naturae et individuationis.

 Dico tertio. Individuum secundo intentionaliter est univocum respectu omnium subiicibilium. Probatur ratione. Potest intellectus ab hac, et illa [[specie]] | intentione subiicibili abstrahere unam rationem communem, sed talis esset
15 univoca: igitur tale individuum secundo intentionaliter est univocum. Probatur minor. Omnia subiicibilia conveniunt non solum nomine, sed etiam re significata per nomen subiicibile: igitur talis ratio esset univoca.

BNC 155vb

 Solum restat, ut sicut dividitur universale in quod et in quale; et rursus universale in quid, *in ut* [?] parte in quod ut pars materialis, et in quale quid, et in quod ut tota essentia: universale vero in quale, in quale necessarium et in quale
20 contingens. Sic similiter subiicibile verbi gratia ‘Petrus est animal’, ‘Petrus est homo’, ‘Petrus est rationalis’, ‘Petrus est risibilis’, ‘Petrus est albus’. Similiter secatur individuum ut praedicabile de uno. Verbi gratia ‘Petrus est hoc animal’, ‘Petrus est hoc homo’, ‘Petrus est hoc rationale’, ‘Petrus est hoc risibile’, ‘Petrus est hoc album’.

25 Circa tertium. Dico primo. Individuum non constituere aliud praedicabile. Probatur. Licet ratio individuis communis et univoca, tamen est pars incompleta; sed nullum incompletum ponitur in linea recta praedicabilium: igitur ratio individui non ponitur directe in linea praedicabilium. Ceterum individuum qua ratione est analogum excluditur a praedicabilibus, sicut et cetera analogia.

30 Dico secundo. Individuum reducitur ad praedicabile speciei. Probatur. Modus rei reducitur ad praedicabile rei, cuius est modus; sed individuatō est modus speciei: igitur reducitur ad praedicabile speciei. Probatur minor. Differentiae individuales sunt modi determinantes *speciei* [?], sed individuatō abstrahitur ab his differentiis: igitur ipsa est modus speciei.

35 Obiectio 1: Communicabilitas repugnat individuo: igitur non datur individuum vagum. Respondeo distinguendo antecedens. Repugnat individuo determinato, concedo; | individuo vago et in communi, nego. Individuum determinatum et signatum ut ‘Petrus’, ‘hic homo’, posse communicari est impossibile, at individuum vagum ut aliquos homo potest communicari.

BNC 156ra

40 Respondeo secundo. Individuum est quod de uno tantum praedicatur ut quo, concedo; ut quod nego. Individuum est forma praedicabilitatis, at concepta ut res quaedam et in actu signato potest denominative et ut quod praedicari de pluribus. Quare licet talis forma formaliter et exercite non valeat de pluribus

praedicari, quia non potest esse forma et ratio praedicandi de pluribus, tamen concepta materialiter et signate est comunicabilis denominative.

Obiectio 2. Ex PHILOSOPHO prima substantia de nullo praedicatur, sed prima substantia est singulare: igitur singulare non potest praedicari. Respondeo distinguendo maiorem. Prima substantia designata et determinata de nullo praedicatur, concedo; prima substantia vaga et in communi, nego. Vel alio modo ut quo, concedo; ut quod, nego.

Obiectio 3. Differentiae ultimae sunt primo diversae, sed quae sic se habent in nullo conveniunt: igitur. Respondeo distinguendo minorem. In nullo conveniunt univoce, concedo; analogice, nego. Contra. Si conveniunt debent habere rationem differendi: igitur. Respondeo. In eadem ratione, concedo; in diversa, nego. Nam haec est natura analogorum.

Obiectio 4. Omnes differentiae individuales possunt concipi secundum quod conveniunt in officio singularizandi: igitur prout sic potest dari ratio univoca ad illa. Respondeo distinguendo antecedens. Analogice concedo; univoce, nego. Igitur modus singularizandi non potest praescindi actu a differentiis determinatis et individualibus, quia cum *significant* [?] primo diversae, non sunt resolubilis in duos conceptus, | quorum aliter sit contrahens et aliter contrahibilis.

BNC 156rb

Obiectio 5. Esto individuatio sit communis, non tamen ut quid reale, sed rationis. Vel aliqua negatio ut incommunicabilitas vel negatio collectionis proprietatum vel aliqua secunda intentio *subiicibilis et praedicabilis* [?]. Respondeo negando assumptum. Persona enim et similiter singulare non est nomen negationis vel intentionis, sed rei. Habet enim positivum effectum, scilicet reddere naturam indivisam in se et ab aliis divisam. Similiter relinquit naturam capacem positive effectus, scilicet existentiae.

Quaeres an *a parte rei* [?] detur individuum vagum et an Deus illud valeat producere? Respondeo negative. Cuius ratio est, omne productum a Deo est determinatum ad certum pondus, numerum et mensuram; *equeaeque* [?] singulare determinate cum terminet actionem productivam, sed individuum vagum non sic se habet: igitur non datur *a parte rei*. [?]

In fine nota, quod sicut universale est nomen concretum dicens de formali universalitatem et de materiali naturam; sic individuum est nomen concretum dicens de materiali naturam et de formali ipsam individuationem. Similiter sicut definitum in definitionem generis dicimus esse secundam intentionem in concreto concernentem naturam; sic definitum formale in definitione individui dicimus esse ipsam intentionem in concreto concernentem naturam. Caeterum de aliis definitionibus dicendum est sicut de accidentibus realibus.

Cum enim tota haec difficultas involvat analogiam, usque hanc explicemus non possemus illam radicitus comprahendere. Et licet PORPHYRIUS hic tractaverit de arbore, nos tamen omissam facimus ut tractandam et plantandam in

praedicamento substantiae rigente nostro ARISTOTELE.

⟨Capitulum tertium⟩

Textus capituli tertii Porphyrii

- | 'ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β Διαφορὰ δὲ κοινῶς τε καὶ ἰδίως καὶ ἰδιαίτατα λεγέσθω. BNC 156vb
- 5 Κοινῶς μὲν γὰρ διαφέρειν ἕτερον ἑτέρου λέγεται τὸ ἑτερότητι διαλλάττον
ὁπωσοῦν ἢ πρὸς ἄλλο, καὶ τὰ ἕτερα.'
- | 'Caput tertium Differentia vero et communiter et proprie et proprissime BNC 156vc
- dicatur. Differre namque qui propriam communiter dicitur cum diversitate aliqua
quouis modo ut a seipso aut ab alio differt, etc.'

Summa Textus

- | Duas continet partes hoc caput. In prima quinque traduntur divisiones diffe- BNC 156va
- rentiae, in secunda totidem dantur definitiones. Quoad primum, primo dividitur
- differentia in commune, propriam et proprissimam, verbi gratia, sedere risibile,
- rationale. Secundo, in differentiam accidentalem ut communis et propria; et in
- 15 essentialem et proprissima. Aliter in facientum diversum et varium, et in facien-
- tem omnino aliud. Tertio, in differentiam separabilem ut moveri, quiescere; et in
- inseparabilem ut simum, aquilinum, rationale. Quarto, differentia inseparabilis
- dividitur in inseparabilem per se ut rationale et in inseparabilem per accidens ut
- aquilinum. Haec potest suscipere magis minusve, secus illa. Quinto, differentia
- 20 per se dividitur in divisivam generis ut rationale et in constitutivam et sensibili
- respectu animalis.
- Quoad secundum, prima definitio est: 'Differentia est id, quod exedit genus.'
- Secunda: 'Differentia est quae praedicatur de pluribus differentibus specie in
- quale quid.' Tertia: 'Differentia est id, quod ea, quae sunt sub eodem genere
- 25 separat.' Quarta: 'Differentia est id quod singula differunt.' Quinta: 'Differentia
- est qua ita singula differunt, ut contineat ad substantiam et rationem, sit qui pars
- rei, cuius est differentia.' Contra primam obiecti vel genus continet differentias
- vel non? Si continet: igitur species per differentiam non excedit genus. Si non:

4–6 COMMENTARII COLLEGII CONIMBRICENSIS E SOCIETATE IESU, *In universam dialecticam Aristotelis Stagirita* (Lugduni: sumpt. Iacobi Cardon et Petri Cavellat, 1622), p. 121. 7–9 COM-
MENTARII COLLEGII CONIMBRICENSIS E SOCIETATE IESU, *In universam dialecticam Aristotelis Stagirita* (Lugduni: sumpt. Iacobi Cardon et Petri Cavellat, 1622), p. 121.

igitur species ex nihilo fit. Respondeo. Genus continere differentias in potentia, speciem vero in actu: ergo hoc pacto species excedit genus: igitur species non fit ex nihilo. Sic respondet sibi ipsi PORPHYRIUS.

Annotationes circa Litteram Capitis

BNC 156vb, BNC 156vc
BNC 157ra

| Primo igitur notandum est differentiam significare | distantiam, distinctionem 5
et diversitatem inter aliqua. | Unde dupliciter sumitur, scilicet late pro quacunque
diversitate et stricte. Pro cuius intelligentia notandum est, aliud est differre, aliud
diversum esse, aliud igitur est differentia et aliud diversitas. Quae autem se ipsis
differunt et non per aliud superadditum, ut sunt primo diversa non differunt, sed
sunt diversa. Quae autem in aliquo conveniunt et in alio different dicuntur pro- 10
prie differre, nam per superadditum differunt. Igitur omnis differentia supponit
convenientiam et quae non habent ullam sunt diversa ut praedicamenta et ipsae
differentiae, quae sunt rationes differendi.

Notato 2. Circa primam divisionem, quod differentia communis non dicitur
talis quia invenitur in utroque extremo; nam sessio non distinguit sedentem a 15
sedente, sed autem non sedente. Dicitur enim communis quia neutri extremorum
est accidens proprium, et converso. Differentia propria aut proprissima non
dicitur talis praecise quia non invenitur in altero extremo, sed quia aut est passio
aut constitutum.

Notato 3. Circa secundam. Quod haec divisio non est distincta a praecedenti. 20
Siquidem differentia communis et propria coincidunt cum differentia per accidens
seu quae facit diversum et varium. Differentia vero proprissima coincidit cum
differentia per se seu quae facit aliud. Unde cum Divo THOMA est sciendum
relativum aliud neutris generis dupliciter sumi. Primo ut significat diversitatem
formalem in essentia, secundo ut significat in essentia diversitatem materialem. 25
Unde homo est aliud ab equo et Petrus aliud a pane. Cum enim in essentia divina
nulla diversitas inveniatur nullo modo Filius est aliud a Patre, nisi adiective aliud
suppositum vel alius.

BNC 157rb

| Sicut hoc ita sit tamen hic *hic* [?] aliud sumitur primo modo, scilicet per 30
diversitatem formalem, quam facit differentia essentialis. Denique differentia faciens
aliud dicitur specifica; at faciens diversum et varium simpliciter dicitur diffe-
rentia, non ratione praestationis dignitatis, sed potius indignitatis, admodum
quo bruta appellare solemus sine addito animalia. Tertia et quarta divisio non
distinguuntur ab praedictis.

Notato 4. Circa ultimam. Quod membra dividenda possunt dupliciter intelligi. 35
Primo ita ut eiusdem generis sed differentia constitutiva et divisiva. Nam animal
constituitur sensibilitate et dividitur et dividitur rationalitate. Secundo iuxta
diversas rationes eiusdem differentiae. Nam rationale secundum unam rationale
unam rationem est constitutum hominis et secundum aliam est divisivum
animalis. Quaestio 9. 40

Quaestio 11: De Differentia

Superst examinare de natura constitutiva seu perfectiva, quod intendimus in hac quaestione: et similiter cognoscere respecti cuius differentia sit universalis nominanda, sed prius est agendum de proluxa differentiae divisione. Une Articulo 1, etc.

Articulus 1. An bene dividatur differentia in communem, propriam et proprissimam?

Notato 1. Hanc divisionem esse adaequatam, cuius ratio est: ista divisio fit per membra exhaustiva et adaequantia totum divisum: igitur est adaequata. Probatur antecedens. Omnis forma faciens differre vel est essentialis, et intrinseca vel accidentalis? Si essentialis: igitur differentia est | proprissima. Si accidentalis vel illud accidens est separabile vel inseparabile? Si inseparabile est proprium; si separabile, est commune etiam aliis: igitur.

BNC 157va

Contra hoc obiectio 1. Propria passio facit differre, sed non essentialiter, cum non sit constitutiva, nec accidentaliter, nam quae habent diversas passiones differunt essentialiter. Respondeo distinguendo maiorem. Propria passio facit differre accidentaliter proprie formaliter et virtualiter seu illative essentialiter, concedo; secus, nego. Passio enim sequitur ad differentiam proprissimam. Unde licet ipsa sit differentia accidentalis proprie, tamen infert illam.

Obiectio 2. Differentiae individuales in substantia faciunt differre, sed non essentialiter alioquin differrent specie, nec accidentaliter quia substantialiter differunt: igitur. Respondeo differentiam hic divisam esse capacem intentionis universalis, cumque individuatio sit huius incapax, ideo non continetur sub hac divisio est. Ex ea parte autem qua facit substantialiter differre reducitur ad differentiam proprissimam. Et ex ea qua provenit a quantitate reducitur ad communem.

Instabis: PORPHYRIUS tradens exemplum pro differentia communi ponit differentiam inter SOCRATEM et PLATONEM, sed talis est individualis: igitur individualis est communis. Respondeo. *Secundo* [?] individuatione in substantia facere differre proprie, hoc est inseparabiliter. Ad minorem argumenti distinguo secundam partem. Nec accidentaliter accidentalitate praedicamentali, concedo; accidentalitate praedicabili, nego. Bene stat, quod differunt substantialiter et non essentialiter, sed accidentaliter dicto modo. Quare individuatio non dividit formaliter substantiam, sed tantum materialiter.

Notato 2. Quod differentia in communi nihil | est aliud quam forma faciens differre. Unde duplex oritur ordo in differentia. Primo, ad subiectum seu rem quam facit differre. Secundo, ad extremum seu terminum a quo facit differre. Cum enim sit segregatio dicit subiectum quod segregat et terminum a quos

BNC 157vb

segregat. Primus ordo constituit differentiam praedicabilem. Secundus constituit differentiam metaphysicam..

Suposito divisionem esse adaequatam quaeruntur duo, scilicet quodnam sit divisum et quae membra dividuntur? Et an haec divisio sit univoca vel analogica? Circa primum divisum et membra dividuntur quattuor modis possunt comparari. 5

Primo, si sumantur materialiter quo pacto est quo id quod denominatur a formalitate differentiae in communi, dividatur in commune propriam et propriissimam? Secundo, si divisum sumatur materialiter et membra formaliter. Tertio si divisum sumatur formaliter et dividuntur materialiter. Quarto si tam divisum quam dividuntur sumantur formaliter. 10

Dico 1. Si divisum et dividuntur sumuntur primo intentionaliter per naturis denominatis, haec divisio est analogica. Probatur. Non potest abstrahi ratio univoca ab entitatibus denominatis intentionibus differentiae communis propriam et propriissimam. Verbi gratia ab albedine, nasi curvitate et rationalitate: igitur talis divisio non est univoca. Antecedens patet. A rebus divagantibus per omnia praedicamenta non potest abstrahi ratio univoca; tales sunt differentiae primo [?] intentionaliter sumptae: igitur. Eadem ratione diximus universale materialiter non esse univocum quinque praedicabilibus. 15

BNC 158ra Dico 2. Si divisum sumatur | materialiter et dividuntur formaliter est divisio subiecti in accidentia. Constat, siquidem tunc subiectum dividitur in diversas intentiones formalitates-ve. Dico 3. Si divisum sumatur formaliter et dividuntur materialiter divisio est accidentis in substantia. Siquidem tunc illa formalitas differentiae dividitur in diversa substantia. Quare secunda divisio similis est illi, qua [ruborum [?]] homo dividitur in album et nigrum. Tertio illi qua album in lac et saccharum. 20 25

Dico 4. Si divisum et dividuntur sumantur formaliter divisio est analogi in analogata. Est communis inter Thomistas. Probatur ratione. Sola differentia propriissima participat simpliciter differentialitate et ipsa sola constituit tertium praedicabile: igitur differentiae communis et propria solum analogice conveniunt cum illa. Probatur antecedens. Formalissima ratio differentiae constituentis tertium praedicabile est universalitas naturae constitutivae et perfectibilis, sed universalitas naturae constitutive seu perfectibilis non potest simpliciter convenire differentiis communi et propriae: igitur solum convenit simpliciter differentiae propriissimae. Probatur minor. Actus seu constitutivum debet esse in eodem genere cum potentia, cuius est actus seu constitutivum, sed differentiae communis et propria non sunt in eodem genere cum genere: igitur universalitas naturae, etc. Maior patet. Alias ex utraque non fieret unum per se. Probatur minor. Differentiae communis et propria sunt extra genus faciuntque cum illo unum per accidens: igitur non sunt in eodem genere. 30 35

BNC 158rb Confirmatur: illa divisio est analogica, quae dicit divisum non simpliciter idem in membris dividuntur, sed solum secundum quod; sed si habet ratio communis, quae dividitur hac divisione: igitur est analogica. | Minor, in qua est difficultas manet probata praefata ratione: igitur est divisio analogi in analogata. 40

Ex dictis sequitur 1. Divisum in hac divisione non esse differentiam constituentem tertium praedicabile. Siquidem haec potius est membrum dividens. Sequitur 2. Divisum nec esse secundam intentionem ex quinque praedicabilibus ut videnti constabit? Quod igitur est?

5 Dico 5. In formis realibus differentia metaphysica seu formalitas differendi est realis. Notant dixi formalitas, non intentio ut communiter Auctores loquuntur ne involvamus intentiones logicas cum formalitatibus metaphysicis. Haec formalitas non est ipsa forma, sed munus faciendi differre, quod consistit in respectu ad terminum a quo separat, vide numero 891.

10 Antiquam probetur hoc assertum notato et considerato quattuor in ipsa differentia. Primum, forma faciens differre. Secundum, segregatio seu divisio ex ipsa forma resultans. Tertium relatio differentiae seu dissimilitudinis. Quantum, ipsa ratio tertii praedicabilis. Nego loquimur in hoc asserto de ipsa forma, nec de ratione tertii praedicabilis; solum loquimur de formalitate seu munere differendi.

15 Probatur. Effectus illius formalitatis est realis: igitur ipsa realis est. Antecedens probatur. *A parte rei* [?] datur distincto et segregatio *[[realia]]* [?] inter differentia, ceu inter Petrum et aequum alia ratione convenientes, sed talis convenientia et similitudo realis est: igitur et distincto realis est, nam realiter non sunt idem.

Contra hoc ultimum assertum. Obiectio 1. Differentia supponit convenientiam, 20 sed convenientia est rationis: igitur et formalitas differendi. Respondeo negando minorem. Convenientia enim et similitudo inter Petrum et Paulum, | et inter Petrum et equum est realis. Unde aequivoco laborant Auctores contrarii non discernentes convenientiam ab unitatem. Unitas enim communis non datur *a parte rei* [?], ast datur convenientia et similitudo.

BNC 158va

25 Obiectio 2. Differentia supponit differentiam genericam convenientiam: igitur non realem, sed rationis. Respondeo distinguendo antecedens. Genericam convenientiam fundamentalem, concedo; formalem, nego. Sufficit quod supponat convenientiam, qua fundamentum, non vero qua relationem.

Contra tres primas assertiones non invenio difficultatem resolvendam. Quare 30 contra 4. Obiectio 1. Formalitas differendi univoce et simpliciter exercetur a quacunque differentia: igitur est divisio univoca. Respondeo negando antecedens. Differentia proprissima tollit identitatem, quod est oppositum differentiae simpliciter: accidentalis autem secundum quo. Vide numero 896.

Obiectio 2. Si haec divisio esset analogica maxime, quia differentia proprissima 35 facit differre essentialiter et aliae accidentaliter, quando hoc non obstat: igitur. Probatur minor. Hoc non obstat ut praedicabilia convenient univoce, cum tria convenient essentialiter et alia accidentaliter: igitur non obstat.

Respondeo negando minorem. Ad cuius probationem nego consequentiam et paritatem. Disparitas est quia praedicabilitas non consequitur rem ut est in se, 40 sed ut intellectam. Intellectus enim absolute et univoce applicat praedictum ad subiectum sive sit essentialiter sive accidentale in qua applicatione stat praedicatio. Similiter hoc modo abstrahit unum a multis sive essentialiter convenientibus sive accidentaliter, in quo universalitas fundatur. At differre non est effectus

BNC 158vb | solius intellectus, cum in re unum ab alio differat; forma a quae essentialiter facit
| differre tollit simpliciter identitatem, quae est in essentia: accidentalis non tollit,
ut dictum est.

Obiectio 3. Convenientia et similitudo essentialis et accidentalis univoce con-
veniunt in ratione [in ratione] assimilandi: igitur similiter differentia essentialis 5
et accidentalis univoce conveniunt. Consequentia constat. Respondeo distinguen-
do consequens. Quantum ad relationem, concedo; Quantum ad formalitatem,
nego. Non loquimur hic de relatione praedicamentali. Nam certum est relatio-
nem differentiae univoce convenire in praedicamento relationis sive sit relatio
differentiae essentialis sive accidentalis. 10

Obiectio 4. Quamvis accidens dependeat a substantia hoc non tollit quominus
aeque denominentur ab intentionibus sit generis, etc. Igitur quamvis differentia
communis et propria dependeat a proprissima, hoc non tollit quominus aequae
convenient univoce in aliqua secunda intentione.

Respondeo negando consequentiam et paritatem. Disparitas est, quia licet 15
accidens dependeat a substantia habet tam in suo genere quidquid requiritur
ad fundas intentiones generis, speciei et differentiae. Siquidem habet gradus
habentes rationem actus, et potentiae, et compositi intra idem genus ac proinde
reperitur perfectibile, perfectivum et perfectum: igitur genus, species et differen-
tia. At differentia communis et propria etiam respectu cuius sunt differentiae sunt 20
actus extranei et alterius generis facientesque cum eo unum per accidens: igitur
non habent quidquid requiritur ad constituendam intentionem constitutivam
huius praedicabilis.

BNC 159ra | Obiectio 5. Quando intellectus comparat risibilitatem *Primo* [?], ut quo di-
stinguitur ab aequo, et quando illi comparat albedinem, ut id quo differet ab 25
aethiope, | illi tribuit intentiones universalis, sed tales intentiones non pertinet ad
primum et secundum praedicabile, nec etiam ad quartum et quintum: igitur ad
tertium. Probatur minor. Per talem actum non cognoscitur risibilitas ut perfluens
ab essentiam, nec albedo ut contingens: sed prout sic pertinet ad quartum et
quintum praedicabile: igitur. Respondeo distinguendo minorem. Nec ad quartum 30
et quintum directe, concedo; reductive, nego. Tunc sumitur incomplete illa ratio.
Articulo 2. etc.

Articulus 2. Respectu cuius sit differentia universa- lis, et praedicationis?

Notato 1. Differentias communem et propriam non constituere praedicabilia
sub conceptu differentiae, cum non *precentur* [?] in quale essentialiter, sed solum 35
sub conceptibus quarto et quinto praedicabilis. Unde relictis solum restat agere
de differentia proprissima. Haec enim sic definitur: ‘Differentia est id quod de
pluribus et differentibus specie hoc ipso quale quid praedicatur.’ Est descriptiva
ut diximus de definitione generis. Ceterum alia definitio, scilicet quarta convenit

essentialiter differentiae, imo non est alia ab ea, quam dedimus ut essentialem. Ceterum definitiones competunt differentiae metaphysice acceptae.

Notato 2. In nostra differentia tres esse respectus, scilicet respectus ad genus, quod differentia contrahit et supra quod aliquid addit. Secundus ad speciem, quam constituit contrahendo genus et separando speciem ab aliis. Tertius ad inferiora de quibus praedicatur in quale quid. Iuxta hos respectus insurgunt tres difficultates. Prima, an sit universalis respectu speciei vel respectu inferiorum? Secunda, quomodo in definitione tertii praedicabilis | dicatur praedicari de specie differentibus, quod videtur solum convenire differentiae subalternae? Tertia an differentia contineantur sub genere, ita quod differentiae inferiores contineantur in superioribus? Has ultimas resolvam in sequentibus articulis. Prima hic.

BNC 159rb

Notato 3. Differentiam habere inferiora immediata et mediata: verbi gratia reale potest praedicari de Petro et Paulo ut de inferioribus hominis, et potest praedicari de hoc et illo rationali ut de inferioribus immediatis. Inquirimus igitur respectu quorum constituatur universalis? Similiter cum differentia convertatur cum specie et species sit universalis, dubitatur an ratione speciei, quam constituit sit universalis. Loquimur tam de specie athoma, quam de subalterna proportionabiliter.

Prima sententia asserit, differentiam constitui per ordinem ad propria inferiora, ut rationale non constituitur in esse universalis per ordinem ad hominem, neque per ordinem ad Petrum et Paulum, sed ordinem ad hoc et illud rationale. Haec opinio non cognoscit Patronos, refertur a SANCHEZ libro 3, questione 28. Secunda tenet constitui per ordinem ad speciem, ita ut haec praedicatio 'homo est rationalis' sit tertio praedicabilis. Ita CAIETANUS, SOTO, TOLETUS hic.

Dico 1. Inferiora propria tertium praedicabilis non sunt haec et illa differentia, sed individua speciei. Ita communiter Dialectici. Probatur efficaciter. Illa sunt inferiora differentiae qua tertii praedicabilis, de quibus praedicatur in quale quid, sed de hac et illa differentia non praedicatur in quale quid: igitur haec et illa differentia non sunt inferiora propria differentiae quo talis. Probatur minor. Praedicari ut tota essentia, non est praedicari in quale quid, sed hac et illa differentia praedicatur ut | [ut] tota essentia: igitur non praedicatur in quale quid. Probatur minor. Nam quando dico 'rationale est rationale' non est praedicatio in quale, cum non precetur aliqua differentia, sed tota et integra essentia.

BNC 159va

Dico 2. [[Species]] Differentia constituitur universalis per ordinem ad individua, non per ordinem ad speciem. Probatur ratione. Universale constituitur per ordinem ad inferiora, sed species non est inferior respectu differentiae: igitur differentia non constituitur universalis per ordinem ad speciem. Probat minor. Nam species est aequalis differentiae: igitur non *inferiore* [?].

Respondent contrarii 1: differentiam esse et aequalem et superiorem. Primum physice et secundum logice. Probant assumptum. Species praedicatione formali constituitur universalis, sed differentia praedicatur formaliter tum de individuis, tum de specie: igitur. Sed contra eo dictis de medio tollitur praedicatio aequalis

de aequali ab omnibus concessa aptiorque ad demonstrationem perfectissimam: igitur ruit responsio.

Rursus universale tantum est superius respectu eorum a quibus abstrahitur abstractione universali logice loquendo, sed differentia non abstrahitur ab specie abstractione universali, sed formali: igitur differentia non est superior respectu speciei. Probatur minor. Ab illis aliquid abstrahitur abstractione universali, quae immediate unit in una ratione, in quibus qui multiplicatur per contractionem, sed differentia non unit in una ratione speciem cum individuis, nec per contractionem multiplicatur in specie et individuis, sed in his tantum: igitur.

BNC 159vb

Respondent 2: differentiam praedicatam de a specie virtute praedicari de pluribus contentis in specie: igitur praedicari de speciespeciebus [?] aequivalet praedicari de pluribus. Sed contra prima continentia virtualis non sufficit ad veram universalis praedicationem: igitur ruit doctrina. | Probatur antecedens. Non minus universale est simpliciter unum quam multa sunt simpliciter ad quae ordinatur, sed individua contenta in specie non sunt simpliciter multa: igitur differentia non est universalis respectu speciei eo quod contineat individua. Probatur minor. Individua ut contenta in specie sunt unum teste PHILOSOPHO PORPHYRIUM: 'participatione speciei plures homines sunt unus homo', igitur.

Contra secunda. Quando differentia praedicatur de specie, species tunc formaliter nos est universalis, sed subiicibilis: igitur non continet prout sic inferiora. Patet consequentia. Praedicatum qua tale debet potentia continere subiectum: igitur subiectum qua tale similiter debet continere praedicatum actu: igitur continere inferiora potentia non convenit subiecto qua tali, sed quando differentia praedicatur de specie, species est subiectum: igitur qua tale non explicat continentiam praefatam.

Obiectio 1. Quodlibet universale habet suum correlativum, sed correlativum differentiae, verbi gratia rationalis non est homo, nec Petrus cum sint [?] correlativa generis et speciei: igitur differentiae inferiora non sunt individua. Respondeo distinguendo minorem. Nec Petrus ut subicitur integrae essentiae, concedo; ut subiicitur constitutivo qualificativo, nego. Secundum diversas subiicibilitas individuum constituitur correlativum praedicabilium.

BNC 160ra

Obiectio 2. Differentia formaliter quatenus talis est universalis, sed est talis in ordine ad speciem: igitur est universalis in ordine ad speciem. Probatur minor. Prout ordinatur ad speciem dicit constitutivum esse illius: igitur. Respondeo distinguendo maiorem. Differentia quatenus talis est universalis reduplicando supra entitatem seu formalitatem differendi, nego; reduplicando supra intentionem seu relationem ad inferiora, concedo. Et distinguo minorem. | Est talis in ordine ad speciem, reduplicando supra tendentiam, nego; supra formalitatem, concedo. Ceterum, si termino [?] talis reduplicet supra differentiam differentiae nego maiorem. Nam ut postea videbimus differentia non includit genus: homo enim qua rationalis non est animal ut patet: igitur similiter.

Obiectio 3. Haec praedicatio 'homo est rationalis' est tertii praedicabilis, sed ibi praedicatur differentia de specie: igitur. Confirmatur: universale constituitur

in esse universalis per ordinem ad immediatum correlativum, sed species est immediatum et individuum mediatum: igitur.

Respondeo distinguendo maiorem. Est tertii praedicabilis materialiter et metaphysice, concedo; formaliter et logice, nego. Praedicatur enim res quae est tertiam
5 praedicabile, non tamen sub formalitate praedicabilis et universalis. Quaeris quomodo appellanda sit haec praedicatio? Appellatur tertii praedicati, idem dices, quando praedicatur propria passio de specie, scilicet esse quarti praedicati.

Ad confirmationem distinguo maiorem. Per ordinem ad immediatum correlativum constitutionis, nego; praedicationis, concedo. Et minorem. Species est
10 immediatum correlativum constitutionis, concedo; praedicationis, nego et vice versa ad secundam partem. Igitur species est immediatam constitutam per differentiam individuum vero est immediatam correlativam praedictionis. Praeterea species respicit differentiam metaphysice individuum logice. Unde differentia respicit speciem in ratione constitutivi et individua in ratione praedicabilis.

15 Obiectio 4. Differentia eadem relatione tagit speciem et individua, sed prout tangit individua est universalis: igitur ut tangit speciem. Probatur maior. Respicendo speciem respicit omnia | contenta in specie: igitur. Confirmatur: differentia praedicatur de specie ut aequalis et ad convertentiam, sed solum ut universalis est aequalis: igitur praedicatur ut universalis.

BNC 16orb

20 Respondeo distinguendo maiorem. Eadem relatione constitutivi, concedo; eadem relatione praedicabilitatis, nego. Et minorem. Prout tangit individua relatione constitutivi, nego; relatione praedicabilitatis, concedo. Ad probationem distinguo antecedens. Respicendo speciem constitutive, concedo; praedicabiliter, nego. Ad confirmationem distinguo minorem. Ut universalis est aequalis
25 universalitate habita per ordinem ad speciem, nego; per ordinem ad individua, concedo. Artículo 3. etc.

Articulus 3. Quomodo intelligenda sit definitio Porphyrii differentiae praedicabilis?

Dico 1. Contra non nullos dari differentias ultimas et simplices convertibiles-
30 que cum speciebus. Ita Divus THOMAS 2 *Posteriorum* lectione 13 et 7 *Metaphysicae* texto 42, lectione 12 et communiter Doctores. Et constat ratione. in rebus materialibus differentia sumitur a forma ut iam vidimus. Sed in re materiali est quaedam forma ultima per quam ultimo constituitur in suo esse: igitur et differentia ultima Item talis forma est una et simplex, non compota ex pluribus formis: igitur etiam
35 differentia ultima est una et simplex, non compota ex pluribus differentiis.

Confirmatur 1. Differentia subalterna est simplex: igitur etiam infima. Consequentia tenet. Nam si a gradu imperfecto et potenciali, quae tribuit forma sumitur differentia simplex: igitur a fortiori a gradu perfecto et actuali. Confirmatur 2: passionem consequentem gradus infimos et específicos sunt simplices et aliis
40 perfectiores: igitur et differentiae a quibus dimanant radicaliter.

BNC 160va

| Obiectio 1. Ex ARISTOTELE 2 *Posteriorum* capitulo 14 ‘talìa eo usque sumenda sunt (loquitur de differentiis) quousque tot fuerit sumpta: ut unumquodque illorum quidem pluribus competat cuncta autem simul non plura sese extendant’. Igitur non admittit tot differentias ultimas quot species. Nam hoc videtur deduci ex textu: igitur non dantur. Respondeo. Divus THOMAS 2 *Posteriorum* lectione 13; 5
ARISTOTELEMibi loqui de differentiis accidentalibus convincitis divisim latius patentibus, sed simul adaequantibus.

Obiectio 2. Ex PORPHYRIO capitulo *De communitatibus generis et differentiae asserente* idem cum ARISTOTELE citato: igitur. Respondeo ut supra. Auctoritas PORPHYRII et explanatio est resolutio praesentis, unde infra. 10

Obiectio 3. Per differentias subalternas simul sumptas sufficienter constituitur species ab aliisque distinguitur: igitur superfluunt ultimae. Probatur antecedens. Haec est optima definitio trinitatis ex PHILOSOPHO: ‘trinitas est numerus impar primus’ in qua singulae particulae latius patent definitio, scilicet trinitate. Siquidem numerus impar etiam competit numero quinario, septenario, etc., similiter 15
numerus primus competit binario. At utrumque simul, scilicet esse imparem primum solum competit trinario: igitur hae differentiae subalternae sufficienter constituunt trinitatem.

Respondeo. Differentias essentielles subalternas non posse constituere speciem ultimo; accidentales quantumcunque convinctas solum significare propriam et 20
specificam differentiam. Hoc enim quando ignoramus ultimam differentiam licete facere, sicut PHILOSOPHUS fecit definiendo trinitatem. Ceterum illae differentiae assignatae non sunt essentielles. Siquidem cum idem genus | semel sumptum tantum possit in species dividi: numerus una divisione adaequate dividitur in parem et imparem; alia in primum et non primum et non primum: igitur necessario 25
aliqua differentia est accidentalis. Sic lucet ARISTOTELES, sic PORPHYRIUS.

BNC 160vb

Supposito enim dari differentias ultimas proadit difficultas, quomodo differentiae athomae possit competere definitio data, scilicet praedicari de differentibus specie? Ratio dubitandi est quia hoc solum differentiis subalternis convenit. Ergo non infimis et si hoc: igitur diminute procedit PORPHYRIUS. 30

Prima sententia docet perdictam definitionem convenire etiam differentiis infimis. Videamus quo pacto. Aliqui sic explicantur: differentia infima praedicatur de pluribus differentibus specie non in se, sed ab aliis; verbi gratia rationale praedicatur de Petro et Paulo, quae inter se non differunt specie, at specie differunt ab equo et leone. 35

Haec subtilitas nimis crassa est (loquor cum COMPLUTENSIBUS) unde reiicitur primo sensus huius propositis, Petrus et Paulus differunt specie, hic est Petrus est unus specie similiter Paulus; at ille non est eiusdem speciei ac est iste, hoc est falsum: igitur. Secundo non minus Petrus et Paulus differunt specie ab aliquibus quam genere ab aliis, sed propter id, differentia praedicatur de differentibus specie: igitur propter hoc differentia praedicatur de differentibus genere. 40

1-3 5-7 8-9 13-14

Alii aliter praecedunt, scilicet differentiam praedicari de pluribus specie differentibus per non repugnantiam: est antiquissima haec explicatio defenditur a CAIETANO et ab aliis. Probatur haec sententia: plures definitiones explicantur per non repugnantiam: igitur haec. Probatur | antecedens. Definitio quanti ab
 5 ARISTOTELE data 5 *Metaphysicae*, scilicet ‘quantum est, quod est divisibile in ea, quae insunt, etc. Et positive conveniat pluribus ut ligno, lapidi, aliis convenit per non repugnantiam ratione communi ut Caelo.’ Item minimum naturale quatale non possit dividi, tam qua quantum potest dividi non repugnanter: igitur quamvis differentia ultima qua talis non praedicetur de differentibus specie,
 10 quia tamen ei non repugnat qua differentia est, dicetur per non repugnantiam praedicari de illis.

Contra nam si semel admittatur definitio per non repugnantiam ratione communi in plura tamen invenimus absurda. Tunc enim haec esset bona definitio aequus est substantia sensibilis rationalis: patet, licet equo qua equo repugnet
 15 rationalitas, non tam repugnat qua animali: igitur per non repugnantiam ratione communi est rationalis similiter de omnibus. Patet sequela. Non minus rationale et irrationalem sunt differentiae oppositae quam esse subalternum et infimum, sed hoc non obsta quominus definitio differentiae subalternae competat per non repugnantiam differentiae infimae: igitur ne illud obstat quominus definitio
 20 rationalis per non repugnantiam competat hincibili. His relictis.

Dico 2. Definitio tradita non competit differentiae athomae. Probatur definitio tradita competit differentiae quae praedicatur de pluribus specie differentibus, sed differentia athoma non praedicatur de pluribus specie differentibus alioqui non esset athoma: igitur praefata definitio non competit differentiae athomae.

Dubitas cur PORPHYRIUS solam differentiam subalternam definit? Respondeo primo cum BURLEO. Sicut capitulo praecedenti plures adducit definitiones speciei, quarum aliquae conveniunt specie infimae, | et subalternae aliae vero
 25 soli differentiae infimae. Ita hic plures adducit definitiones convenientes utrique differentiae ut 1 et 3 et 4 et 5 et aliam, quae solum convenit subalternae sit secundam.

Secundo. Respondeo cum communi Doctoribus. Id fecisse PORPHYRIUM quia cum differentia athoma convertatur cum specie tractata specie consequenter tractata fuit illa. Item differentiae subalternae sunt communiores et notiores, athomae vero multiplice et vix cognitae. Item quia definita differentia subalterna
 35 facili negotio definitur infima. Unde.

Dico 3. Differentia ex suo conceptu est quod praedicatur de pluribus et specie differentibus in quale quid, sunt expressa verba PORPHYRII. Dico 4. Differentia subalterna est quae de pluribus differentibus specie hoc ipso quod quale quid praedicatur. Dico 5. Differentia athoma est quae de pluribus nego differentibus hoc ipso quod quale quid praedicatur. Sic manet clara meo videri tota
 40 controversia.

Ast argumenta CAIETANI resolvamus. Nego antecedens. Ad probationem

nego assumptum. Quantum qua tale divisibile est positive. At in Caelo divisio est impedita, quod autem non exerciatur in Caelo et in minimo naturali provenit non ratione quantitatis, sed ratione subiecti in quo est.

Respondeo secundo cum Doctore THOMA propriam passionem quantitatis non esse divisibilitatem realem, naturalemve, sed divisibilitatem per designationem seu mathematicam: haec autem potest convenire Caelo, et minimo naturali. Praeterea quod definitio divini per non repugnantiam competere possit uni membro dividendi, non infert huic convenire definitionem alterius membri per non re
BNC 161va | repugnantiam.

Infertur ex dictis hanc esse definitionem rigurosam tertium praedicabilis: quod praedicatur de pluribus in quale quid. Nam praedicari de differentibus specie vel differentibus numero est per accidens differentiae et competit ratione naturae. Qua propter divisio in differentiam infimam et subalternam est accidentis in substantia. Articulo 4.

Articulus 4. An differentia athoma includat subalternas?

Tria sub unico quaeruntur. Primo, an differentiae subalternae includantur in athomis: verbi gratia sensibilitas in rationali. Secundo, an genus includatur in differentia athoma: verbi gratia animal in rationali. Tertio, an tam differentiae subalternae quam genus precedentur de differentia athoma.

Suppono ut certum differentiam athomam per materiali dicere speciem, quam constituit, verbi gratia rationale hominem: per formali vero dicere ullum gradum, qui simul cum differentia constituit speciem, verbi gratia rationale rationalitatem. In primo sensu non est dubium, nam realiter rationale est homo, est animal, est sensibile cum gradus metaphysici non distinguantur realiter. Solum est difficultas in sensu formali; an, scilicet differentia athoma secundum quod exprimit et prout distinguitur ratione a genere et differentiis subalternis includat tam genus quam differentias genericas.

Prima sententia affirmat. Ita SONCINAS 7 *Metaphysicae* questione 35; Beatus ALBERTUS et BOETHIUS et nominalium turba et alii. Secunda negat. Ita ARISTOTELES 6 *Topicorum*, capitulo 6 et 3 *Physicae*, textu 10; SCOTUS, SUAREZ, OÑA, MASIIUS, ANTONIUS ANDREAS, NIPHUS VILLALPANDUS, AVICENNA, FERRARA et omnes Thomistae.

Dico 1. Genus non includitur in differentia athoma. Ita DIVUS THOMAS 3 *Methaphysicae* lectione 8 et 1 *Contra gentes* capitulo 17 et *De ente et essentia* capitulo 7. Probatur. Genus et differentia formaliter comparantur ut actus et potentia, sed actus est extra ratione potentiae et econtra: igitur extra rationem differentiae est genus et econtra. Secundo, genus est contrahibile et differentia

contractiva, sed contrahibile est extra conceptum contrahentis: igitur. Tertio, genus et differentia sunt partes compositis metaphysicae, sed de ratione partis est excludere aliam partem: igitur. Quarto, differentiae sunt omnino diversae: igitur non includunt genus. Probatur consequentia. Si in aliquo convenirent
 5 non essent primo diversae; sed si includerent genus in illo convenirent: igitur. Quinto, si differentiae includerent genus, hoc dupliciter conveniret speciebus: semel ratione seu et iterum ratione differentiae, hoc est absurdum, alioqui in definitionibus daretur nugatio haec sit, homo est animal, animal rationale ut videnti patebit: igitur. Sexto, si includeretur in differentiis: esset analogum ut
 10 patet: igitur.

Dico 2. Differentiae genericae seu subalternae non includuntur in athomis. Eisdem rationibus probatur. Eadem est ratio de differentiis subalternis, ac de genere, sed genus non includitur in athomis: igitur. Maior patet. Siquidem differentia subalterna est pars quidditativa generis: igitur. Secundo, differentia contrahens
 15 genus, contrahit etiam differentiam genericam, sed differentia contrahens genus est extra rationem generis: igitur. Tertio, si differentia subalterna includeretur in athoma esset ut integra essentia: igitur quae conveniunt subalterne differunt athome sub eadem ratione. Tenet consequentia. Differentia athoma est simplex, alioqui esset species composita ex contrahibili et contrahente: igitur in una,
 20 eademque simplici entitate convenirent et different.

Dico 3. Nec genus, nec differentia subalternae | praedicantur de athomis. Probatur faciliter. Omnis praedicatio supponit identitatem, sed formaliter genus et differentiae subalternae non identificantur athomis: igitur non praedicantur formaliter. Dixi formaliter: siquidem materialiter et identice praedicantur propter
 25 identitatem materiale et in tertio.

BNC 166ra

Obiectio 1. Ex ARISTOTELE 7 METHAPHYSICAE textu 43 dicente tria. Primum, differentiae communes seu superiores clauduntur in infimis, unde nihil refert si in definitione ponantur illae omnes sive ista sola. Secundum, differentia infima est tota rei substantia quare ea posita in definitione non licet superiorem adiungere;
 30 alioqui daretur nugatio, scilicet homo est animal rationale sensibile. Tertium, ut inveniatur ultima differentia debet procedi per divisionem differentiae superioris in inferiores, scilicet eius per se divisivas: verbi gratia habere pedes dividitur per se in habere pedes fissos vel non fissos, sed verum est dicere fissio pedum aliqua pedalitas est: igitur de differentia infima praedicatur subalterna. Item 10
 35 *Methaphysicae* textu 23 ostendi in generibus, sub quibus inveniuntur contraria, differentias medias componi differentiis contrariis: igitur.

Respondeo ARISTOTELEM in primo et secundo loqui materialiter et identice COMPLUTENSES Distinctione 7, quaestione 4, numero 43. Ad tertium dico: differentias communes dividi per alias non formaliter hoc ratione sui, sed materialiter,
 40 hoc est ratione generis constituti per differentiam superiorem. ARISTOTELES maluit dicere differentias superiores dividi non genut ut ostenderat differentias tam per se quam per accidens alicuius generis. Quando genus est in potentia ex

BNC 166rb

intrinsicam rationem ad differentias dividitur per se differentiis; sic dividitur animal bipes in habere pedes fissos vel non fissos. Quando vero est in potentia non ratione suae differentiae constitutivae, sed aliunde, *tunc* [?] dividitur | differentiis per accidens; sic dividitur animal bipes in album et nigrum: igitur non solum differentia habendi pedes, sed etiam ipsum animal dividitur. Unde fissio est pedalitas reddit hunc sensum fissio continetur sub pedalitate, sicut differentiae continentur sub genere, cuius pars est differentia generica. Sic IOANNES A SANCTO THOMA hic. Ad alium locum dicitur ibi non loqui seu sumere differentias medias per differentiis, quae sunt tertium praedicabile, sed pro speciebus oppositis.

Obiectio 2. Rationale, verbi gratia est substantia: igitur vel corporea vel incorporea, animata vel inanimata: ergo iam habet aliquod praedicatum superius. Respondeo distinguendo antecedens. Rationale est substantia in quid, nego; in quale, concedo. Dupliciter enim sumitur substantia (idem indicium est de corporeo vel incorporeo) proprie, scilicet et late. Proprie secundum quod substantia est primum genus corporeum et incorporeum differentiae divisive et in hoc sensu rationale neque est substantia, nec corporeum aut incorporeum. Hoc enim est esse substantiam in quod seu completam et in recta linea. Late secundum habitudinem ad suum principium et reductive et hoc modo rationale dicitur substantia.

Obiectio 3. In hoc syllogismo: ‘Omnis homo est sensibilis, sed omnis homo est rationalis: igitur aliquod rationale est sensibile,’ praemissae sunt verae: igitur et conclusio. Respondeo distinguendo consequens et conclusio in sensu formali, nego; materialiter et identice, concedo. Non requiritur quod ex praemissis verificatis in sensu formali sequatur conclusio etiam vera in sensu formali, cum sufficiat in sensu indentico, quod saepe accidit in tertia figura: verbi gratia omne lac est album; omne lac est dulce: igitur aliquod dulce est album.

BNC 166va

Instabis: tota ratio ruit si addatur particula formaliter dicendo: omnis homo est sensibilis | formaliter; omnis homo est rationalis formaliter: igitur aliquod rationale est formaliter sensibile. Respondeo falsam esse consequentiam quia variatur appellatio hic formaliter. Siquidem in praemissis appellat supra res formaliter se includentes; at in conclusione supra res de quarum ratione est, unam excludere aliam. Vide hoc diffuse in IOANNES A SANCTO THOMA quaestione 10, articulo 3.

Obiectio 4. Differentia infima non est actus purus: igitur aliquam habet compositionem: igitur potest resolvi in conceptum communem seu genericum et specialem seu differentialem. Respondeo distinguendo consequens. Aliquam habet compositionem ex his, nego; huic, concedo. Differentia enim est pars, pars enim non est simplex sicut actus purus simplicitate perfectionis, sed simplicitate negationis quia non est plene perfecta. Et nego ultimam consequentiam. Est enim alteri componibilis a quo perficiatur, non tamen composita per resolutionem in plures conceptus, nec subordinatur directe et formaliter superiori, sed praesupponit illam veluti genus compositum ex illa.

Obiectio 5. Intellectivum ut quattuor est differentia specifica alicuius Angeli, sed intellectivum ut quattuor includit intellectivum: igitur genus includitur in differentiis. Respondeo distinguendo minorem. Materialiter et identice, concedo; formaliter, nego. Differentia enim expressatur in hic quattuor. Sic Divus THOMAS
5 1 parte, questione 50, articulo 4, 1.

Obiectio 6. Haec est vera praedicatio ‘homo est realis’: igitur et haec, ‘rationale est animal’. Probat consequentia. Quidquid convenit subiecto convenit praedicato, sed subiecto convenit animal: igitur. Respondeo distinguendo consequens. Identice, concedo; formaliter, nego. Ad probationem distinguo maiorem. Eodem
10 modo, nego; diverso, scilicet dicto, concedo. Et hoc si enim conveniat subiecto propter praedicatum ut contingit in praesenti. Cetera argumenta ommissa facio vel quia ex dictis solvuntur vel quia ex non dictis vic intelliguntur. Articulo 5. Etc.

Articulus 5. An quaelibet differentia sit perfectior genere?

15 Non comparamus differentiam generi simpliciter, sed tantum secundum quid. Loquatur Divus THOMAS loco citato *De piritualibus creaturis*: ‘sicut determinatum (loquitur de comparatione differentiae cum genere) indeterminato et proprium communi, non autem sicut animalia et animalia natura.’ In hoc sensu quaerimus an semper differentia determinet genus addendo aliquam perfectionem? Negat ONA 1 quaestione, articulo 5 quem sequuntur aliqui Magistris. Affirmativa est communis.
20

Dico igitur omnis differentia est perfectior suo genere nullaue dari, quae non addat aliquam perfectionem. Ita ARISTOTELES 8 *Metaphysicae* textu 10. Et Doctor THOMAS *De spiritualibus creaturis* articulo 8, ad 9 et 1 parte, quaesitone 50 articulo 4, ad 1 et questione 57, articulo 2, ad 2 Quem sequuntur eius amantissimi Doctores.
25

Probatur ratione. Genus est perfectibile ulteriori perfectione: igitur omnis differentia addit aliquam perfectionem. Probatur consequentia. Illa ulterior perfectio ad quam genus est in potentia est differentia, sed in quacunque specie
30 actuatur et perficitur potentialitas generis: igitur in quacunque specie differentia addit generi aliquam perfectionem. Patet minorem. Nulla datur species, quae non sit totum actuale in essentia ultimo actuatum et constitutum.

Confirmatur: omnis actus seu forma est nobilior potentia seu materia, sed omnis differentia habet rationem actus seu formae respectu generis: igitur omnis
35 differentia est nobilior genere eique superaddit aliquam perfectionem. Maiorem constat. Omnis actus aliquam tribuit potentiae perfectionem omnisque forma tribuit etiam effectum formalem: igitur.

BNC 167ra | Obiectio 1. Volitio prava est imperfectior volitione in communi: igitur. Confirmatur: sapientia creata etiam est imperfectior sapientia ut sic: igitur. Respondeo distinguendo antecedens. Volitio prava est imperfectior in eo moris formaliterque, concedo; in esse rei et physice, nego. Peccatum in esse moris sive consistat in positivo, sive in negatio est omnimoda imperfectio. At in esse physico superaddit aliquam perfectionem generi volitionis. Ad confirmationem negatur assumptum. Cum sapientia non sit genus, sed ratio analogica ad creatam et in creatam. In analogis enim maiorem perfectionem dicit analogum, quam analogata. 5

Obiectio 2. Ex his sequeretur unamquamque speciem habere distinctam operationem ab aliis speciebus eiusdem generis, hoc non potest esse: igitur. Probatur minor. Probabile est omnes species angelicas habere easdem operationes, scilicet intelligere et velle. Item quaedam animalia non solum non habent operationem distinctam, verum etiam carent aliquibus convenientibus generi. Nam talpa caret visu, olfactu pisces, similiter de aliis. 10

Respondeo. Divus THOMAS loco citato per haec verba: 'Illud quod constituit in specie est nobilius eo quod constituit in genere, sicut determinatum indeterminato: habent enim se determinatum ad indeterminatum sicut actus ad potentiam. Non autem ita, quod semper illud, quod constituit in specie ad nobiliorem naturam pertineat, ut patet in speciebus alium irrationalium. Non enim constituuntur huiusmodi species per additionem alicuius naturae nobilioris supra naturam sensitivam, quae est nobilissima in eis, sed per determinationem ad diversos gradus in illa natura et similiter dicendum est de intellectuali, quod est commune in angelis.' 15 20

Unde negatur sequela. Tunc enim differentia est radix novae operationis, quando elevat genus ad altiore naturam. Etiam in praefatis animalibus propria differentia uniuscuiusque est perfectior genere. Nam saltem determinat aliquam operationem indeterminate et confuse convenientem generi. 25

BNC 167rb | Obiectio 3. Differentia non elevans genus ad altiore naturam significat perfectionem generis magis contractam et limitatam: igitur potius perfectionem auferunt. Consequentia patet. Contractio et limitatio intra idem genus attestatur imperfectioni rei limitatae, nam tollit aliquid generis et non addit alterius gradus perfectionem. 30

Respondeo negando consequentiam. Ad probationem distinguo antecedens. Si contractum sit ex se illimitatum in genere causae materialis, nego; si sit illimitatum in alio genere, concedo. Illimitatio in genere causae materialis est maxima imperfectio, nam eam causat privatio perfectionis, scilicet formae et actus, quare materia prima est ens imperfectissimum ac prope nihil, quia ex se est omnino illimitata in genere causae materialis, est enim pira potentia. Similiter genus proportionabiliter in genere causae materialis est illimitatum: igitur quod determinetur a differentiis arguit potius perfectionem quam imperfectionem. 35 40

Nota genus dividi per differentias in species, non in differentias. Hic solet agitari compositio metaphysica an sit realis vel rationis? Ex dictis facile respondetur

esse rationis ratiosinatae. Unde talis compositio supponit in re fundamentum, quod non est aliud quam exuberantia rei et deficientia intellectus, sic Fundatissimo Doctor AEGIDIUS. Aliae quaestiones nimius prolixè omittuntur, non tamen necessariae. Nunc videamus alia praedicabilia, scilicet quae sunt extra essentiam
 5 et primo de proprio quarto praedicabili.

〈Capitulum quartum〉

Textus capituli quarti Porphyrii

| Caput quartum PORPHYRII de Proprio quarto Praedicabili Textus BNC 163va
 | ‘ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ Τὸ δὲ ἴδιον διαιροῦσι τετραχῶς · καὶ γὰρ ὁ μόνῳ τινὶ εἶδει BNC 163vb
 10 συμβέβηκεν, εἰ καὶ μὴ παντί, ὡς ἀνθρώπῳ τὸ ἰατρεῦειν ἢ τὸ γεωμετρεῖν · καὶ ὁ παντί, καὶ τὰ ἕτερα.’
 | ‘*Caput quartum* Proprium autem quatuor dividitur modis. Nam proprium BNC 163vc
 est id quod soli cuiusdam accedit speciei et se non omni ut homini accedit mederi aut metiri, etc.’

Summa Textus

| Quattuor in hoc capite adducit PORPHYRIUS acceptiones ‘proprii’. Primo proprium dicitur quod convenit soli alicui speciei, sed non omni; ut esse Medicum vel Geometram respectu hominis. Secundo, quod convenit omni, sed non soli; ut esse bipedem in homine. Tertio, quod convenit omni, soli, sed non semper; ut
 20 hominem canescere in senectute. Quarto, quod convenit omni, soli et semper; ut risibilitas. Hoc praefert omnibus PORPHYRIUS est enim proprie proprium. BNC 163va

Annotationes circa Litteram Capitis

| Acceptiones praefatae in re non sunt aliae ab illis, quas tradidit ARISTOTELES 1 BNC 163vb
 25 *Topicorum* capitulo 4, ibi dividit proprium in primum ad aliquid, in proprium quando et in proprium simpliciter. Proprium ad aliquid coincidit cum proprio

2–3 9–11 COMMENTARII COLLEGII CONIMBRICENSIS E SOCIETATE IESU, *In universam dialecticam Aristotelis Stagirita* (Lugduni: sumpt. Iacobi Cardon et Petri Cavellat, 1622), p. 134.
 12–14 COMMENTARII COLLEGII CONIMBRICENSIS E SOCIETATE IESU, *In universam dialecticam Aristotelis Stagirita* (Lugduni: sumpt. Iacobi Cardon et Petri Cavellat, 1622), p. 134. 23–24

primo et secundo modo dictum. Dicitur ad aliquid quia debet res cuius sunt propria ad aliud comparari: verbi gratia homo dicitur Geometra comparatione ad Leonem qui Geometra non dicitur. Similiter ut dicatur bipes. Proprium vero quando coincidit cum proprio tertio modo sumpto. Dicitur quando, quia non semper convenit rebus, sed aliquando. Proprium denique simpliciter coincidit cum proprie dicto. 5

BNC 163vc | ¶\tradi/¶ Proprium quarto modo acceptum est proprium denominabile a relatione universalis seu quarti praedicabilis. Unde est de quo in praesenti est agendum. Alia dicuntur propria analogice. Notato nunc proprium dicitur dupliciter vel prout distinguitur ab improprio vel prout distinguitur a communi. In hoc ultimo modo sumitur hic. 10

BNC 164ra Circa primam acceptionem. Notato esse Medicum vel Geometram in exemplo alato non summi per capacitatem seu aptitudinem acquirendi scientias, alioqui proprium quarto modo feret dicendum. Unde | sumitur per habitum vel actum Medicinae vel Geometriae ut explicat VILLALPANDUM. 15

Circa secundam acceptionem venit in dubium, si ARISTOTELES asserit esse bipedem esse differentiam, quo modo nunc appellatur proprium? Respondeo ARISTOTELEM ibi loqui non rigore vel loquitur de differentia propria. Ceterum esse bipedem est accidens commune secundum quod tantum dicitur proprium et differentis. 20

Circa tertiam notato canitie dici proprium hominibus, quia frequentior et magis nota est anities in hominibus quam in aliis animalibus. Sic omittimus difficultatem aliquorum dicentium etiam aliis animalibus convenire. Nunc Quaestio 10. etc.

Quaestio 12. De proprio quarto praedicabili

Multa quae circa hoc caput tractari possunt manent ex dictis indagata, quae restant faciliter, breviterque videntur in praesenti questione. Unde Articulus 1. Explicatur definitio, etc.

Articulus 1. Explicat naturam Proprii eiusque divisiones expendit?

BNC 164rb Proprium quadrupliciter dicitur (necessaria est repetitio). Primo, quod competit soli specie, at non omni individuo, ut esse Geometram. Secundo, econtra omni individuo, at non soli speciei, ut esse hominem bipedem. Tertio, omni speciei et omni individuo, at non semper ut in senectute canesceat. Quarto, soli speciei et omni individuo et | semper, ut hominem esse risibilem: hoc est maximum. 30

Pro horum intelligentia est notandum proprium a PORPHYRIO per ordinem ad speciem explicari. Unde perfecta ratio proprii sumitur ex perfecta convenientia 35

cum specie. Duo nobis obiiciuntur cognoscenda. Primum, quodnam sit divisum, et quaenam sit divisio? Secundum, quomodo intelligatur definitio proprii in quarto modo?

5 Dico 1. Divisum huius divisionis est ratio proprii communis consistens in tendentia convenientiae ad unum cum exclusione communicationis alterius. Ratio est quia ratio quarto praedicabilis est ut precetur in quale necessario accidentaliter. Nam per hic in quale differt a genere et differentia specie; per hic accidentaliter a differentia; per hic necessario ab accidente communi; sed hae conditiones non conveniuntur divisio, sed tantum uni membro, scilicet proprio
10 in quarto modo: igitur quartum praedicabile non est divisum: igitur proprium communiter dictum.

Dico 2. Proprium communiter dictum divisione analogica dividitur in quattuor modos proprii. Est communis inter Auctores et vocamus proprium commune proprium metaphysicum. Et ratio est: quotuscunque aliqua res dividitur inaequaliter dividitur analogice, sed sic dividitur proprium in communi: igitur. Probatur
15 minor. Solum proprium in quarto modo est simpliciter proprium, cetera vero secundum quid: igitur.

Ut hoc melius percipiatur nota duas requiri conditiones ad proprium. Prima quod conveniat uni inseparabiliter quoad unitatem. Secunda ut non conveniat
20 alteri extraneo. Prima conditio servatur quando convenit rei ubicunque inventae | semperque, hoc est semper et firmiter et inseparabiliter. Ut autem aliquid firmiter conveniat alicui debet habere radicem et principium in illo, alioqui transeunter et separabiliter conveniet vi connexionis, nec obstat quod possit permanere, tunc erit ab extrinseco conservate quoad existam et non quoad convenientiam.

BNC 164va

25 Secunda servatur, quando convenit soli, non debet convenire alii extra ipsum. Quapropter si deficiat aliqua ex his conditionibus non datur simpliciter integreque proprium. Siquidem caret ratione proprii et conditionibus requisitis. Hae conditiones deficiunt in tribus primis modis. Nam primum proprium convenit soli, sed non omni nec semper: igitur est separabile: igitur non proprium simpliciter. Secundum convenit omni, sed non soli: igitur convenit extraneis et est commune. Tertium convenit omni soli, sed non semper: igitur non permanenter, sed separabiliter.

30 Dubitas. Cur dicantur propria? Respondeo. Esse propria secundum quid. Tum quia habent aliquas conditiones proprii, tum quia comparative sunt propria. Nam esse bipedem licet absolute non sit proprium homini, comparative tamen ad quadrupedia proprium est illi.

Dico 3. Talem divisionem esse adaequatam. Probatur tres conditiones requisitae, scilicet omni, soli, et semper vel omnes conveniunt vel deest aliqua. Sicut conveniunt omnes est proprium simpliciter et in quarto modo. Si deest aliqua
40 vel est prima, scilicet omni et sic est proprium in primo modo vel deest secundo, scilicet soli et sic est proprium secundo modo vel deest tertio, scilicet semper et sic est in tertio modo proprium. Si desunt omnes non est proprium.

Circa secundum, sic definitur proprium in quarto modo: 'PORPHYRIUS est quod

BNC 164vb convenit omni, soli | et senper.' Unde sic formatur definitio quarti praedicabilis: 'Proprium est quod praedicatur de pluribus in quale necessario accidentaliter.' Sed haec definitio articulo sequente examinabitur.

Dubitas. Quod est consequi seu dimanare ab essentia, habereque illam pro radice? Dico pro nunc dimanationem non esse causalitatem effectivam, hoc est 5 agentem actionem, habentemque modum efficientiae. Ratio est substantia sine accidentibus non efficit nec operatur: igitur accidentia quibus operatur dicuntur dimanare a substantia, quin ab ipsa producantur: a quonam? Ab agente simul cum substantia, dependent a substantia cuius sunt passionis: igitur dimanatio nihil est aliud quam dependentia, quia ab ipsa tamquam a principio participatur. 10 Unde habet rationem activam reductive non foraliter. Sic Divus THOMAS 1 parte, quaestione 77, articulo 63 et articulo 7, 1 et *Opusculo 48 capitulo De proprio*

Obiectio 1. Proprium in re est singulare: igitur vel est proprium secundum se vel prout individuatum. Si <s>ecundum se: igitur est commune et prout sic non invenitur in re. Si ut singularizatum: igitur non dimanat ab essentia. Confirmatur: 15 proprium quod est divisum dicitur de pluribus: igitur proprium divisum non est prout est in re, sed prout est in intellectu: igitur prout est logicum.

Respondeo est proprium ratione naturae, non ratione singularitatis. Et distinguo consequens. Est commune analogice, concedo; univoce, nego. Et aliam 20 compartem: non invenitur in re formaliter, concedo; fundamentaliter, nego. Sicut enim praedicata essentialia inveniuntur in re singularizata quin obstat, ut non sint talia ratione singularitatis, sic proprium invenitur in re singularizatum, quin sit talem ratione singularitatis. Ad | confirmationem distinguo consequens. BNC 165ra Proprium divisum non est in re primo intentionaliter, nego; secundo intentionaliter, concedo. Sicut enim genus quoad naturam substrata est in re et non quoad 25 praedicabilitatem, nisi fundamnetaliter. Sic proprium est in re quoad naturam substratam et non quoad praedicabilitatem.

Obiectio 2. Divisum huius divisionis est accidens vel quod abstrahit a quarto et quinto praedicabilis vel determinate quarto vel quinto. Si primum: igitur divisum non est proprium, sed abstrahens. Si secundum: igitur divisum est quarto 30 praedicabile. Si tertium, quomodo quarto praedicabile oppositum quinto est membrum huius divisionis? Confirmatur: Proprium secundo modo est accidens commune: igitur non proprium.

Respondeo distinguendo. Est accidens valens funddare conditiones proprii et convenientiam relativam ad aliquid sub formalitate proprietatis, concedo; est 35 accidens praesicce fundans praedicabilitates quarto et quinto praedicabili, nego. Sicut enim differentia divisa in communem propriam et proprissimam non est sub conceptu praedicabilis, sed sub conceptu facientis differre. Sic Proprium in illos modos divisum non est sub conceptu praedicabilis, sed sub conceptu convenientiae ad unum cum exclusionem consortii. 40

Ad confirmationem distinguo antecedens. Est accidens commune sub ratione universalitatis et praedicabilitatis, concedo; sub conceptu convenientiae ad

unum, nego. Simpliciter est accidens commune, at secundum quid et comparative est proprium; unde reductive pertinet etiam ad quartum. Ceterum non est inconueniens, quod simpliciter pertineat ad unum praedicabile, secundum quid reductive ad aliud, nam rationale secundo intentionaliter pertinet ad tertium et
5 tertio intentionaliter ad secundum.

Obiectio 3: Illa particula semper non convenit omnibus passionibus: igitur ruit. Probatur antecedens. Primo, potest Deus | separare propriam passionem a
subiecto, sicut separatur quantitas a corpore in eucharistia vel sine illa subiectum
conservare, ut solem sine luce. Ceterum naturaliter potest impediri passio, ut
10 motus deorsum in lapide, frigus in aqua, potentiae sensitivae in animali: igitur. Secundo, existentia contingenter convenit creaturae, nec potest esse passio: alioqui idem se ipsum efficeret, sed tamen per se convenit formae sicut rotunditas circulo teste Divo THOMA 2 *Contra Gentes* 55 Igitur non stat passio in emanatione et perseitate a subiecto.

BNC 165rb

15 Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo. Potest Deus separare proprias passiones reales, concedo; modales, nego. At hic convenit positum in definitione idem est ac debetur, conectitur et postulatur non; dicit praesicce existere seu adesse subiecto. Quare licet separetur passio, cum tamen debentur naturae, verificatur quod convenit semper. Pro speciali doctrina scito,
20 quod passio non potest negari subiecto per secundam operationem, videlicet per compositionem et divisionem; licet possit per primam. At accidens commune etiam per secundam operationem potest negari subiecto, quin destruat. Sic Doctor THOMAS *Opusculo* 48 *De accidente* et in 1, distinctione 26.

Ad aliam probationem dico omnes passiones dimanare a subiecto eique connecti, sed omnes non eodem modo. Quaedam dimanant absolute, sine ulla alia
25 dependentia quam a subiecto, ut risibilitas ab homine, diaphanitas a Caelo, lux a Sole. Quaedam dimanant supposito aliquo statu connaturali, ut lapidi quiescere non absolute, sed in centro; moveri non absolute, sed extra centrum, *gratiae* [?] in statu consummationis lumen gloriae in statu *causae* [?] fides, spes; aque
30 in suo connaturali statu frigus, animali potentiae sensitivae supposito organi temperamento, demum gravi moveri per medium liberum non impeditum. | Primae passiones non possunt impediri, ultimae vero possunt ab extrinseco.

BNC 165va

Ad secundum distinguo minorem. Per se convenit formae perseitate logica, nego; perseitate physica, concedo. Perseitas logica fundatur in habitudine convenientiae intrinsece; physica fundatur in re ut producta et ut subiecte influxui
35 physico agentis. Unde existentia non est propria passio. Sumit enim determinationem et specificationem a forma cuius est; et in forma dependente a materia solvitur existentia per segregationem formae a materia; si autem non dependet a materia, non tollitur a forma nisi per suspensionem actionis agentis et hoc est
40 per annihilationem. Artículo 2. Quod sit Proprium, etc.

Articulus 2. Quid sit proprium quartum praedicabile?

Quaerimus an definitio quarto praedicabilis conveniat omnibus propriis, an solum proprio quarto modo? Prima sententia affirmat. Sic LOVANIENSES, CANTERUS, MURCIA, HURTADO. Secunda sententia asserit saltem aliquod ex tribus pertinere ad hoc praedicabile. De secundo tenet FONSECA.. De tertio aliqui Magistri ut refert Magistro RUBIO. 5

Dico igitur solum proprium quarto modo pertinet simpliciter ad hoc praedicabile, ceterum vero simpliciter ad quintum, reductive vero et secundum quod ad hoc. Sic ARISTOTELES 1 *Topicorum* 2; Doctor THOMAS *Opusculo* 48, capitulo 6 et 7; CAIETANUS; LABELLUS; SOTO; MASIVS; ARAUXO; SANCHEZ; TOLETUS; OÑA; RUBIUS; CONIMBRICENSIS et alii GALLEGO *Controversia* 18. Demum COMPLUTENSIS, IOANNES A SANCTO THOMA. 10

BNC 165vb Probatur ratione. Illud est vere et proprie et simpliciter quod dimanat a principiis essentialibus, cum eis | qui habet naturalem necessariamque connexionem, sed tantum proprium conveniens omni, soli, et semper est huiusmodi: igitur. Probatur minor. Quod habet necessariam connexionem cum praedicatis essentialibus invenitur in omnibus, in quibus sunt talia principia essentialia: igitur convenit omni habenti talia principia. Item ergo ubi non fuerint talia principia essentialia neque erit tale proprium: igitur convenit solum habentibus illa. Tandem: igitur 15
quandiu habuerint talia principia tamdiu habebunt proprietatem, sed quae participant aliquam essentiam, semper habent illam: igitur et proprietatem: igitur tale proprium convenit omni, soli, semperque. 20

Confirmatur: tria prima propria vere non dimanant a principiis essentialibus: igitur non habent necessariam connexionem: igitur non constituunt hoc praedicabile. Antecedens probatur. Esse Geometram si sumatur per habitum vel actu Geometriae, porro non fluit ab his essentialibus. Si vero sumatur per inclinationem ad hanc scientiam potius quam ad aliam provenit hoc ex principiis individualibus, a diverso temperamento, a vario *sumderum* [?] aspectu, sub quo quosque natus est, vi cuius homines quibus prae est Iupiter sunt ad scientias proclives quibus Mercurius eloquentes, etc. Similiter esse bipedem aut anescere consequuntur ex dispositione materiae, sicut esse masculum vel feminam, viventem vel senem, etc. Igitur talia dimanant ex principiis materialibus et individualibus non vero ex essentialibus. 25
30

Obiectio 1. Tria propria speciali modo respiciunt inferiora: igitur non sunt accidens commune. Probatur antecedens. Proprium primo modo respicit ratione solius, secundo modo ratione omnis, tertio ratione omnis et solius; sed accidens commune solum respicit ratione contingentis: ergo. 35

BNC 166ra Respondeo distinguendo antecedens. Speciali modo, qui sufficit ad proprium simpliciter, nego; qui sufficit ad | proprium secundum quod et reductive, concedo.

Dictum est proprium simpliciter constitui per illas tres conditiones, ita ut si non inveniatur aut aliqua tantum; vel non datur proprium vel datur tantum secundum quid.

Obiectio 2. Illa propria sumpta per aptitudine dimanant ab essentia: igitur
5 pertinent ad quarto praedicabile. Antecedens probatur. Primo ex Divo THOMA
De ente et essentia 7 affirmante omne accidens causari a principiis substantiae:
igitur. Secundo ab inductione, aptitudo ad esse Geometram oritur ex principiis
essentialibus naturae humanae naturaliter scire desiderantis: igitur.

Respondeo concedendo antecedens. Sed tunc sunt proprium quarto modo ut
10 dictum est, nec sic sumuntur in praesenti. At si sumantur pro speciali habilitate,
dimanant a principiis materialibus et individualibus, quapropter sunt accidentia
communia. Ad probationem prima distinguo omne accidens causatur a substantia
eodem modo, nego; diverso, concedo. Quaedam causantur a substantia secundum
principia formalia et haec sunt passioness, quia habent connexionem necessitatis
15 formalis. Quaedam secundum praedicata materialia et sunt accidentia communia
seu accidentia individuorum. Ad secundam respondeo sicut ad argumentum.

Obiectio 3. Quod convenit omni et semper convenit necessario: igitur pro-
prium secundo modo convenit necessario, verbi gratia esse bipedem. Antecedens
probatur. Non requiretur formalitas solius; alioqui proprium subalternum non
20 esset proprium.

Respondeo negando antecedens. Albedo convenit cygno omni semperque et
tamen est accidens commune. Ultra requiritur quod conveniat firmiter simpliciter,
non per accidens ut dictum est. Ad probationem negatur antecedens. Proprium
subalternum soli naturae competit: igitur nihil deest.

Obiectio 4. Non requiritur formalitas semper: igitur. | Probatur antecedens. BNC 166rb
25 Quod dimanat ab essentia est passio, sed quod dimanat ab essentia non tollitur
eo quod non semper conveniat, sed tempore statuto, quod patet in potentia visia
canis possit nonnumquam diem.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo minorem. Non
30 tollitur eo quod non semper conveniat quoad unitatem, nego; quoad existentiam,
concedo. Hoc manet explicatum numero 993. Ad exemplum, ibi non datur variatio
secundum tempus in ipsa potentia, sed in dispositione organica ut eliciatur visio.
Articulo 3. Etc.

Articulus 3. In ordine ad quae proprium constitua- tur praedicabile?

35 Dico 1. Inferiora propria quarto praedicabilis qua talis non sunt propria, sed
individua speciei, a qua dimanant. Probatur. Illa sunt inferiora quarto praedicabilis
de quibus praedicatur in quale necessario accidentaliter, sed de hoc et illo proprio
non sic praedicatur: igitur propria non sunt inferiora. Probatur minor. Praedicari

in quod complete non est praedicari in quale necessario accidentaliter, sed de propriis praedicatur in quid complete: igitur. Probat minor. Praedicatur ut species: igitur in quid complete.

Dico 2. Proprium non constituitur universale et praedicabile per ordinem ad speciem, sed per ordinem ad individua. Probat. Universale constituitur per ordinem ad inferiora; sed species non est inferior proprio: igitur. Probat minor. Species est aequalis proprio: igitur non inferior. Antecedens patet. Nam convertitur cum illa: igitur. Intelligito conclusiones etiam de proprio subalterno procedimus enim sicut de differentia.

BNC 166va Obiectio 1. Ideo Petrus est risibilis quia est homo: | prius praedicatur de specie quam de individuis. Antecedens constat. In hoc distinguitur accidens a proprio. Siquidem homo est albus quia Petrus est albus, at Petrus est risibilis quia homo est risibilis. Respondeo distinguendo antecedens. metaphysice, concedo; Logice nego. Ad probationem distinguo. In hoc distinguuntur ratione metaphysica, concedo; logica, nego. Entitas prius convenit speciei, at praedicabilitas solum individuis. Eodem prorsus modo dicitur eadem relatione tangere speciem et individua metaphysice, non logice.

Obiectio 2. Idem accidens respectu illius a quo dimanat est propria passio, respectu vero inferiorum est accidens commune: igitur aut ruit quarto praedicabile aut per ordinem ad speciem constituitur. Antecedens probatur. Omne accidens habet proprium subiectum a quo dimanat et per quod definitur: igitur omne accidens respectu subiecti est propria passio. At si respectu individuorum etiam esset proprium rueret quinto praedicabile ut patet: igitur.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo antecedens. Omne accidens habet proprium subiectum ut causam materiale et receptivam, concedo; ut causam non solum receptivam, sed etiam reductive effectivam, nego. Accidens commune habet habitudinem ad subiectum ut ad causam materiale et receptivam. Causa autem sic non fundat necessariam connexionem cum accidentali forma. Ast proprium respicit subiectum non solum ut causam materiale et receptivam, verum etiam ut principium suae emanationis, unde habet causam connexionis. Ita Divus THOMAS *Opusculo 48 De Proprio*. Accidens commune licet dicat subiectum non tam necessariam connexionem requisitam ad rationem proprii.

BNC 166vb Obiectio 3. Sola praedicatio quarti praedicabilis potest a priori demonstrari ex ARISTOTELE 1 *Posteriorum* capitulo 4. Sed demonstratur de specie: igitur de specie praedicatur qua | quartum praedicabile. Maior constat. Praedicatio quinto est contingens, ceterorum essentialis: igitur. Respondeo. Potest demonstrari qua est proprium prioristicum (hoc est universale et praedicabile), nego; qua est posterioristicum (hoc est quoad convertentia), concedo. Demonstratio de proprio dicitur de quarto praedicato, non de quarto praedicabili.

Obiectio 4. Proprium quarto modo non convenit individuis necessario neque convertibiliter: igitur respecti illorum non est praedicabile. Secundo proprium

non convenit soli individuo, sed aliis: igitur non habet necessariam connexionem, neque convertentiam; nam si valeat est Petrus: igitur risibilis, non tamen est risibilis: igitur Petrus.

Respondeo distinguendo antecedens. Ratione naturae, nego; ratione individuationis, concedo. Unde mediante convenit individuus, non immediate. Et negatur consequentia. Aliud est proprium convenire individuus metaphysice, aliud logice. Ad secundam probationem distinguo antecedens. Sed aliis extraneis, nego; propriis, concedo. Communitas non tollit rationem proprii si sit ad propria individua; tollit si sit ad extranea. Et distinguo consequens. Non habet convertentiam ratione individuationis, concedo; ratione naturae, nego. Sufficit enim ad rationem proprii convertentia cum natura, non amplius requiritur cum omni individuo.

Obiectio 5. Proprium genericum respectu inferiorum non est quarto modo, sed secundo: igitur non est quarto praedicabile respectu inferiorum. Antecedens probatur. Bipes est proprium animalis qua distincti a quattuorpedibus est enim genus innominatur ad omnia bipedia; sed respectu hominum est proprium secundo modo: igitur. Secundo: accidentia communia sunt proprium quarto modo respectu alicuius subiecti ut albedo, nigredo et similia, sed respectu singularium sunt accidentia communia: ergo. Tertio, haec praedicatio ‘homo est | risibilis’ est quarto praedicabilis, sed ibi praedicatur proprium de specie: igitur respectu speciei est quartum praedicabile.

BNC 167ra

Respondeo negando antecedens. Sicut enim proprium specificum competit individuus, sic proprium genericum competit speciebus mediante, non immediate: sicut tactivum. Ad probationem. Negatur assumptum siquidem esse bipedem est proprium secundo modo. Ceterum si ab aliquibus accipiat ut essentialis differentia ideo est quia saepe utimur accidentalibus differentiis nobis notioribus pro essentialibus. Ad secundum dico talia accidentia non esse proprias passiones, nam non oriuntur ex principiis essentialibus, sed ex materialibus habent tamen ab extrinseco inseparabilitatem ut nigredo in corvo, albedo in cygno. Ad ultimum dico, talem praedicationem esse quarto praedicati, non quarto praedicabilis. Vide argumenta pro differentia, quae servatis servandis resolvuntur in nostro casu. Supponimus enim dari proprium subalternum nempe quod dimanat a gradu generico; et proprium infimum, scilicet quod emanat a gradu differentiali: hoc notato.

Dico 3. Tam proprium infimum quam subalternum pertinet ad hoc praedicabile. Probatur. Plura datur accidentia, quae dimanant a principiis genericis et cum eis habent necessariam connexionem: igitur vere dantur propria generica seu subalterna. Antecedens constat. De potentiis sensitivis respectu animalis, de nutritiva respectu viventis: ergo.

Dico 4. Proprium stricte est quod praedicatur de pluribus in quale necessario accidentaliter. Dico 5. Proprium subalternum est quod praedicatur de pluribus specie differentibus, etc. Dico 6. Proprium infimum seu athomum est quod praedicatur de pluribus numero differentibus, etc. Unde haec divisio | est accidentalis.

BNC 167rb

Obiectio 1. PORPHYRIUS hic et ARISTOTELES 1 [?] *Topicorum* capitulo 4. solum definiunt proprium infimum, igitur illud tantum pertinet ad hoc praedicabile. Respondeo. Hoc factum fuisse; primum, quia proprietatibus infimis frequentius utimur quam subalternis vice versa de differentia; secundum, definito proprio infimo, faciliter definitur subalternum.

5

Obiectio 2. Emanatio proprie passionis reducitur ad genus causae efficientis ut diximus, et ut docet Divus THOMAS 1 parte, quaestione 77, articulo 7. Sed nullum accidens potest sic dimanare a gradu generico: igitur non datur proprium genericum. Probatur minor. Nihil agit, quin sit in actu et determinatum, sed genus est potentiale et indeterminatum: igitur nullum accidens potest dimanare a gradu generico.

10

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo minorem. Genus est potentiale et indeterminatum qua totum potentiale, concedo; qua totum actuale, nego. Proprium genericum non dimanat a genere ut toto potenciali, qua comparatur ad inferiora illaque continet superioritate, sed ut a toto actuali qua est constitutum. Mane hoc sufficienter explanatum. Cum enim proprium sit accidens essentiae tribuens ei esse secundum quid, necessario supponit eam constitutum simpliciter.

15

In calce notato aliquando propriam passionem non esse accidens determinatum, sed disunctum; verbi gratia par et impar respectu numeris, masculinum et femininum respectu animalis. Tunc quodlibet est accidens *determinata* [?], disunctum convenit per se; sic Divus THOMAS 1 *Posteriorum* lectione 10. Haec de quarto praedicabili. Videamus quintum.

20

〈Capitulum quintum〉

Textus capituli quinti Porphyrii

BNC 167va | Caput quintum PORPHYRII de Accidente quinto Praedicabili Textus

BNC 167vb | ‘ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε Συμβεβηκός δέ ἐστιν ὃ γίνεται καὶ ἀπογίνεται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς. Διαρεῖται δὲ εἰς δύο · τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ χωριστόν ἐστιν, τὸ δὲ ἀχώριστος, καὶ τὰ ἕτερα.’

BNC 167vc | ‘*Caput quintus* Accidens autem est quod adest atque abest sine subiecti

30

1 7 22 27–29 COMMENTARII COLLEGII CONIMBRICENSIS E SOCIETATE IESU, *In universam dialecticam Aristotelis Stagirita* (Lugduni: sumpt. Iacobi Cardon et Petri Cavellat, 1622), p. 144. 177.30–178.2 COMMENTARII COLLEGII CONIMBRICENSIS E SOCIETATE IESU, *In universam dialecticam Aristotelis Stagirita* (Lugduni: sumpt. Iacobi Cardon et Petri Cavellat, 1622), p. 144.

corruptione. Dividitur autem enim duo. Aliud est separabile, aliud inseparabile. Atque dormire quidem accidens separabile est, etc.'

Summa Textus

| Tres definitiones, unaque divisionem contine hoc caput. Prima definitio est: BNC 167va
 5 'Accidens est quod adest et abest sine subiecti corruptione.' Secunda definitio est:
 'Accidens est quod inesse et non inesse idem potest.' Tertia: 'Accidens est quod
 neque genus, neque species, neque differentia, neque proprium est; semper autem
 est in subiecto.' Divisio est in separabile ut dormire, et inseparabile ut nigredo in
 10 corvo vel Aethiope. Obiicitur, si datur accidens inseparabile: igitur accidens non
 est, quod abest et adest. Respondeo. Cogitatione et intellectu corvum album vel
 Aethiopae non nigrum sine subiecti corruptione concipi posse. Inexplicata etiam
 definitio.

Annotationes circa Litteram et Sensum huius Capituli

| Minime obstant AVICENNA et alii Arabes Porphyrium reprehendentes prius BNC 167vb
 15 accidens definientem, quam dividentem. Siquidem accidens hic definiendum
 non est aequivocum: igitur non prius debuit dividi, quam definiri, sic Beatus
 ALBERTUS MAGNUS.

Notandum est primo accidens bifariam sumi, scilicet physice et logice seu pri-
 mo et secundo intentionaliter. Accidens physice significat id, quod raro contingit
 20 (de hoc loquitur PHILOSOPHUS *de demonstratione* et 6 *Metaphysicae*, 2) et quod
 enti advenit | *a parte rei* [?] post eius esse completum. Sic sumptum ab eodem BNC 167vc
 V *Metaphysicae* divisum fuit in novem praedicamenta. Accidens logicum est
 aequivocum ad quattuor. Primo, significat idem quod extraneum, de quo loquitur
 PHILOSOPHUS in *Elenchis* de fallacia accidentis. Secundo, per quacunque secunda
 25 intentione, imo per omni rationis ente unde omnia praedicabilia accidentia sunt.
 Tertio, per praedicato non quidditativo et essentiali condistincto contra praedi-
 catum quidditativum, quo pacto competit his ultimis praedicabilibus. Quarto,
 per praedicato nec quidditativo, neque | perfluente ab essentia, neque cum illa BNC 168ra
 convertibili; et in hac acceptione pertinet ad nostrum institutum.

30 Notandum est 2. Duas primas definitiones non esse in re diversas differre
 solum penes hoc quod prima datur per actum et secunda per potentiam. Cetera
 causa definitiones traditas notanda tota questione explicanda sunt. Unde Quaestio
 11. De Accidente, etc.

Quaestio 13: De accidente quinto praedicabili

Relinquenda sunt multa pertinentia ad accidens praedicamentale quamquam ab aliquibus hic examinata, solo accidente logico respectu. Constat ex dictis esse unum ex praedicabilibus, ut quae desunt praestringantur, sit Articulo 1. Utrum definitiones, etc.

5

Articulus 1. Utrum definitiones divisionesque Accidentis ab Porphyrio traditae exactae rectaeque sint?

Discriminatur accidens praedicabile ab accidente praedicamentali in hoc, scilicet quod accidens praedicamentale contraponitur substantiae. Unde solum stat pro accidente inherente. Praedicabile vero contraponitur praedicato essentiali, unde quidquid non convenit essentialiter vel necessario dicitur accidens praedicabile sive sit reale sive rationis, sive inherens, sive subsistens.

10

BNC 168rb

Duo nobis obiciuntur in articulo disputanda. Primum, an hic definiatur accidens primo intentionaliter vel pro secunda intentione quinti praedicabilis? Secundum quomodo intelligantur illae | particulae definitionis, quod adest et abest sine subiecti corruptione? Relictis sententiis circa primum.

15

Dico 1. Definitio tradita convenit substrato seu primae intentioni huius praedicabilis sive formaliter sive materialiter sumptae. At si aliquid addatur convenit etiam secundae intentioni. Ita expresse IOANNES A SANCTO THOMA quaestione 12, articulo 1.

20

Probatur ratione. Quidquid invenitur in singularibus et ad illa descendit non pertinet solum ad secundam intentionem praedicabilitatis, sed quod explicant hae definitiones invenitur etiam in singulari et individualiter accepto: igitur hic definitur prima intentio sive formalis, sive materialis. Maior constat cum universalitas et praedicabilitas non descendant ad singularia. Minor probatur. Adesse et abesse subiecto etiam convenit accidenti singulari: igitur. Probat antecedens. Accidens separabile aliquando adest, aliquando abest subiecto singulari sine eius corruptione: igitur. Hic accidens inseparabile individualiter acceptum non est a quo subiectum seu natura cui inest dependet, licet individualis conservatio aliquando dependeat: igitur.

25

30

Si autem vis praedictam definitionem sumere secundo intentionaliter, ita ut competat secundae intentionis debes sic eam transmutare; accidens est quod praedicatur de multis ut praedicatum, quod adest et abest praeter subiecti corruptionem. Puto Auctores contrarios hoc sensu loqui.

Obiectio 1. MARTINEZ hic definitur aliquid conveniens accidenti per intellectum, non in re: igitur. Probatur antecedens. Licet adesse uni et abesse alii realiter

35

conveniat accidenti. Tamen adesse et abesse eidem subiecto non convenit in re, sed per rationem praesertim accidenti inseparabili: igitur.

| Respondeo negando antecedens. Ad probationem negatur assumptum. Adesse et abesse uno formalem qui subiecto in re convenit accidenti sive separabili, sive inseparabili, cum nihil aliud significetur quam contingentia convenientiae. BNC 168va

Obiectio 2. Secundae intentiones non sunt primae, sed etiam secundis intentionibus competit haec definitio: igitur. Respondeo distinguendo minorem. Materialiter acceptis, concedo; formaliter acceptis, nego. Etiam in entibus rationis invenitur prima intentio ut negatio, privatio, denominatio extrinseca; imo una secunda intentio materialiter sustemitur denominaturque ab alia secunda intentione: igitur includit quasi modum primae intentionis.

Obiectio 3. Abesse et adesse sumitur secundo intentionaliter pro affirmari et negari sine corruptione subiecto: igitur. Respondeo transeat antecedens. Nam etiam concesso non convincit hanc definitionem tradi per secundam intentionem universalitatis; cum universale non fiat comparatione compositiva et attributiva, sed simplici. Ceterum affirmari et negari utroque modo accipitur, scilicet fundamentaliter quod est primae intentionis et invenitur in omni accidente singulari et formaliter per secunda intentione affirmandi et negandi statim explicanda.

Secunda difficultas inter Auctores est, an illae particulae adest et abest intelligantur de reali praesentia et absentia; an vero de affirmatione et negatione? Ratio dubitandi est: non potest intelligi de reali praesentia et absentia: igitur. Probatur antecedens. Accidens inseparabile non potest abesse et adesse; alioqui esset separabile: igitur. Etiam non potest intelligi secundum intentionaliter pro affirmari et negari: igitur. Probatur. Tunc sequeretur omne accidens esse separabili: igitur. Probatur sequela. Nullum est accidens quod per intellectum non possit separari; cum etiam subiectum concipiatur sine proprio: igitur. Item | tum admitteretur, consistere in reali praesentia et absentia quod probat: talis affirmatio vel negatio aut est vera aut falsa? Si falsa: igitur falsum est accidens consistere in affirmatione et negatione. Si vera: igitur est *a parte rei* [?], quod adest et abest in res sine subiecti corruptione. BNC 168vb

Si dicas, non intelligi de affirmatione et negatione per modum compositis, sed per modum simplicis praecisionis. Contra primam, quia est contra Doctorem THOMAM *De spiritualibus creaturis* articulo ultimo, ad 7 et *Opusculo 48* capitulo de accidente. Secundam, quia etiam proprium poset abesse et adesse praescindendo per simplicem cognitionem: igitur.

Prius modus dicendi tenetur ut propria sententia ab AVICENNA, CAIETANUS, RUBIUS et aliis. Secundus, etiam cognoscit Patronos, scilicet, SOTO, SANCHEZ et alios, quo eferunt et sequuntur COMPLUTENSIBUS. Alii singularem viam sunt secuti ut MARTINEZ, quam opinionem refutat IOANNES A SANCTO THOMA quaestione 12, articulo 1.

Dico 2. Abest et adest sine subiecti corruptione intelligitur de contingentia accidentis et indemnitate subiecti sua quidditate ex convenientia vel discon-

venientia talis accidentis. Hanc sententiam debent admittere omnes ore pleno dicentes, accidens est quod praedicatur de pluribus in quale contingenter. Est expressa mens ANGELICI PRAECEPTORIS quatione 2, *De anima*, articulo 12, ad 7. Ita IOANNES A SANCTO THOMA hic. Manet probata rationibus antecedentibus. Unde Solum restat eam explicare.

5

BNC 169ra

Adest et abest sine subiecti corruptione idem ac dicere, convenit subiecto sine dissolutione quidditatis et naturae in praedicatis essentialibus. Ceterum respectu individui non naturae dicitur accidens separabile vel inseparabile, cum habeant in illis aliquando causam permanentem, aliquando trans | transeuntem. Quapropter accidens potest convenire vel abesse subiecto corrupto individuo, non tamen corrupta specie, sed cum illius indemnitate. Hac ratione distinguitur etiam a proprio, quod si abest vel non convenit speciei dissolvitur haec. Unde individuum potest dependere in conservatione et existentia, imo in individuationem ab accidente, minime species. Relinquitur negatione, affirmationem convenientiam, disconvenientiam accidentis ad subiectum esse cum indemnitate quidditatis.

10

15

Ex dictis sequitur 1. Nos non loqui hic de inhaerere vel non inhaerere, consequentiam solum competat accidentia praedicamentali; 2. Adesse et abesse significare etiam affirmari vel negari, sed non solum, quin etiam fundamentaliter sit, convenire vel non convenire naturae sine dissolutione essentialis connexionis praedicatorum.

20

Nunc videamus fundamenta opposita. Ad primum respondeo distinguendo. Accidens inseparabile non potest adesse et abesse secundum realem praesentem vel absentem respectu individui in ordine ad quod sumitur divisio separabilis et inseparabilis, concedo; respectu quidditatis, nego. Solutio constat ex dictis.

Ad secundum distingo. Omne accidens esse separabile respectu naturae, concedo; respectu individui, nego. Separabile et inseparabile dicitur in accidentibus respectu subiecti ex parte individuationis, abesse autem et adesse sine subiecti corruptione ex parte quidditatis.

25

30

BNC 169rb

Instabis: convenientia vel separatio respectu speciei ut distinguitur ab individuo est secunda intentio rationis: igitur intelligitur haec definitio secundo intentionaliter. Respondeo. Respectu speciei formaliter, concedo; fundamentaliter, concedo. Unde potius utimur nomine. | quidditatis, ut non intelligatur loqui nos ita formaliter.

Obiectio 1. Etiam proprium potest intelligi et separari ab essentia, sine huius corruptione: igitur non distinguitur ab accidente. Respondeo distinguendo. Et intelligi operatione componente et dividente, nego; operatione simplici, concedo. Est expressa solutio ANGELICI DOCTORI *De spiritualibus creaturis* articulo ultimo, ad 7.

35

Instabis: non minus possum dicere cygnus non est albus, quin homo non est risibilis; sed utraque est falsa: igitur. Respondeo negando paritatem, nam licet utraque sit falsa quia in re non ita est, tamen falsitas unius plus destruit, quin alterius. Eo quod negetur albedo cygno, non destruitur eius quidditas; at

40

si negetur passio destruitur essentia. Nec obstat hoc quominus possit Deus, separare passiones ab essentia non quantum ad convenientiam, sed quantum ad existentiam: ut dictum est.

Obiectio 2. Mors est praedicatum accidentale, sed non solum corrumpit naturam, sed etiam individuum: igitur. Respondeo. Mors in facto esse, concedo; in fieri [?], nego. Contra non abest et adest sine corruptione: igitur. Distinguo. Sine corruptione physica, concedo; logica, nego. In facto esse praedicatur essentialiter de cadavere, nam homini repugnat, tunc enim ampliatur proprio homo olim, modo est mortuus. Si vero non ampliatur est praedicatum repugnans, unde non est quintus praedicabilis. Vide COMPLUTENSIS distinctione 9, quaestione 1, numero 7.

Obiectio 3. Quando praedicatur existentia est praedicatio quinti praedicabilis, sed non potest dici, quod absit sine corruptione subiecti: igitur non in hoc stat essentia accidentis. Respondeo concedendo maiorem et distinguendo minorem. Non potest dici, quod absit sine corruptione subiecti respectu individuationis, concedo; respectu quidditatis, nego. Semper manet incolumis et immunis quidditas.

Articulus 2. Quomodo accidens sit quantum praedicabile et respectu quorum inferiorum sit tale?

Tria quaeritur titulus. Primum. Quomodo verificetur accidens de subiecto ratione nominis vel ratione rei? Secundum. Respectu quorum dicatur quantum praedicabile, scilicet respectu suorum inferiorum, an respectu subiectorum? Tertium. An praecedetur respectu subiectorum existentium solum, an etiam respectu possibilium?

Circa primum notandum denominationem dupliciter fieri. Primo ex parte nominis ut album ab albedine. Secundo ex parte formae significatae, ut officiosus ab officio. Quando dicitur Petrus est albus, non verificatur ratione nominis, nam sensus esset Petrus est vox album, sed verificatur ratione formae significatae. Omitto sententiam negativam.

Dico 1. In praedicationibus accidentalibus non praedicatur nomen, sed res significata per nomen denominative tamen. Probatur ratione. Si accidens praedicatur quantum quod nomen, non esset unum ex quinque praedicabilibus, sed hoc nemo audet asserere: igitur. Probatur assumptum. Non esset univocum, sed omne praedicabile est univocum: igitur. Probatur maior. Esset aequivocum: igitur non univocum. Probatur antecedens. Quod praedicatur de pluribus secundum nomen, et non secundum rem est aequivocum. Sed accidens praedicatur de pluribus secundum nomen et non secundum rem: igitur.

BNC 169vb Obiectio 1. Ex PHILOSOPHUM capitulo 5 in *antepredicamenta* dicente: ‘quod eorum quae in subiecto sunt nomen praedicari de subiecto nihil prohibet, rationem vero impossibile est praedicari’, igitur. Respondeo. Communi expressione ARISTOTELIS sensum hunc esse: | accidentia dicuntur secundum nomen et non secundum rationem, id est non quidditative, sed denominative.

Obiectio 2. Praedicatio per verbum substantivum est dicet identitatem praedicati cum subiecto, sed inter accidens et subiectum non datur haec identitas: igitur neque praedicatio. Respondeo distinguo minorem. Non datur haec identitas essentialis et intrinseca, concedo; denominativa et concretiva, nego: est solutio expressa ANGELICO PRAECEPTOR 1 parte, quaestione 13, articulo 12. Accidens in concreto, ut album cum dicat habens albenidem, ratione *totali* [?] habens est idem cum subiecto. Sufficit ab praedicationem identitas denominativa et non solum necessaria et essentialis ex eodem ANGELICUM DOCTOREM in 3 distinctione 5, in expositione litterae.

Circa secundum notandum est accidens posse comparari ad substantiam quibus inhaeret et quae denominat; verbi gratia album ad hominem, equum, lapidem, etc., et potest etiam comparari ad inferiora propria; verbi gratia album ad hoc et illud album, coloratum ad album et nigrum. Per ordinem ad propria inferiora constitui quantum praedicabile affirmat TORREJON disputatione 5, in hoc capitulo.

Dico 2. Quantum praedicabile constituitur per ordinem ad substantiam quae denominat. Est communi. Probatur ratione: Illa sunt inferiora quinto praedicabilis, de quibus praedicatur in quale contingenter, sed de solis subiectis praedicatur in quale contingenter: igitur. Secundo praedicari in quale contingenter, non est praedicari in quid integre, sed de propriis constitutis praedicatur in quid integre vel in quid potentiale: igitur. Tertio haec praedicatio ‘homo est albus’, est praedicatio alicuius universalis; non generis nec speciei, neque differentiae, neque proprii: igitur accidentis. Quarto si ratione constituti esset praedicabile posset et abesse salva eius essentia; assigna mihi album sine albedine? Ergo.

BNC 170ra | Obiectio 1. Illa sunt inferiora accidentis autem quibus abstrahit, non abstrahit a subiectis, sed ab albis verbi gratia: igitur. Probatur minor. Primo, abstractio universalis est totalis, sed abstractio accidentis a subiecto est formalis: igitur. Secundo, accidens debet abstrahere a convenientibus in aliquo accidentaliter, sed conveniunt accidentaliter in albo, verbi gratia: igitur. Confirmatur: praedicabilia sunt universalis per se, sed album verbi gratia respectu Petri et Pauli praedicatur per accidens, cum per accidens homini identificentur in albo: igitur.

Respondeo distinguendo maiorem. A quibus abstrahit abstractione formale, nego; abstractione universali, concedo. Et negatur minor. Dupliciter abstrahi potest album a subiectis. Primo, ut sententia physica a subiecto vel ut abstractum a concreto. Secundo, ut denominativum a denominato. Primo modo est abstractio formalis, nec abstrahitur album, sed albedo, et tunc non praedicatur

cum significetur ut pars sicut dictum est de praedicationibus. Secundo modo est abstractio universalis constitutiva quinto praedicabilis, nec abstrahitur albedo, sed album. Ceterum quod abest et adest in hae sive est albedo; quod abest et adest denominative est album. 40

Ad primam probationem distinguo minorem. Abstractio accidentis a subiecto ut forma, concedo; ut denominativum, nego. Ad secundam distinguo maiorem. Accidens debet abstrahere a convenientibus accidentaliter et denominative, concedo; a convenientibus formaliter subdistinguo ut sit quinto praedicabile, nego: 5 ut sit primum vel secundum', concedo. Petrus et Paulus sunt inferiora huius praedicabilis non ut albi, sed denominabiles ab albo; tunc enim continetur in illis album denominative non formaliter.

Ad confirmationem distinguo maiorem. Sunt universalis per se ex parte rei, nego; ex parte intentionis, concedo. Et distinguo minorem. Ex parte rei, concedo; ex parte subiicibilitatis, nego. | Inferiora sunt subiecta per accidens ex parte rei subiectae, sed intentio subiicibilitatis per se est vera intentio, sicut requiritur ad universalitatem. Clarius sunt per accidens physice, non logice. BNC 170rb

Obiectio 2. Ex dictis sequitur quinto praedicabile non esse essentialiter, sed accidentaliter universale, sed hoc non: igitur. Respondeo negando maiorem. Aliud est secundam intentionem facere, nam praedicari accidentaliter de subiectis, aliud secundam intentionem huius praedicabilis accidentaliter esse universale.

Dico 3. Circa tertium licet non existant subiecta quantum praedicabile vere est universale. Probatur. Universalitas consistit in aptitudine ad essendum in pluribus, sed licet non ponatur existentia subiectorum datur talis aptitudo: igitur. Probatur minor. Quod opponitur actui seu exercitio non definit potentiam seu aptitudinem; cum opposito ad actum non sit opposito ad potentiam; sed carentia existentiae opponitur actui et exercitio praedicandi seu essendi: igitur non opponitur potentiae seu aptitudini essendi et praedicandi. Secunda a paritate: 20 ex eo quod accidens physicum separetur ab subiecto non amittit aptitudinem inhaerendi: igitur similiter accidens logicum non amittit aptitudine ex eo quod exercite non praedicetur.

Obiectio 1. Si non existerent subiecta non daretur concretum: igitur solum daretur abstractum. Respondeo distinguendo antecedens. Non daretur concretum singulare, concedo; in communi, nego. Si non daretur existentia subiectorum non darentur subiecta concreta singularia. At cum concretum communio non est subiectum singulare, sed commune, ideo non existentibus subiectis daretur quantum praedicabile.

Obiectio 2. Subiecta non possent respici ab accidente ut existentia: igitur ut 35 possibilia, sed existentia possibilis non praedicatur accidentaliter, sed essentialiter verbi gratia. | ADAM [?] possibiliter ambulat, possibiliter est albus: igitur non respicit possibilia quantum praedicabile. BNC 170va

Respondeo distinguendo consequens. Ut possibilia possibilitate praedicata, nego; terminata, concedo. Et distinguo probationem. Existentia possibilis ut 40 praedicata facit propositionem essentialem, concedo; ut conditio ex parte subiecti

nego. Accidens non praedicat possibilitatem, sed ea indiget ut conditione ex parte tamen.

Obiectio 3. Posita praedicatione impossibili, universale est impossibile, sed existentibus subiectis, praedicatio est impossibilis, cum sit contingens et postulet existentiam ut conditionem: ergo. Respondeo distinguendo maiorem. Posita impossibili ex parte accidentis secundum se, concedo; defectu applicationis, nego. Sicut accidens separatum retinet possibilitatem inhaerendi, licet actu non inhaereat, nec applicetur. Artículo 3.

5

Articulus 3. In quo differant propria passio et accidens commune?

Articulus 3. In quo differant propria passio et accidens commune?

Difficultas an omne accidens sit propria passio respectu alicuius subiecti? Ex resolutione patebit discrimen inter haec praedicabilia. LOVANIENSES et alii tenent affirmativam, postea referam eorum fundamenta et satisfaciam.

10

Dico 1. Non omnia accidentia sunt propriae passionis. Unde accidentia quae oriuntur ab essentia ratione formae habentque necessariam connexionem cum ea sunt passionis, quae vero oriuntur ratione materiae conveniuntque primo individuis sunt accidentia communia. Est communis inter Dialecticos, stat per ea ARISTOTELES 10 *Metaphysicae*, textu 25.

15

BNC 170vb

Dico 2. Primum discrimen quod versatur inter proprium et accidens commune est, quod proprium sequitur compositum ratione formae, accidens commune ratio est | materiae. Ita Divus THOMAS *De ente et essentia* 7 et 1, distinctione 17, quaestione 4, articulo 2, 2 et 1 *Posteriorum* lectione 14.

Probatur ratione utraque conclusio. Illae sunt passionis proprie et simpliciter, quae demanat ab essentia, ut essentia, sed essentia constituitur in ratione essentiae per formam, et non per materiam: igitur propriae passionis sunt quae dimanant ratione formae, et non ratione materiae. Secundum, passio sequitur essentiam ratione differentiae specificae et non differentiae numeri causae, sed forma est radix differentiae specificae et materia differentiae numericae: igitur accidentia quae sequuntur formam sunt passionis, et quae sequuntur materiam accidentia communia. Maior constat. Siquidem passio competit omnibus, quibus competit differentia specifica: enim probata etiam prima conclusio. Tertium, forma et non materia est prima radix operationem aut constitutionis essentiae in determinato gradu, sed passionis sunt attributae naturae aut ad aliquas operationes, aut sequuntur essentiam ut constitutam in aliquo gradu entis: igitur solum accidentia, quae sequuntur formam sunt passionis.

20

25

30

Dico 3. Secundum discrimen inter proprium et accidens commune est, quod passio prius convenit speciei, deinde individuis, Petrus est risibilis, quia homo est risibilis: at accidens commune prius convenit individuis, deinde speciei, homo

35

est albus quia Petrus est albus. Ita Divus THOMAS ibidem lectione 11. Probatur. Forma est prima radix unde sumitur species; materia prima radix unde sumitur individuatio. Igitur accidentia proveniunt a forma per prius conveniunt speciei; et proveniunt a materia per prius conveniunt individuis. Sed passiones oriuntur a forma et accidentia communia a materia: igitur passiones per prius conveniunt speciei, et accidentia communia per prius individuis.

Obiectio 1. Contrarii: illud primum discrimen statutum inter passionem et
 5 accidens commune non evacuat | difficultatem: igitur potius dicendum est omne
 accidens esse propriam passionem. Probatur antecedens. Primo, difficile est in-
 dagare, quod accidens sequatur materiam, quod formam maxime in sententia
 ANGELICI DOCTORI *De ente et essentia* 7 asserentis nullum accidens dimanare a
 sola materia. Secundo, quia quantitas sequitur materia ex ipso DOCTORE ANGE-
 10 LICO 3 parte, quaestione 90, articulo 2 et *De potentia* quaestione 6, articulo 5. Sed
 nihilominus quantitas est propria corporis passio: igitur ruit fundamentum talis
 discriminis.

Respondeo negando antecedens. Ad primam probationem distingo difficile
 est defectu nostrae capacitatis, concedo; ex parte rei, nego. Defectu nostro non
 15 possumus illam regulam applicare et explicare in particulari, quod accidens
 sequatur materiam et quod formam; at non ideo est falsa. Et distingo subsump-
 tum ex DOCTORE THOMA: nullum accidens dimanat a sola matura nude sumpta,
 concedo; simul cum forma, nego. Accidens commune oritur a toto composito
 ratione materiae; proprium ab ipso composito ratione formae.

Ad secundam probationem negatur minor. In riore loquendo quantitas non est
 20 passio, sed accidens commune teste CAIETANUS *De ente et essentia* 7, quaestione
 17; unde pertinet ad individuationem. Nec requiritur unum individuum habere
 unum accidens et aliud [aliud], sed satis est utrumque habere idem diverso
 modo. Quod autem quantitas non sit passio probat hac ratione: propria passio
 25 vel invenitur in omnibus habentibus eius essentiam eodem modo vel saltem ex se
 non habet inaequalitatem. Sed quantitas non est eodem modo in individuis, cum
 individua differant per quantitatem, imo non inveniuntur duo quanta omnino
 similia cum saltem propriis sitibus differant: igitur.

Obiectio 2. Color respectu hominis et lapidis est accidens commune, sed
 30 respectu mixti est propria passio: igitur idem accidens et est commune, et |
 proprium quamvis respectu diversorum. Probatur minor. Per veram demonst-
 rationem potest probari, mixtum esse coloratum: igitur est necessaria: igitur non
 contingens est talis proprio; et si non est contingens: igitur praedicatum non est
 accidens.

Respondeo negando maiorem. Quomodolibet sumatur color non passio mixti:
 35 si enim est de genere quantitatis iuxta Pythagoricos non est passio constat enim
 quantitatem non esse passionem. Si vero est de genere luminis iuxta Platon-
 icos, non est passio, cum sit accidens ab extrinseco adveniens. Si tandem est de

40 genere qualitatis iuxta Peripateticos supponentis vel lumen in ipso perspicuo vel
temperamentum primarum qualitatum in tali vel tali proportionem, quod nascitur
ex principiis individualibus, *est qui* [?] dispositio accidentalis, non est passio ut
patet.

Ad minoris probationem distinguo antecedens. Haec propositio mixtum est
coloratum potest demonstrari, sumpto hic mixtum pro gradu essentiali, nego; si
sumatur pro speciali temperamento seu accidentali mixtione potest demonstrari
subdistinguo ex parte rei in qua est color, nego; ex parte temperamenti seu mix-
tionis, concedo. *Iterum* [?] subdistinguo. Est passio simpliciter, nego; secundum 5
quid et reductive, concedo. Tunc enim habet rationem quarto praedicati, non
praedicabilis.

Obiectio 3. Accidentia, quae causantur ex varia dispositione materiae ut mascu-
linum et femininum sunt propriae passionis: igitur. Antecedens patet. Primum,
ex ARISTOTELE 13 *Metaphysicae* textu 25, dicente: ‘Masculus autem et femina 10
propriae quidem alis passionis sunt’. Secundum, quia talia praedicantur per se
de illa dispositione et sunt eius effectus: igitur.

BNC 171va Respondeo distinguendo antecedens. Sunt propriae passionis simpliciter,
nego; secundum quid et reductive, concedo. Cum enim dispositio illa sit accidens 15
commune respectu alis. | Unde fit ut talia accidentalia sunt communia, licet
respectu sui adaequati subiecti habeant rationem quarto praedicati. Nec aliud
intendit ARISTOTELES loco citato interprete Divo THOMA ibidem.

Nunc refutatur haec opinio et simul nostra. Probatur. Primo, plura sunt ac-
cidentia, quae quibuscunque comparentur sunt communia puta contingenter
convenientia; ut sunt actus vitatis et intellectus: igitur. Patet antecedens. Alioqui 20
haec praedicationes homo intelligit, amat possent perfecte demonstrari, hoc
est absurdum: igitur. Secundo, tunc ex antecedenti necessario sequeretur con-
sequens contingens: igitur. Sequela patet. Iuxta contrarios haec propositio est
contingens: ‘homo est coloratus’; haec vero necessaria: ‘mixtum est coloratum’,
sed prima sequitur ex secunda in hoc syllogismo: omne mixtum est coloratum, 25
homo est mixtum: igitur est coloratus: igitur ex antecedenti necessari sequeretur
consequens contingens.

Colligitur 1. Definitionem tertiam accidentis non esse contemnendam. Primam,
quia non datur per solas negationes. Secundam, quia quando ut cognitae res, per
quarum negationes aliquid explicatur, ut accidit hic, non materiale definitur per 30
tales negationes loco differentiae. Quare praedicta definitio reddit hunc sensum:
accidens est quod est in subiecto (non inhaesive, sed praedicative), id est quod
praedicatur de pluribus non sunt genus, species, differentia, vel proprium. Unde
illis cognitis manet clarum quinto praedicabile.

BNC 171vb Colligitur 2. Hucusque solum sex PORPHYRII capita me notavisse, restant alia 35
annotanda, inscripta de communitatibus quinque praedicabilium. Hoc enim est
tertia pars tractatus PORPHYRII iuxta eius partitionem in Prooemio positam. In
hac prolixè singula | praedicabilia inter se comparat, et in quibus convenient

et in quibus differant determinat. Ast haec omnia sufficienter constat, tam in
universalibus incommuni, quam ex dictis ex unoquoque in sua specie. Unde cum
communi DOCTORE ANGELICO hanc partem omissam facimus. 40

Dubitas. Communiter dicitur quod convenit per accidens reduci debet ad
id, quod convenit per se, quomodo igitur accidens potest reduci ad id, quod
convenit per se? Respondeo. Quod reducitur ad id, quod est per se non quantum
ad necessariam connexionem cum aliquo subiecto a quo dimanat, sed quantum ad
causalitatem efficientem vel finalem. Ratio est quia non per accidens, sed per se
5 ab aliqua causatur. Non requiritur quod omne quod convenit per accidens redu-
catur ad omne modum per se, sed satis est ad aliquem, ut ad causalitatem per se,
licet non ad connexionem necessariam cum subiecto. Aliqui ut Illustrissimus ME-
RINERO hic resolvit difficultatem illam, an inhaerentia sit de essentia accidentis
praedicamentalis? Nos vero eam relinquimus suo proprio loco tractandam. Nam
10 hic solum agimus de accidente praedicabili, non praedicamentali, nec intendo in
vitium hoc *tonto* [?] Doctori imputare; cum ipse dicat, non invenire aptiorem
locum.

Hucusque de *Isagoge* PORPHYRII feliciter, hoc est de introductione ad ARI-
STOTELIS praedicamenta. Nunc vero faelitus ingenio et affectu opus est ad
15 cathegoremata volitare: Auspice Deo uno trinoque. Cui sit laus et gloria semper.
Amen.

Index nominum

- Aegidius Romanus, 11, 12, 18, 53,
126, 127, 144, 168
- Albertus Magnus, 11, 33, 92, 102,
104, 163, 178
- Alphonsus de Vera Cruce, 98
- Ammonius Hermiae, 92
- Antonius Andreas, 18, 92, 163
- Antonius Perez, 138
- Antonius Ruvius Rodensis, 18, 24,
38, 75, 92, 98, 112–114, 120,
134, 136, 138, 149, 173, 180
- Aristoteles, 8, 9, 11, 12, 14–17, 20, 25,
43, 45, 59, 60, 68, 83, 86–91,
100–103, 106, 108, 111, 113,
116, 120, 121, 123, 124, 126,
127, 131, 132, 144, 151, 152,
159, 161–164, 166, 168, 169,
173, 175, 177, 178, 183, 187,
188
- Augustinus Hipponensis, 7, 11, 12,
23, 48
- Augustinus Niphus, 75, 163
- Augustinus Steuchus Eugubinus, 11
- Avicenna, 77, 116, 163, 178, 180
- Baranbas Gallego de Vera, 38, 92,
104, 112, 138, 173
- Bartholomaeus Torres, 75
- Boethius, 102, 163
- Caesar Baronius, 7
- Chrysaorius, 7, 8
- Chrysostomus Cabero, 112, 138
- Chrysostomus Iavelli Canapicii, 18,
92, 120, 173
- Cratylus Atheniensis, 11
- Didacus a Iesu, Salablanca, 112
- Didacus Masius, 33, 75, 92, 112, 120,
163, 173
- Dionysius Areopagita, 11
- Dominicus de Flandria, 33
- Dominicus de Soto, 18, 33, 67, 75, 79,
92, 98, 112, 158, 173, 180
- Durandus a Sancto Porciano, 36, 61,
64
- Franciscus de Arauxo, 38, 112, 173
- Franciscus Murcia de la Llana, 173
- Franciscus Silvester Ferrariensis, 60,
163
- Franciscus Suarez, 16, 24, 44, 45, 56,
61, 75, 138, 163
- Franciscus Titelmannus, 120
- Franciscus Toletus, 18, 36, 92, 98,
112, 120, 134, 158, 173
- Franciscus Zumel, 33
- Fridericus Nicolaus Gavardi, 11, 18,
53, 126
- Gabriel Biel, 11
- Gabriel Vazquez, 45, 56, 60
- Gaspar Cardillo de Villalpando, 120,
163, 169
- Gilbertus Porretanus, 52, 61
- Gregorio Ariminensis, 44
- Gregorius Nazianzenus, 11

- Gualterius Burlaeus, 162
 Gulielmus Occamus, 11
 Heraclitus, 11
 Iacobus Merlonus Horstius, 52
 Iesus Nazarenus, 69, 76
 Ioannes a Sancto Thoma, 59, 62, 75,
 92, 112, 115, 134, 144, 149,
 165, 179–181
 Ioannes Baptista Monlorius, 18
 Ioannes Cantero, 92, 125, 173
 Ioannes Capreolus, 18, 33, 60, 67, 79
 Ioannes Caramuel Lobkowitz, 11, 12,
 44, 53, 61, 64, 139
 Ioannes de Merinero, 11
 Ioannes Duns Scotus, 11, 16, 18, 24,
 26, 43–45, 54, 60, 64, 69, 75,
 92, 98, 103, 125, 143, 163
 Ioannes Martinez de Prado, 16, 179,
 180
 Ioannes Picus de Mirandula, 11
 Ioannes Sanchez Sedeno, 38, 75, 92,
 112, 125, 158, 173, 180
 Ioannes Venator Anglicus, 92
 Longinus, 7
 Lucius Annaeus Seneca, 11
 Lucius Mestrius Plutarchus, 11
 Ludovicus de Molina, 92, 138
 Martinus Perez de Ayala, 92
 Origenes, 7
 Paulus Barbus Soncinatus, 18, 67,
 120, 163
 Paulus Venetus, 120, 125
 Petrus Aureolus, 44
 Petrus de Oña, 75, 92, 98, 112, 125,
 143, 163, 173
 Petrus Fernandez de Torrejon, 16,
 17, 45, 183
 Petrus Fonsecae, 92, 173
 Petrus Georgius Niger, 64, 67, 120
 Petrus Lombardus, 68
 Plato, 11, 12, 17, 154
 Plotinus, 7
 Porphyrius, 7, 8, 100, 101, 104, 116,
 123, 124, 126, 131, 144, 151,
 153, 154, 159, 161, 162,
 168–170, 177, 187, 188
 Raimundus Lullus, 60
 Raphael de Aversa, 112, 138
 Simplicius, 92
 Socrates, 131, 146, 154
 Sophroniscus, 130, 131
 Thomas Aquinas, 10, 11, 13–16, 18,
 19, 21–24, 26, 32, 33, 38,
 43–46, 49, 53, 56, 58–68,
 70–72, 75, 77, 79, 81, 83, 84,
 92, 97–99, 103, 104, 106–108,
 110–113, 115, 119–121,
 125–127, 132, 138, 139, 149,
 153, 160, 161, 163, 166, 167,
 171–175, 177, 180, 181, 183,
 185–188
 Thomas de Mercado, 98
 Thomas de Vio Caietanu, 15, 18, 21,
 24, 26, 33, 44–46, 55, 60, 74,
 108, 112, 115, 126, 134, 158,
 162, 173, 180, 186
 Zebedaeus, 111